

UNIWERSYTET GDAŃSKI
WYDZIAŁ NAUK SPOŁECZNYCH

mgr Konrad KORPOWSKI

OPERACJE I SIŁY SPECJALNE
W POLITYCE BEZPIECZEŃSTWA PAŃSTWA
W XXI w.

Praca doktorska wykonana pod kierunkiem

Prof. dr hab. Piotr MICKIEWICZ

.....

/akceptacja – podpis Promotora/

GDAŃSK 2023

OŚWIADCZENIE DOKTORANTA

Konrad KORPOWSKI

(imię i nazwisko doktoranta)

Ja niżej podpisany oświadczam, iż przedłożona praca doktorska pt: Operacje i siły specjalne w polityce bezpieczeństwa państwa w XXI wieku

Została wykonana przeze mnie samodzielnie, nie narusza praw autorskich, interesów prawnych i materialnych innych osób, jednocześnie oświadczam, że wersja papierowa pracy doktorskiej jest zgodna z wersją elektroniczną załączoną na pendrive, , zapisaną w formacie Microsoft Word (.DOC) i Adobe Acrobat (.PDF)

....., dn.

(podpis autora pracy doktorskiej)

Podziękowania dla

Prof. dr hab. Piotra MICKIEWICZA

za odpowiednie motywowanie Autora oraz za chęć dzielenia się wiedzą w trakcie prowadzonych konsultacji.

Podziękowania dla

Oficerów starszych

z US SPECIAL OPERATIONS COMMAND za udział w badaniach eksperckich, którzy muszą pozostać anonimowi.

Podziękowania dla

dr Jarosława JABŁOŃSKIEGO

za pomoc w organizacji badań eksperckich w US SPECIAL OPERATIONS COMMAND.

Dziękuję wszystkim, którzy przyczynili się do powstania tej pracy, za życzliwość i wsparcie oraz za chęć dzielenia się swoim doświadczeniem o siłach i operacjach specjalnych.

Autor

SPIS TREŚCI

SPIS TREŚCI.....	5
WSTĘP.....	6
ROZDZIAŁ I. PAŃSTWO JAKO SYSTEM POLITYCZNY.....	32
1.1. Możliwości wykorzystania teorii układów samodzielnych w teorii budowy polityki bezpieczeństwa państwa i wizji jej realizacji	33
1.2. Modele rywalizacji (walki) państw	45
1.2.1.1. Rywalizacja (walka) materialno-energetyczna pomiędzy państwami – „gorąca wojna”.....	48
1.2.1.2. Rywalizacja (walka) informacyjna pomiędzy państwami – „zimna wojna”.....	53
ROZDZIAŁ II. OPERACJE I SIŁY SPECJALNE W POLITYCE BEZPIECZEŃSTWA PAŃSTWA.....	60
2.1. Podział i definicja operacji i sił specjalnych.....	61
2.2. Klasyfikacja operacji specjalnych i ich specyfika w wymiarze polityczno-militarnym.....	68
2.3. Operacje specjalne jako element działań połączonych.....	74
2.4. Polityczna rola informowania o prowadzonych operacjach specjalnych.....	78
2.5. Kierunki rozwoju sił specjalnych – warianty, prognozy.....	79
ROZDZIAŁ III. SIŁY (WOJSKA) SPECJALNE W POLITYCE BEZPIECZEŃSTWA RP.....	96
3.1. Geostrategiczne położenie Polski.....	96
3.2. Proces budowy sił specjalnych po uzyskaniu statusu państwa członkowskiego NATO.....	98
3.2. Wojska Specjalne w Strategii Bezpieczeństwa Narodowego.....	108
ROZDZIAŁ IV. WYZWANIA, SZANSE I ZAGROŻENIA JAKO WYZNACZNIKI KSZTAŁTU SIŁ SPECJALNYCH RP	119
4.1. Wyzwania cywilizacyjne dla RP	119
4.2. Zdolności sił specjalnych w kontekście szans i zagrożeń.....	128
4.3. Nowe zdolności sił specjalnych.....	160
ROZDZIAŁ V. NOWE KIERUNKI ROZWOJU SIŁ SPECJALNYCH RP.....	192
5.1. Realizacja koncepcji budowy odpornego państwa polskiego a założenia NATO i UE	192
5.2. Zaangażowanie cywilno-wojskowe	202
5.3. Wzmacnianie odporności infrastruktury krytycznej.....	216
5.4. Operacje specjalne w systemie kierowania bezpieczeństwem narodowym RP.....	222
ZAKOŃCZENIE.....	227
ZAŁĄCZNIKI.....	234
BIBLIOGRAFIA.....	237
WYKAZ TABEL	252
WYKAZ RYSUNKÓW	255
METRYKA PRACY DOKTORSKIEJ	257

WSTĘP

Kształtowanie polityki bezpieczeństwa jest jednym z najważniejszych zadań współczesnego państwa. Polityka bezpieczeństwa, obok stabilności demokratycznego państwa i aktywności Polski na arenie międzynarodowej, wymaga odpowiednich narzędzi do jej prowadzenia. Jednym z takich narzędzi są operacje i siły specjalne. Nie ulega wątpliwości, że odpowiednio wykorzystywane przez państwo operacje specjalne mogą przyczyniać się do wzmacniania suwerenności i międzynarodowego znaczenia danego państwa. Operacje sił specjalnych w ostatnich dekadach ewoluowały z wyspecjalizowanych, taktycznych jednostek wojskowych wręcz do narzędzi poziomu polityczno-strategicznego. Szczególnie w ostatnich latach skryte, utajnione i zakamuflowane operacje specjalne stały się nieodzownym elementem współczesnej aktywności politycznej państw¹.

Nie ma prac kompleksowo omawiających rolę sił specjalnych w polityce państwa czy wskazujących na kierunki rozwoju polskich sił specjalnych w kontekście polityki bezpieczeństwa. Pojawiają się opracowania naukowe, które mają charakter przyczynkowski² lub taktują problematykę operacji i sił specjalnych jako elementu składowego Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej³. Pojawiły się nieliczne artykuły stanowiąc próbę symplistycznej analizy przedmiotu badań a wśród ich autorów wypada wymienić B. Jagodzińskiego i M. Lasonia⁴. Na szczególne wyróżnienie zasługują prace H. Królikowskiego dotyczące głównie genezy i historii polskich sił specjalnych oraz Wojsk Specjalnych w podejściu militarnym, jednak nie ma w nich prognoz dotyczących przyszłych możliwych działań i kierunków ich rozwoju⁵. Kontekst polityczno-historyczny roli i sposobów wykorzystania

¹ RAND Corporation, *Modern Political Warfare - Current Practices and Possible Responses*, https://www.rand.org/pubs/research_reports/RR1772.html [dostępność: 31.07.2023].

² R. Polko, *Zarządzanie i dowodzenie Wojskową Formacją GROM*, rozprawa doktorska napisana pod kierunkiem Prof. dra hab. Leopolda Ciborowskiego, Warszawa 2008, Biblioteka Główna Akademii Sztuki Wojennej.

³ D. Dachowicz, *Wojska Specjalne Rzeczypospolitej Polskiej w operacjach poza granicami kraju*, rozprawa doktorska napisana pod kierunkiem Prof. dra. Hab. Inż. Mariana Kozuba. Biblioteka Główna Akademii Sztuki Wojennej. K.A. Kuśmirek, *Wojska Specjalne Rzeczypospolitej Polskiej*, rozprawa doktorska napisana pod kierunkiem Prof. zw. dr hab. Ewy Maj, Lublin 2016. I inne niejawnie, które są znane Autorowi ale nie będą cytowane.

⁴ B. Jagodziński, *Rola wojsk specjalnych w konfliktach zbrojnych w XX i XXI wieku. Część I*, Przegląd Bezpieczeństwa Wewnętrznego, 2019. M. Lason, *Wojskowa Formacja Specjalna GROM im Cichociemnych Spadochroniarzy Armii Krajowej jako instrument polityki zagranicznej i bezpieczeństwa Rzeczypospolitej Polskiej*, Krakowskie Studia Międzynarodowe, 2005, passim.

⁵ H. Królikowski, *Geneza i rozwój polskich operacji oraz sił specjalnych*, Taktyka i Strategia, Warszawa 2013 *Działania specjalne w strategii wojskowej III Rzeczypospolitej Polskiej*, rozprawa habilitacyjna, 2005, *Wojskowa Formacja Specjalna GROM im Cichociemnych Spadochroniarzy Armii Krajowej 1990-2000*, Gdański Dom Wydawniczy, Gdańsk 2001.

polских sił i operacji specjalnych w trakcie II wojny światowej był poruszany w kilkunastu publikacjach. Szczególnie podkreślić należy badania prowadzone przez J. Tebinkę samodzielnie i we współpracy z A. Zapalec⁶. Z zestawu publikacji dotyczących funkcjonowania współczesnych sił specjalnych wyróżnić natomiast należy pracę pod redakcją H. Królikowskiego⁷, jednakże koncentruje się ona na obszarze geograficznym określanym jako wschodnia flanka NATO. Nie zawarto w niej także koncepcji odnoszących się do nowych kierunków rozwoju polskich sił specjalnych. Natomiast literatura przedmiotu badań w stosunku do przyszłości obcych sił specjalnych reprezentowana jest głównie przez *Joint Special Operations University* jednak skupia się na siłach specjalnych Stanów Zjednoczonych Ameryki w różnych kontekstach. Na wyróżnienie zasługuje jeszcze bardzo aktualna i konieczna inicjatywa badań nad siłami specjalnymi Federacji Rosyjskiej w kontekście polityki bezpieczeństwa prowadzona przez P. Mickiewicza⁸. Jednak i tam nie znajdują się wskazania nowych kierunków rozwoju dla polskich sił specjalnych. Należy podkreślić, że do chwili obecnej nie opublikowano pracy naukowej poświęconej badanej problematyce, która prezentowałaby nowe kierunki rozwoju polskich sił specjalnych w kontekście wyzwań cywilizacyjnych. Niniejsza dysertacja próbuje wypełnić tę lukę w sposób możliwie wystarczający.

Czas na podjęcie problematyki operacji specjalnych w kontekście polityce bezpieczeństwa Polski jest szczególny. Działania niekonwencjonalne prowadzone od 2014 oraz jawna agresja na wschodzie Ukrainie przez Federację Rosyjską doprowadziły do rozwiania nadziei na pokój w środkowo-wschodniej Europie. Dodatkowo rozszerzenie NATO doprowadziło do przewagi krajów Europy kontynentalnej nad krajami anglosaskimi co grozić może w niedalekiej przyszłości kryzysem w ramach Paktu Atlantyckiego. Rywalizacja pomiędzy globalnymi graczami o światową hegemonię trwa i niebawem osiągnie kulminację. Jesteśmy świadkami szeregu zmian w środowisku polityki bezpieczeństwa międzynarodowego.

⁶ J. Tebinka, *End of Anglo-Polish cooperation in special operations between April and December 1945*, *International Journal of Intelligence and Counterintelligence*, 2023, nr online first, s.1-19, J. Tebinka, A. Zapalec, *Polska w brytyjskiej strategii wspierania ruchu oporu*, Neriton, Warszawa 2021, J. Tebinka, A. Zapalec, *Brytyjsko-polska współpraca polityczna i początek operacji specjalnych 1939-1940*, *Studia nad Totalitaryzmami i Wiekiem XX*, 2020, vol. 4, s.44-67, J. Tebinka, A. Zapalec, *Początki współpracy brytyjskich instytucji zajmujących się operacjami specjalnymi z polskim wywiadem wojskowym w 1939 r*, *Dzieje Najnowsze*, 2019, vol. 51, nr 4, s.5-25.

⁷ H. Królikowski (red.), *NATO's Eastern Flank Special Operations Forces*, Defence 24, Warszawa 2021.

⁸ P. Mickiewicz, *Russian special operations and the so-called Gerasimov doctrine*, *Przegląd Geopolityczny*, 43, 2023.

Na to wszystko nakładają się zmiany cywilizacyjne, które przyspieszają w bezprecedensowym tempie na przestrzeni czasu. Jeśli Rzeczpospolita Polska ma nie tylko przetrwać ale i wyjść zwycięsko z najbliższych możliwych kryzysów powinna tworzyć nowe i doskonalić już istniejące instrumenty realizacji polityki. Wśród tych instrumentów powinny znajdować się także siły specjalne. Ujęcie adaptacji instrumentów w kontekście prognozowanej przyszłości pozwoli na oderwanie się od myślenia historycznego oraz myślenia „tu i teraz” i wpłynie na lepsze przygotowanie się do tego co może nadejść. Odejście od myślenia historycznego a przejście do myślenia prospektywnego bezpośrednio wpływa na prace planistyczne, projektowe i wdrożeniowe instrumentów prowadzenia polityki państwa. „Nie szykujmy się do realizacji polityki państwa na jutro na podstawie dzisiejszej sytuacji bo jutro nie będzie takie jak dziś”.

Podstawowym motywem inspirującym do podjęcia badań nad operacjami (działaniami) i siłami specjalnymi⁹ w polityce bezpieczeństwa państwa w XXI wieku były:

- Stan teorii operacji i sił specjalnych w polityce bezpieczeństwa państwa, który generuje szereg pytań: *Czy siły specjalne jako instrument państwa i rodzaj wojsk powinny być przedmiotem badań? Czy badania nad siłami specjalnymi mogą być wiązane z prognozami? Czy siły specjalne mają być łączone tylko z domeną nauk związanych z siłami zbrojnymi? Jaki zespół założeń epistemologicznych, metodologicznych, ontologicznych, pojęć abstrakcyjnych, ogólnych twierdzeń wyjaśnia dostępną wiedzę w obszarze operacji specjalnych?* itd.
- Coraz silniejsze przekonanie o nieracjonalności działań praktycznych w obszarze działań specjalnych¹⁰ wynikających czy to niedostatecznie rozwiniętej teorii czy słabości obecnych teorii o siłach specjalnych. Dodatkowo mamy do czynienia z niskim poziomem wymiany wiedzy z praktycznymi decyzjami politycznymi¹¹;
- Konieczność dydaktyczna polegająca na potrzebie podzielenia się swoim postrzeganiem operacji specjalnych, więc kształcenie innych, ale też samokształcenie

⁹ Na potrzeby niniejszej dysertacji operacje (działania) i siły specjalnych traktowane są równoważnie.

¹⁰ M. Lasoń *Wpływ reform kierowania i dowodzenia Siłami Zbrojnymi RP na sytuację w Wojsku Specjalnym na początku 2014 roku*, Bezpieczeństwo: teoria i praktyka: czasopismo Krakowskiej Szkoły Wyższej im. Andrzeja Frycza Modrzewskiego 8/2, 2014, s. 13-22.

¹¹ Dosadnie to określił L. Krzyżanowski *Podstawy nauk o organizacji i zarządzaniu*, PWN, Warszawa 1994, wyd. II, s 6: *Przekonanie o bezpośredniej recepcji wiedzy naukowej przez praktyków i bezpośrednim wpływie wytworów nauki na efektywność działań zorganizowanych jest dziś anachronizmem.*

w badanym obszarze¹². Autor niniejszej dysertacji jest świadomy swoich „politologicznych” luk w wiedzy na temat operacji i sił specjalnych;

- Zmiana otoczenia polityki bezpieczeństwa Rzeczypospolitej Polskiej (RP) ze szczególnym uwzględnieniem ekspansji politycznej Federacji Rosyjskiej (Ukraina, Gruzja, Syria,) i słabości instrumentów polityki liberalnej państw europejskich¹³;
- Podejście do roli operacji i sił specjalnych jako istotnego narzędzia prowadzenia polityki międzynarodowej przez Federację Rosyjską w kontekście działań na Zachodniej Ukrainie od 2014 – w kraju sąsiadującym z RP;
- Konieczność systemowej redefinicji pojęć operacji i sił specjalnych na poziomie polityki bezpieczeństwa państwa w kontekście zmiany cywilizacyjnej¹⁴ (np. biotechnologie, cyberprzestrzeń, masowa elektroniczna rozrywka, prywatne firmy militarne, itd.);
- Wyniki własnych prace analitycznych prowadzonych na potrzeby Kancelarii Prezesa Rady Ministrów;
- Ambicja autora ukierunkowana na wsparcie budowania kompleksowej odporności państwa za pomocą wskazania możliwych nowych zastosowań sił specjalnych.

Założono, że efekty podjętych badań pozwolą na:

- Odkrycie nowych zdolności i potencjału tkwiącego w operacjach specjalnych jako narzędzia prowadzenia polityki RP;
- Wpływ na pełniejsze zrozumienie roli oraz możliwości wykorzystania sił specjalnych w polityce bezpieczeństwa państwa;
- Wsparcie realizacji *Strategii Bezpieczeństwa Narodowego Rzeczypospolitej Polskiej* z 2020 roku, która bezpośrednio wskazuje na konieczność rozwoju polskich Wojsk Specjalnych¹⁵;

¹² Dzielenie się wiedzą może być elementem rozwoju osobistego oraz konieczność utrzymania konkurencyjności sił specjalnych. Porównaj I. Michalik, *Postrzeganie istoty dzielenia się wiedzą wśród nauczycieli XXI w.* https://www.humanitas.edu.pl/resources/upload/dokumenty/Wydawnictwo/Zarzadzanie_zeszyt/Zarz%201_2019%20podzielenie/Michalik.pdf [dostępność: 31.07.2023].

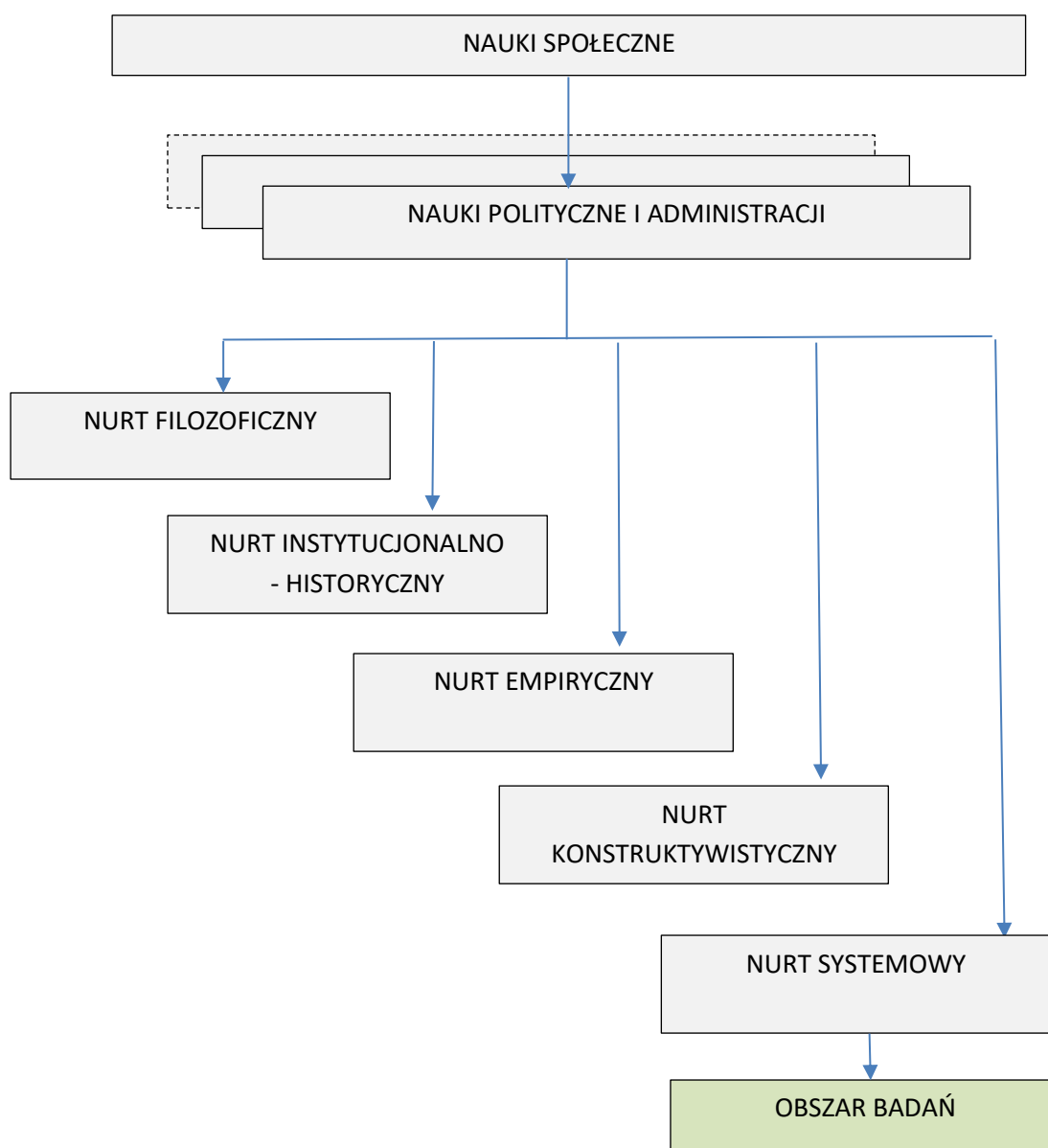
¹³ M. Wołek, *III Rzeczpospolita: Słabość państwa jako słabość instytucji*, Ośrodek Myśli Politycznej, <https://www.omp.org.pl/arttykul.php?artykul=7> [dostępność: 31.07.2023].

¹⁴ J. Sztumski, *Uwagi dotyczące zmian cywilizacyjnych i ich konsekwencje*, 8-10-PB[011-019]-7.pdf [dostępność: 31.07.2023].

¹⁵ *Strategia Bezpieczeństwa Narodowego 2020*, https://www.bbn.gov.pl/ftp/dokumenty/Strategia_Bezpieczenstwa_Narodowego_RP_2020.pdf s. 19 [dostępność: 21.06.2023].

- Budowania „polskiej szkoły” operacji specjalnych w realizacji polityki bezpieczeństwa w oparciu o polską metodologię, rację stanu, możliwości i ograniczenia.

Wyniki takich badań poznawczych wydają się uzupełnić teoretyczną lukę dotyczącą **systemowego podejścia do aktualnych i nowych** operacji i sił specjalnych RP w zmieniającym się środowisku polityki bezpieczeństwa RP. Podejście systemowe wynika z przyjęcia nurtu systemowego badań w niniejszej dysertacji (patrz rys. 0.1.).

Rys. 0.1. Zasadniczy kierunek badań na tle nurtów nauki o polityce i administracji

Źródło: opracowanie własne na podstawie M. Gierycz, M. Sulkowski, *Istota polityki a cel i metody nauki o polityce*, [w:] A. Pogódek B. Szmulik, R. Zenderowski, (red.) *Wprowadzenie do nauki o państwie polityce i prawie*, Wolters Kluwer, Warszawa 2022, s. 146-152.

Jak wskazano wcześniej, dominujący nurt badań nad siłami specjalnymi ograniczył się głównie do obszaru militarnego – siły specjalne jako element sił zbrojnych - co powoduje swoiste zawężenie horyzontów poznawczych i utrudnia (a nawet uniemożliwia) dostrzeganie nowych kierunków rozwoju sił specjalnych jako narzędzia prowadzenia polityki państwa. Zdaniem Autora operacje i siły specjalne należy badać w sposób holistyczny. Nie istnieją rozwiązania militarne bez rozwiązań politycznych a działania militarne są jedynie przedłużeniem polityki państwa. Poziom polityczny uznawany jest za nadrzędny w stosunku do narzędzi militarnych. Dodatkowo, środowisko międzynarodowe podlega ciągłym i coraz szybszym zmianom, powodując konieczność adaptacji narzędzi prowadzenia polityki państwa. Dzisiejsza rywalizacja pomiędzy państwami pozwala także na rywalizację utajnioną, skrytą i zakamuflowaną dla innego państwa czy grupy państw. W tym kontekście odejście od myślenia o siłach specjalnych w kategoriach czysto militarnych wydaje się nie tylko zasadne ale i konieczne. Nauki o polityce i administracji mają charakter interdyscyplinarny co niweluje na samym wstępie badań segregację na system sił zbrojnych i oddzielny system cywilny. Nauki o polityce i administracji wymuszają na „wejściu” integrację obydwu systemów w całość – państwo. Dlatego też, Autor zabiegał na realizację badań właśnie w nurcie nauk o polityce i administracji.

Przyjęcie nurtu systemowego dało autorowi dysertacji różne możliwości (silne strony) jak i nałożyło pewne ograniczenia (słabe strony)¹⁶. Do możliwości w pierwszej kolejności można zaliczyć:

- Koncentrację na oddziaływaniach pomiędzy elementami państwa (systemu);
- Możliwość badania efektów oddziaływań państwa (systemu) na środowisko (otoczenie systemu);
- Spojrzenie ogólne na procesy w państwie (w systemie);
- Tworzenie modelu państwa (systemu), a potem porównanie do rzeczywistości (wzorca);
- Język interdyscyplinarny pozwolił na badania transdyscyplinarne tworząc nowy kontekst badawczy – informacyjne i materialno-energetyczne operacje specjalne.

Natomiast do ograniczeń nurtu systemowego można zaliczyć:

¹⁶ H. Świeboda, *Badania systemowe w naukach o bezpieczeństwie*, [w:] P.Bajor (red.) *Bezpieczeństwo Międzynarodowe. Aspekty metodologiczne i systemowe*, Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego, Kraków 2020, s. 27-30.

- Zbyt dużą ogólność, na podstawie której można budować niewystarczająco dokładne modele państwa i jego organów;
- Trudność oceny skutków zastosowania proponowanych rozwiązań dla państwa;
- Trudności w adaptacji języka wyrazu (matematyka, logika matematyczna) podejścia systemowego;
- Dowolność modelowania, klasyfikowania i formalizowania poznania państwa i jego otoczenia;
- Ograniczenie wyników badań pozostałych nurtów nauk o polityce i administracji w odniesieniu do państwa.

Punktem wyjścia do uzasadnienia potrzeby podjęcia badań nad rolą i modelem funkcjonalnym sił specjalnych w Polsce jest teza Ryszarda Zięby, który stwierdził, że „*W najogólniejszym znaczeniu bezpieczeństwo można więc określić jako pewność istnienia i przetrwania, stanu posiadania oraz funkcjonowania i rozwoju podmiotu (...)*”¹⁷. Opierając się na tej definicji Autor przyjął, że każde państwo, jak każde inne indywiduum, może podlegać tylko procesowi rozwoju lub degeneracji, co między innymi wynika z tzw. „teorii rzeczy” (fizyki). Uznając za element struktury państwa (systemu organizacyjnego) siły specjalne przyjęto założenie, że jeżeli siły specjalne nie będą nabywać nowych zdolności i cech, to państwo w przyszłości zostanie pozbawione skutecznego narzędzia do prowadzenia polityki na czas pokoju, kryzysu i wojny, a to prowadzi będzie do regresu. Dlatego też uznano, że badania nad nowym modelem polskich sił specjalnych pozwolą na uzyskanie ich ogólnej wizji w przyszłości, co przyczyni się do skutecznego, adekwatnego i racjonalnego ich rozwoju - budowy potęgi państwa.

Kierując się tym założeniem na wstępie sformułowano główny problem badawczy, który można zawrzeć w pytaniu: *Jakie są możliwe (aktualne i nowe¹⁸) operacje specjalne oraz jakie mogą być funkcje sił specjalnych w polityce bezpieczeństwa państwa w XXI w?* Za szczególnie istotne przyjmuje się zidentyfikowanie **nowych** rozwiązań dla operacji i sił specjalnych. Po zidentyfikowaniu możliwych operacji specjalnych będzie można odpowiedzieć na kluczowe pytanie: *Jaki powinien być główny kierunek rozwoju polskich operacji i sił specjalnych w kontekście utrzymania suwerenności RP przez najbliższe 20 lat?*

¹⁷ R. Zięba, *O tożsamości nauk o bezpieczeństwie*, Zeszyty Naukowe Akademii Obrony Narodowej, nr 186 (2012), s. 8.

¹⁸ Nowe operacje specjalne rozumiane są jako niewystępujące dziś lub w radykalnie innym (mniejszym) poziomie intensywności.

Jest to pytanie o znaczeniu strategicznym dla sił specjalnych, a odpowiedź na to pytanie będzie częścią strategii sił specjalnych RP w polityce bezpieczeństwa państwa w XXI w.

W prakseologii cel, rozumiany tutaj jako element działania (a zarazem problem badawczy), nie jest do końca jednoznacznie zdefiniowany jako wymierny, oczekiwany, końcowy rezultat działania, który ma wypełnić lukę w obszarze niewiedzy¹⁹. Dlatego też cel niniejszej dysertacji można określić poprzez ogólne zamierzenia oraz wymierne rezultaty odpowiadające poszczególnym problemom badawczym. Celem pracy jest zidentyfikowanie możliwe nowych obszarów, wymogów operacji specjalnych w kontekście polityki bezpieczeństwa państwa w XXI wieku wraz z luką strategiczną (organizacyjną) sił specjalnych RP – kierunki ich transformacji i rozwoju²⁰. Cele szczegółowe zawarto w pytaniach:

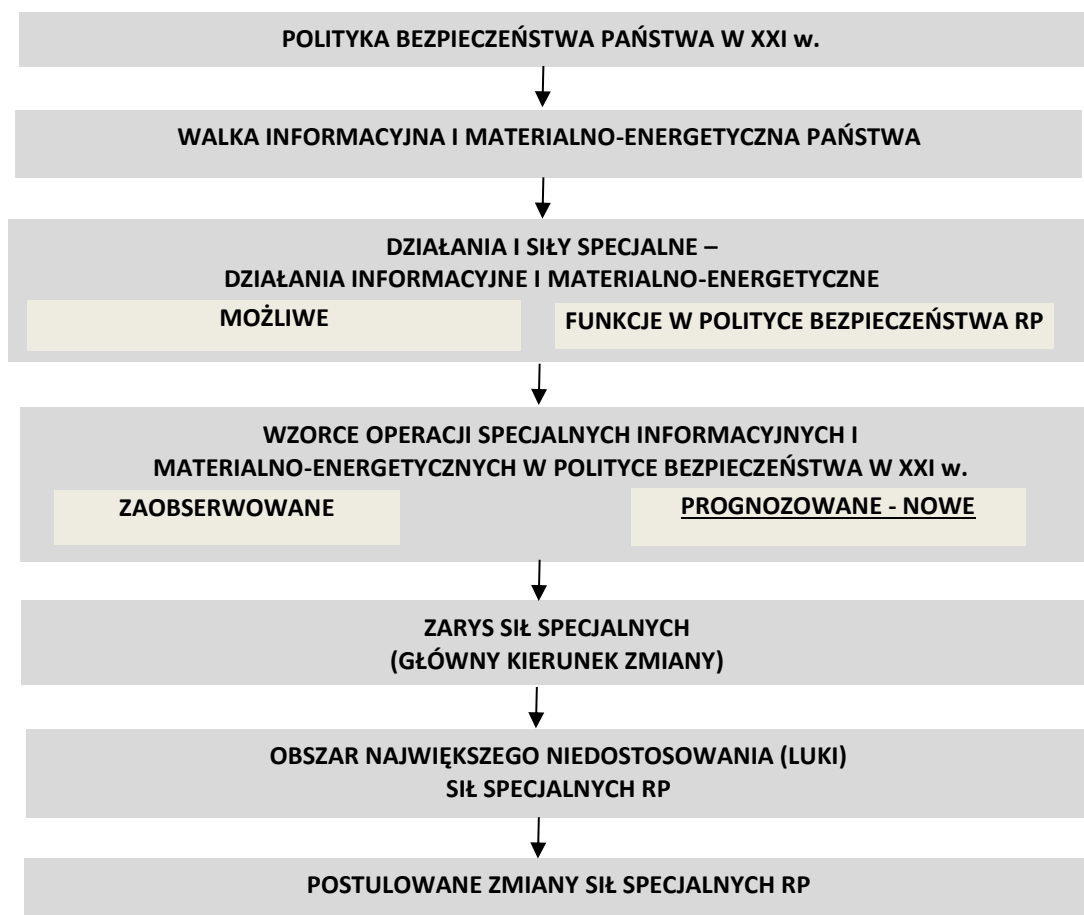
- Czym charakteryzują się możliwe (aktualne i nowe) operacje i siły specjalne?
 - Jakie są możliwe operacje specjalne w ramach toru informacyjnego?
 - Jakie są możliwe operacje specjalne w ramach toru materialno-energetycznego?
 - Jakie są typowe przykłady działań specjalnych państwa w XXI wieku w ramach toru informacyjnego i energetycznego?
 - Jakie mogą być nowe działania specjalne - jaki charakter operacji specjalnych (forma) można przewidywać w XXI wieku ?
- Jaki powinien być kierunek rozwoju polskich działań i sił operacji specjalnych w kontekście ich redefinicji systemowej?
 - Jaki jest aktualny stan operacji i sił specjalnych?
 - Jakie jest miejsce operacji i sił specjalnych w polskiej polityce bezpieczeństwa w XXI w.?
 - Jakie powinny być główne kierunki rozwoju działań i sił operacji specjalnych ?

Za zamiar ogólny przyjęto (w ramach prakseologicznego ujęcia strategii) zidentyfikować **nowe** operacje specjalne w polityce bezpieczeństwa RP oraz dokonać charakterystyki działań specjalnych (jako strategii działania). Ogólny zamiar można umieścić w szerokim obszarze dziedzinowym, w których znajdują się i konkretyzują się rezultaty badań: Rozwijanie teorii

¹⁹ *Encyklopedia zarządzania - Prakseologia*, <https://mfiles.pl/pl/index.php/Prakseologia>, [dostępność: 31.07.2023].

²⁰ Porównaj lukę strategiczną, *Encyklopedia zarządzania – Luka strategiczna*, https://mfiles.pl/pl/index.php/Luka_strategiczna, [dostępność: 31.07.2023].

działań specjalnych o aspekty prakseologiczne w działaniach politycznych państwa (podmiotu). Opis i wyjaśnienie istoty, struktury, cech i funkcji działań specjalnych oraz metodyki ich projektowania w kontekście wyzwań, szans i zagrożeń zaprezentowano na schemacie (rys. 0.2.).

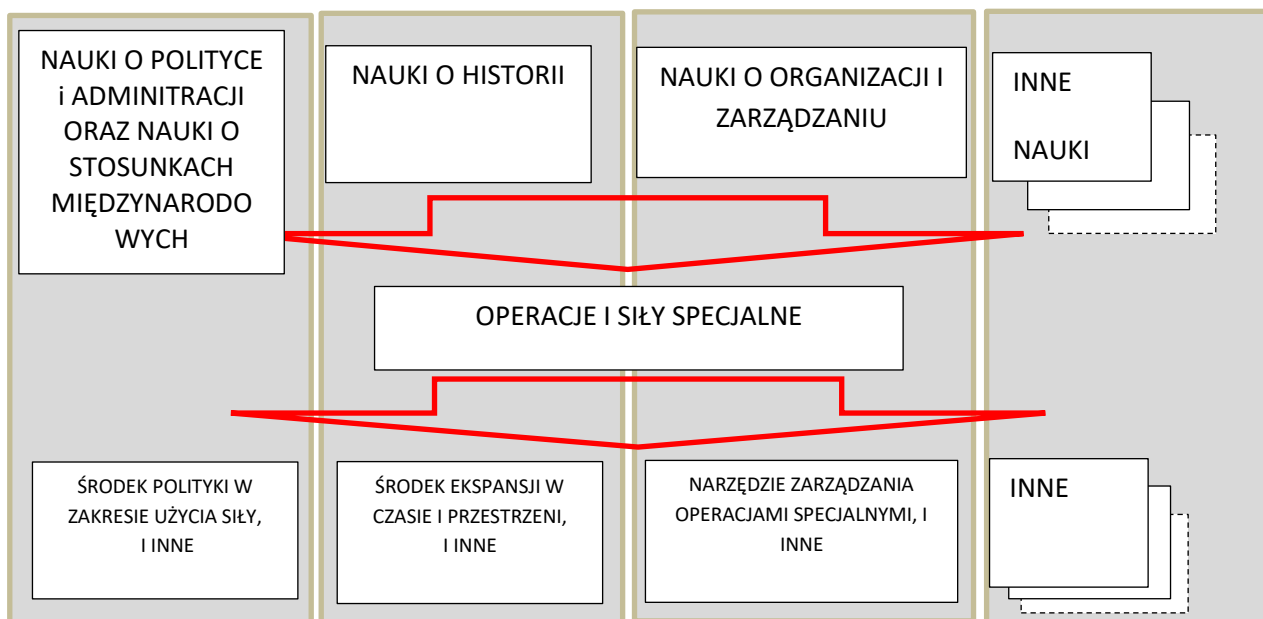
Rys. 0.2. Ogólny schemat metody rozwiązania problemu

Źródło: opracowanie własne.

Niniejsza dysertacja jest próbą poszukiwania odpowiedniej strategii rozwoju dla rozwoju sił specjalnych w oparciu o wyzwania dla bezpieczeństwa, szanse i zagrożenia. Powyższe pojęcia mogą być złożone, podlegać wielości interpretacji oraz zastosowań.

Termin *strategia* jest terminem występującym w wielu dziedzinach, dyscyplinach i specjalnościach naukowych. W niniejszej pracy pojęcie *strategii* wykorzystuje się w kontekście prakseologicznym, skupiającym się na strefie racjonalnego, zorganizowanego i sprawnego działania. Tak ujęta strategia staje się strategią konkretnego działania (czynu).

W kontekście prakseologii badanym działaniem są operacje (działania) sił specjalnych, które analizuje się pod kątem sprawności ich przygotowania i realizacji przyszłych zadań. Część strategii działania i część strategii konkretnej jego formy – operacji specjalnych są przedmiotem badań. Same siły specjalne również mogą być przedmiotem badań wielu dziedzin, nauki czy dyscyplin. Tak więc badania z różnych aspektów sił specjalnych mogą składać się na wiedzę o przedmiocie, kształtując ogólną teorię sił specjalnych (rys. 0.3.).

Rys. 0.3. Operacje i siły specjalne jako przedmiot badań w dyscyplinach naukowych²¹

Źródło: opracowanie własne.

Idąc logiką podejścia w etapach *strategia – strategia działania – strategia konkretnego działania*²² można przyjąć *strategia – strategia działania – strategia (kierunek rozwoju) sił specjalnych*. W nurcie ogólnej strategii skupiono się na strategii operacji sił specjalnych państwa (podmiotu). Operacje specjalne i określająca je ogólna strategia sił specjalnych będą traktowane jako określone przypadki, formy działania i strategii w ogólności. W kontekście państwa (podmiotu) i jego działań połączono z systemem odpowiadających strategii,

²¹ Wyodrębnienie dyscypliny naukowej „stosunki międzynarodowe” nastąpiło w trakcie przygotowania dysertacji. Uznając, że proces badawczy zakończono w połowie 2023 roku potraktowano obszary badawcze przypisane do tej dyscypliny jako należące w trakcie badań do dyscypliny nauki o polityce i administracji. Jednakże w tabeli zdecydowano się wyróżnić obie dyscypliny nauki.

²² Logika przyjęta za C. Rutkowski, *Prakseologiczne aspekty strategii wojskowej*, Rozprawa habilitacyjna, Akademia Obrony Narodowej, Warszawa 1998.

określając takim podejściem działalność i strategię sił specjalnych w konkretnym systemie (elementów i relacji między nimi)²³.

Sam termin *wyzwania* jest pojęciem nadrzędnym i pierwotnym, odnoszącym się do prognozowanych i / lub identyfikowanych aktualnie procesów, sytuacji czy zdarzeń, które powinny mieć wpływ na państwo. *Wyzwania* nie są tutaj traktowane w kategoriach etyki – dobre lub złe. *Wyzwania* to wszystko, co może się zmaterializować i może mieć wpływ na państwo. *Wyzwania* mogą stać się *zagroženiami*, gdy państwo będzie w sposób subiektywny dostrzegać przyszłe wyzwania jako coś negatywnego, mającego ujemny wpływ na system wartości, interesy, cele i zamiary państwa. Natomiast *wyzwania* stają się *szansami*, gdy państwo oceni pozytywnie/dodatnio dane zjawiska, które pomogą osiągać zamierzone cele, realizować interesy bądź ułatwić aktywność w danych obszarach aktywności państwa.

Wyzwania mogą pojawiać się na zewnątrz i wewnątrz państwa. Dla jednego państwa dane wyzwanie może być szansą, a dla innego państwa - zagrożeniem. Państwo może za pomocą swojej aktywności dokonywać przekształceń wyzwań w szansę lub zagrożenie. W takim kontekście polityka państwa to przeciwdziałanie zagrożeniom (minimalizacja ich negatywnych skutków), tworzenie i wykorzystywanie szans, które są ukierunkowane na maksymalną ochronę własnego bytu, rozwoju i realizacji własnych interesów. Polityka państwa jest nastawiona na osiągnięcie określonych celów. Natomiast działania polityczne można wyodrębnić, grupować i klasyfikować według różnych kryteriów, wynikających z celu i sposobu podejścia badawczego. Politykę państwa (system działań) można dzielić według sfer prowadzenia polityki (np. polityka wewnętrzna i zewnętrzna), dziedzin (np. polityka ekonomiczna, społeczna), problemów (np. zwalczanie terroryzmu, polityka kryzysowa), narzędzi (np. siły specjalne, dyplomacja) i innych. Dlatego też ogół działań politycznych będzie określany terminem *polityka* z odniesieniem do ich podmiotu i przedmiotu.

Najważniejszym wyróżnikiem obszarów działalności dowolnego państwa są jego elementarne dążenia do przetrwania w czasie i przestrzeni, a więc dążenia do zachowania swojego bytu i rozwoju (proces autonomiczny). Sprzeczności dla bytu i rozwoju państwa to *zagrożenia*. Państwo powinno zatem zapobiegać zagrożeniom w imię przetrwania w czasie i przestrzeni. Stanowi to fundamentalną zasadę polityki bezpieczeństwa państwa. Dodatkowo państwo, aby mogło się rozwijać, powinno też czerpać korzyści. To interes państwa

²³ Treści strategicznego planowania za H. Kreikebaum, *Strategiczne planowanie w przedsiębiorstwie*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 1997.

kierunku je na bycie coraz bardziej potężnym. W interesie państwa jest prowadzenie polityki (działań) bezpieczeństwa w otoczeniu. Za szczególnie istotną przyjęto relacje państwa z otoczeniem, w ramach których wyróżnić można²⁴:

- funkcję **regulacyjną** – kształtowanie wewnętrznych procesów społecznych według przyjętych zasad funkcjonowania państwa;

- funkcję **adaptacyjną** – dostosowanie państwa (organów i struktur państwa) do zmieniających się uwarunkowań zewnętrznych i wewnętrznych;

- funkcję **innovacyjną** – rozpoczynanie nowych procesów i przeobrażeń wewnątrz państwa i w jego otoczeniu (np. zmiany kształtu organizacyjnego - funkcjonalnego).

Siły specjalne, idąc torem powyższego wyróżnienia, mogą być narzędziem polityki państwa, nastawionym na osiągnięcie przez państwo określonych celów; powinny się adoptować i być innowacyjne. Szczególnie, jeśli działając na poziomie taktycznym mogą osiągać cele o znaczeniu polityczno-strategicznym²⁵. Natomiast państwo można uznać za organizację funkcjonalną w turbulencyjnym otoczeniu międzynarodowym²⁶. Aby zmieniać kształt sił specjalnych właśnie pod kątem zmiennego otoczenia, potrzeba ciągłego obserwowania, analizowania, syntetyzowania i dokonywania diagnozy oraz prognozowania, które pozwoli zidentyfikować obszar funkcjonowania sił specjalnych właśnie w kontekście wsparcia polityki państwa. Dodatkowo, szereg powyższych działań powinien doprowadzić do konstruowania kształtu sił specjalnych w przyszłości.

Głównym powodem zmian w strukturach organizacyjnych wraz z sposobem funkcjonowania sił specjalnych może być potrzeba ich adaptacji do nowych celów i zadań. Możliwe zmiany sił specjalnych można zakwalifikować jako (analogicznie zgodnymi z dwiema funkcjami państwa):

- doskonalenie już istniejących i funkcjonujących;
- projektowanie i wdrażanie nowych rozwiązań.

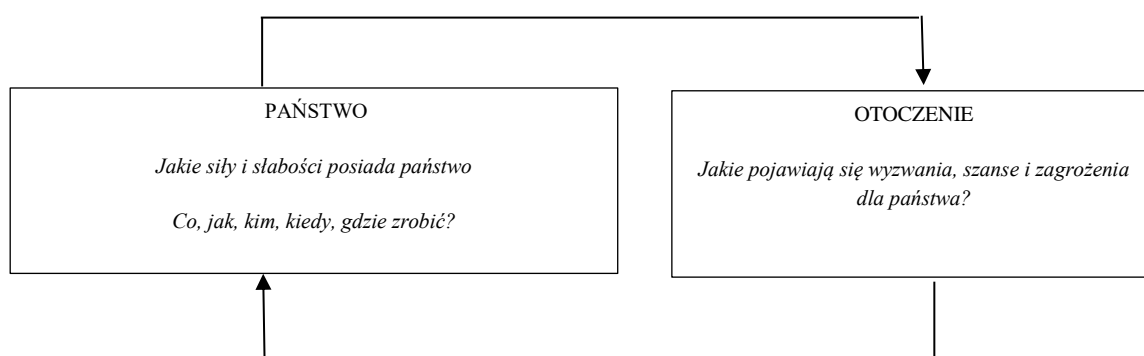
Siły specjalne nie są organem oderwanym od państwa, stąd zasadnym jest badanie więzi pomiędzy kształtem sił specjalnych a celami i zadaniami państwa wraz z jego otoczeniem i relacjami z nim (rys. 0.4.).

²⁴ Za P. Kaczorowski, *Państwo – jego geneza, cechy, istota*, [w:] A. Pogłódek, B. Szmulik, R. Zenderowski, (red.) *Wprowadzenie do nauki o państwie...* op. cit., s.41

²⁵ Przyjęto podział na trzy poziomy: polityczno-strategiczny, operacyjny i taktyczny.

²⁶ M. Z. Kulisz, *Determinanty bezpieczeństwa państwa jako organizacji społecznej*, 282-258.pdf [dostępność: 31.07.2023].

Planowanie kształtu sił specjalnych może opierać się na analizie otoczenia państwa oraz na określeniu jego możliwości/ograniczeń wynikających z wewnętrznych uwarunkowań²⁷. Analiza otoczenia może obejmować wyzwania, szanse i zagrożenia. Takie podejście pozwala na odpowiednie dostosowanie się do otoczenia oraz na możliwość jego modelowania (zmiany)²⁸. Pojawia się sprzężenie zwrotne pomiędzy państwem a otoczeniem, które kierkuje państwo ku otoczeniu w celu optymalizacji swoich koncepcji, strategii, doktryn, organów itd. W takim ujęciu siły specjalne mogą być narzędziem polityki bezpieczeństwa, skupiając się na wykorzystywaniu szans i przeciwdziałaniu zagrożeniom.

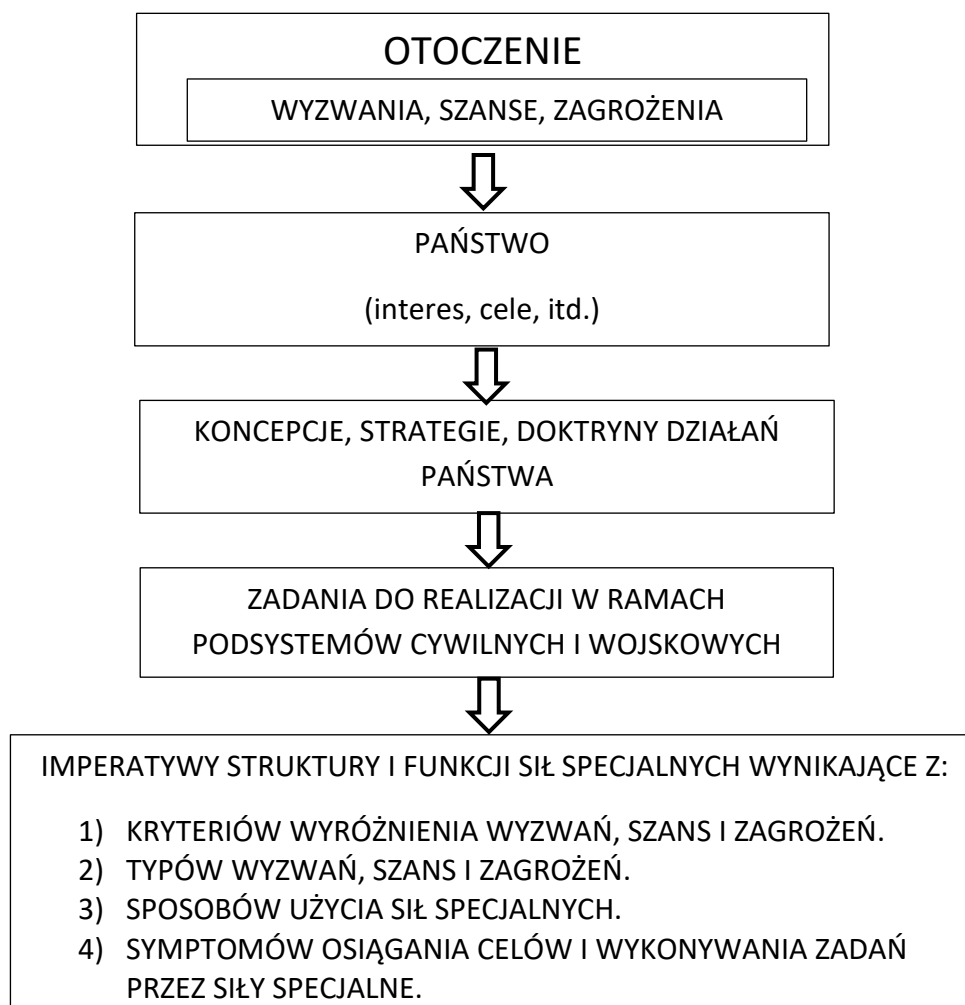
Rys. 0.4. Schemat ogólnej koncepcji orientacji badawczej

Źródło: opracowanie własne.

Głównym zadaniem analizy otoczenia przez państwo jest więc identyfikacja wyzwań, zagrożeń i szans, które są obserwowane w danym momencie czasu i przestrzeni. Równie ważne jest prognozowanie przyszłych, dających się przewidywać wyzwań, szans i zagrożeń, mających strategiczny wpływ na nakreślone przez to państwo własnych celów i sposobów ich realizacji. Np. analiza obszarów otoczenia technologicznego pozwala na identyfikację właściwości pojawiających się w problematyce rozwoju technicznego, analiza obszarów otoczenia biotechnologicznego pozwala na identyfikację właściwości pojawiających się w problematyce inżynierii genetycznej, analiza obszarów otoczenia polityczno-prawnego pozwala na identyfikację właściwości pojawiających się obszarach przyszłego rozwoju, analiza obszarów otoczenia antroposocjologicznego pozwala na identyfikację zmian społecznych, demograficznych czy nawet cywilizacyjnych itd.

²⁷ Przyjmuje się, że jest to wzorzec większości modeli analizy strategicznej. Za G. Gierszewska, M. Romanowska, *Analiza Strategiczna* https://mfiles.pl/pl/index.php/Analiza_strategiczna [dostępność: 13.06.2023].

²⁸ *Analiza SWOT* <https://www.iso.org.pl/uslugi-zarzadzania/wdrazanie-systemow/zarzadzanie-strategiczne/analiza-swot/> [dostępność: 13.06.2023].

Rys. 0.5. Schemat sposobu podejścia do kształtu sił specjalnych

Źródło: Opracowanie własne.

Identyfikacja już obserwowanych (tu i teraz) oraz prognozowanych²⁹ (w przyszłości) wyzwań, szans i zagrożeń w powiązaniu z celami państwa i sposobami ich osiągnięcia wymusza proces permanentnej adaptacji w czasie i przestrzeni. Wynikiem tego będą konkretne działania w różnych obszarach państwa, w tym odpowiednia struktura organizacyjna różnych organów, do których należą siły specjalne (rys. 0.5.).

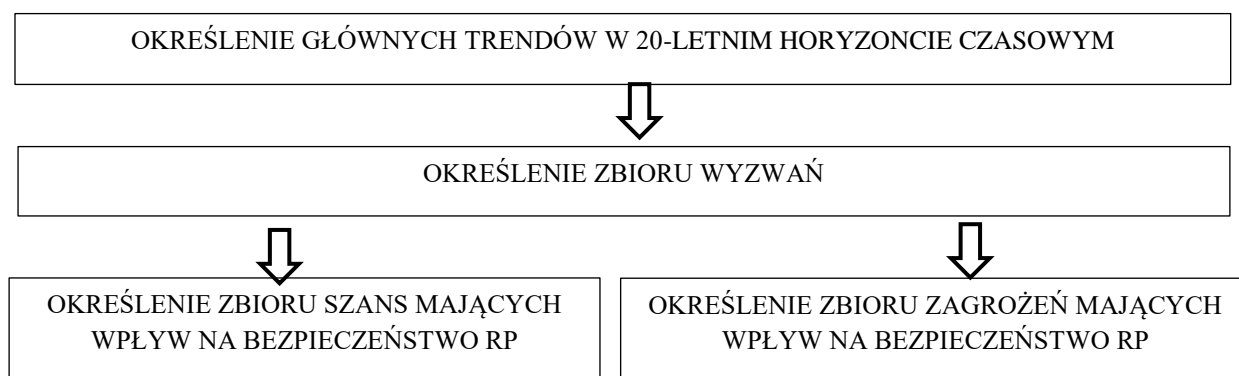
Z powyższego wynika, że cele polityki państwa, sposoby ich osiągnięcia (strategie) oraz przewidywane realia ich przebiegu mogą być podstawą i kierunkowym wyznacznikiem kształtu sił specjalnych jako jednego z narzędzi do realizacji polityki państwa. Równolegle

²⁹ Oparto się na metodologii badań zjawisk konfliktogennych występujących w stosunkach międzynarodowych charakteryzujących diagnozowanie, dozorowanie, genezowanie i prognozowanie w S. Dworecki, M.Z. Kulisz, J. Berny, *Wpływ współczesnych konfliktów zbrojnych na politykę bezpieczeństwa państwa – aspekt prognostyczny*. Akademia Obrony Narodowej, Warszawa 1999, s. 13-24.

powyższe determinanty mogą stanowić bazę do adaptacji struktur i wektorów zmian funkcjonalnych różnych organów państwa, w tym sił specjalnych.

Przyjmując logikę podejścia przedstawioną na rys. 0.5. będzie można, po dokonaniu analizy i syntezy, dokonać oceny efektywności zaproponowanych rozwiązań. Dodatkowo takie podejście do projektowania kształtu sił specjalnych może powodować zmiany ich samych.

Państwo identyfikując trendy może tworzy grupę nowych procesów i zjawisk – wyzwań, które wymagają, w zależności ich oceny przez państwo, albo wykorzystania jako szansy, albo podjęcia działań niwelujących, jeśli uznane będą za zagrożenia³⁰. Szansa rozumiana jest tutaj jako zespół czynników pozytywnie wpływających na byt i rozwój państwa, a zagrożenie - jako zespół czynników negatywnie oddziałujących na byt i rozwój państwa³¹. W dalszym etapie działania państwo, wraz z przybliżaniem się do terażniejszości, może coraz precyzyjniej definiować otoczenie i w sposób szczegółowy strategicznie zarządzać wyzwaniami, szansami i zagrożeniami. Aż wreszcie można tworzyć różnego rodzaju plany działania w stosunku do zbioru np. zagrożeń dla państwa, aby opracować stałe procedury operacyjne reagowania na zagrożenia (co i jak zrobić tu i teraz?)³². Dalszy tok postępowania badawczego przedstawiono na rys. 0.6.

Rys. 0.6. Etapy postępowania badawczego określania zbiorów

Źródło: Opracowanie własne.

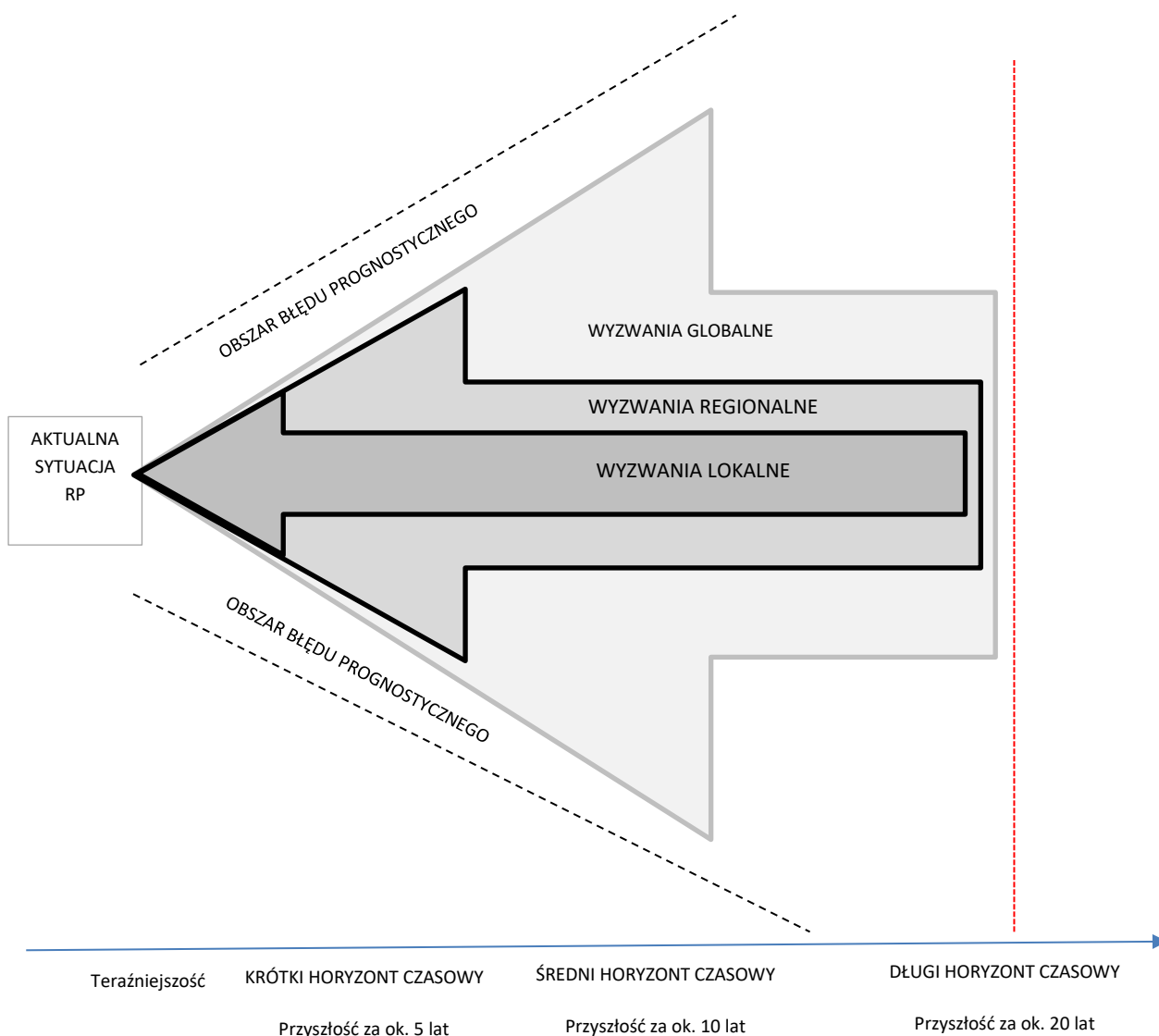
³⁰ Za K. Krzysztofek, *Wyzwania cywilizacyjne a zewnętrzna funkcja państwa polskiego*, [w:] R. Kuźniar, (red.). *Między polityką a strategią. Polska w środowisku międzynarodowym*, Wydawnictwo Naukowe Scholar, Warszawa 1994, s.13.

³¹ Za J. Gryz, *Wzajemny związek pomiędzy polityką ...* op. cit., s. 20.

³² Patrz np. *Krajowy Plan Zarządzania Kryzysowego*. <https://www.gov.pl/web/rcb/krajowy-plan-zarządzania-kryzysowego> [dostępność: 14.06.2023].

Przyjmuje się, że wyzwania wynikające ze współczesnej cywilizacji są jednym z wielu możliwych elementów warunkujących powstanie wyzwań, szans i zagrożeń dla państwa. Uznaje się jednak, że wyzwania, szanse i zagrożenia będą głównym układem odniesienia do odpowiedzi na pytanie zawarte w głównym problemie badawczym. Wybrane wyzwania, szanse i zagrożenia zidentyfikowano w ujęciu:

- globalnym, które można identyfikować w otoczeniu dalszym, ale dotyczą wszystkim uczestników stosunków międzynarodowych;
- regionalnym, które można identyfikować w Europie;
- lokalnym, które mają charakter krajowy.

Rys. 0.7. Horyzont czasowy wyzwań

Źródło: Opracowanie własne

Następnie każda szansa i każde zagrożenie zbioru najistotniejszego dla RP są przypisane do zasadniczych elementów, według następującego schematu (Tabela 0.1.):

Tabela 0.1. Metoda opisu operacji specjalnych w kontekście szansy/zagrożenia

SZANSA/ZAGROŻENIE	
Sytuacja zewnętrzna	Elementy sytuacji zewnętrznej prowadzące do wykorzystania szansy lub niwelacji zagrożenia. Identyfikowane będą elementy polityczne, ekonomiczne, społeczne, militarne i / lub inne.
Sytuacja wewnętrzna	Elementy sytuacji wewnętrznej prowadzące do wykorzystania szansy lub niwelacji zagrożenia. Identyfikowane będą elementy polityczne, ekonomiczne, społeczne, militarne i / lub inne.
Charakterystyka wielokryterialna	<u>Dla szansy:</u> Charakterystyka danej szansy według kryteriów: Celu istotności, Skali, Charakteru działań, Priorytetu w zakresie kierunków działań, Następstw w sensie korzyści. <u>Dla zagrożenia:</u> Charakterystyka danego zagrożenia według kryteriów: Miejsce, Atrybucja, Prawdopodobieństwo w funkcji czasu, Charakter, Następstwa w sensie strat.
Cel i działania polityczne państwa	Cel państwa oraz jego działania określone za pomocą analizy możliwych wariantów prowadzenia polityki państwa wynikające z szansy lub zagrożenia.
Możliwe operacje specjalne (funkcje, role, cele, zadania sił specjalnych)	Identyfikowanie możliwych funkcji, ról, misji, czasem zadań sił specjalnych samodzielnie lub w ramach współdziałania z obszarem cywilnym i / lub regularnymi siłami zbrojnymi w kontekście wcześniejszych koncepcji prowadzenia polityki państwa w stosunku do szansy/zagrożenia
Rodzaj operacji specjalnych	Identyfikowanie w operacjach specjalnych głównych procesów, które mogą być użyte w ramach poszczególnych zidentyfikowanych wcześniej misji, ról i zadań sił specjalnych.
Pożądane zdolności sił specjalnych	Wskazanie nabycia nowych, ewentualnie poszerzenia już istniejących w niewystarczającym zakresie, zdolności sił specjalnych

Źródło: opracowanie własne na podstawie: C. Rutkowski, A. Dawidczyk, *Rozwój SZ RP w świetle nowych wyzwań, szans i zagrożeń*, Akademia Obrony Narodowej, Warszawa 1999. Z. Ciekankowski, *Rodzaje i źródła zagrożeń bezpieczeństwa*, Nauki humanistyczne i społeczne na rzecz bezpieczeństwa, pdf. W. Fehler, *O pojęciu polityki wewnętrznego bezpieczeństwa państwa*, https://wpia.uwm.edu.pl/czasopisma/sites/default/files/uploads/Studia_Prawno_Ustrojowe/2014/23/203-214.pdf [dostęp 27.06.2023]. Encyklopedia Zarządzania – Szanse <https://mfiles.pl/pl/index.php/Szanse> [dostęp 27.06.2023]. Encyklopedia Zarządzania – Funkcje współczesnych państw https://mfiles.pl/pl/index.php/Funkcje_wsp%C3%B3%C5%82czesnego_pa%C5%84stwa [dostęp 27.06.2023].

W dalszej części pracy pojawia się próba opisu cech strukturalnych i / lub funkcjonalnych w kontekście zdolności sił specjalnych, by zidentyfikować nową, potrzebną zdolność organizacyjną państwa. Logika podejścia prezentowana jest w Tabeli 0.2.

Tabela 0.2. Metoda identyfikacji nowych zdolności, kierunków, rozwiązań operacji i sił specjalnych RP

Kontekst sytuacyjny zidentyfikowanych szans i zagrożeń dla państwa	
ZDOLNOŚCI SIŁ SPECJALNYCH	
Zbiór 1 i 2 zdolności sił specjalnych w kontekście szans i zagrożeń	
CECHY STRUKTURALNE	CECHY FUNKCJONALNE
<ul style="list-style-type: none"> • Konfiguracja (Szeroka, wąska, ...) • Centralizacja (Wysoka, średnia, niska, ...) • Specjalizacja (Wysoka, średnia, niska, ...) • Standaryzacja (Wysoka, średnia, niska, ...) • Formalizacja (Wysoka, średnia, niska, ...) • Tradycjonalizm (Wysoki, średni, niski, ...) 	<ul style="list-style-type: none"> • Dowodzenie i kierowanie operacjami specjalnymi • Realizacja operacji specjalnych • Wsparcie operacji specjalnych • Zabezpieczenie logistyczne operacji specjalnych
NOWE ZDOLNOŚCI, NOWE KIERUNKI, NOWE ROZWIĄZANIA	

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: C. Rutkowski, A. Dawidczyk, *Rozwój SZ RP w świetle nowych wyzwań, szans i zagrożeń*, Akademia Obrony Narodowej, Warszawa 1999. I. Sobczak, A. Piotrowicz, Konfiguracja struktur organizacyjnych przedsiębiorstw, <https://doi.org/10.33141/po.2003.02.02> [dostęp 07.05.2022]. Encyklopedia Zarządzania - Centralizacja, <https://mfiles.pl/pl/index.php/Centralizacja> [dostęp 07.05.2022]. Encyklopedia Zarządzania – Specjalizacja, <https://mfiles.pl/pl/index.php/Specjalizacja> [dostęp 07.05.2022]. Encyklopedia Zarządzania – Formalizacja, <https://mfiles.pl/pl/index.php/Formalizacja> [dostęp 07.05.2022]. A. Włodarski, E. Grzesiuk, Wpływ struktur organizacyjnych na sprawne zarządzanie przedsiębiorstwem, https://bazhum.muzhp.pl/media//files/Zeszyty_Naukowe_Ostroleckiego_Towarzystwa_Naukowego/Zeszyty_Naukowe_Ostroleckiego_Towarzystwa_Naukowego-r2002-t16/Zeszyty_Naukowe_Ostroleckiego_Towarzystwa_Naukowego-r2002-t16-s111-134/Zeszyty_Naukowe_Ostroleckiego_Towarzystwa_Naukowego-r2002-t16-s111-134.pdf [dostęp 07.05.2022].

Główna hipoteza badawcza zakłada, że **główny kierunek rozwoju operacji specjalnych w polskiej polityce bezpieczeństwa to większe rozwinięcie działań przygotowawczych - „profilaktycznych”, a nie reagowania - „terapeutycznych”**. Działania „profilaktyczne” będą wymagały operacji specjalnych w różnych obszarach cywilizacyjnych i w różnych konfiguracjach organizacyjnych. Np. nie jest możliwe, by kinetyczny operator Jednostki Wojskowej GROM był ekspertem od inżynierii genetycznej i teleinformatyki. Dlatego też powinna dokonać się zmiana organizacyjna z organizacji liniowych na macierzowe, które będą działać w nowych obszarach walki informacyjnej (np. ideologia, kultura, genetyka, masowa rozrywka) i walki energetycznej (np. ekologia, ekonomia, bankowość sieciowa).

W wyniku operacji specjalnych w wyżej wymienionych obszarach państwa pojawi się potrzeba koordynowania i kierowania działaniami specjalnymi państwa na poziomie polityczno-strategicznym. W ramach nowego modelu powinna pojawić się na wysokich szczeblach władzy komórka organizacyjna odpowiedzialna za osiągnięcie celów politycznych państwa za pomocą informacyjnych i materialno-energetycznych działań specjalnych. Taka komórka byłaby także odpowiedzialna za dobór odpowiednich elementów sił specjalnych oraz odpowiednie planowanie ich użycia.

Siły specjalne będą w związku z tym musiały nabyć nowe zdolności, wymagające umiejętności tworzenia Połączonych Zespołów Zadaniowych „mundurowo-cywilnych”. Pod dany cel polityczny może być tworzona struktura wykonawcza składająca się z samych cywili. W chwili obecnej w większości wypadków tworzone są jedynie:

- Bojowe Zespoły Zadaniowe Wojsk Specjalnych, składające się w zdecydowanej większości z jednorodnych wykonawców z Jednostek Wojskowych Wojsk Specjalnych;
- Zespoły Zadaniowe, składające się głównie z funkcjonariuszy agencji rządowych/wywiadowczych.

Obok zdolności organizacyjnych istotne będą zdolności funkcjonalne³³:

- Agresywna elitarność w celu eliminacji wysokiego ryzyka w nowym obszarze;
- Elastyczność w stosunku do nowych obszarów, w którym przyjdzie im działać;
- Kreatywność w stosunku do wyzwań z nowych obszarów.

³³ R.G. Spulak, *A Theory of Special Operations, The Origin, Qualities and Use of SOF*, Joint Special Operations University, Report 07-7, Floryda 2007, s 38-41.

Nowe zdolności będą wymagały innego kształtu organizacyjno-funkcjonalnego – odejścia od struktur liniowych (tak typowych dla sił zbrojnych czy agencji rządowych). W wyniku przyspieszenia tempa rozwoju cywilizacji struktury liniowe będą coraz mniej efektywne. Najbardziej adekwatnym kształtem organizacyjno-funkcjonalnym dla przyszłych sił specjalnych państwa będą struktury macierzowe (tzw. „projektowe”), które będą składać się z elementów z różnych obszarów i będą posiadały w swoim składzie bardzo różnych wykonawców i specjalistów. Obok żołnierzy jednostek specjalnych, w ramach Połączonego Zespołu Zadaniowego mogą pojawić się specjaliści np. od antropologii kulturowej, genetyki, teleinformatyki itd. Silną stroną takiej struktury sił specjalnych byłoby:

- Tworzenie jasnych struktur zadaniowych;
- Elastyczne dostosowywanie się do nowych, ciągle wyłaniających się wyzwań;
- Angażowanie żołnierzy lub cywili do odpowiednich dla nich problemów/obszarów.

W przyszłości operatorzy (wykonawcy) sił specjalnych będą ściśle współpracować z organizacjami cywilnymi, które w swojej kulturze organizacyjnej nie są tak agresywne. W warstwie szkoleniowej oraz realizacyjnej dla sił specjalnych powstanie paradoksalna, selekcyjna i szkoleniowa konieczność łączenie przeciwstawnych biegunów³⁴:

- Bojowej/twardej przemocy – potrzebnej do zachowania zdolności energetycznego oddziaływania na przeciwnika;
- Wysublimowanej/miękkiej elastyczności – potrzebnej do współpracy w cywilnym środowisku i z cywilnymi ekspertami.

Aktualny stan sił specjalnych oraz ich kształt organizacyjno-funkcjonalny w Polsce jest nieadekwatny, by sprostać wyzwaniom w XXI w. Największy obszar niedostosowania obejmuje:

- Brak wiedzy i myślenia holistycznego/kompleksowego o siłach specjalnych jako elemencie realizacji polityki bezpieczeństwa w RP. Myślenie to powinno obejmować działania polityczne, cywilne i wojskowe, a nie tylko wojskowe o charakterze materialno-energetycznym czy odrębne, wywiadowcze, o charakterze informacyjnym;
- Na poziomie polityczno-strategicznym brak elementu planowania/kontroli działań specjalnych, który będzie łączył w sobie kierowanie operacjami specjalnymi

³⁴ J.B. Alexander, *The Changing Nature of Warfare, the factors mediating future conflict, and implications for SOF*, Joint Special Operations University, Report 06-1, Floryda 2006, s.41.

o charakterze materialno-energetycznym i informacyjnym (we wszystkich obecnych i nowych obszarach operacji specjalnych);

- Brak umiejętności zarządzania strukturami macierzowymi w wyniku myślenia wyspowego (tzw. *Polska resortowa*³⁵).

Nie bez znaczenia będą zmiany w obszarze prawnym (ustawy, procedury działania, instrukcje), pozwalające na skuteczniejsze używanie sił specjalnych w polityce państwa w XXI w.

W rozdziale I przedstawiono formułę aktywności międzynarodowej państwa ukierunkowaną na zapewnianie swojego bezpieczeństwa rozumianego także jako możliwość osiągania własnych interesów przy wykorzystaniu posiadanego instrumentarium oddziaływania. Za poddane analizie instrumentarium przyjęto operacje specjalne. Koncentracja badań na tej formie aktywności państwa narzuciło podejście badawcze w którym założono, że państw pod względem funkcjonalnym stanowi pewien zwarty system. Wyselekcjonowano także trzy formy aktywności państwa w sferze tak rozumianej polityki bezpieczeństwa, które określono jako „walka materialno-energetyczna”, „walka informacyjna” oraz „mieszana”. Zastosowanie tego podziału jak i wykorzystanie jako podstawy teoretycznej teorii cybernetycznych odnoszących się do państwa jako systemu (układu cybernetycznego) jest w opinii autora dysertacji jedynym możliwym rozwiązaniem teoretycznym pozwalającym na dokonanie podziału prowadzonych przez państwo operacji specjalnych. Pozwoliło to na wyróżnienie zasadniczych, form prowadzonych przez państwo operacji specjalnych w postaci: informacyjnych operacji specjalnych i materialno-energetycznych operacji specjalnych.

W rozdziale II w formie skrótowej i schematycznej zaprezentowano trzy najważniejsze kierunki operacji specjalnych w polityce bezpieczeństwa państwa: operacje samodzielne, operacje wspierające działania militarne oraz operacje wspierające działania niemilitarne. Następnie przedstawiono warianty i zidentyfikowano prognozy rozwoju sił specjalnych trzech państw, które prowadzą politykę bezpieczeństwa między innymi za pomocą operacji specjalnych. Wyniki badań służą do ewentualnego porównania z wynikami zasadniczych badań nad kształtem sił specjalnych RP. Wybrano trzy państwa:

- Stany Zjednoczone, które uznaje się za przykład państwa o systemie dwupartyjnym;

³⁵ *Socjologowie o Polsce resortowej*, <https://www.polityka.pl/tygodnikpolityka/nauka/1652278,1,socjologowie-o-polsce-resortowej.read> [dostępność: 04.08.2023].

- Federacji Rosyjskiej, którą uznaje się za przykład państwa o systemie dominacji jednej partii. Dodatkowo Federacja Rosyjska prowadzi pełnoskalową walkę na terytorium Ukrainy, co stanowi bezpośrednie zagrożenie dla Polski. Dlatego zasadne jest badanie przyszłych możliwych kierunków rozwoju operacji specjalnych przez Federację Rosyjską.
- Wielkiej Brytanii, średniej wielkości państwa europejskiego, które zdaniem J. Guta ma najbogatsze doświadczenia w prowadzeniu operacji specjalnych w zakresie kształtowania bezpieczeństwa narodowego i międzynarodowego³⁶.

Rozdział III odnosi się do przemian od 2007 roku do dnia dzisiejszego, W oparciu o przeprowadzone analizy dokonano próby diagnozy możliwości wykorzystania polskich sił specjalnych w ramach prowadzonej przez państwo polskie polityki bezpieczeństwa. Do analiz tych wykorzystano także zapisy dokumentów strategicznych (strategii bezpieczeństwa narodowego) pod kątem kreślenia w nich zadań dla sił specjalnych. Analizy te pozwoliły na zaprezentowanie wniosków częściowych, będących podstawą do oceny możliwości działania sił specjalnych w obecnym i perspektywicznym środowisku bezpieczeństwa państwa polskiego, pozwalających na określenie ich roli. Obecnie polskie siły specjalne posiadają - w porównaniu do swoich odpowiedników - kilka atutów, które zgodnie zaproponowaną metodologią usytuować można w kontekście materialno-energetycznych działań specjalnych. Natomiast za słabości uznano niskie zdolności do planowania i wykonywania informacyjnych operacji specjalnych oraz brak rozwiniętych procedur kontroli nad operacjami specjalnymi na poziomie polityczno-strategicznym. Jest to o tyle istotne, że same operacje specjalne wykorzystywane są najpełniej w kontekście sojuszniczym i militarnym a nie ogólnopaństwowym.

Rozdział IV zawiera, zaprezentowane w formie tabelarycznej, zidentyfikowane wyzwania, szanse i zagrożenia dla RP. W procesie identyfikacji wyzwań, szans i zagrożeń dla państwa polskiego zrezygnowano z przyjętych przez Radę Ministrów zatwierdzonych kierunków obecnej polityki bezpieczeństwa aby nie zawęzić wyników badań własnych. W rozdziale IV dokonano także identyfikacji pożądanych zdolności dla sił specjalnych RP w kontekście szans i zagrożeń. Natomiast Rozdział V to autorska koncepcja najważniejszych i najpilniejszych kierunków rozwoju sił specjalnych w polityce bezpieczeństwa Polski na najbliższe 20 lat. Przy wyborze najważniejszych i najpilniejszych zmian w ramach sił

³⁶ J. Gut, *Siły specjalne wybranych państw: Wielka Brytania, Stany Zjednoczone, Niemcy, Federacja Rosyjska*. Difin, Warszawa 2019, s.125.

specjalnych, kierowano się również możliwościami ich realizacji czy to samodzielnie czy w ramach akceptacji i wsparcia przez obecne sojusze w których Polska współuczestniczy. Za najważniejsze i najpilniejsze kierunki rozwoju w kontekście wyzwań, szans i zagrożeń cywilizacyjnych uznano budowanie niejawnych struktur cywilnych, rozwój informacyjnych operacji specjalnych i podniesienie ich do poziomu polityki bezpieczeństwa państwa, systemowe wpisanie sił specjalnych do budowania odporności infrastruktury krytycznej oraz zbudowanie na poziomie polityczno-strategicznym zdolności do koordynacji informacyjnych oraz materialno-energetycznych operacji specjalnych w celu efektywniejszego ich wykorzystania w nadchodzącej przyszłości. Autor nie uznaje wyżej opisanej struktury dysertacji za pełnej i jedynie możliwej w swoim ujęciu i wyników badań.

Wśród użytych w pracy metod, technik i narzędzi badawczych należy wymienić:

- W badaniach wstępnych skupiono się na analizie obowiązujących rozwiązań prawnych, studiach literatury oraz aktualnych rozwiązaniach praktycznych wielu państw, organizacji i podmiotów. Badania obejmowały:
 - analizę i syntezę trendów, prawidłowości, prognozy rozwoju/zmian (świata, bezpieczeństwa, organizacji, państw, narzędzi polityki, operacji i sił specjalnych);
 - analizę i syntezę walki informacyjnej i materialno-energetycznej;
 - analizę i syntezę roli sił specjalnych w walce informacyjnej i materialno-energetycznej.
- W badaniach zasadniczych, polegających na zdefiniowaniu zbioru możliwych operacji specjalnych, funkcji w polityce bezpieczeństwa państwa oraz głównych kierunków rozwoju sił specjalnych posłużono się:
 - analizą i syntezą możliwości operacji specjalnych;
 - syntezą i redukcją funkcji operacji specjalnych w polityce bezpieczeństwa państwa;
 - syntezą, redukcją, porządkowaniem i weryfikacją wyników w zbiór nowych działań specjalnych.
 - analizą i syntezą aktualnego kształtu organizacyjno-funkcjonalnego sił specjalnych RP;
 - analizą i syntezą pożądanego kształtu organizacyjnego sił operacji specjalnych RP;
 - analizą i syntezą kierunku zmian sił operacji specjalnych RP;

- metodą krzyżową³⁷ w ramach prognozy wpływów zjawisk otoczenia państwa na siły specjalne.

Powyższe metody teoretyczne zostały uzupełnione metodami empirycznymi, obejmującymi:

- obserwacje uczestniczące przedmiotu badań dokonane w czasie wielu ćwiczeń krajowych i zagranicznych oraz kursów specjalistycznych;
- obserwacje uczestniczące przedmiotu badań dokonane w trakcie II Wojny w Zatoce Perskiej (2003 r.) oraz wielu operacji specjalnych w Iraku i Afganistanie;
- badanie opinii i sądów ekspertów dotyczące nowych zdolności i kształtu organizacyjnego sił specjalnych za pomocą technik „pytań otwartych” według przygotowanego wcześniej scenariusza³⁸. Ekspertami byli wyżsi oficerowie Dowództwa Sił Specjalnych Stanów Zjednoczonych³⁹.

Zakres badań obejmował:

- wybrane aspekty polityki bezpieczeństwa państwa (RP);
- wybrane aspekty otoczenia (środowiska) bezpieczeństwa międzynarodowego (RP);
- możliwe działania polityczne państwa w bliskiej perspektywie strategicznej;
- aktualnie zidentyfikowane i nowe obszary operacji specjalnych oraz funkcje sił specjalnych państwa (RP) określone w dostępnym zbiorze;
- aktualnie zidentyfikowany i nowy kształt sił specjalnych (RP);
- wybrane aspekty teorii systemów autonomicznych;
- wybrane aspekty jakościowej teorii informacji;
- wybrane aspekty teorii organizacji i zarządzania;
- wybrane akty prawne i wybrane aspekty teorii prawa;
- wybrane aspekty teorii prakseologii;
- wybrane aspekty zmiany;
- wybrane aspekty teorii projektowania;
- inne możliwe, niewymienione.

³⁷ W analizach systemowych podstawowe znaczenie ma badanie współzależności (interakcji) pomiędzy elementami systemu a otoczeniem. Wynikiem metody krzyżowej (zwanej także metodą wzajemnych oddziaływań) są prawdopodobieństwa możliwych scenariuszy przyszłości a także prawdopodobieństwa materializacji tych zdarzeń uwzględniające relacje między nimi. J. Krupowicz, *Metoda wpływów krzyżowych* [w:] M. Cieślak (red.) *Prognozowanie gospodarcze, metody i zastosowania*. PWN, Warszawa 1999, s. 181-186.

³⁸ Patrz załącznik nr 1.

³⁹ Eksperci poprosili o anonimowość z racji wykonywania obowiązków służbowych w ramach stanowisk w siłach specjalnych.

Przyjęto następujące ograniczenia:

- Za paradygmat wyjaśniający relację między państwami w obszarze bezpieczeństwa międzynarodowego przyjmuje się **realizm strukturalny**, a w jego ramach relacje pomiędzy państwami (systemami autonomicznymi) i innymi państwami.
- Przyjmowany horyzont czasowy – bliska perspektywa strategiczna – tj. okres do ok. 20 lat od chwili obecnej.
- Szczególnie istotnym czyni się teorię systemu autonomicznego jako układu odniesienia dla identyfikacji poszukiwanych pożądaných rozwiązań.
- Wynik badań nie będzie stanowić całościowej projekcji operacji specjalnych oraz ich funkcji w polityce bezpieczeństwa państwa.
- Obszar badań niezwiązanych bezpośrednio z odpowiedzią na problem główny będzie opierał się na wybranych, istniejących już wynikach różnych podejść, nurtów, szkół i ośrodków oraz zostanie ograniczony do niezbędnego minimum.
- Rezultaty dotyczące funkcji operacji specjalnych zostaną przedstawione w formie zbioru zredukowanego do najistotniejszych dla państwa (RP) problemów polityki bezpieczeństwa.
- Wybór pożądanego kierunku zmian sił specjalnych państwa (RP) będzie dokonany pod kątem maksymalizacji użyteczności funkcjonalnej.
- Dominującym podejściem do rozwiązania problemów badawczych będzie nurt systemowy⁴⁰, dlatego zdecydowano na szczegółowsze przedstawienie różnych systemów sterowniczych w rozdziale 1.
- W trakcie badań na problemem głównym koncentrowano się na możliwych i nowych, nie występujących dziś lub występujących na minimalnym poziomie, elementach polskich sił specjalnych;
- Pomimo, że przyjęta definicja sił specjalnych wykracza poza siły zbrojne, to jednak skupiono się na wojskowych jednostkach specjalnych, pomijając policyjne siły kontrterrorystyczne w Polsce⁴¹, inne jednostki specjalne różnych służb czy też cywilne siły specjalne z sektora PMSC⁴².

⁴⁰ Tzw. polska szkoła cybernetyki.

⁴¹ Więcej w K. Jałoszyński, M. Stępiński, M. Olechnowicz, *Policyjne siły kontrterrorystyczne w Polsce*, Bellona, Warszawa 2019.

⁴² Skrót od ang. *Private Military and Security Companies*.

Dodatkowo przyjęto, że przez najbliższe 20 lat:

- polityka bezpieczeństwa RP nie będzie miała charakteru ekspansyjnego i agresywnego w stosunku do międzynarodowego otoczenia;
- siła oddziaływania (moc sterownicza) RP nie będzie gwałtownie rosła, by być istotnym państwem dla otoczenia międzynarodowego.

ROZDZIAŁ I. PAŃSTWO JAKO SYSTEM POLITYCZNY

Państwo jako instytucja i gracz międzynarodowy posiada złożoną strukturę. Niezmiennie jednak jest postrzegane jako podstawa struktury (organizacji) społeczeństwa funkcjonującego w konkretnych uwarunkowaniach przyrodniczych, geograficznych i społecznych. Za najistotniejsze determinanty powszechnie uznaje się otoczenie przyrodniczo-geograficzne (położenie geograficzne, cechy klimatyczne, warunki naturalne dla rozwoju gospodarczego), społeczno-kulturowe (skala integracji społecznej, poziom rozwoju społecznego, wykształcenie, poczucie tożsamości i wspólnotowości) oraz tzw. uwarunkowania geopolityczne w postaci specyfiki otoczenia polityczno-gospodarczego. Mnogość czynników wpływających na sposób definiowania państwa powoduje, że jego definicja jest wieloznaczna a zasadniczym podejściem badawczym jest wyodrębnianie jego cech lub funkcji jakie ma spełniać. W dodatku część z nich ma charakter procesów niesterowalnych przez człowieka. Tym niemniej wskazać należy na powszechne określenie trzech funkcji państwa (politycznej, ekonomicznej i integrującej)⁴³ oraz wyróżnienie kilku jego cech, zwłaszcza:

- rządność państwa, ukierunkowaną na osiągnięcie celów strategicznych najczęściej określanych jako „żywotne interesy” ;
- ład społeczny rozumiany jako zespół norm prawnych i etycznych oraz powszechnie aprobowane ich stosowanie przez społeczeństwo i aparat państwowy;
- suwerenność polityczna i gospodarcza postrzegana zarówno terytorialnie jak i przedmiotowo;
- sposób organizacji społeczeństwa w układzie „poziomym” (współdziałanie obywateli) oraz „pionowym” czyli współdziałanie władzy (organów państwa) i obywatela⁴⁴.

Wskazując na te uwarunkowania Autor uznaje że państwo jako takie jest określona instytucją społeczną realizującą określone cele istotne dla społeczeństwa ją tworzącego. Sposób ich osiągnięcia sprowadzić można do działań na rzecz minimalizowania roli

⁴³ S. Halperin, *Nationalism Reconsidered. The Local/Trans-local Nexus of Globalisation*, „Studies in Ethnicity and Nationalism” 2009, Vol. 9, Issue 3, s. 465–480.

⁴⁴ B. Krauz-Mozer *Metodologiczne problemy wyjaśnienia w nauce o polityce*, Kraków 1992, P. Timofiejuk, *Państwo narodowe i naród a globalizacja – analiza zależności*, „Forum Politologiczne” 2007, T. 5, s. 143–175, P. L. Wilczyński, *Wybrane koncepcje państwa we współczesnej myśli politycznej*, [w:] K. Trzciniński (red.), *Państwo w świecie współczesnym*, Warszawa 2006, s. 81–96, *Państwo w czasach zmiany*, M. Pietraś, I. Hofman, S. Michałowski (red.), Lublin 2018.

czynników ograniczających możliwość pełnej realizacji jego funkcji⁴⁵. Jedną z form tego działania jest analizowanie przyszłości, jednakże tworzenie pełnych predykcji przyszłej rzeczywistości państwa jest w chwili obecnej niemożliwe. Czynnikiem ograniczającym jest przede wszystkim niepowtarzalność i chaotyczność zjawisk zarówno fizycznych jak i politycznych oraz ekonomiczno-gospodarczych. Nie zwalnia to jednak państwa z konieczności poszukiwania odpowiedzi na podstawowe pytania dotyczące jego przetrwania i rozwoju we współczesnym, dynamicznie zmieniającym się otoczeniu.

1.1. Możliwości wykorzystania metody układów samodzielnych w polityce bezpieczeństwa państwa i wizji jej realizacji.

Uznając, że zasadniczą rolą państwa w ramach wymienionych trzech jego funkcji jest zapewnienie bezpieczeństwa (poczucia bezpieczeństwa jego obywatelom) wskazać należy na rolę otoczenia zewnętrznego. Przyjmując za K. Obłojem, że jest ono skomplikowanym systemem wielu różnych trendów i zdarzeń⁴⁶ uznać należy że zapewnienie bezpieczeństwa państwa na poziomie polityczno-strategicznym jest warunkowane przez identyfikację (mega)trendów⁴⁷ w otoczeniu. Wynika to z wysokiej przydatności do określenia przyszłych potrzeb politycznych, społecznych, naukowych, kulturowych, ekologicznych, rozwoju innowacyjności i innych. Pomimo dużego ryzyka błędnych prognoz nadal istnieje uzasadniona potrzeba przewidywania trendów z perspektywy państwa. Poprawne zdefiniowanie trendów i ich charakterystyka w otoczeniu i kontekście daje szansę na prawidłową analizę przyszłego rozwoju. Należy jednak pamiętać, że dany trend może się zmieniać (np.: wzrastać, maleć) w przyszłości i dlatego istotny jest ciągły proces badania otoczenia (identyfikacja, monitoring, przewidywanie, pomiar i ocena⁴⁸) w szczególności danego zjawiska i aspektów z nim związanych⁴⁹.

Przyjmując powyższe uwarunkowania Autor uznał, że badanie możliwości wykorzystania sił specjalnych w polityce bezpieczeństwa państwa wymaga by państwo postrzegać właśnie

⁴⁵ Ł. Kaczmarczyk, *Państwo – jego geneza, cechy, istota* [w:] A. Poglódek, B. Szmulik, R. Zenderowski, (red.) *Wprowadzenie do nauki o państwie...* op. cit., s. 54.

⁴⁶ Za K. Obłojem, *Otoczenie organizacji*, https://mfiles.pl/pl/index.php/Otoczenie_organizacji [dostęp 14.06.2023].

⁴⁷ J. Naisbitt, *Megatrendy*, Wydawnictwo Zysk i Spółka, Poznań 1999.

⁴⁸ Składowe procesu badania otoczenia za J. Gryz, *Wzajemny związek pomiędzy polityką i strategią a bezpieczeństwem państwa*. Rocznik bezpieczeństwa międzynarodowego, 2007. <https://rocznikbezpieczenstwa.pl/ojs/index.php/rbm/article/view/47/41> s. 22, [dostępność: 14.06.2023].

⁴⁹ Przyjmuje się, że za „(...) megatrendy należy uznać wszelkie zjawiska (zarówno pozytywne, jak i negatywne) charakteryzujące się dużą siłą oddziaływania (o charakterze ponadnarodowym) na środowisko człowieka i jego otoczenie (w tym na gospodarkę, relacje społeczne, instytucje i środowisko naturalne), występujące w długim okresie czasu. Zjawiska te powinny charakteryzować się dużym prawdopodobieństwem wystąpienia, lecz jednocześnie dopuszcza się możliwość ich korekty w wyniku działania innych podobnych sił” za K. Prandecki, *Rola megatrendów w przewidywaniu przyszłości*, <http://cejsh.icm.edu.pl/cejsh/element/bwmeta1.element.desklight-a8a8c4ca-ec9b-4e1e-bf02-f4abd9b6067b> [s. 79, [dostępność: 14.06.2023].

jako system polityczny przygotowany do realizacji różnorodnej gamy zadań przy umiejętnym wykorzystaniu posiadanego instrumentarium. Powinno posiadać zdolność do sterowania procesami, które uznaje istotne dla swoich żywotnych interesów, co powoduje, że zasadnym jest wykorzystanie dorobku teoretyków zajmujących się kwestiami sterowania procesami politycznymi, które to pojęcie zastąpiono zwrotem „cybernetyka”. P. Sienkiewicz wymienia tutaj głównie dwóch autorów: A.M. Ampère, który zakwalifikował cybernetykę jako dział polityki odpowiedzialny za sprawowanie rządów w państwie oraz B. Trentowskiego uznającego cybernetykę za „sztukę rządzenia narodem”⁵⁰. Przyjęto, że „sterowanie” jest to wywieranie wpływu na określone zjawiska⁵¹ i pojęciem tym można określić wszelkie intencjonalne i celowe oddziaływanie jednego obiektu na drugi w celu uzyskania określonych zmian procesów zachodzących w innym obiekcie sterowanym. Sterowanie dotyczyć może różnych obiektów, takich jak organizmy, maszyny, społeczności itd. Jak widać ogólniejsze mogą być już tylko nauki abstrakcyjne, ale to dlatego, że nie odróżnia się w nich rzeczywistości od fikcji⁵². Założono także, że zasadnym jest przyjęcie kilku, istotnych dla dalszych rozważań konwencji terminologicznych, a mianowicie:

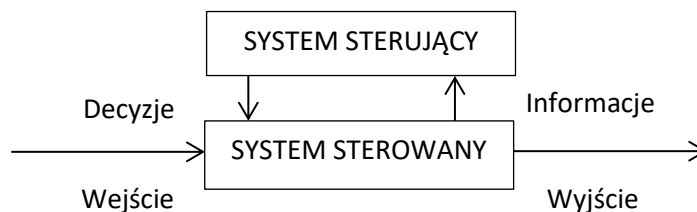
- system jest definiowany jako *zbiór elementów rzeczywistych i zachodzących między nimi oddziaływań*.
- system sterowany to system, w którym żądane zmiany są wywołane oddziaływaniem innego systemu;
- system sterujący to system, którego oddziaływanie wywołuje żądane zmiany w innym systemie;
- tor sterowniczy to system, za którego pośrednictwem jeden system oddziałuje na inny system;
- obwód sterowniczy to obwód sprzężenia zwrotnego, utworzony z systemu sterowanego, systemu sterującego, i torów sterowniczych;
- proces sterowniczy to proces, na który składają się zjawiska występujące w obwodzie sterowniczym⁵³.

⁵⁰ P. Sienkiewicz, *Poszukiwanie Golema. O cybernetyce i cybernetykach*, Krajowa Agencja Wydawnicza, Warszawa 1988.

⁵¹ M. Mazur, *Cybernetyka i charakter*, Państwowy Instytut Wydawniczy, Warszawa 1976, s. 10.

⁵² Ibidem.

⁵³ M. Mazur, *Modelowanie cybernetyczne i jego przydatność w modelowaniu procesu dydaktycznego*, [w:] E. Berezowski (red.) *Problemy modelowania procesów dydaktycznych*, PWN, Warszawa 1976 i M. Mazur, *Cybernetyka i...* op. cit., s. 24. M. Mazur, *Jakościowa Teoria Informacji*, Naukowe Wydawnictwa Techniczne, Warszawa 1970, s. 28.

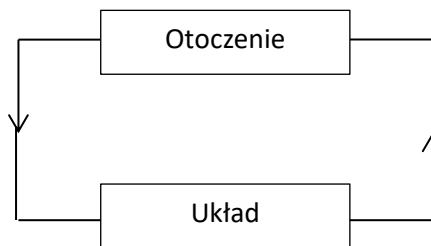

Rys. 1.1. Ogólny model systemu cybernetycznego

Źródło: P. Sienkiewicz, *Poszukiwanie Golema. O cybernetyce i cybernetykach*,
Krajowa Agencja Wydawnicza, Warszawa 1988, s. 32.

Głównymi narzędziami badawczymi jest dedukcja, analiza, synteza, a nade wszystko modelowanie – odwzorowywanie określonego obiektu rzeczywistego będącego oryginałem, w inny obiekt pojęciowy oraz poszukiwanie wzorca cybernetycznego. Stąd w cybernetyce obiekty pojęciowe wyrażane są przede wszystkim w modelach matematycznych i graficznych (schematach blokowych). Celem badań jest więc modelowanie lub poszukiwanie – na podstawie opisu cybernetycznego – odpowiedniego zjawiska lub obiektu rzeczywistego. W praktyce celem jest stworzenie algorytmu sterowania (sposobu konstruowania efektywnego algorytmu), który umożliwi osiągnięcie celu⁵⁴. Proces ten pozwala na identyfikację problemów ogólnych oraz ich rozwiązywanie. Podkreślić należy, że wypracowanie polityczno-strategicznych konkluzji jest możliwe bez obserwacji samego obiektu badań. Wymaga jednak wyodrębnienia danego systemu. W badaniach nad państwem i jego polityką bezpieczeństwa zasadnym wydaje się zastosowanie teorii układów samodzielnych pozwalających na uznanie państwa jako bytu politycznego, gracza międzynarodowego. Pełne zastosowanie tej teorii wymaga jednak odniesienia się do funkcjonowania tzw. układów wyodrębnionych (rys. 1.2.). W układach tych uwzględnia się proces (tor) oddziaływania otoczenia na układ i oddziaływania układu na otoczenie. Związek jaki występuje pomiędzy obiektami określa się jako „sprzężenie”. Przyjmują one postać tzw. „sprzężenia prostego” i „zwrotnego”. W pierwszym przypadku, że jeden obiekt oddziałuje na drugi. W sprzężeniu zwrotnym mamy do czynienia z reakcją obiektu, co powoduje iż tworzą one zamknięty obiekt oddziaływań.

⁵⁴ P. Sienkiewicz, *Poszukiwanie Golema...* op. cit., s. 41-42.

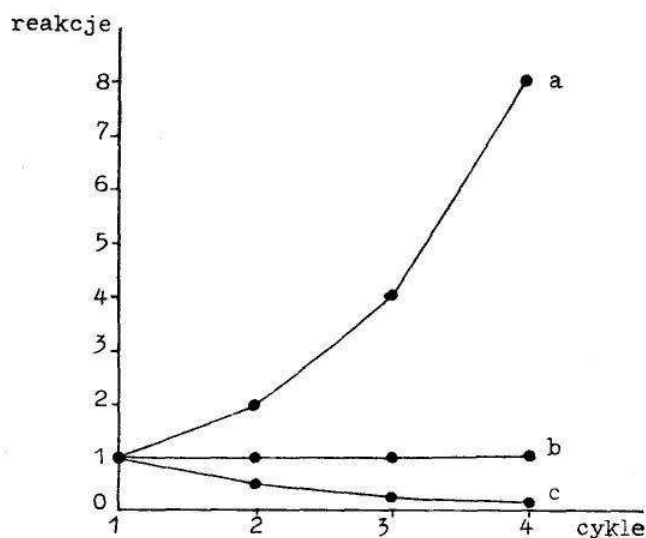

Rys. 1.2. System (układ) wyodrębniony.

Źródło: M. Mazur, *Cybernetyczna teoria układów samodzielnych*, PWN, Warszawa 1966, s. 50.

W procesie sterowania zawsze występują sprzężenia zwrotne, które dodatkowo dzieli się na:

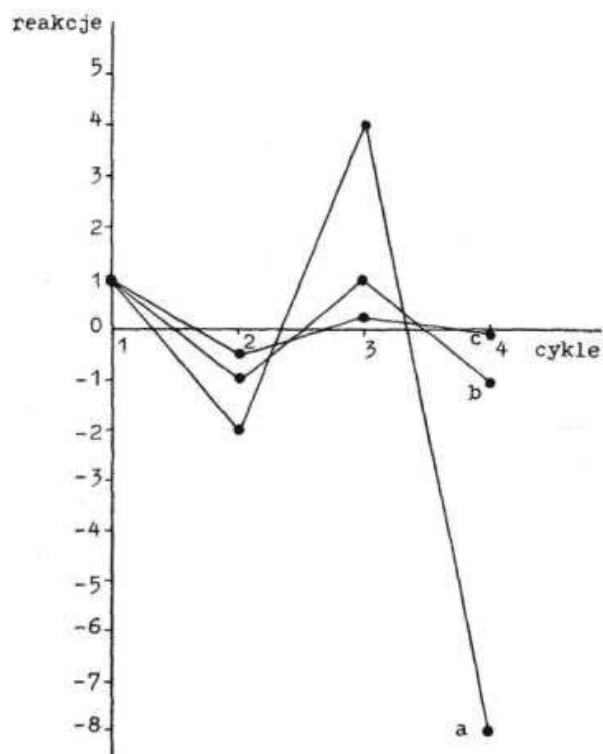
- 1) Sprzężenia dodatnie rozbieżne (iloczyn ich reaktywności jest dodatni $i > 1$);
- 2) Sprzężenia dodatnie ustalone (iloczyn ich reaktywności jest dodatni $i = 1$);
- 3) Sprzężenia dodatnie zbieżne (iloczyn ich reaktywności jest dodatni $i < 1$);
- 4) Sprzężenia ujemne rozbieżne (iloczyn ich reaktywności jest ujemny $i > 1$);
- 5) Sprzężenia ujemne ustalone (iloczyn ich reaktywności jest ujemny $i = 1$);
- 6) Sprzężenia ujemne zbieżne (iloczyn ich reaktywności jest ujemny $i < 1$).

Rys. 1.3. Sprzężenia zwrotne dodatnie (przykład liczbowy)

a) rozbieżne b) ustalone c) zbieżne

Źródło: M. Mazur, *Cybernetyka i charakter*, PIW, Warszawa 1976, s. 81.

Rys. 1.4. Sprzężenia zwrotne ujemne (przykład liczbowy)

a) rozbieżne b) ustalone c) zbieżne

Źródło: Ibidem. s. 82

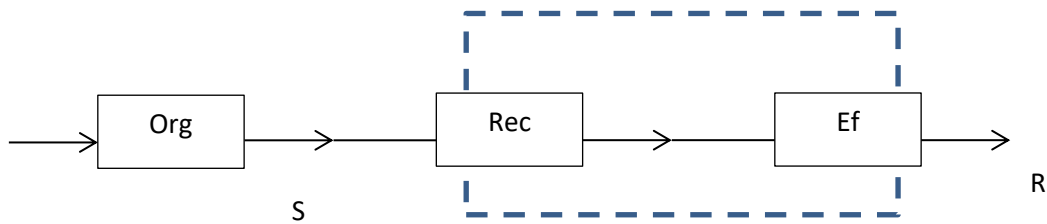
Wśród układów wyodrębnionych można wyróżnić układy zorganizowane – układy w których zachodzą procesy sterowania. Chodzi tutaj o wywieranie potrzebnego wpływu na zjawiska, a więc procesy zmierzające do określonego celu postawionego przez organizatora (który też może być wyodrębniony jako układ) danego układu. Układ wraz z organizatorem stanowią organizację⁵⁵. Układy zorganizowane posiadają organy (na rysunkach są to „kwadraciki”), które są odpowiedzialne za realizację konkretnych zadań, wyznaczanych przez organizatora we własnym interesie. W ramach układu zorganizowanego wyróżnia się następujące organy:

- Receptor (Rec) – organ służący do wykrywania bodźca;
- Efektor (Ef) – organ służący do wytwarzania reakcji.

Na rys. 1.5. zaprezentowano układ zorganizowany. W celu osiągnięcia pożądanego stanu w otoczeniu organizator (Org) oddziałuje za pomocą bodźca (S) na wejściu na receptor (Rec)

⁵⁵ M. Mazur, *Cybernetyczna teoria...*, op. cit., s. 50

układu, powodując, że na jego wyjściu efektor (Ef) wywołuje odpowiednią reakcję (R). W ogólnym przypadku układ może mieć wiele receptorów (Rec) i efektorów (Ef).

Rys. 1.5. System (układ) zorganizowany

Źródło: M. Mazur, *Cybernetyczna teoria...* op. cit., s. 51

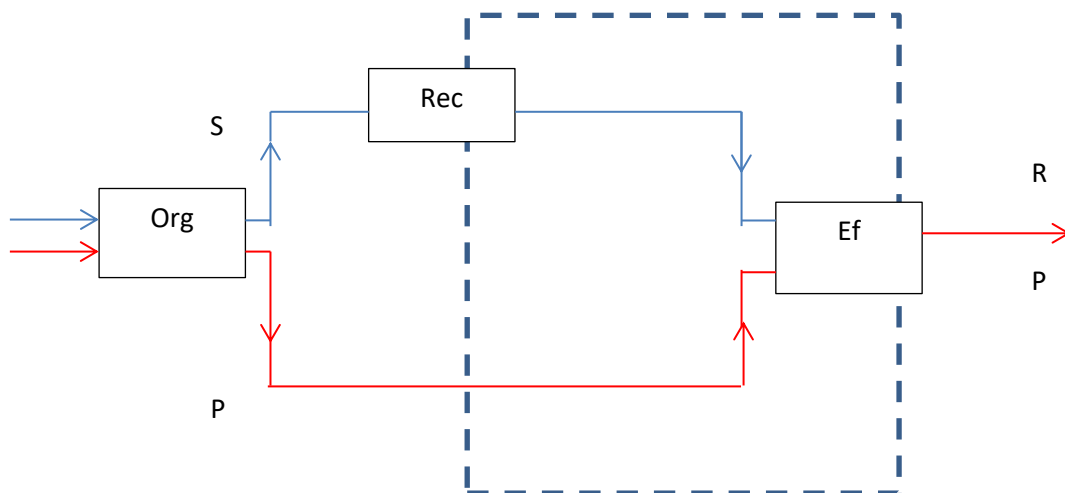
Powstanie określonej reakcji (R) możliwe jest dzięki dwóm procesom:

- proces informacyjny - bo to właśnie dzięki niemu pojawia się pożądana reakcja z wielu możliwych;
- proces energetyczny - polegającej na tym, że doprowadza się odpowiednią ilość energii potrzebnej do zaistnienia danej reakcji.

Odpowiednio do tego wyróżnia się dwa tory:

- tor informacyjny, za pomocą którego informacja przynosi się z receptora (Rec) do efektora (Ef);
- tor energetyczny, za pomocą którego dopływa energia do efektora (Ef).

Rozróżnianie torów informacyjnego i energetycznego bywa często teoretyczne, gdyż ciężko jest realizować dwa odrębne tory, które przynosiłyby tylko informacje (bez energii), czy też przynosiłyby samą energię (bez struktury, czyli informacji). Możliwe jest jednak realizowanie toru informacyjnego, który przynosi dużą ilość informacji przy małej ilości energii (energia sterownicza), oraz drugiego toru energetycznego, transferującego dużą ilość energii (energia wykonawcza) przy małej ilości informacji. Tak więc nazwa *bodziec* odnosi się wyłącznie do oddziaływania otoczenia na receptory, wyłączając z jej zakresu znaczeniowego pobieranie energii. W układzie zorganizowanym informacje (bodziec S) i energia (moc P) są dostarczane przez organizatora, który pobiera informacje oraz energię z otoczenia, będąc w ten sposób przetwornikiem informacji i energii.

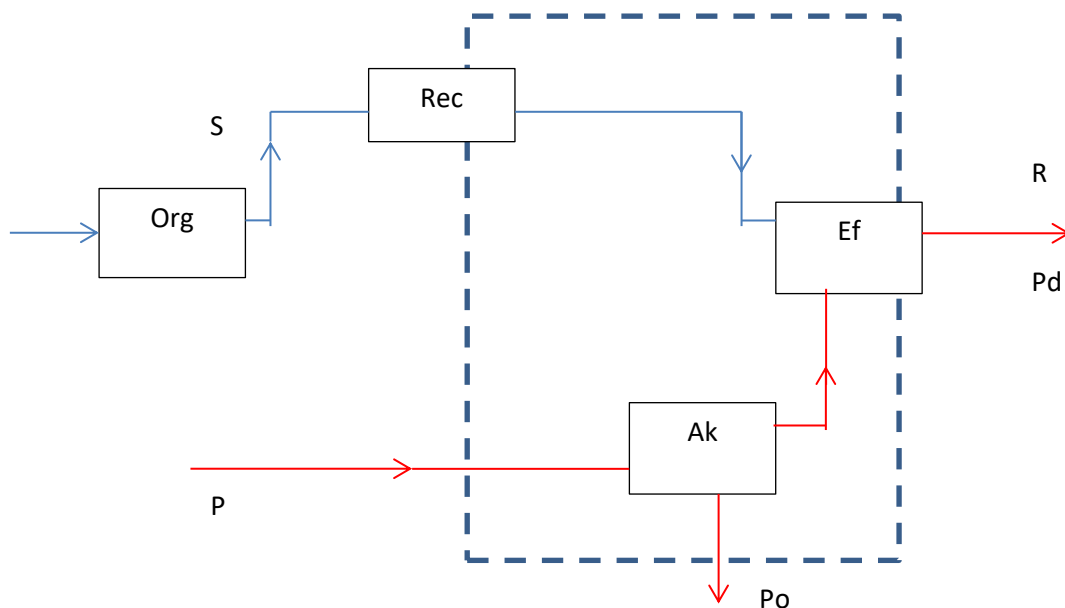

Rys. 1.6. System (układ) zorganizowany z wyodrębnionym torem informacyjnym (niebieski) i torem energetycznym (czerwony)

Źródło: Ibidem. s. 52.

Układ zorganizowany, który posiada własny przetwornik energii, czyli akumulator (Ak), jest układem sterownym (rys.1.7.). Organizator odpowiedzialny jest wtedy tylko za czynności sterownicze. Akumulator (Ak) odpowiedzialny jest za pobieranie energii z otoczenia i jej przechowywanie, w celu użycia w dowolnym czasie. Energia pobierana jest w danym czasie z otoczenia - część stanowi straty energii do otoczenia, a pozostała część stanowi energię akumulowaną w akumulatorze.

Z mocy całkowitej (P) określonej stosunkiem energii pobieranej do czasu, część mocy odpływa do otoczenia jako moc jałowa (P_o), określona stosunkiem energii strat do czasu, a pozostała energia, jako moc dyspozycyjna (P_d), jest wykorzystana w efektorach na wywołanie danej reakcji.

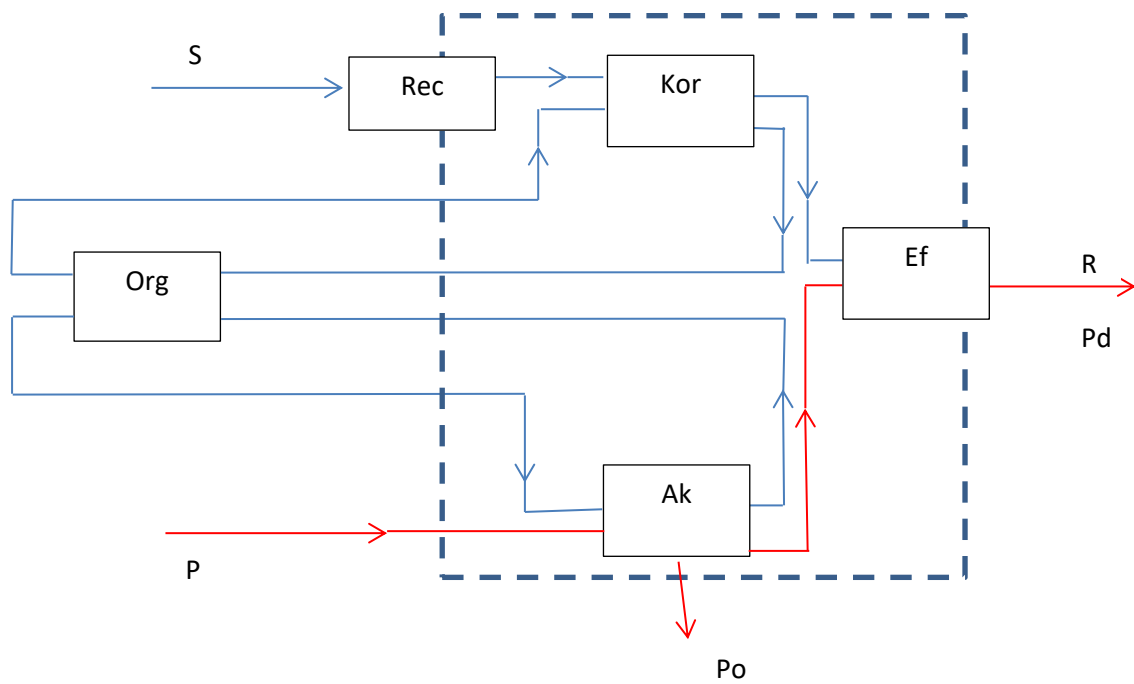
Rys.1.7. System (układ) sterowny

Źródło: Ibidem. s. 53.

Jeśli układ sterowny będzie dysponował własnym przetwornikiem informacji czyli korelatorem (Kor), będzie układem samosterownym (rys. 1.8.). Korelator odpowiedzialny jest za przetwarzanie informacji pobieranych z otoczenia i ich przechowywanie do wykorzystania przez układ w danym czasie. Taki układ samosterowny w zasadzie może działać bez organizatora, jednak jego działanie leży w interesie organizatora, który nadał odpowiednią dla siebie strukturę swoim celom. Aby struktura odpowiadała potrzebom organizatora, może on dowolnie modyfikować układ, szczególnie w zakresie korelatora i akumulatora.

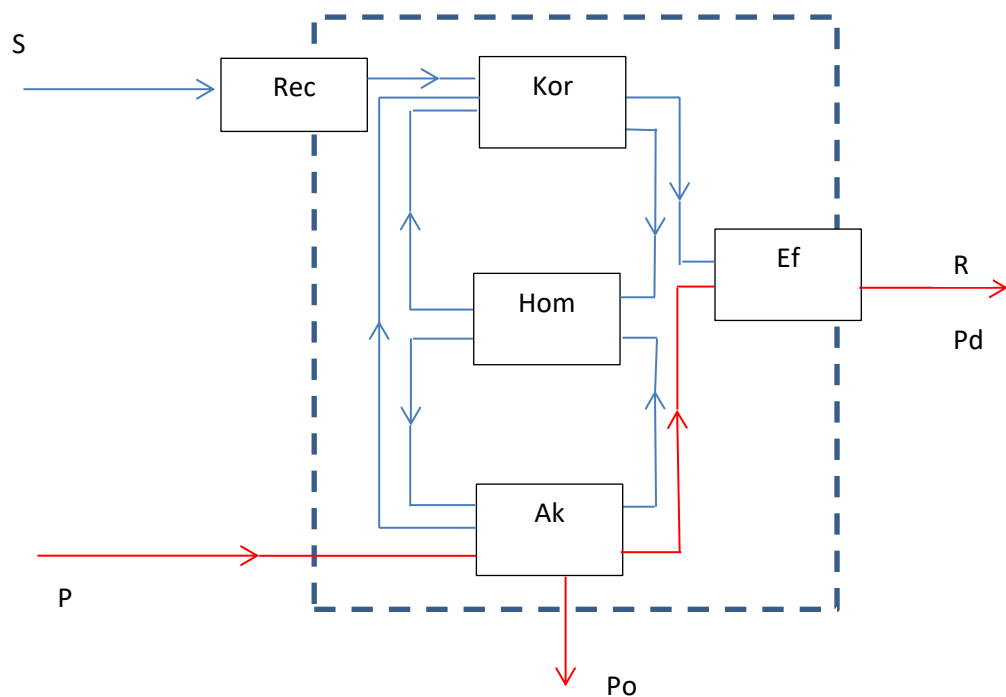
Układ samosterowny wyposażony w organ, który modyfikuje struktury układu czyli homeostat (Hom), jest układem samodzielnym (rys. 1.9.). Homeostat wywiera głównie wpływ na korelator i akumulator. Cechami systemu samodzielnego są:

- zdolność sterowania i bycie organizatorem dla innych układów;
- zdolność do przeciwdziałania utracie zdolności do sterowania.

Rys. 1.8. System (układ) samosterowany

Źródło: Ibidem. s. 54.

Rys. 1.9. System samodzielny

Źródło: Ibidem. s. 55.

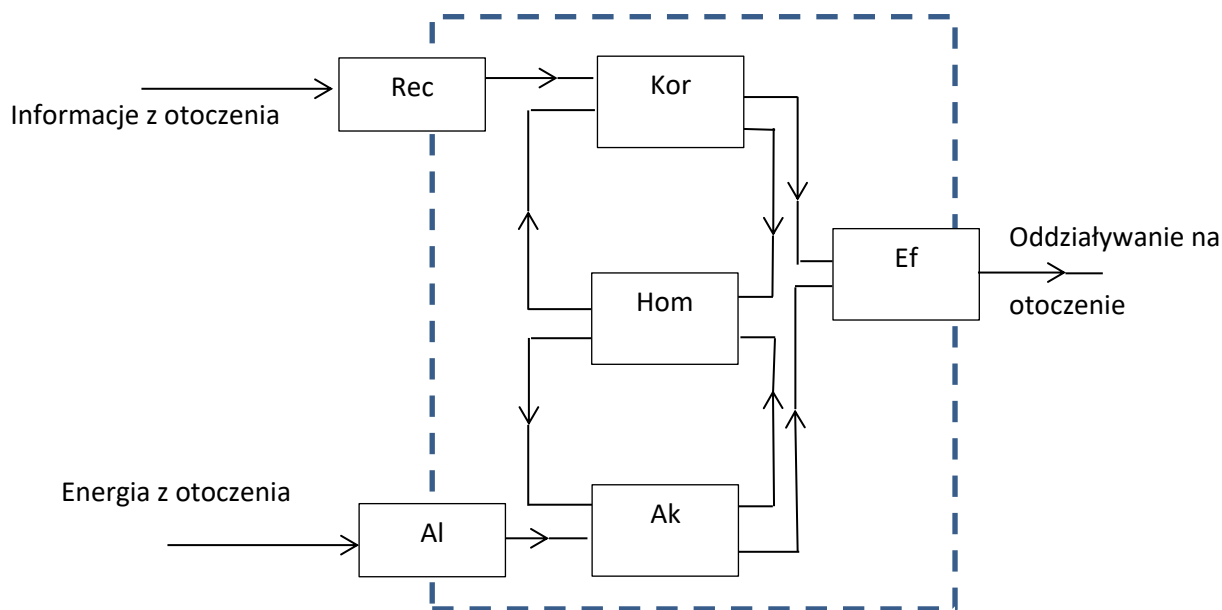
Układ samodzielny to taki układ, który steruje się we własnym interesie. Taki układ powinien posiadać zdolność do samosterowania. Układ samodzielny jest układem sterującym i sterowanym – z możliwością modyfikacji struktur w zależności od sytuacji. Jednak istotne jest, by w działaniu układu samodzielnego nie pojawiały się modyfikacje ani zmiany struktur. Jeśli struktury układu samodzielnego będą się zbyt często zmieniać, doprowadzić to może do dezorganizacji – zaprzestanie bycia własnym organizatorem.

Jak już wspomniano, sterowanie odbywa się za pomocą sprzężeń zwrotnych. Układ samodzielny pozostanie nim, dopóki sprzężenia zwrotne będą dążyły do równowagi funkcjonalnej, bez względu na to, jak taki układ powstał. Przeciwdziałanie utraci samodzielności polega głównie na:

- odpowiednim oddziaływaniu na otoczenie w ramach którego mogą pojawić się zakłócenia wpływające na równowagę funkcjonalną (profilaktyka);
- likwidowanie zakłóceń w wypadku ich powstania (terapia).

Pełen zestaw elementów układu samosterownego obejmuje tzw. alimentator (Al). Jego uwzględnienie umożliwi stworzenie kompletnego schematu blokowego systemu autonomicznego (rys. 1.10.), składającego się (sumując wszystkie organy), z:

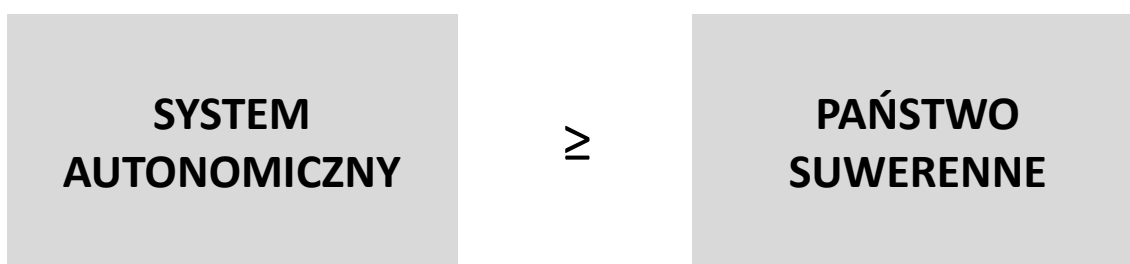
- Efektora (Ef) – organu zapewniającego oddziaływanie na otoczenie;
- Receptora (Rec) – organu zapewniającego pobieranie informacji z otoczenia;
- Korelatora (Kor) – organu zapewniającego przetwarzanie i przechowywanie informacji;
- Alimentatora (Al) – organu zapewniającego pobieranie energii z otoczenia;
- Akumulatora (Ak) – organu zapewniającego przetwarzanie i przechowywanie energii;
- Homeostatu (Hom) – organu zapewniającego przeciwdziałanie przepływowi informacji i energii, zmniejszającego możliwość oddziaływania systemu na otoczenie.

Rys. 1.10. System (układ) autonomiczny

Źródło: M. Mazur, *Cybernetyka i...* op. cit., s. 14.

Podsumowując rozważania o teorii systemów i możliwości ich wykorzystania do badania efektywności polityki bezpieczeństwa państwa i zdolności do jej efektywnej realizacji przyjęto, że suwerenne państwo to system (układ) autonomiczny, które kieruje się (steruje się) własnym interesem (rys. 1.11.). W tym wypadku suwerenność państwa jest tożsama z byciem dla siebie organizatorem leżących w jego interesie działań politycznych.

Rys. 1.11. Państwo suwerenne jako system (układ) autonomiczny

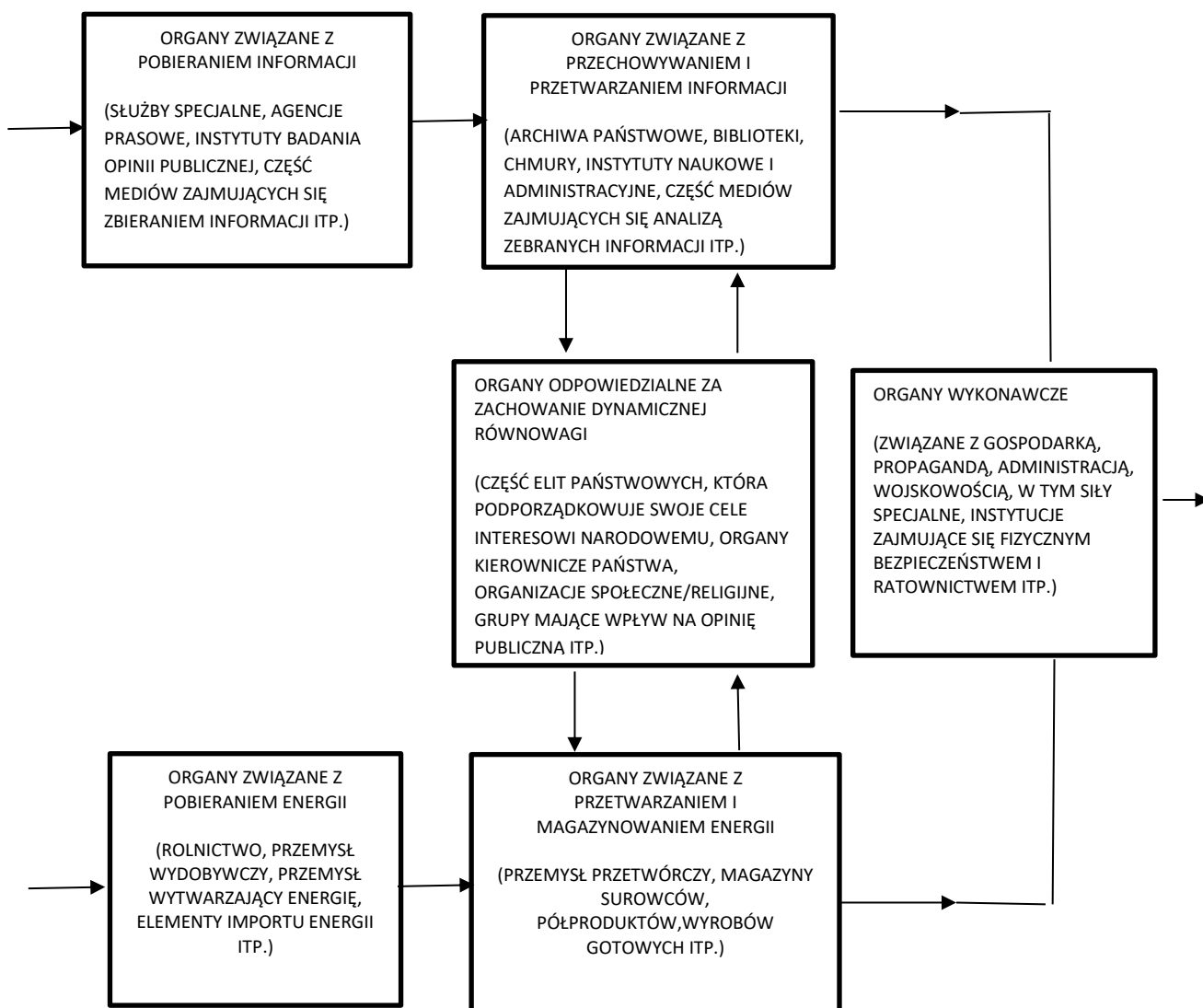
Źródło: Opracowanie własne na podstawie: J. Kossecki, *Wzajemne oddziaływania państw jako układów samodzielnych*, Wyższa Szkoła Pedagogiczna, Kielce 1980.

Uznanie suwerennego państwa za system autonomiczny oznacza, że:

- państwo ma zdolność do prowadzenia polityki we własnym interesie (samosterowania się) i przeciwdziałania utracie zdolności prowadzenia tej polityki (sterowania);
- państwo jest zdolne do utrzymania się w równowadze funkcjonalnej, pomimo zmian zachodzących w otoczeniu (środowisko międzynarodowe);
- państwo dąży do utrzymania własnej egzystencji;
- państwo funkcjonuje we własnym interesie.

Nie chodzi tutaj o „porównywanie” państwa z systemem autonomicznym. Pojęcie państwa jest zdecydowanie węższe niż pojęcie systemu autonomicznego i wobec tego można przyjmować (lub nie przyjmować, w zależności od wyodrębniania systemu) państwa do kategorii systemów autonomicznych. Za przyjęciem państwa suwerennego do kategorii systemów autonomicznych przemawia okoliczność, że państwo zawiera w sobie wszystkie organy, jakie musi mieć system autonomiczny. Natomiast na rys. 1.10 nie jest przedstawione państwo w całości, a tylko jego funkcje informacyjne i energetyczne. Organy zaznaczone na rys. 1.10. nie są instytucjami państwa, ani też nie jest istotne, jak instytucje owe wyglądają. Zresztą słowo *instytucja* czy *organ* nie są pojęciami do siebie przystającymi, gdyż w państwie instytucja może składać się z organów albo organ spełnia funkcję różnych instytucji. System autonomiczny nie jest modelem państwa, natomiast suwerenne państwo może być szczególnym przypadkiem systemu autonomicznego.

Wszystkie funkcje systemu autonomicznego są spełnione przez państwo: oddziaływanie na otoczenie, pobieranie i magazynowanie informacji i energii z otoczenia, przetwarzanie ich i przechowywanie, a także utrzymywanie w funkcjonalnej równowadze (patrz rys. 1.12.).

Rys. nr 1.12. Wzorzec państwa suwerennego (wariant)

Źródło: *Cybernetyka. Państwo jako system autonomiczny*

<https://www.cda.pl/video/13570400c9> [dostęp 31.07.2023]

1.2. Model rywalizacji (walki) państw

Zasadniczą właściwością życia jest jego ekspansja w czasoprzestrzeni. Tej właściwości podlega również człowiek, ekspandując na poziomie osobniczym, społecznym i gatunkowym. Koncentrując się na ekspansji społecznej należy zdawać sobie sprawę, że wykracza ona poza czynniki czysto biologiczne, w wyniku wyposażenia człowieka w świadomość introspekcyjno-refleksyjną. Istota tej różnicy polega na możliwościach tworzenia obrazów

i idei różnorodnych przyszłych celów i programów działań, które mogą do nich prowadzić. Dana społeczność, aby przetrwać i rozwijać się, dba o realizację ekspansji. Istnieją skrajne typy ekspansji⁵⁶:

- pokojowy, polegający na konwersji i aktualizacji ideologicznej (tor informacyjny);
- militarny, polegający na nacisku sił zbrojnych (tor materialno-energetyczny).

Należy dodać, że obie formy realizacji ekspansji występują najczęściej razem. Natomiast zasadniczymi elementami realizacji ekspansji społecznej jest⁵⁷:

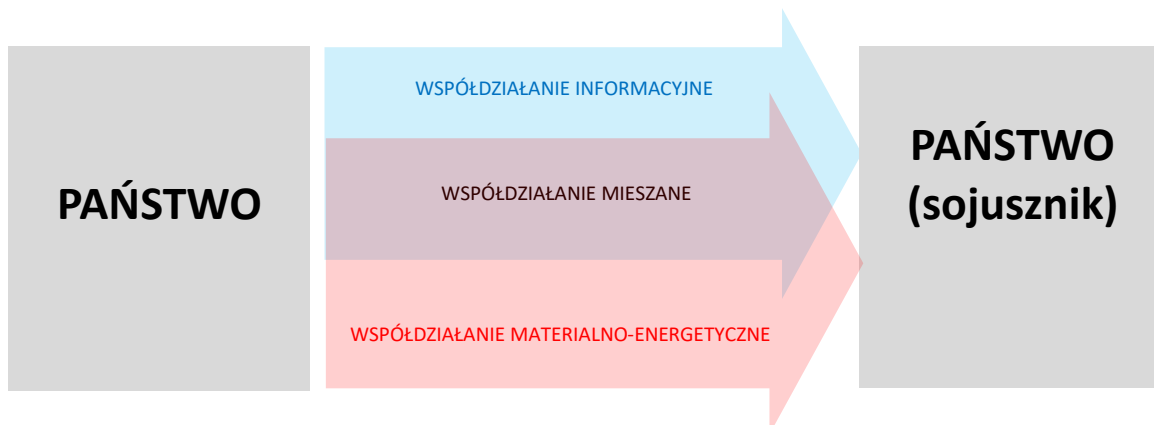
- wytworzenie ideologii ekspansji;
- wytworzenie ośrodka sterującego ekspansją;
- wprowadzenie ideologii do świadomości ogółu członków społeczności;
- pojawienie się sprzyjających warunków w otoczeniu do przeprowadzenia ekspansji;
- dysponowanie określonymi środkami ekonomicznymi, pozwalającymi na ekspansję;
- integrowanie wchłanianych kolejno społeczności w ramach ekspansji;
- stworzenie osłon (bezpieczeństwo wewnętrzne i zewnętrzne), chroniących przed społeczeństwami nieobjętymi ekspansją.

Jeśli przyjmiemy, że państwa są formami rozwojowymi społeczności ludzkich, to możemy uznać, że obecnie mamy nadal do czynienia głównie z **ekspansją państw**.

Każde takie państwo stara się oddziaływać na inne państwo oraz podlega oddziaływaniu przez inne państwa. Jeżeli interes państw jest zgodny, wówczas dochodzi do współdziałania w torze informacyjnym i materialno-energetycznym (rys. 1.13.).

⁵⁶ A. Wierciński, *Magia i Religia. Szkice z antropologii religii*, Nomos, Kraków 1997, s.157-179.

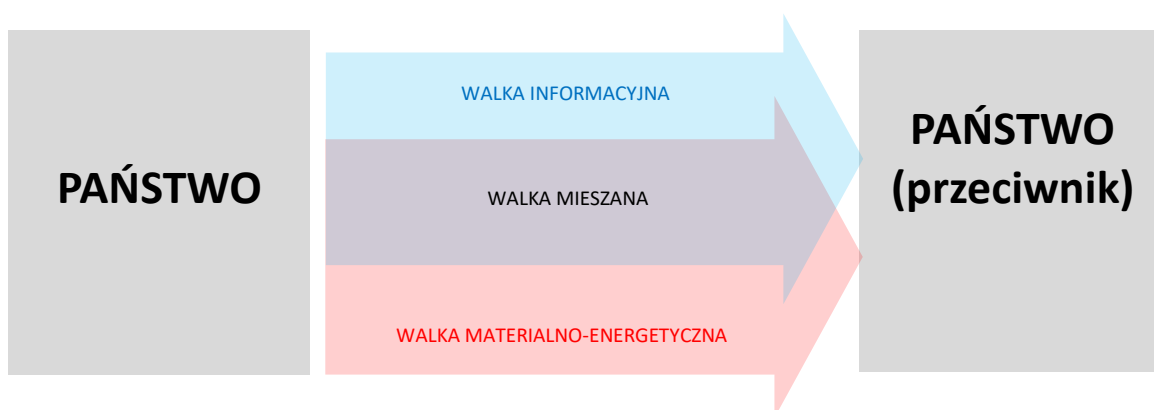
⁵⁷ Ibidem.

Rys. 1.13. Podział współdziałania pomiędzy państwami

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: J. Kossecki, *Wzajemne oddziaływania...* op. cit.

Natomiast gdy pomiędzy państwami interesy polityczne są przeciwne, dochodzi do konfliktu i rywalizacji (walki). Państwo może walczyć (sterować) z innym państwem za pomocą informacji i / lub materii-energii (rys. 1.14.).

Rys. 1.14. Podział walki pomiędzy państwami

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: J. Kossecki, *Wzajemne oddziaływania...* op. cit.

Aby państwo uczestniczyło w walce, musi spełniać następujące warunki⁵⁸:

- cel, który realizuje, jest wspólnym celem całego państwa (wszystkich organów/obiektów/procesów należących do państwa);
- państwo powinno dysponować co najmniej jednym aktywnym narzędziem (efektorem) prowadzenia walki, które niszczy dany organ/obiekt/proces państwa przeciwnika;
- narzędzie walki (efektor) nie niszczy własnego państwa;
- istnieje co najmniej jeden organ/obiekt/proces państwa przeciwnika, który będzie podlegał niszczeniu.

Państwa walczą za pomocą procesu niszczenia. Samo słowo *niszczenie* używa się jako określenie działania destrukcyjnego. Niszczenie przeciwstawione jest tworzeniu, którego cele są konstrukcyjne, konstruktywne. Niszczenie w świadomości ludzi wydaje się być bardziej przyporządkowane procesom materialno-energetycznym. W dalszej części pracy termin *niszczenie* będzie używany tak samo w odniesieniu do toru informacyjnego. Autor będzie także skupiał się na niszczeniu celowym wykonywanym przez siły specjalne. Natomiast za sam proces niszczenia uznaje się uporządkowany zbiór zdarzeń (działań), nastawiony na konkretne cele. Rodzaje procesów niszczenia możemy podzielić na procesy⁵⁹:

- materialno-energetyczne, polegające na kumulacji energii mechanicznej, elektrycznej, magnetycznej, świetlnej, cieplnej, jądrowej, chemicznej itd.
- Informacyjne, polegające na wpływie na psychikę ludzi za pomocą bodźców deformujących ich świadomość.

Powyższe rozważania wydają się korespondować z dwiema generalnymi koncepcjami polityki⁶⁰ – *homo homini socius* (sterowanie i współdziałanie) i *homo homini lupus* (sterowanie i walka).

1.2. Walka materialno-energetyczna pomiędzy państwami – „gorąca wojna”.

Do dalszych rozważań nad sterowaniem międzynarodowym zostanie opisany potencjał materialno-energetyczny państwa (w torze energetycznym). Znaczenie poszczególnych państw w procesach sterowania międzynarodowego ma przede wszystkim

⁵⁸ J. Konieczny, *Cybernetyka Walki*, Państwowe Wydawnictwa Naukowe, Warszawa 1970, s. 97-98.

⁵⁹ Ibidem. s. 94.

⁶⁰ P. Mazurkiewicz, *Konflikt polityczny* [w:] A. Pogłódek, B. Szmulik, R. Zenderowski, (red.) *Wprowadzenie do nauki o państwie...* op. cit., s. 171.

stosunek sił wytwórczych danego państwa oraz stosunek szybkości ich rozwoju w danym okresie.

Państwo będzie istnieć, *dopóki w tworzywie utrzymuje się określona koncentracja energii, a dzięki niej określony układ potencjałów*⁶¹. W związku z tym państwo można traktować jako przetwornik energii, co prowadzi do operowania pojęciem mocy układu. Państwo ma zatem:

- Moc całkowitą (P) - największą dopuszczalną moc, jaką państwo może przetwarzać;
- Moc jałową (Po), będącą pokryciem strat na procesy energetyczne państwa (tzw. przemiana podstawowa materii);
- Moc dyspozycyjną (Pd), którą państwo może dysponować do procesów prowadzenia polityki (sterowania);
- Moc wewnętrzną (Pw), która jest pobierana przez państwo i musi być przez nie przetwarzana;
- Moc zewnętrzną (Pe), czyli źródło energii dla państwa (moc, którą państwo może sobie dostarczać);
- Moc roboczą (Pr), którą jest moc dyspozycyjna, potrzebna do pobierania mocy zewnętrznej;
- Moc swobodną (Ps), którą państwo może dysponować dowolnie;

W związku z tym⁶²:

$$Pd = Pr + Ps$$

$$P = Po + Pr + Ps$$

Z energetycznego punktu widzenia państwo może oddziaływać na otoczenie (sterować się) w otoczeniu, w zakresie określonym przez współczynnik swobody (s), który może być określony od 0 do 1.

$$s = \frac{Ps}{Pd} = \frac{Ps}{Pr + Ps}$$

Dolna granica (s) to jest wtedy, gdy $Ps = 0$

⁶¹ M. Mazur, *Cybernetyczna teoria...* op. cit., s. 130.

⁶² J. Kossecki, *Wzajemne oddziaływania...* op. cit., s. 9.

Przykład: Państwo może wypracować tylko tyle, by się utrzymać, ale nie jest w stanie zmienić egzystencji swoich obywateli (np. państwo będące kolonią).

Górna granica (s) to jest wtedy gdy $P_s = 1$

Przykład: Państwo dysponuje takim kapitałem, że obywatele nie muszą pracować, a potrzeby będą zaspokojone (np. państwo zbliża się do 1, wykorzystując coraz mocniej swoje kolonie).

Na podstawie powyższego można sformułować ciąg zależności:

- Im większa moc swobodna, tym większa moc zewnętrzna;
- Im większa moc swobodna, tym większa moc robocza;
- Im większa moc zewnętrzna i moc robocza, tym większe możliwości sterowania.

Energia (E) jest iloczynem mocy przez czas (t). Energia swobodna (E_s) wyraża się iloczynem mocy swobodnej przez czas. Jeśli chce się określić energię swobodną państwa na dany moment do sterowania, używa się pojęcia wyrażonego $P_s(t)$, a jeśli chce się określić moc swobodną w danym przedziale czasowym, używa się $P_s[t_0, t]$. Jeśli moc swobodną chce się traktować jako ciągłą funkcję czasu, to wyraża się ona w całości z mocy swobodnej względem czasu w danym przedziale czasu⁶³:

$$E_s = [t_0, t] = \int_{t_0}^t P_s(t') dt'$$

Na tej podstawie można stwierdzić, że o możliwości sterowania państwa decyduje jego moc swobodna i energia swobodna, zaś w przypadkach konfliktu interesów sterowniczych między państwami – stosunek wielkości energii swobodnej, której można użyć do sterowania otoczeniem, do analogicznej wielkości walczących lub konkurujących innych państw. Udział poszczególnych państw w procesach sterowania międzynarodowego w chwili czasu (t) określony jest wielkością $S_i(t)$, który wyraża się wzorem⁶⁴:

$$S_i(t) = \frac{E_{s_i}(t)}{E_s(t)} \times 100\%$$

W powyższym wzorze $E_{s_i}(t)$ oznacza energię swobodną państwa, którą dysponuje i której może używać do sterowania międzynarodowego, $E_s(t)$ jest całkowitą energią

⁶³ Ibidem. s. 11.

⁶⁴ J. Kossecki, *Metacybernetyka*, Kielce – Warszawa 2005, s. 259. <http://www.autonom.edu.pl/publikacje.php> [dostępność: 01.06.2018].

swobodną państw, którą dysponują i mogą używać do sterowania międzynarodowego. Wszystkie państwa uczestniczące w procesach tego sterowania wyraża się wzorem⁶⁵:

$$Es(t) = Es1(t) + Es2(t) + \dots + Esn(t) = \sum_{i=1}^n Esi(t)$$

n oznacza tu liczbę państw biorących udział w procesach sterowania międzynarodowego.

Jeśli w procesach sterowania międzynarodowego biorą udział dwie grupy państw: grupa I składa się z państw o indeksach $i=1,2,\dots,m$ i grupa II składająca się z państw o indeksach $j=m+1, m+2,\dots, r$ – w której występują sprzeczne interesy, co prowadzi do rywalizacji między nimi – wtedy ich wpływ na procesy sterowania międzynarodowego zależy od współczynnika $Ws(I,II)(t)$, który jest stosunkiem ich udziałów w procesach sterowania międzynarodowego i wyraża się wzorem⁶⁶:

$$WS(I,II)(t) = \frac{S(t)}{S(t)} \frac{I}{II}$$

w którym $S(t)_I$ oznacza udział grupy państw I i wyrażony jest wzorem⁶⁷:

$$S(t)_I = \sum_{i=1}^m Esi(t)$$

a dla $S(t)_{II}$ oznacza udział w procesach sterowania międzynarodowego grupy państw II i wyraża się wzorem⁶⁸:

$$S(t)_{II} = \sum_{m=1}^r Esj(t)$$

Teraz można zadać pytanie – kiedy wybuchają konflikty międzynarodowe? Odpowiedź brzmi następująco: Gdy współczynnik $Ws(I,II)(t)$ zbliża się do wielkości 0,5, 1,0, 2,0 lub je przekracza. Najistotniejsze jest wtedy posiadanie dwukrotnej przewagi. Można wyróżnić trzy możliwości:

- jeśli $Ws(I,II)(t) \leq 0,5$ – w przypadku konfliktu wygrywa grupa państw II, która ma dwukrotną przewagę;

⁶⁵ Ibidem.

⁶⁶ Ibidem.

⁶⁷ Ibidem. s.260.

⁶⁸ Ibidem.

- jeśli $2,0 \leq W_s(I,II) (t)$ – w przypadku konfliktu wygrywa grupa państw I, która posiada dwukrotną przewagę;
- jeśli $0,5 < W_s(I,II) (t) < 2,0$ – w przypadku, gdy nie ma dwukrotnej przewagi, wygrywa ta grupa państw, na korzyść której spełniona jest nierówność $A=I \cup II$ ⁶⁹:

$$\frac{\frac{S(t)}{A}}{B} > \frac{\frac{S(t-\Delta t)}{A}}{B}$$

Wielkość $W_s(I,II) (t)=1,0$ stanowi punkt krytyczny, gdyż w obszarze $0,5 < W_s(I,II) (t) < 1,0$ grupa państw I jest słabszym partnerem, zaś w obszarze $1,0 < W_s(I,II) (t) < 2,0$ staje się ona silniejszym partnerem.

Ogólnie można powiedzieć, że konflikty wybuchają, gdy przekraczane są punkty graniczne w obszarach:

- $W_s(I,II) (t) \leq 0,5$ – grupa państw II jest hegemonem;
- $0,5 < W_s(I,II) (t) < 1,0$ – grupa państw II jest silnym partnerem, ale nie jest hegemonem;
- $1,0 < W_s(I,II) (t) < 2,0$ – grupa państw I jest silnym partnerem, ale nie jest hegemonem;
- $2,0 \leq W_s(I,II) (t)$ – grupa państw I jest hegemonem.

Konflikty międzynarodowe wybuchają wtedy, gdy przekraczane są powyższe obszary. Są to momenty, w których rywalizujące lub konkurujące ze sobą państwa przekraczają wartość graniczną, czemu druga strona stara się zapobiec. Konflikt międzynarodowy może przyjmować różne formy - od walki informacyjnej po walkę materialno-energetyczną. Obecnie np. na Ukrainie jesteśmy świadkami różnych proporcji i zmienności w czasie, pomiędzy walką informacyjną, a walką materialno-energetyczną.

Konkludując rozważania na temat konfliktów międzynarodowych przyjmuje się, że:

- przejęcie mocy i energii swobodnej danego państwa przez inne państwo jest możliwe w wyniku odpowiedniego oddziaływania informacyjnego i / lub odpowiedniego oddziaływania materialno-energetycznego;
- kumulowanie mocy i energii swobodnej przez grupę państw jest możliwe, gdy mają wspólny interes;

⁶⁹ Ibidem.

- własna próba stania się państwem hegemonom spowoduje konflikt międzynarodowy;
- gdy inne państwo chce się stać hegemonom, spowoduje to konflikt międzynarodowy;
- własna próba przejścia do grupy państw hegemonów spowoduje konflikt międzynarodowy;
- własna próba stania się silnym partnerem spowoduje konflikt międzynarodowy;
- próba przejścia państwa konkurenta do grupy państw hegemonów spowoduje konflikt międzynarodowy;
- próba państwa konkurenta do stania się silnym partnerem spowoduje konflikt międzynarodowy.

1.2.1. Walka informacyjna pomiędzy państwami – „zimna wojna”.

W czasach najdawniejszych mieliśmy do czynienia głównie z walką materialno-energetyczną. W ramach toru energetycznego prowadzona jest walka za pomocą energomaterii. Walka materialno-energetyczna jest specyficzną formą oddziaływania (sterowania), polegającą na energetycznym oddziaływaniu na przeciwnika (system, który nie chce być sterowany). I tak można głównie wyróżnić:

- energię broni białej, która wynikała z energii mięśni, a ta z energii biomasy;
- energię broni palnej, wynikającą z energii spalania się prochu;
- energię broni chemicznej, wynikającą z energii procesów chemicznych;
- energię broni atomowej, wynikającą z energii rozszczepiania atomu.

Natomiast w ramach toru informacyjnego można wyróżnić walkę informacyjną, która jest specyficzną formą oddziaływania (sterowania), polegającą na niszczeniu przeciwnika za pomocą informacji. Głównymi narzędziami walki informacyjnej są:

- informacje destrukcyjne, które mają dwie funkcje:
 - osłabiają strukturę przeciwnika – utrudniają komunikację między decydentami a wykonawcami (zaburzenie sprzężeń z homeostatu, korelatora do efektora);
 - inspirują błędne decyzje kierownictwa i błędne działania wykonawców (wprowadzają błędne algorytmy decyzyjne i błędne algorytmy działania);
- propaganda, czyli planowe oddziaływanie na ludzką psychikę za pomocą bodźców informacyjnych, których główne zadania to:

- oddziaływanie wychowawcze (wykształcenie odpowiednich norm zachowania);
- oddziaływanie motywujące (wykształcenie odpowiednich działań).
- wywiad i kontrwywiad, które pojawiły się wraz z rozwojem struktur społecznych, aż do państw narodowych i organizacji transnarodowych;
- siły specjalne, które mogą specjalizować się w operacjach psychologicznych oraz operacjach w środowisku cywilnym.

Podstawową metodą walki informacyjnej (w sterowaniu społecznym) jest manipulacja. Jest to specyficzny rodzaj sterowania ludźmi, w którym prawdziwe cele, a często nawet sam fakt oddziaływania (sterowania), są przed nimi ukryte. *Ludzie poddani manipulacji mogą sobie wyobrazić, że walczą o swe własne interesy lub realizują jakieś wzniosłe cele (np. budują nowy ustrój społeczny, w którym żyć się im będzie lepiej), podczas gdy w rzeczywistości zmierzają w zupełnie innym kierunku. Bardzo często manipulacja polega na tym, że ludzi inspiruje się do działania w sposób ukryty, tak, aby wyobrażali sobie, że działają samodzielnie i niezależnie*⁷⁰.

W ramach sterowania należy wyróżnić trzy kanały sterownicze:

- agenturalne, które mają wykonywać wszystkie polecenia ośrodka kierującego walką informacyjną (np. etatowy pracownik wywiadu, operator operacji psychologicznej), teoretycznie z prawdopodobieństwem $P=1$;
- współpracujące, które mają wykonywać te polecenia ośrodka kierującego walką informacyjną, które są zgodne z ich własnymi celami (np. robią to z własnej woli lub w wyniku decyzji swojego ośrodka), teoretycznie z prawdopodobieństwem $P<1$;
- inspiracyjne, które nieświadomie lub prawie nieświadomie wykonują decyzje ośrodka kierującego walką informacyjną (np. ignorant, który nie jest świadomy swoich decyzji i własnego działania), teoretycznie z prawdopodobieństwem $P\geq 1$.

We wczesnych wiekach walka informacyjna stanowiła z reguły czynnik niesamodzielny, wspomagający zasadnicze działania o charakterze militarnym lub ekonomicznym, podczas, gdy zasadniczą rolę odgrywała w nich walka energetyczna. Natomiast od około XX wieku zaczęto szeroko stosować walkę informacyjną jako samodzielną metodę walki, która w pewnych warunkach może odgrywać rolę wiodącą, prowadząc do rozstrzygnięć

⁷⁰ J. Kossecki, *Elementy Wojny Informacyjnej*, <http://www.autonom.edu.pl/publikacje.php> [dostępność: 01.06.2018].

decydujących (przynajmniej na określonym etapie walki), zaś walka materialno-energetyczna - zarówno w obszarze ekonomicznym, jak i militarnym - ma za zadanie tylko wspierać operacje

z zakresu walki informacyjnej. W ten sposób powstała **totalna wojna informacyjna**⁷¹. Termin ten został użyty przez J. Kosseckiego, który twierdzi, że zasadniczą cechą totalnej wojny informacyjnej jest ściśle sprzężenie środków działań propagandy, wywiadu i kontrwywiadu z walką ekonomiczną i wyścigiem zbrojeń. Idealnym przykładem takiej wojny może być dwubiegunowa „zimna wojna” i jej efekty: upadek i rozpad ZSRR oraz najnowocześniejsza armia ówczesnych czasów należąca do USA⁷².

W chwili obecnej możemy identyfikować niektóre procesy polityczne na poziomie międzynarodowym. Przyjąć można, że głównymi ośrodkami prowadzenia polityki globalnej (sterowania) po torze informacyjnym, w stosunku do innych państw są:

- Federacja Rosyjska, która już instytucjonalnie prowadzi walkę informacyjną, głównie za pomocą kanałów agenturalnych, ale też i innych (w tym „środków aktywnych”⁷³) w ramach idei euroazjatyizmu, neobizantynizmu, izolacjonizmu, okcydentalizmu, neosłowianofilstwa, „rosyjskiego świata”, konserwatyzmu, prawosławnego czekizmu, neostalinizmu, ograniczonej suwerenności najbliższego otoczenia Rosji itp.
- Stany Zjednoczone, które prowadząc globalną strategię preferują kanały sterownicze współpracujące oraz inspirujące i bardzo zręcznie nimi manipulują w ramach idei demokracji, republikanizmu, „światowego żandarma”, „światowej pomocy”, wolności, wsparcia rozwoju sił zbrojnych itp.
- Chińska Republika Ludowa (ChRL) prowadzi *nieograniczoną wojnę*. ChRL unika bezpośredniej konfrontacji materialno-energetycznej i skupia się obecnie na szeregu działań o charakterze informacyjnym w celu osiągnięcia swoich celów politycznych np. na Morzu Południowochińskim. *Nieograniczona wojna* obejmuje szeroki wachlarz działań z wykorzystaniem niejawnych sieci powiązań, szpiegostwa przemysłowego, cyberataków, propagandy, działań polegających na uwikłaniu urzędników państwowych (w tym przekupstwa), zastraszaniu bez używania siły militarnej

⁷¹Ibidem.

⁷² J. Tym, *USA zakończyły „zimnowojenny” konflikt posiadając najnowocześniejszą armię świata*. <http://dzieje.pl/artykulyhistoryczne/plk-j-tym-usa-zakonczyly-zimnowojenny-konflikt-posiadajac-najnowocześniejsza-arm> [dostępność: 01.06.2018].

⁷³ J. Darczewska, P. Zochowski, *Środki aktywne – rosyjski towar eksportowy*, Ośrodek Badań Studiów Wschodnich, Numer 64, Warszawa czerwiec 2017.

(rozmiszczenie dużej ilości chińskiej milicji morskiej złożonej z setek komercyjnych statków rybackich)⁷⁴.

Natomiast na poziomie ponadpaństwowym w pierwszej kolejności można wymienić takie organizacje jak:

- Unia Europejska (ze szczególną rolą informacyjną i materialno-energetyczną Niemiec⁷⁵), która w chwili obecnej kierkuje się na ustrój federalistyczny⁷⁶, używając głównie kanałów sterowniczych współpracujących i inspirujących (Niemcy np. używają dodatkowo kanałów agenturalnych) i wykorzystując idee marksizmu⁷⁷, eurokomunizmu⁷⁸, demokracji, wolności, poszanowania odmienności i mniejszości, gender;
- Sojusz NATO, który obecnie kierkuje się na integrację, używając kanałów sterowniczych współpracujących i inspirujących, używając idei obrony kolektywnej w wyniku połączenia potencjałów armii narodowych. Należy jednak pamiętać, że w ramach NATO odbywają się też procesy sterownicze różnych państw narodowych;
- BRICS⁷⁹ – grupa państw rozwijających się skupiająca się na oddziaływaniu (sterowaniu) za pomocą nowego systemu walutowego i zwiększenia roli państw w światowych instytucjach walutowych oraz reformy Organizacji Narodów Zjednoczonych.

Jak wspomniano wcześniej, walka informacyjna łączy się zazwyczaj z walką materialno-energetyczną. Za przykład skutecznego łączenia dwóch torów⁸⁰ można przedstawić działania Federacji Rosyjskiej w latach 2000-2022.

⁷⁴ R. S. Burrella, *How to integrate competition and irregular warfare* <http://mwi.usma.edu/how-to-integrate-competition-and-irregular-warfare/> [dostępność: 29.06.2023].

⁷⁵ U. Beck, *Niemiecka Europa*. Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2013.

⁷⁶ W jedynym oficjalnym dokumencie dotyczącym przyszłości UE wymieniony jest tylko *Manifest z Ventotene* – federalistyczna wizja Europy A. Spinelli. Biała Księga w sprawie przyszłości Unii Europejskiej, 2017 https://www.eesc.europa.eu/sites/default/files/resources/docs/biala_ksiega_w_sprawie_przyszlosci_europy_pl.pdf [dostępność: 07.08.2023].

⁷⁷ Nurt marksizmu tzw. „frankfurckiego”. Wśród głównych jego kontynuatorów należy wymienić H. Marcuse, M. Horkheimer, J. Habermas za K. Karoń, *Historia Antykultury*, wydanie pierwsze, Warszawa 2018.

⁷⁸ Eurokomunizm w rozumieniu S. Carillo i G. Napolitano. Ibidem.

⁷⁹ Akronim od angielskiego *Brasil, Russia, India, China, South Africa*.

⁸⁰ Nie znaczy to, że stratedzy Federacji Rosyjskiej tak właśnie opisywali swoje działania – jako łączenie toru informacyjnego z torem materialno-energetycznym. To rozróżnienie jest używane przez autora niniejszej dysertacji.

Federacja Rosyjska starała się, zdaniem P. Mickiewicza, usankcjonować swoją pozycję mocarstwa globalnego oraz przygotować się do konfrontacji z USA⁸¹. Posłużyć temu miała między innymi strategii *wojny nowej generacji*. Strategia ta łączy w sobie instrumenty⁸²:

- nuklearne (głównie informacyjne);
- niemilitarne (głównie informacyjne);
- militarne (głównie materialno-energetyczne jako elementy wiodące);
- koordynujące wyżej wymienione.

Powyższa kombinacja instrumentów, trakcie aneksji Krymu w 2014 roku wykorzystwała także działania specjalne i wywrotowe, siły zastępcze, bezpośrednią interwencję wojskową, przymus i odstraszenie. Dzięki takiemu połączeniu kraje NATO nie były zdolne do szybkiej i zdecydowanej odpowiedzi.

Wydaje się, że w chwili obecnej na arenie międzynarodowej, znaczny udział w procesach oddziaływania politycznego (sterowania) osiągają Stany Zjednoczone. Ich pozycja supermocarstwa wydaje się wynikać między innymi z dobrej realizacji elementów ekspansji oraz z zasobów (energii swobodnej). Dodatkowo należy zaznaczyć, że takie kraje jak Japonia, Federacja Rosyjska oraz Unia Europejska (jako całość) posiadają dość wysoką pozycję w międzynarodowych procesach politycznych (sterowania)⁸³. Na szczególną uwagę zasługuje Chińska Republika Ludowa, która zdaniem niektórych badaczy już zaczyna przewyższać własnym potencjałem wspomniane Stany Zjednoczone.

W chwili obecnej możemy obserwować coraz silniejsze tendencje nowych systemów na arenie światowej – ekspandujących organizacji (formalnych lub nieformalnych) „niepaństwowych” – do udziału w procesach polityki międzynarodowej. Te organizacje stają się załączkami nowych i / lub kolejnych fal ekspansji tworów „niepaństwowych”. Do tego typu organizacji wypada w pierwszej kolejności zaliczyć:

- ok. **350 koncernów transnarodowych** produkujących 1/3 PKB wszystkich krajów uprzemysłowionych, w wyniku działalności których żadna gałąź gospodarki państwa nie ma charakteru narodowego;

⁸¹ P. Mickiewicz, *Anatomia rosyjskiego imperializmu ery Władimira Putina*, Przegląd geopolityczny, Polskie Towarzystwo Geopolityczne, vol 22, 2022, s. 9-26.

⁸² P. Mickiewicz, D.D. Kasprzycki, *Od „konfliktu hybrydowego” do działań konwencjonalnych? Koncepcja oddziaływania militarnego Rosji, ze szczególnym uwzględnieniem zmian po 2018 roku*, Przegląd Bezpieczeństwa Wewnętrznego, no. 25 (13), 2021, s. 11-30.

⁸³ J. Kossecki, *Metacybernetyka*, op. cit.

- **ruchy religijne**, w ramach których funkcjonują fundamentalne ideologie postulujące konieczność zmiany w ramach ekspansji osobniczej, społecznej i gatunkowej (np. „cywilizacja życia” propagowana przez Jana Pawła II). Dodatkowo należy zaznaczyć, że niektóre religie wręcz czekają na mesjasza, jako centralną postać Nowej Ekspansji;
- **inne**, postulujące zmiany różnych form ekspansji na poziomie osobniczym, społecznym i gatunkowym (np. anarchiści, globaliści itp.).

Ekspansja powyższych „niepaństwowych” organizacji może je prowadzić do poziomu państw suwerennych (systemów autonomicznych) czy państw wasalnych, upadłych (systemów samosteroownych). Dodatkowo w środowisku bezpieczeństwa zachodzi szereg zmian pomiędzy państwami i innymi podmiotami. Zmiany te obejmują między innymi:

- wysoką militarną aktywność Federacji Rosyjskiej na kierunku zachodnim (np. od ok. 2007 - 2022 działania nieregularne na Ukrainie, po 2022 pełna aktywność);
- nowe wymiary siły i przewagi (np. przewaga informacyjna);
- zmiany pod względem form działania (np. wojna „hybrydowa” – swobodne regulowanie walki materialno-energetycznej w walką informacyjną);
- zmiany w warunkach przygotowania i prowadzenia walki (np. ISIS - zacieranie się różnic pomiędzy wojną a działaniami kryminalnymi wskutek eskalacji terroryzmu i powiązania zorganizowanej przestępczości z działaniami o charakterze nieregularnym).

Dodatkowo obecnie istnieją państwa dysponujące ogromnym potencjałem materialno-energetycznym (klasycznym i nuklearnym), z którymi potencjalny konflikt mógłby być zagładą dla całej ludzkości. Cywilizacja naukowo-techniczna oraz potencjał materialno-energetyczny państw *mocarstwowych* mają tak wielki wpływ, że w procesach prowadzenia polityki międzynarodowej (udziału w sterowaniu międzynarodowym) totalna wojna informacyjna ma już ugruntowaną pozycję. Można więc przyjąć tezę, że walka informacyjna staje się dominującą formą prowadzenia polityki bezpieczeństwa państwa (sterowania) we współczesnym świecie. Taka teza prowokuje postawienie szeregu praktycznych pytań odnośnie do narzędzi służących prowadzeniu polityki bezpieczeństwa państwa, w tym sił specjalnych.

Podsumowując rozważania w rozdziale wykazano, że suwerenne państwo może być traktowane jako system (układ) autonomiczny, które w swej polityce kieruje się (steruje się)

własnym interesem. Uzasadniono także, że pojęcie „suwerenność państwa” może być utożsamiane z formą prowadzonej polityki w postaci samodzielnego organizatora procesów i działań politycznych w celu osiągnięcia konkretnego interesu politycznego. Zasadnym jest natomiast określenie tych interesów, których samodzielne osiągnięcie jest uzasadnione i instrumentarium niezbędnego do ich osiągnięcia. W sferze polityki bezpieczeństwa, w sytuacji gdy polityka ta zostanie sprowadzona do trzech modeli, takim instrumentem są siły specjalne państwa. Państwo będąc kreatorem swojej polityki powinno nie tylko sterować procesami (formami wykorzystania sił specjalnych) ale także posiadać instrumentarium pozwalające na prognozowanie stanu relacji z otoczeniem zewnętrznym. Przyjmując za teoriami cybernetycznymi iż jest to tzw. „rywalizacja o moc swobodną” potencjalny konflikt z innym graczem państwowym powinien być postrzegany jako prowadzony w określonych segmentach (torach informacyjnym i materialno-energetycznym). Zastosowanie takiego rozwiązania pozwala natomiast na wydzielenie obszarów działania (torów) sił specjalnych charakterze informacyjnych i materialno-energetycznych jako instrumentów realizacji polityki państwa.

ROZDZIAŁ II. OPERACJE I SIŁY SPECJALNE W POLITYCE BEZPIECZEŃSTWA PAŃSTWA.

Operacje (działania) specjalne to specyficzna skryta forma i środek⁸⁴ walki (sterowania) państwa, realizowana przez wyodrębnione formacje/oddziały/zespoły/jednostki wojskowe i / lub cywilne, charakteryzująca się następującymi, głównymi cechami i własnościami, odróżniającymi je od form regularnych, konwencjonalnych (typowych dla sił zbrojnych i innych podmiotów wykonawczych):

- pozwalają osiągać cele polityczne w szczególnych warunkach, środkami i sposobami niedostępnymi dla organizacji jawnych i formacji regularnych;
- realizowane są we wszystkich stanach państwa i stosunków międzynarodowych, w tym w czasie pokoju, poza jawnymi konfliktami zbrojnymi;
- realizowane często bez oficjalnej afirmacji państwa;
- mogą naruszać prawo konfliktów zbrojnych i prawo międzynarodowe⁸⁵;
- mogą być prowadzone na korzyść podmiotów państwowych i niepaństwowych, organizacji/institucji rządowych i pozarządowych, grup i indywidualnych osób, zarówno formalnych i nieformalnych, działających w ramach prawa lub poza prawem;
- pozwalają osiągać cele o znaczeniu polityczno-strategicznym działaniami w skali i wymiarze taktycznym oraz minimalizować skalę destrukcji i strat/kosztów własnych;
- polityczne ryzyka i koszty są mniejsze niż w przypadku działań regularnych, „typowych”;
- decyzje o ich podjęciu są z reguły decyzjami politycznymi, zapadającymi na najwyższych szczeblach władzy;
- przygotowania, wykonawcy, działania i ich rezultaty są z reguły nieupubliczniane, utajnione, przekreślone.
- mają charakter najczęściej inicjujący (agresywny, zaczepny);
- szczególna ranga nadawana jest skrytości działań (tajemnica);
- typową formą jest „wtopienie” się wykonawców w środowisko społeczne i inne w rejonie działań;
- realizowane są z zastosowaniem szerokiego spektrum im tylko właściwych form, metod, technik i narzędzi;

⁸⁴ Forma traktowana jest w niniejszej dysertacji jako sposób użycia, a środek jako narzędzie do realizacji danego celu.

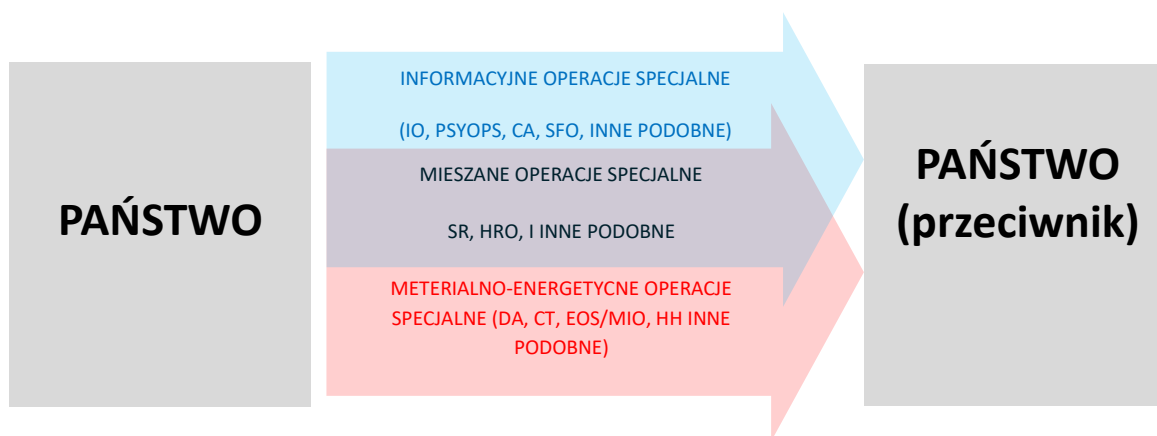
⁸⁵ Więcej w: K. Styburski, *Operacje Specjalne. Polski model i nie tylko*, Poligraf, Brzesia Łąka 2020, s.155-160.

- prowadzone przez specjalnie wyselekcjonowane, przygotowane i wyposażone elitarne zespoły, oddziały, formacje;
- wykonawcy wykorzystują w nich najnowsze osiągnięcia nauki, techniki i technologii, projektują/konstruują i testują nowe narzędzia i metody działań.

2.1. Podział i definicja sił specjalnych

Jako założenie podstawowe wynikające z przyjętej koncepcji badawczej dokonano podziału operacji specjalnych według przewagi procesów systemowych (torów). I tak wyróżnia się⁸⁶:

- informacyjne operacje specjalne, w których procesy informacyjne (wymiana potencjału) będą odgrywały kluczową rolę (np. operacje informacyjne, operacje psychologiczne, współpraca cywilna, wybrane operacje inne niż wojna w których nie dochodzi do wymiany materialno-energetycznej);
- materialno-energetyczne operacje specjalne, w których będą przeważać procesy materialno-energetyczne z użyciem energii mięśni, broni palnej, itp. (np. akcje bezpośrednie, rozpoznanie specjalne)
- mieszane operacje specjalne, które zawierają w sobie uśredniony udział procesów informacyjnych i materialno-energetycznych (np. operacje uwalniania zakładników – negocjacje [walka informacyjna] i szturm operatorów [walka materialno-energetyczna]).

Rys. 2.1. Podział działań specjalnych na informacyjne, materialno-energetyczne i mieszane⁸⁷.

Źródło: opracowanie własne.

⁸⁶ Powyższy podział jest czysto teoretyczny, gdyż nie ma energii bez odrobiny informacji i informacji bez odrobiny energii.

⁸⁷ Skróty IO, PSYOPS, CA, itd. Wyjaśniono w następnym podrozdziale.

Po dokonaniu takiego podziału można przyjąć własną definicję⁸⁸ sił i operacji specjalnych:

Siły Specjalne to formacje / oddziały / zespoły wojskowe, paramilitarne, cywilne lub stanowiące ich kompilację, przeznaczone, przygotowane i wyposażone do prowadzenia [operacji specjalnych], samodzielnie lub we współpracy z innymi wykonawcami. Mogą stanowić komponent potencjału informacyjnego i materialno-energetycznego państwa (włączonego do struktur wojskowych, policyjnych lub innych, albo wyodrębniony jako oddzielne narzędzie polityki).

O celowości, użyteczności i wygodzie posiadania przez państwo sił specjalnych, w ramach sił zbrojnych (i nie tylko) świadczy przede wszystkim:

- Prowadzenie działań specjalnych na terytorium / w środowisku wrogim lub neutralnym w czasie pokoju, kryzysu lub wojny (bez formalnego wypowiedzenia wojny czy oficjalnego wsparcia politycznego);
- Osiąganie przez siły specjalnych celów o szczególnym znaczeniu strategicznym dla państwa i sił zbrojnych, które to cele nie są do osiągnięcia przez działania regularne, konwencjonalne;
- Obiegowo uznawane za elitarne przyczyniają się do tworzenia kierunków rozwoju różnych organizacji;
- Korzystny bilans ekonomiczny zysków i strat.

Za współczesne przykłady celowości i użyteczności posiadania sił specjalnych przez państwo niech posłużą ich działania i role jaką odegrały (i odgrywają nadal) np. na Bliskim Wschodzie, w Afryce czy na Ukrainie. Wymienić tutaj należy przede wszystkim siły specjalne Stanów Zjednoczonych Ameryki, Wielkiej Brytanii, Australii, Ukrainy i Federacji Rosyjskiej. Przykładem korzystnego bilansu politycznego dla Polski, wynikającego z udanych działań specjalnych, był czynny udział 56 żołnierzy GROM w II Wojnie w Zatoce Perskiej (działania o wysokiej intensywności) w Iraku w 2003 r.

Za główne i optymalne kierunki działań specjalnych w kontekście przyjętego modelu państwa jako systemu politycznego przyjmuje się niszczenie wszystkich kluczowych organów państwa i procesów między nimi (sprzężeń) za pomocą informacyjnych i / lub materialno-energetycznych operacji specjalnych oraz wzmocnianie odporności

⁸⁸ Szeroki przegląd innych definicji sił specjalnych w H. Królikowski, *Działania specjalne w strategii wojskowej III Rzeczypospolitej Polskiej*, rozprawa habilitacyjna, 2005 str. 78-107.

własnych kluczowych organów i procesów w celu uniemożliwienia niszczenia przez inne państwo (przeciwnika). W kontekście rywalizacji pomiędzy państwami jak i przyjętej teorii w ramach toru informacyjnego operacje specjalne powinny być ukierunkowane na:

- Organy i grupy docelowe odpowiedzialne za pozyskiwanie kluczowych i oryginalnych (prawdziwych) informacji z otoczenia (receptor). Celem działań powinno być zniszczenie zdolności państwa (lub grupy docelowej) do samodzielnego pobierania informacji z otoczenia. Np. operacje specjalne polegające na działaniach mylących, fabrykujące lub sugerujące nieprawdziwe sytuacje. Dzięki temu powstanie mylny obraz rzeczywistości.
- Kluczowe procesy przekazywania zebranych informacji do organów odpowiedzialnych za przechowywanie i analizowanie informacji (sprzężenie proste pomiędzy receptorem a korelatorem). Celem działań powinno być niszczenie tego procesu. Np. operacja specjalna polegająca na zniszczeniu światłowodów sieci rządowej za pomocą których przesyłane są kluczowe informacje;
- Organy i grupy docelowe odpowiedzialne za przechowywanie i przetwarzanie pozyskanych kluczowych informacji dla funkcjonowania suwerennego państwa (korelator). Celem działań powinno być niszczenie zdolności państwa do przetwarzania i magazynowania kluczowych danych. Np. operacja specjalna polega na wykonaniu zamachu na kluczowego naukowca programu nuklearnego;
- Procesy wykorzystywania zgromadzonej wiedzy. Operacje specjalne powinny niszczyć relacje pomiędzy organami przetwarzającymi wiedzę a organami odpowiedzialnymi za zachowanie dynamicznej równowagi (sprzężenie zwrotne pomiędzy korelatorem a homeostatem). Np. poprzez informacyjne działania specjalne następuje zniechęcenie członków rządu do korzystania z ekspertów w danej dziedzinie. Wyrazem takiego podejścia może być zdanie: „nie zatrudniamy ekspertów bo jak zatrudnialiśmy ekspertów to nie chcieli oni realizować naszego programu”;

Oddziaływanie suwerennego państwa na otoczenie polega na odpowiednim używaniu instrumentów (efektor), jednak aby taka reakcja miała miejsce potrzebne jest odpowiednie przetwarzanie i wykorzystywanie zgromadzonych informacji. Operacje specjalnie w torze informacyjnym mają uniemożliwić te procesy w sposób skryty tak aby decyzje elit

politycznych czy wojskowych były błędne i/lub spóźnione a społeczne grupy docelowe odpowiednio wymodelowane w zależności od potrzeb np. motywacja ofensywna, defensywna, chwiejna, zerowa (apatia) itd.

W ramach toru materialno-energetycznego operacje specjalne powinny kierunkować się na:

- Organy państwa odpowiedzialne za pobieranie energii z otoczenia (alimentator). Celem operacji specjalnych będzie niszczenie zdolności pobierania energii w celu ograniczenia gromadzenia mocy swobodnej państwa. Np. poprzez materialno-energetyczne działania specjalne zostanie zniszczona fabryka produkująca energię grzewczą w czasie zimy;
- Procesy dostarczenia materii i energii w miejsca jej przechowywania (sprzężenie proste pomiędzy alimentatorem a akumulatorem). Celem operacji specjalnych będzie ograniczenie lub uniemożliwienie pobierania energii z otoczenia. Np. za pomocą operacji specjalnej zostanie zniszczony gazociąg, który znajduje się na dnie morza;
- Organy państwa odpowiedzialne za przechowywanie materialno-energetycznych (akumulator). Celem będzie utrudnienie magazynowania energii, jej zniszczenie lub przejęcie mocy swobodnej państwa. Np. niszczenie kluczowych magazynów istotnych dla funkcjonowania państwa .
- Procesy pomiędzy magazynowaniem i przetwarzaniem energii a organami odpowiedzialnymi za zachowanie dynamicznej równowagi państwa (sprzężenie zwrotne pomiędzy akumulatorem a homeostatem). Celem będzie tworzenie sytuacji przeciążeń, odciążen, sprężeń, odprężeń⁸⁹ w zależności od potrzeb czyli tworzenie sytuacji różnic pomiędzy mocą pobieraną a mocą wydawaną przez państwo. Np. w wyniku operacji specjalnej skumuluje się moc państwa na kierunku który jest nieaktualny i nieistotny.

Działania specjalne w torze materialno-energetycznym mają powodować, że państwo nie będzie pobierało i przetwarzało energii a jeśli będzie to robić to państwo przeciwnik będzie mogło przejmować wyprodukowane jej nadwyżki (moc swobodną).

⁸⁹ Przeciążenie – zwiększanie obciążenia na obszary które tego nie wymagają, odciążenie – zmniejszanie obciążen na kierunki tego wymagające, sprężenie – zwiększanie mocy działania pomimo braku wystarczających środków na działania, odprężeni – zmniejszanie działań pomimo posiadanej mocy na realizację.

Niszczenie powinno dotyczyć także wszystkich kluczowych instrumentów (efektor) prowadzenia polityki państwa oraz ich sprzężeń z innymi organami państwa. Kluczowe instrumenty powinny podlegać informacyjnym, materialno-energetycznym i mieszanym operacjom specjalnym. Np. niszczenie personelu osobowego sił specjalnych przeciwnika.

Wreszcie niszczeniu o charakterze informacyjnym i materialno-energetycznym oraz mieszanym podlegać powinny organy państwa odpowiedzialne za jego kierowanie (homeostat). Ze względu na istotność organów kierowania zaprezentowano szczegółowszy przykładowy wariant „ataku” na centrum kierowania państwem za pomocą tylko informacyjnych operacji specjalnych. Poniższy zbiór wydaje się być optymalny dla poziomu polityczno-strategicznego. I tak inny organizator (przeciwnik) będzie:

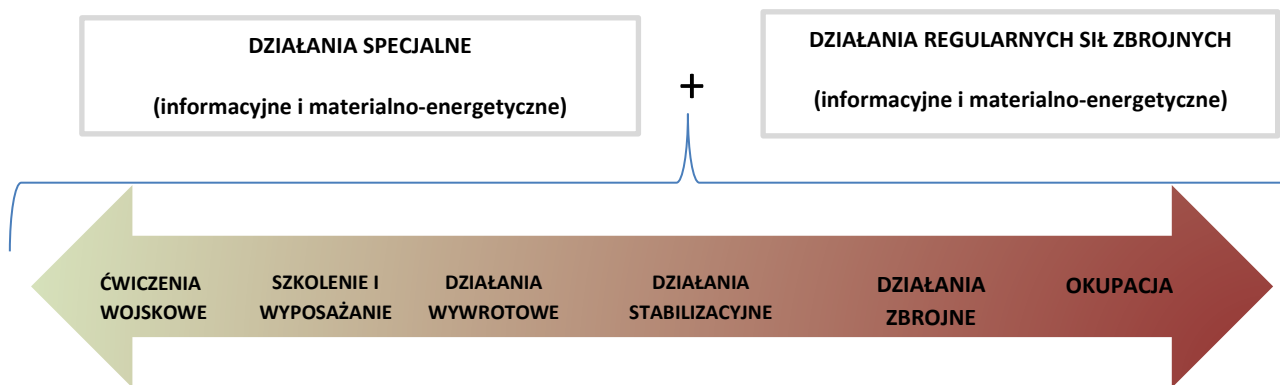
- dążył do powstania silnego centrum kierowania, przy równoczesnym osłabianiu powiązań poziomych w państwie. Istotą mają być więc powiązania pionowe (w kierunku układu samosterownego). Należy doprowadzić do silnej władzy centralnej;
- inspirował błędną politykę kadrową, zwłaszcza w obrębie centrum kierowania. Może chodzić o niewłaściwy dobór charakterów, preferowanie niekompetentnych polityków (w kierunku nieadekwatnego intelektu i dynamizmu charakteru);
- prowadził penetrację centrum kierowania oraz rozbudowywał kanały wpływu za pomocą służb specjalnych i sił specjalnych. Bardziej niż decydenci będą go interesowali doradcy – są mniej narażeni na zdemaskowanie;
- inspirował nadmiar decyzji i lub inspirował błędne decyzje, podejmowane przez centrum kierowania, wydaje się, że jednym z pożądanych kierunków jest przenoszenie odpowiedzialności na coraz wyższe szczeble kierowania (w kierunku przeciążenia systemu za pomocą ilości bodźców i dezinformacji);
- starał się rozkładać możliwości samosterowania państwa a zwłaszcza w jego centrum kierowania. W grę wchodzi tutaj demoralizacja, szerzenie indyferentyzmu ideologicznego pod przykrywką apolityczności, rozkładanie poczucia prawnego (w kierunku dezinformacji);
- starał się blokować przepływ informacji w administracji państwowej i dezorganizować te elementy państwa, które zajmują się przetwarzaniem informacji. A więc fałszywe i mało wartościowe donosy, ataki cybernetyczne, wzrost biurokracji, długie procedury czyli wszystko to co wymaga wiele czasu (w kierunku pseudoinformacji);

- prowadził działania pozorujące (np. operacje psychologiczne) i będzie nasycił środowisko swoją agenturą, która ma być łatwo wykrywana i daje zajęcie kontrwywiadowi państwa, odwracając uwagę od głównych kanałów wpływu, które oddziałują na centrum kierowania (w kierunku parainformacji);
- będzie przechwytywał dobre intencje centrum kierowania państwem przez odpowiednie kanały informacyjne i kanały wpływu oraz będzie wypaczał je w taki sposób, by stawały się własną karykaturą, zniechęcając przez to społeczeństwo do braku zaufania do struktur państwa. Ważne jest dla przeciwnika by nie wzmocnić informacyjnie potencjału sterowniczego państwa (w kierunku zmian motywacji społeczeństwa);
- starał się używać negatywnych stereotypów o silnym zabarwieniu emocjonalnym w stosunku do procesów kierowania oraz osób które są odpowiedzialne za te procesy (w kierunku obniżania mocy sterowniczej).

Dokonując syntezy powyższych analiz przyjmuje się, że kluczowe organy i procesy państwa są i będą celem przyszłych operacji specjalnych. W kontekście przyjętych teorii równie istotne są informacyjne jak i materialno-energetyczne kierunki przyszłych operacji specjalnych.

Powyższe kierunki mogą być realizowane w sposób:

- Samodzielny (przy minimalnym wsparciu innych podmiotów i organów) i osiągać cele polityczno-strategiczne oraz operacyjne za pomocą:
 - informacyjnych operacji specjalnych;
 - materialno-energetycznych operacji specjalnych;
 - łączonych operacji specjalnych.
- wspierający działania militarne regularnych siły zbrojnych danego państwa (patrz rys. 2.2.). Do głównych działań wspierających można zaliczyć:
 - prowadzenie ćwiczeń wojskowych;
 - szkolenie i wyposażenie;
 - działania wywrotowe/sabotażowe;
 - działania stabilizacyjne (egzekwowanie pokoju);
 - prowadzenie działań zbrojnych;
 - prowadzenie okupacji.

Rys. 2.2. Dychotomia połączonych działań z siłami zbrojnymi

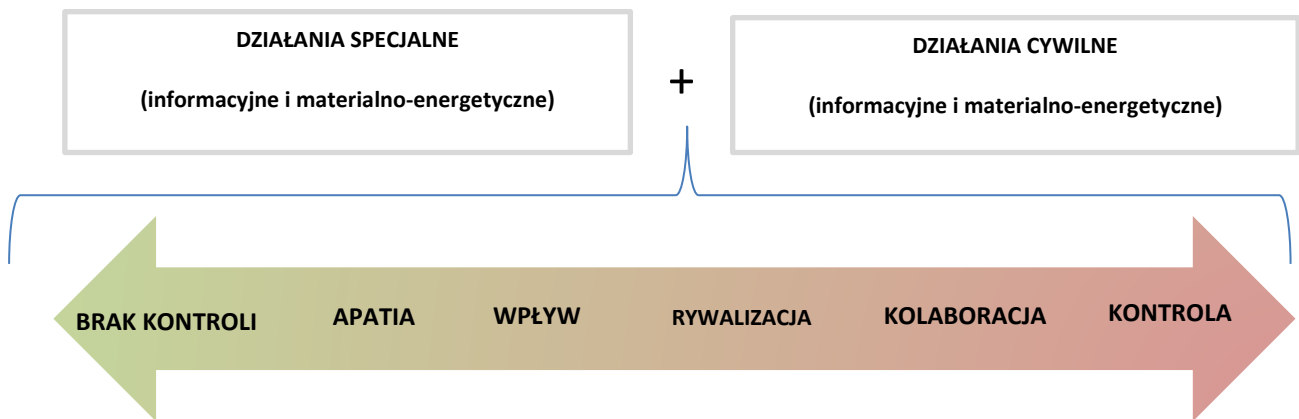
Źródło: Opracowanie własne

- Siły specjalne poprzez szerokie spektrum działań specjalnych mogą wspierać działania cywilne (niemilitarne). Do głównych obszarów działań cywilnych państwa można zaliczyć operacje specjalne wspierające:
 - dyplomację (np. nierespektowanie organów władzy, wyrzucanie obywateli z kraju, prowadzenie polityki konfrontacyjnej, negocjacje wielostronne, negocjacje bilateralne, działania za pomocą organizacji międzynarodowych, aneksja, itd.)
 - propagandę (np. komunikacja strategiczna, dyplomacja publiczna, odstraszenie, zastraszanie, grożenie, cenzura, itd.);
 - ekonomię (np. spór handlowy, porozumienia handlowe, inwestycje wielostronne, bezpośrednie inwestycje zagraniczne, unie ekonomiczne, manipulowanie rynkiem, ekonomiczne zakłócanie/sabotaż itd.);
 - finanse (np. pożyczki, pomoc finansowa, sankcje, uwolnienie aktywów, finansowe działania niekonwencjonalne, monetyzacja itd.);
 - wywiad/kontrwywiad (np. zbieranie bierne, ISR⁹⁰, rekrutowanie, wspieranie wybranej grupy społecznej, wspieranie powstańców, działania niekonwencjonalne/sabotaż, zastraszanie, konspiracja);
 - prawo międzynarodowe (np. pozwy sądowe, obserwatorzy, ustawodawstwo, demonstrowanie, korupcja, rezolucje organizacji międzynarodowych).

Teoretycznie wydaje się, że jedną z najwyższych form działań specjalnych na poziomie polityki państwa może być przejście przez dane państwo kontroli nad innym

⁹⁰ Skrót od ang. *Intelligence, Surveillance and Reconnaissance*.

państwem (przejście z systemu autonomicznego na system samosterowny) bez otwartych działań zbrojnych w połączeniu z innymi formami prowadzenia polityki (patrz rys. 2.3.). Mamy wtedy do czynienia z modelowym użyciem sił specjalnych do wsparcia zmiany podmiotu polityki w przedmiot - państwa suwerennego w państwo wasalne.

Rys. 2.3. Dychotomia działań połączony z obszarem cywilnym

Źródło: Opracowanie własne.

2.2. Klasyfikacja operacji specjalnych i ich specyfika w wymiarze polityczno-militarnym

W literaturze przedmiotu istnieje kilka klasyfikacji operacji specjalnych, które wynikają z różnego podejścia. Obok podejść narodowych wynikających z doktryn używania sił specjalnych istnieją także podejścia np. koalicyjne i sojusznicze. Autor przyjął klasyfikację wynikającą głównie z „zachodniego” postrzegania roli, zadań, funkcji sił specjalnych o charakterze koalicyjno-sojuszniczej. Przyjęcie takiego podejścia głównie wynika z faktu, że Polska jest członkiem „zachodniego” sojuszu polityczno-wojskowego NATO oraz Unii Europejskiej. Dzięki takiemu klasyfikowaniu operacji specjalnych będzie można precyzyjniej porównać rozwiązania nie tylko sojuszników ale i przeciwników oraz dopasować nowe kierunki rozwoju sił specjalnych właśnie do obowiązującej sytuacji formalno-prawnej nie tylko w ujęciu narodowym ale i sojuszniczym.

W niniejszej dysertacji skupiono się na najważniejszych i najbardziej charakterystycznych dla „zachodnich” sił specjalnych nazwach i formach realizacji operacji specjalnych. I tak siły specjalne realizują:

- **akcje bezpośrednie** (ang. DA – *Direct Actions*⁹¹), polegające na przejmowaniu i / lub niszczeniu wysokowartościowych celów (ang. HVT - *High value target*) żywych i / lub materialnych (np. wyposażenie). W trakcie akcji bezpośredniej wykonawcy powinni osiągnąć względną i wyizolowaną przewagę nad potencjalnym przeciwnikiem w rejonie jego operowania. Taka czasowa przewaga (nawet krótka) pozwala na skuteczne wykonanie operacji nawet w terenie kontrolowanym przez przeciwnika. Przewagę można osiągnąć między innymi za pomocą zaskoczenia, odpowiedniego skupienia (punktowo) sił i środków oraz szybkości. Cel działań bezpośrednich może być dostępny tylko w ograniczonym czasie, dlatego też ważnym elementem jest zdolność synchronizacji szeregu sił i środków dostępnych siłom specjalnym.
- **rozpoznanie specjalne i monitorowanie** (ang. SR – *Special Reconnaissance*⁹²) poszukiwanie ważnych (kluczowych) informacji militarnych oraz niemilitarnych, które będą istotne do osiągnięcia celów polityczno-strategicznym i operacyjnych. Potrzeby informacyjne mogą dotyczyć obiektów fizycznych (np. fabryka), sytuacji hydrologiczno-meteorologiczno-geograficznej, broni masowego rażenia, oceny skutków uderzeń, oceny środowiska (np. społecznego), specyficznych danych (np. intencje przeciwnika) itd. SR powinno charakteryzować się minimalną sygnaturą wykonawców lub ich zupełnym ukryciem czy wręcz „przykryciem” (udawaniem kogoś innego). Zazwyczaj wymaga specjalnych metod infiltracji (wejścia) i eksfiltracji (wyjścia) w rejon działania. Wynikać to może ze specyfiki danego rejonu działania, który nie musi być strefą prawnie określonej wojny czy kryzysu. Wykonawcy powinni dysponować odpowiednim przygotowaniem (np. ukończone szkolenie SERE, które ułatwia przetrwanie⁹³), gdyż rozpoznanie specjalne w trakcie jego trwania może zamienić się w inny rodzaj działania (np. DA lub CSAR).
- **ratowanie zakładników** (ang. HRO – *Hostage Rescue Operations*) to działania polegające na uwolnieniu przetrzymywanych osób w roli gwarantów spełniania żądań stawianych przez przeciwnika (np. porywacz, terrorysta). Sytuacja z zakładnikami może mieć różny przebieg i efekt końcowy. Można jednak przyjąć, że żądania mogą mieć wyznaczony czas realizacji (*ultimatum*) przez przeciwnika.

⁹¹Porównaj z FM 31-20, FM 31-28.

⁹² Porównaj z FM 31-20, FM 31-20-5, FM 100-25.

⁹³ Skrót angielskich słów *survival, evasion, resistance, extraction*.

Brak spełnienia żądań ma spowodować zagrożenie życia lub zdrowia zakładników.

- **zwalczanie terroryzmu** (ang. CT – *Combatting Terrorism/Counterterrorism*) to bezpośrednie działania skierowane przeciwko organizacjom terrorystycznym (osobom, infrastrukturze itd.), które łączą szeroki wachlarz technik, taktyk i procedur.
- **działania niekonwencjonalne** (ang. UW – *Unconventional Warfare*⁹⁴) o charakterze wojskowym lub paramilitarnym. Polegają one na prowadzeniu działań zbrojnych lub paramilitarnych za pomocą „wspólnika” (np. ludności tubylczej, lokalnej partyzantki, sił zbrojnych w wojnie zastępczej itd.). Siły specjalne mogą w różnej skali i w różnym zakresie (aż do wyręczenia włącznie) pomagać w ich organizacji i szkoleniu. Dodatkowo formy wsparcia dla „wspólnika” mogą mieć charakter finansowy, logistyczny i in. Działania niekonwencjonalne obejmują, ale nie ograniczają się jedynie do prowadzenia działań typowo partyzanckich, bo możliwe jest prowadzenie dywersji, sabotażu, działań wywiadowczych i kontrwywiadowczych, niekonwencjonalnej pomocy/wsparcia w celu wzmocnienia „wspólnika” i sojusznika. Działania niekonwencjonalne mogą być częścią mniejszego, regionalnego działania, jak i większego obszaru terytorialnego (np. działania Federacji Rosyjskiej w 2014 r. na Ukrainie). Działania niekonwencjonalne mogą być traktowane jako obrona obywateli czy partyzantki danego państwa w celu odstraszenia potencjalnego przeciwnika (np. w trakcie „zimnej wojny” za *Żelazną Kurtyną* w drugiej połowie XX wieku). Mogą być też próbą wsparcia powstania (np. w Republice Islamskiej Afganistanu w 2011 r.). W tym kontekście działania sił specjalnych wraz ze „wspólnikiem” powinny w zależności od sytuacji być skryte i / lub ostentacyjne. W tym rodzaju działań specjalnych wykonawcy raczej nie tworzą ruchu oporu, a jedynie go wspierają. Warto w tym miejscu przywołać etapy działań niekonwencjonalnych: przygotowanie psychologiczne (patrz: PSYOPS), kontakt inicjujący, infiltracja (wejście), organizacja wspólnych działań, podnoszenie zdolności „wspólnika”, prowadzenie wspólnych działań, demobilizacja „wspólnika”. Operatorzy uczą się nie tylko działań polegających

⁹⁴ Porównaj z FM 31-20, FM 100-25, ST 31-20-2

na wpływaniu na „wspólnika” czy drugiego człowieka, ale także na byciu odpornym na manipulacje innych⁹⁵;

- **wsparcie państwa gospodarza** (ang. FID – *Foreign Internal Defense*⁹⁶), polegające na udzielaniu pomocy na zaproszenie „sojusznika” (np. rządu lub agencji rządowych), w celu niwelacji potencjalnych zagrożeń (np. odparcia wewnętrznego lub zewnętrznego przeciwnika). Głównym celem jest zachowanie przy władzy „sojusznika” i ochrona danej społeczności przed dywersją, bezprawiem i ruchami wywrotowymi. Wsparcie państwa gospodarza nie jest działaniem wyłącznie przeznaczonym dla sił specjalnych, jednak to one predysponowane są do takiego typu działań⁹⁷, szczególnie w elemencie budowania zdolności militarnych państwa gospodarza. Obok sił specjalnych w działaniach wsparcia państwa gospodarza mogą brać czynny udział np. służby specjalne (zapewniające informacje) czy dyplomacja (zapewniająca współpracę międzynarodową). Działania wsparcia państwa gospodarza mogą koncentrować się na zagrożeniach czysto militarnych (np. walka przeciwpartyzancka, patrz. COIN) i / lub innych zagrożeniach, mających wpływ na bezpieczeństwo państwa (np. terroryzm). Siły specjalne mogą w różnym zakresie wspierać państwo gospodarza: pośrednio (np. program szkoleniowy)⁹⁸, bezpośrednio (np. wsparcie logistyczne), bojowo (np. wspólny element dowodzenia i kontroli w działaniach zbrojnych);
- **działania psychologiczne** (ang. PSYOPS – *Psychological Operations*⁹⁹), ukierunkowane na wywołanie oczekiwanego efektu psychologicznego w cywilnej grupie docelowej (np. w przyjaźnie, neutralnie lub negatywnie nastawionej populacji) i / lub wojskowej (np. w grupie wyższych dowódców przeciwnika). Główną ich rolą jest tworzenie odpowiedniego środowiska do działań specjalnych i / lub sił konwencjonalnych. Z punktu widzenia sił specjalnych istotne jest: budowanie chęci wsparcia dla własnych działań i sił „wspólnika”, informacyjne dyskredytowanie przeciwnika, informowanie otoczenia międzynarodowego o konieczności prowadzenia działań wspierających, zyskanie poparcia lokalnej

⁹⁵ Np. materiały szkoleniowe zawierają ok 45 technik manipulacji. R. Paul, L. Elder, *Fallacies: The Art of Mental Trickery and Manipulation, Foundation for Critical Thinking, 2006.*

⁹⁶ Porównaj z Joint Pub 3-07, FM 100-20, FM 31-20-3.

⁹⁷ Patrz Joint Pub 1-02.

⁹⁸ Patrz Center for Army Lessons Learned, *Advising Foreign Forces*, 2006.

⁹⁹ *Psychological operations*, <https://www.goarmy.com/careers-and-jobs/specialty-careers/special-ops/psychological-operations.html>
[dostępność: 31.07.2023].

społeczności (np. która nie bierze udziału w działaniach zbrojnych), zwalczanie wrogiej propagandy i przedstawiania sił przeciwnika jako „złych” i inne. Jedną z możliwości z punktu widzenia sił konwencjonalnych jest danie im przez siły specjalne odpowiedniego wsparcia dla własnych działań i celów. Jednym z celów sił konwencjonalnych może być niskie morale u przeciwnika oraz zmylenie go co do głównych kierunków natarcia sił konwencjonalnych w pełnoskalowej wojnie (np. działania obniżające morale i mylące dowództwa irackie w I wojnie w Zatoce Perskiej w 1991 r. przeprowadzone przez siły specjalne Stanów Zjednoczonych);

- **zwalczanie partyzantki** (ang. COIN – *Counterinsurgency*). Wojskowo-cywilna aktywność o charakterze kompleksowym, nastawiona na likwidację działających na danym obszarze lokalnych ruchów partyzanckich. Ze względu na dość dużą elastyczność oraz rozpoznanie kulturowe siły specjalne są predysponowane do działań tego typu.
- **współpraca cywilna (cywilno-wojskowa)** (ang. CA – *Civil Affairs*¹⁰⁰) dąży do lepszego zrozumienia środowiska cywilnego i połączenia go z celami działań specjalnych. Działania w środowisku cywilnym mają prowadzić do efektywniejszego wykorzystania sił specjalnych. Wykonawcy współpracy cywilnej uczą się więc prowadzenia działań humanitarnych, wspierania struktur cywilnych oraz wpływu na nie, wspólnych działań cywilno-militarnych, negocjacji kryzysowych i kulturowych czy też projektowania i budowania sieci operacji specjalnych w środowisku cywilnym. Stąd ważna jest także zdolność do pracy z tłumaczami¹⁰¹;
- **działania informacyjne** (ang. IO, MISO - *Information Operations*¹⁰², *Military Information Support Operations*). Jest to stosunkowo nowa aktywność w ramach sił specjalnych, wynikająca z dominacji we współczesnej cywilizacji procesów informacyjnych, na co słusznie zwraca uwagę P. Paździorek¹⁰³. Działania informacyjne prowadzone są na każdym etapie operacji specjalnych i dla każdego rodzaju operacji specjalnych. Wymagają one nie tylko szczegółowych ustaleń, ale też i odpowiedniej koordynacji. Mogą mieć poważne konsekwencje

¹⁰⁰ *Civil affairs*, <https://www.goarmy.com/careers-and-jobs/specialty-careers/special-ops/civil-affairs.html> [dostępność: 31.07.2023].

¹⁰¹ Air, Land, Sea Application Center, *Interpreter Ops, Multi-Service Reference Manual for Interpreter Operations*, 2004.

¹⁰² Porównaj FM 100-25, rozdział 2.

¹⁰³ P. Paździorek, *Komponent Wojsk Specjalnych w operacji połączonej*, Akademia Obrony Narodowej, Warszawa 2015, s. 104.

dla sukcesu samych operacji specjalnych, ale także wyborczych¹⁰⁴ (np. operacja *Neptune Spear*¹⁰⁵). Należy jednak zaznaczyć, że działania informacyjne dotyczą każdego rodzaju działań zbrojnych – nie tylko operacji specjalnych. Natomiast są wymienione gdyż stanowią coraz istotniejszy rodzaj operacji specjalnych;

- **ochrona i obrona osób i obiektów, ochrona VIP** (ang. VIP – *Very Important Person*) w strefie wysokiego ryzyka. Operatorzy sił specjalnych kierowani są do ochrony ważnych osób odpowiedzialnych za realizację polityki państwa (np. dyplomaci, członkowie rządu, prezydent). VIP-y są narażone na ataki, szczególnie w obszarze objętym działaniami zbrojnymi. Pomimo, że w ramach struktur państwowych funkcjonują wyspecjalizowane służby ochrony VIP, to jednak siłom specjalnym zleca się wsparcie i / lub wykonanie ochrony, gdy zagrożenie oceniane jest jako bardzo wysokie (np. wycofanie funkcjonariuszy Biura Ochrony Rządu z ochrony ambasadora i ambasady RP z Bagdadu po zamachu i skierowanie do ochrony operatorów GROM w 2007 roku);
- **działania inne niż wojna**¹⁰⁶ (ang. MOOTW - *Military Operations Other Than War*): kontrola zbrojeń (ang. AC – *Arms Control*), wspieranie władz w zwalczaniu przemysłu narkotykowego (ang. DODSCO - *DOD Support to Counterdrug Operations*), egzekucja sankcji/morskie działania przechwytyjące (ang. EOS/MIO – *Enforcement of Sanctions/Maritime Intercept Operations*), egzekwowanie stref zamkniętych (ang. EEZ - *Enforcing Exclusion Zones*), zapewnianie swobody żeglugi i przelotów (ang. EFNO – *Ensuring Freedom of Navigation and Overflight*), wsparcie humanitarne (ang. HA – *Humanitarian Assistance*), wojskowe wsparcie cywilnych władz (ang. MSCA – *Military Support to Civil Authorities*), pomoc narodowa/wsparcie działań zwalczających powstania (ang. NA/SC - *Nation Assistance / Support to Counterinsurgency*), niebojowe/niekinetyczne działania ewakuacyjne (ang. NEO – *Noncombatant Evacuation Operations*), działania pokojowe/niekinetyczne (ang. PO – *Peace Operations*), działania ochronne (ang. PS - *Protection of Shipping*), działania odzyskujące (ang. RO - *Recovery Operations*), projekcja siły (ang. SFO - *Show of Force Operations*), uderzenia i rajdy (ang. SR - *Strikes and Raids*);

¹⁰⁴ B. Jagodziński, *Operacje specjalne a konwencjonalne*, Przegląd Bezpieczeństwa Wewnętrznego, Agencja Bezpieczeństwa Wewnętrznego, Nr 23 (12), 2020, s.281.

¹⁰⁵ Likwidacja Osamy bin Ladena przez siły specjalne Marynarki Wojennej Stanów Zjednoczonych.

¹⁰⁶ Za Joint Pub 3-07.

2.3. Operacje specjalne jako element działań połączonych

Zaprezentowane modele współdziałania (głównie model wsparcia militarnego i wsparcia niemilitarnego) oraz scharakteryzowane szerokie *spectrum* operacji specjalnych jasno wskazują iż, od sił specjalnych wymaga się zdolności do prowadzenia działań o charakterze połączonym (ang – *Joint Operations*). Realizacja operacji specjalnych wymaga odpowiednich taktyk, technik i procedur (TTP) infiltracji w rejon działania, operowania w rejonie działań specjalnych oraz eksfiltracji z rejonu działania¹⁰⁷. Wynika z tego, że działania specjalne są częściej elementem *działań połączonych* niż działaniem samodzielnym (nie tylko w sensie militarnym)¹⁰⁸. Operacje specjalne w ramach działań połączonych mogą mieć wiele rzeczywistych wymiarów połączenia:

- **działania państwo – inne państwo (grupa państw)**. Poszczególne państwa w ramach koalicji mogą tworzyć połączone zespoły zadaniowe sił specjalnych składające się z różnych jednostek pochodzące z różnych krajów. Np. w takcie II wojny w Zatoce Perskiej żołnierze GROM zostali połączeni w zgrupowanie zadaniowe razem z operatorami US Navy SEAL's i wspólnie wykonywali operacje specjalne;
- **działania wojskowo-cywilne**. W ramach jednego państwa mogą powstawać zespoły zadaniowe, które składają się z elementu militarnego i cywilnego. Taki kompilacja organizacyjna wynika z potrzeby łączenia różnych specjalistów cywilnych z siłami specjalnymi. Np. do sił specjalnych mogą być dołączani eksperci od antropologii kulturowej, socjologowie i religioznawcy w celu „zdobycia serc i umysłów” lokalnej społeczności;
- **działania wojskowo-pozamilitarne sił bezpieczeństwa**. W ramach jednego państwa, w sytuacji wymagającej wsparcia policji mogą być łączone elementy sił specjalnych z elementami pozamilitarnym odpowiedzialnymi za bezpieczeństwo wewnętrzne (np. z siłami policji¹⁰⁹. Odmienność technik, taktyk i procedur sił specjalnych wojskowych może być znaczącym wsparciem dla policji – szczególnie w sytuacjach incydentów terrorystycznych o charakterze masowym i/lub gdy brutalność terrorystów wymaga nastawienia na szybką ich likwidację a nie próbę aresztowania;

¹⁰⁷ Porównaj FM 3-05 210, FM 3-05 212, FM 3-05 213.

¹⁰⁸ P. Paździorek, op. cit.

¹⁰⁹ Więcej w J. Falecki, A. Babiński, *Joint Operations of the Polish Armed Forces and the Police*, Internal Security, Nr 9, Szczytno 2017, s. 153-169.

- **działania materialno-energetyczne i informacyjne.** Zdolność do połączenia czasem skrajnie różnych działań specjalnych może wynikać z danej fazy realizacji operacji. Np. w początkowym okresie walczy się o „serca i umysły” lokalnej społeczności w sposób informacyjny jednak w momencie napotkania na grupę która nie jest podatna na takie działania następuje przejście do działań materialno-energetycznych;
- **działania w ramach różnych rodzajów sił zbrojnych.** Połączenie to szczególnie jest istotne na poziomie taktycznym gdy siły specjalne wykonują swoje działania wspólnie z elementami z różnych rodzajów sił zbrojnych. Np. przerzut operatorów może odbywać się za pomocą okrętu podwodnego (marynarka wojenna) czy samolotu transportowego (siły lotnicze).

W tym miejscu trzeba „rozprawić się” z możliwym stereotypem dotyczącym pełnej autonomiczności operacji specjalnych. Czasem ten stereotyp wzmacniany jest w przekazie przez samych operatorów sił specjalnych w celu uzyskiwania specyficznego ich postrzegania. Wzmacnianie stereotypu pełnej autonomiczności sił specjalnych polega na selektywnym przytaczaniu „prawd” (zasad) o siłach specjalnych przedstawionych w *United States and Soviet Special Operations* w 1987 przez J.M. Collinsa, a które brzmią w następujący sposób¹¹⁰:

- *Ludzie są ważniejsi niż sprzęt.* Za najważniejszy zasób uważa się wykonawców operacji specjalnych tzw. operatorów, którzy podlegają bardzo starannej selekcji psychofizycznej oraz szkoleniu, a następnie realizują operacje specjalne. Operatorzy muszą dysponować wysokim morale¹¹¹, które jest elementem decydującym w trakcie realnych działań specjalnych;
- *Jakość jest lepsza niż ilość.* Przyjmuje się, że małe grupy operatorów odpowiednio przygotowane, zdolne do wykonywania odważnych działań, mogą być lepsze niż duże formacje, które mogą nie osiągać zamierzonych celów. Jakość nie tylko odnosi się do umiejętności taktycznych, ale także do sposobu myślenia opartego na „myśleniu krytycznym”;
- *Siły specjalne nie mogą być masowe.* Są elitarne. Elitarność polega na wyborze odpowiednich kandydatów, a potem na ich adekwatnym przygotowaniu

¹¹⁰ S. G. Fogarty, J.O. Nasi, *Special Operations Forces Truths — Cyber Truths* <https://www.jstor.org/stable/7b58a6fe-2664-3af4-927d-717f3ac16600?seq=5> [dostępność: 29.06.2023].

¹¹¹ O istocie morale w L. Murray, *Psychologia Wojny. Strach i odwaga na polu bitwy*, Wydawnictwo RM, Warszawa 2014, s. 1-9.

do przyszłych operacji specjalnych. Proces tworzenia jednostki specjalnej od podstaw jest procesem bardzo długim. Straty osobowe operatorów wymagają długiego procesu przygotowania ich następców;

- *Nie można stworzyć sił specjalnych w momencie potrzeby ich użycia.* Przygotowanie sił specjalnych musi odbywać się w trakcie trwania pokoju i w trakcie odpowiednich wzrostów gospodarczych, ze względu na koszty przygotowania operatorów;
- *Siły specjalne potrzebują wsparcia jednostek regularnych*¹¹². Siły specjalne mogą działać samodzielnie, ale nie są samowystarczalnym narzędziem szczególnie w konfliktach zbrojnych.

Selektywność polega na pomijaniu ostatniej prawdy o potrzebie wsparcia przez jednostki regularne.

2.4. Polityczna rola informowania o prowadzonych operacjach specjalnych

Zaprezentowana powyżej specyfika działań specjalnych powoduje, że istnieje potrzeba odpowiedniego informowania o prowadzonych operacjach. Polityka informacyjna powinna przyjmować wymiar sojusznicy (pomiędzy państwami, które prowadzą walkę i / lub współpracują ze sobą) i wewnętrzny (pomiędzy systemami go tworzącymi), czy pomiędzy państwem a jego obywatelami (pomiędzy systemami). W polityce informacyjnej państwa zasadnym jest stosowanie jakościowej teorii informacji¹¹³ i odpowiednich form informowania, które można sprowadzić do:

- prawdziwe i wierne informowanie o operacjach specjalnych (transinformowanie). Np. podawany jest przebieg i prawdziwy wykonawca działań specjalnych. Ten sposób informowania wydaje się być przydatny w odstraszeniu prowadzonym przez państwo. Np. transmisja telewizyjna z prawdziwego szturm operatorów 22 pułku SAS w trakcie operacji NIMROD;
- informowanie pozorne, rozwlekłe o działaniach specjalnych (pseudoinformowanie). Np. podawana jest masa szczegółów o konkretnych działaniach specjalnych, które nie są istotne, tworzą „mgłę informacyjną” i stanowią utajnienie sedna działania. Ten sposób informowania wydaje się być

¹¹² Zasada ta czasem jest omijana w oficjalnych publikacjach dokumentów wojskowych, szczególnie, gdy za publikacją stoją siły specjalne.

¹¹³ M. Mazur. *Jakościowa Teoria...* op. cit.

przydatny do mylenia prowadzonego przez państwo. Np. okoliczność likwidacji terrorystów przez operatorów 22 pułku SAS w operacji NIMROD po wykonaniu szturmu;

- informowanie kłamliwe, fałszywe o działaniach specjalnych (dezinformowanie). Np. podawany jest fałszywy przebieg działań pod „fałszywą flagą”. Ten sposób informowania wydaje się być przydatny w myleniu prowadzonym przez państwo. Np. prowokacja gliwicka w 1939 roku;
- informowanie domniemane, sugerujące prowadzenie operacji specjalnych (parainformowanie). Np. a) podawane są informacje o działaniach specjalnych, które sugerują jakieś zdolności do dowodzenia i kontroli. Informacje mogą być tak skonstruowane, że wnioski mają być poprawne (paratransinformowanie). Ten sposób wydaje się być przydatny do odstraszenia przez państwo; b) podawane będą informacje o działaniach specjalnych, które sugerują jakieś zdolności. Informacje mogą być tak skonstruowane, że wnioski mają być błędne (paradezinformowanie). Ten sposób wydaje się być przydatny do mylenia i odstraszenia przez państwo. Np. działania *Specnazu* Federacji Rosyjskiej w trakcie agresji na Krym w 2014 r.
- informowanie o informowaniu o działaniach specjalnych (metainformowanie) w zależności od celów państwa. Np. informowanie o konferencji prasowej na której ówczesny minister MON Antoni Macierewicz informował o sukcesie operatorów TF-50¹¹⁴ w Afganistanie.

Powyższe sposoby wykorzystywania przez państwo działań do odpowiedniego informowania o operacjach specjalnych wiążą się z atrybucją samych wykonawców – sił specjalnych. Do głównych sposobów realizacji operacji specjalnych, jeśli chodzi o ich atrybucję, można zaliczyć następujące sposoby:

- **skryty**. W trakcie takich operacji specjalnych używa się nadal prawdziwego umundurowania, równocześnie stosując szereg technik, taktyk i procedur, które obniżają wykrycie i maskują siły specjalne w środowisku wykonywania operacji. Omawiane techniki taktyki i procedury mogą mieć wymiar informacyjny (np. wysoki poziom bezpieczeństwa operacyjnego, izolacja sił specjalnych przed wykonaniem zadania, nieinformowanie opinii publicznej o operacji specjalnej

¹¹⁴ Kryptonim Zespołu Zadaniowego z Jednostki Wojskowej Komandosów z polskich Wojsk Specjalnych.

itp.) i materialno-energetyczny (np. naszywki w kolorach maskujących, specjalne stroje maskujące, niewykrywalne dla radarów specjalne środki przerzutu powietrznego itd.). Chodzi o to, by atrybucja nie była możliwa do odpowiedniej odległości, zapewniającej sukces operacji specjalnej (im dalej, tym większy poziom dezinformacji desymulacyjnej);

- **obniżoną identyfikację** (ang. LP/LW – *low profile/low visible*) atrybucji sił specjalnych. Następuje rezygnacja z identyfikatorów pozwalających na określenie przynależności państwowej. Innym sposobem obniżenia identyfikacji jest rezygnacja z umundurowania na rzecz ubrań cywilnych. W takiej sytuacji atrybucja jest dla obserwatora/przeciwnika niemożliwa do ustalenia. Środki infiltracji i eksfiltracji są odpowiednio pozbawione cech identyfikacyjnych oraz odpowiednio dopasowane do ubrań cywilnych. Chodzi o fałszywe zatajenie atrybucji wykonawców operacji specjalnej (dezinformowanie konfuzyjne pojedyncze);
- pod „**fałszywą flagą**”¹¹⁵ (ang. FF – *false flag*), które nie znajdują się w oficjalnych katalogach szerokiego spektrum operacji specjalnych. Działania pod „fałszywą flagą” to tajne działania sił specjalnych mające na celu wprowadzenie w błąd poprzez informowanie fałszywe przekręcone (dezinformowanie konfuzyjne podwójne), że operacje przeprowadza państwo lub inny podmiot, niż ten który faktycznie je zaplanował i wykonał. Służą do tego np. fałszywe mundury, broń którą ma używać podmiot pod który podszywają się siły specjalne, fałszywe oznakowanie środków infiltracji i eksfiltracji, itd.

W ramach kultury organizacyjnej siły specjalne wytworzyły własną symbolikę i sposób wyróżniania operatorów głównie za pomocą odpowiedniego koloru beretu lub odpowiedniego symbolu¹¹⁶. Taki symbol wyróżniający jest zazwyczaj wręczany w trakcie uroczystego

¹¹⁵ G. Hugas używa tego terminu w odniesieniu do działań dokonywanych przez elementy państwowe (wojskowe i innych organów) za które obwinia się terrorystów. G. Hughes, *The Military's Role in Counterterrorism: Examples and Implications for Liberal Democracies*, Letort Paper, Strategic Studies Institute, <https://www.files.ethz.ch/isn/129230/pub1066.pdf> s.105 [dostępność: 11.04.2023]. Termin „obcej flagi” może odnosić się także do wydarzeń, co do których organy rządowe wiedzą o przyszłych negatywnych konsekwencjach, ale pozwalają na to, aby to wydarzenie się zmaterializowało. W tym wypadku używa się „obcej flagi” do uwikłania lub przygotowania narodu do walki (wojny). L. de Haven-Smith, *Conspiracy Theory in America*, University of Texas Press, Austin 2013, s. 225-226. Ponadto termin „terroryzm pod fałszywą flagą” może być używany także w przypadkach, gdy przemoc jest realizowana przez podmiot wspierany lub kontrolowany przez państwo „ofiary”. P.D. Scott, *The Road to 9/11: Wealth, Empire, and the Future of America*, University of California Press. Berkeley 2007, s. 267-268

¹¹⁶ W polskich Wojskach Specjalnych nie wyróżnia się operatorów innym kolorem beretu. Niezależnie od tego, czy ktoś jest operatorem (personelem po selekcji i szkoleniu) czy nie, nosi to samo nakrycie głowy, będąc w jednostce specjalnej. Zwyczaj wyróżnienia operatorów innym kolorem beretu był utrzymywany w GROM do 2000 r. Operatorzy nosili szare berety,

zakończenia procesu szkolenia. Oficjalna symbolika sił specjalnych oscyluje głównie wokół spadochronów, skrzydeł, orłów, sztyletów, trupich czaszek, strzał itp. W ramach budowania tożsamości sił specjalnych towarzyszą im różne hasła w stylu „odważny zwycięzca”, „uwolnić uciśnionych” itp. Natomiast nieoficjalna symbolika może być związana z treściami „obscenicznymi” czy „plemiennymi” itd.¹¹⁷. Takie informowanie otoczenia „kim się jest” ma między innymi dwa cele:

- Wzmocnienie więzi psychologicznych pomiędzy operatorami. Jest to szczególnie istotnych w trakcie pojawiającego się stresu w trakcie prowadzenia walki. Wzmocnienie więzi wynikać ma z antropologicznego podziału na „my – oni”;
- Budowanie *esprit de corps* sił specjalnych w celu tworzenia solidarności w ramach organizacyjnych, przekonania o własnej przewadze nad przeciwnikiem oraz nad przyciąganiem przyszłych kandydatów do sił specjalnych. Ze względu na proces selekcji oraz szkolenia posiadanie wyróżników przynależnych tylko siłom specjalnym wydaje się być bardzo prestiżowe. Takie postrzeganie wyróżników wynika między innymi z psychologicznego mechanizmu – rzeczy trudno dostępne są pożądane¹¹⁸.

2.5. Kierunki rozwoju sił specjalnych – warianty, prognozy.

W dalszej części rozdziału skupiono się na możliwej prognozie rozwoju operacji specjalnych w polityce bezpieczeństwa państw, które używają w pełni sił specjalnych. Do analizy przyjęto:

- Stany Zjednoczone – mocarstwo o systemie dwupartyjnym;
- Federację Rosyjską – mocarstwo o systemie partii dominującej;
- Wielką Brytanię – państwo europejskie średniej wielkości o systemie dwupartyjnym.

Stany Zjednoczone dysponują szeregiem jednostek specjalnych, zgrupowanych w Siłach Operacji Specjalnych (ang. US SOF – *US Special Operation Forces*), które z kolei znajdują się w poszczególnych rodzajach sił zbrojnych. Takie macierzowe rozwiązanie pozwala z jednej strony za sprawne dowodzenie i kierowanie operacjami specjalnymi poprzez Dowództwo Operacji Specjalnych (ang. US SOCOM – *US Special Operations Command*), a z drugiej SOF są ciągle częścią poszczególnych rodzajów wojsk, zachowując dostosowanie do specyfiki danej domeny (lądowej, morskiej, powietrznej, piechoty morskiej) oraz

a personel zabezpieczający - berety kolory granatowego. Obecnie w GROM wyróżnia się operatorów naszywką z napisem „Cichociemny”.

¹¹⁷ L. Thompson, *Badges & insignia elite forces*, Arms and Armour, 1992.

¹¹⁸ Zgodnie z zasadą niedostępności R. Cialdiniego.

są dowodzone i kierowane przez dowództwa sił operacji specjalnych poszczególnych rodzajów sił zbrojnych. US SOF realizują w pełni obydwa tory operacji specjalnych: informacyjny i materialno-energetyczny. Dysponują głównie jednostkami specjalnymi do operacji specjalnych w ramach:

- wojsk lądowych: Grupami Operacji Psychologicznych, Brygadą Współpracy Cywilnej, Grupami Sił Specjalnych (tzw. „Zielone Berety”), Batalionem Rozpoznawczo-Wywiadowczym, Pułkiem RANGER, skrzydłem lotniczym do operacji specjalnych oraz jednostkami szkolnymi;
- Korpusu Piechoty Morskiej: pułkiem i grupą wsparcia operacji specjalnych oraz jednostką szkolną;
- Marynarki Wojennej: grupami specjalnymi, w ramach których działają Zespoły Specjalnie SEAL oraz różne specjalistyczne elementy do działań wodnych, a także jednostkami szkolnymi;
- Sił Powietrznych: skrzydłami i jednostkami przeznaczonymi do prowadzenia operacji specjalnych, elementem operacji psychologicznych.

Według dostępnych danych w Siłach Operacji Specjalnych służy ok 34 tys. osób, w tym ok. 1200 pracowników cywilnych.

Na odrębne wyróżnienie zasługują Jednostki Misji Specjalnych (ang. SMU - *Special Military Unit*), które pomimo tego, że znajdują się w ramach US SOF, przeznaczone są do najbardziej utajnionych i najbardziej istotnych operacji specjalnych z punktu widzenia polityki bezpieczeństwa Stanów Zjednoczonych. SMU są dowodzone i kierowane przez specjalnie przygotowany element: Połączone Dowództwa Operacji Specjalnych (ang. JSOC – *Joint Special Operations Command*), będące częścią US SOCOM. W skład SMU wchodzi następujące jednostki:

- *Delta Force (1st Special Forces Operational Detachment – Delta)* – jednostka misji specjalnych wojsk lądowych;
- *SEAL Team Six (Naval Special Warfare Development Group, DEVGRU)* – jednostka misji specjalnych Marynarki Wojennej;
- *24 STS (24th Special Tactics Squadron)* – jednostka misji specjalnych Sił Powietrznych;
- *ISA (Intelligence Support Activity)* – jednostka rozpoznawczo-wywiadowcza, stanowiąca część *SAD (Special Activity Division)*, będącej elementem CIA.

Jednostki SMU (zwane nieformalnie *Tier1*) skupiają się raczej na materialno-energetycznych operacjach specjalnych, które potem wspomagane są przez informacyjne. Przykładem może

być materialno-energetyczna likwidacja Osamy bin Ladena w 2011 r., wykonana przez operatorów *SEAL Team Six*, a potem odpowiednio przeprowadzona kampania informacyjna na temat tego działania. Interesującym przykładem wewnętrznego użycia operatorów jednostki *Delta Force* jest skryte wsparcie szturmowe w trakcie incydentu na farmie w Waco przeciwko sekcji religijnej Davida Koresha.

Dostrzeganie znaczenia sił specjalnych w kształtowaniu polityki bezpieczeństwa państwa jest już na poziomie polityczno-strategicznym dzięki temu, że np. istnieje Biuro Asystenta Sekretarza Obrony np. Operacji Specjalnych i Konfliktów o Niskiej Intensywności (ang. ASD/SOLIC – *Assistant Secretary of Defense for Special Operations and Low-Intensity Conflict*). Dyrektor SOLIC jest głównym doradcą cywilnym (politycznym) Sekretarza Obrony i odpowiada za ogólny nadzór nad polityką operacji specjalnych oraz konfliktów o niskiej intensywności. Obok sił specjalnych ASD SOLIC prowadzi nadzór nad rozwojem zdolności kosmicznych, informacyjnych, uderzeń nuklearnych i konwencjonalnych, a także nad obroną przeciwrakietową.

Stany Zjednoczone po zmianie zasadniczego kierunku strategii obrony, jakim była walka z terroryzmem na kierunek konkurencyjności zidentyfikowały nowy kierunek – międzypaństwową rywalizację strategiczną. Zmiana kierunku strategicznego została zatwierdzona w Strategii Obrony Narodowej w 2017 r.¹¹⁹. Sama rywalizacja nadal pozostaje przedmiotem intensywnej debaty w kręgach militarnych Stanów Zjednoczonych. Wraz z pracami koncepcyjnymi nad międzypaństwową rywalizacją strategiczną rozwinięto koncepcję działań nieregularnych¹²⁰ (ang. *Irregular Warfare*), publikując aneks do strategii obronnej w 2020 r. i próbując zinstytucjonalizować działania nieregularne jako jedną z podstawowych kompetencji polityki bezpieczeństwa państwa¹²¹. Koncepcja działań nieregularnych na poziomie polityczno-strategicznym była rozwijana w Stanach Zjednoczonych w latach 2004 -2007, ale jej korzenie sięgają lat wcześniejszych¹²².

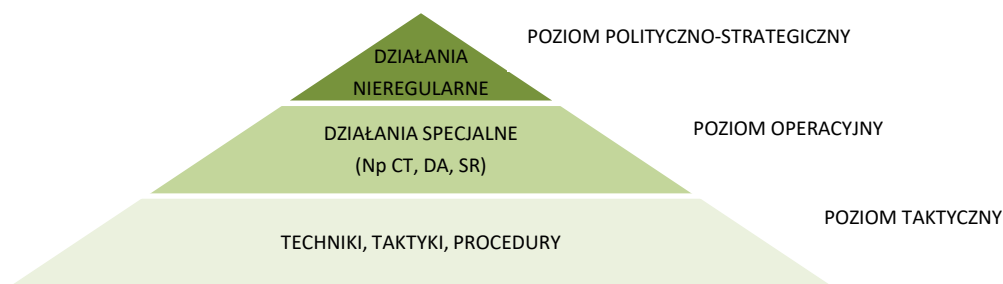
¹¹⁹ *Zmiany w głównych założeniach Strategii obrony narodowej USA*. Polski Instytut Spraw Międzynarodowych.

https://pism.pl/publikacje/Zmiany_w_g_lownych_zalozeniach_Strategii_obrony_narodowej_USA [dostępność: 04.08.2023].

¹²⁰ Proponuje się rozszerzenie tłumaczenia z ang. *Irregular Warfare* (dosłowne tłumaczenie) Wojna Nieregularna na Działania Nieregularne. Słowo „wojna” w języku polskim może sugerować stan prawny wojny, podczas, gdy takie działania mogą być prowadzone bez wypowiedzenia wojny.

¹²¹ *Summary Of The Irregular Warfare. Annex To The National Defence Strategy*, US Department of Defence, 2020.

¹²² A.J. Birtle, *US Army Counterinsurgency and Contingency Operations Doctrine 1942-1976*, Center of military history, United States Army, Washington 2007.

Rys. 2.4. Podział działań nieregularnych i sił specjalnych w polityce USA

Źródło: Niepublikowany materiał z seminarium NATO, *Unconventional Warfare Theory & Concepts*, Ryga 2012.

Od około roku 2017 r. na poziomie polityczno-strategicznym starano się połączyć dwa priorytety bezpieczeństwa: działania nieregularne z globalną rywalizacją. Takie podejście doprowadziło do zmiany strukturalnej w ramach Departamentu Obrony i powstania Biura ds. Działań Nieregularnych i Rywalizacji w miejsce Biura ds. Działań Nieregularnych. Rozpoczęto prace nad całokształtem prowadzenia działań nieregularnych w trakcie prowadzenia globalnej rywalizacji pomiędzy Stanami Zjednoczonymi a konkurentami - Federacją Rosyjską i Chińską Republiką Ludową. Dotychczasowe kierunki w polityce Stanów Zjednoczonych wiązały działania nieregularne z przemocą, a takie podejście wydaje się nie w pełni uwzględniać sytuacje, w których konkurencja pomiędzy państwami przybiera formy pokojowe. Działania niekonwencjonalne (UW), polegające na wspieraniu ruchu oporu, można na przykład zakwalifikować jako przemocowe (materialno-energetyczne działania specjalne), ale sprzeciw wobec opresyjnego rządu może przybierać różne formy oporu (informacyjne działania specjalne), które mogą okazać się decydujące (np. totalna wojna informacyjna). Przystawione wcześniej *continuum* oporu, zawierające w sobie eskalację kategorii przemocy (materialno-energetycznej) posiada przeciwwagę pokojową (informacyjną), która, zdaniem niektórych, powinna znaleźć się w uaktualnianej przez Departament Obrony Stanów Zjednoczonych doktrynie działań nieregularnych. Możliwe, że używany w Stanach Zjednoczonych zimnowojenny termin *konflikt o niskiej intensywności* wróci ponownie na stałe do leksykonu polityki bezpieczeństwa. Określano nim szereg metod konkurowania z Związkiem Radzieckim na całym świecie. W niektórych przypadkach wykorzystywano połączenie działań specjalnych z działaniami cywilnymi, np. oferując zachęty ekonomiczne, a w innych miejscach wsparcie militarne. Na zakończenie zimnej wojny Stany Zjednoczone pokonały Związek Radziecki oddziaływując (sterując) innymi państwami za pomocą globalnego porządku opartego na tzw. współpracy, prawie międzynarodowym i państwowej suwerenności.

Po zakończeniu zimnej wojny Stany Zjednoczone zrezygnowały z szeregu działań nieregularnych w strategicznych oddziaływaniach pomiędzy konkurentami. W latach 1990-2016 rozpoczęły okres globalnego oddziaływania (sterowania) bez wyraźnego konkurenta do światowej hegemonii, skupiając się na walce z terroryzmem z podmiotami państwowymi i niepaństwowymi, które nie akceptowały dominującej pozycji Stanów Zjednoczonych. Dziś można stwierdzić za Leo Blankenem i Barrym Posenem, że liberalna hegemonia Stanów Zjednoczonych uległa erozji. Sprzeciw Chińskiej Republiki Ludowej oraz Federacji Rosyjskiej wobec dominującej roli Stanów Zjednoczonych przyczyniły się do powstania strategicznego środowiska, które w coraz większym stopniu definiowane jest przez konkurencję. Strategie konkurencyjne wspomnianej wcześniej wojny nieograniczonej (walki informacyjnej) oraz wojny nowej generacji (walki mieszanej) to tylko dwie nowe strategie na stale powiększającej się z perspektywy Stanów Zjednoczonych liście (np. Iran, Indie, Brazylia). Przyjmuje się, że Departament Obrony będzie odgrywał coraz większą rolę we współpracy w zakresie bezpieczeństwa i łączył konwencjonalne działania zbrojne z działaniami nieregularnymi a pokojowe odstraszone będzie łączone z rywalizacją w trakcie pokoju¹²³ (walki bez używania lub z minimalnym użyciem środków materialno-energetycznych). Wyraźnie rysuje się tutaj pole dla wzrostu informacyjnych działań specjalnych oraz do łączenia działań specjalnych z działaniami cywilnymi. Nie można też wykluczyć rewizji pojmowania działań nieregularnych, a więc i specjalnych.

Wspomniane wcześniej konwencjonalne odstraszanie nie będzie ulegać zmianie i będzie dalej polegać na tworzeniu sojuszy i koalicji, wspieraniu partnerów oraz zawieraniu umów handlowych. Te informacyjne środki walki będą miały za zadanie powstrzymanie potencjalnych przeciwników przed jawną agresją przeciwko Stanom Zjednoczonym.

W wyniku połączenia działań nieregularnych i konkurencji wyłania się nieregularna konkurencja, która dotyczy konfliktów międzypaństwowych z wyjątkiem wojny konwencjonalnej (przewagi materialno-energetycznych środków walki). Nieregularna konkurencja będzie obejmować korzystanie ze zdolności cywilnych (np. zachęty ekonomiczne) połączonych z zaangażowaniem militarnym (w tym z użyciem działań specjalnych) w celu uzyskania danego państwa jako partnera. Do nieregularnej konkurencji zostaną także mocniej włączone organizacje pozarządowe.

¹²³ E. Robinson przedstawia „brakującą”, nieregularną połowę rywalizacji wielkich mocarstw sugerując, że definicje tradycyjnych i nieregularnych działań wojennych mogą wymagać znaczącej rewizji. Zamiast tego argumentuje, że Departament Obrony powinien uwzględnić brakującą połowę powiązanego konfliktu pokojowego, dodając do spektrum konfliktu pokojowego zarówno nieregularną konkurencję, jak i konwencjonalne odstraszanie. E. Robinson, *The missing, irregular half of great power competition*, <https://mwi.westpoint.edu/the-missing-irregular-half-of-great-power-competition/> [dostępność: 01.08.2023].

Z perspektywy Stanów Zjednoczonych przyszłe działania militarne będą celowo wykorzystywane do zdobywania wpływu, kolaboracji i kontroli, aby uzyskać swobodę żeglugi na Morzu Południowocchińskim, po wielostronne działania wspierające w Europie Środkowo-Wschodniej (w tym RP). Wydaje się, że doktryna Stanów Zjednoczonych będzie dalej ewoluować w kierunku zagranicznej obrony wewnętrznej, przeciwdziałania powstaniom czy zwalczania terroryzmu. Dodatkowo prognozuje się rozwijanie działań stabilizujących, zdefiniowanych już w 2001 r przez Stany Zjednoczone, wśród których wyróżnić należy¹²⁴:

- działania pokojowe;
- obronę państwa poza granicami Stanów Zjednoczonych;
- wsparcie bezpieczeństwa;
- wsparcie humanitarne i cywilne;
- wsparcie ruchu oporu;
- wsparcie działań przeciwnarkotykowych;
- niebojowe działania ewakuacyjne;
- kontrolę zbrojeń;
- pokazy siły.

W tym kontekście działania specjalne prawdopodobnie będą rozszerzać się na nieregularną rywalizację i wrócą do „zimnowojennego” modelu. Działania stabilizujące będą korzystać bardziej z informacyjnych działań specjalnych, natomiast działania niekonwencjonalne, przeciwdziałanie terroryzmowi i działania przeciwpowstańcze będą nadal używać i rozwijać materialno-energetyczne działania specjalne w połączeniu z działaniami cywilnymi, przy jednoczesnych informacyjnych operacjach specjalnych (patrz rys 2.5.).

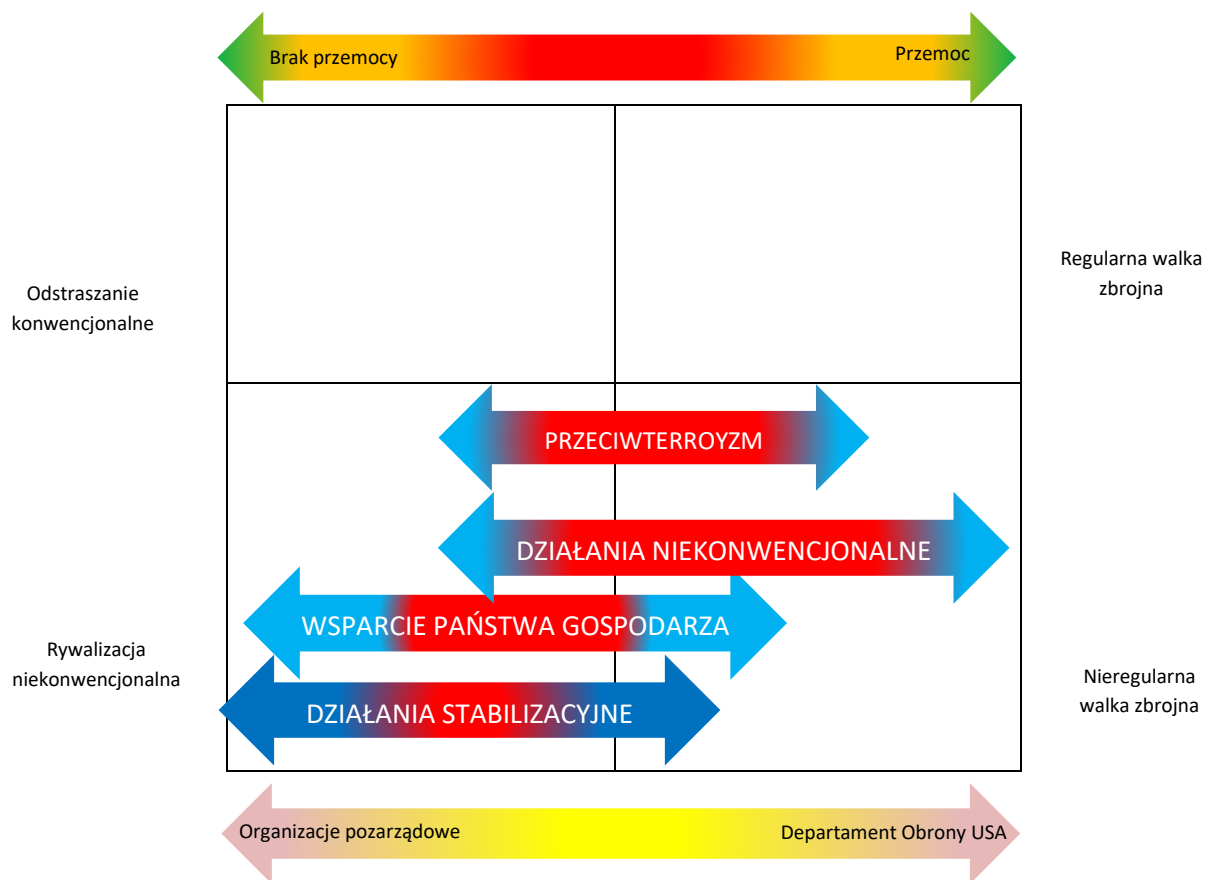
Szczególnie istotne wydają się kierunki informacyjnych operacji specjalnych, oscylujących wokół¹²⁵:

- modyfikacji ludzkich zachowań oraz wpływu na proces podejmowania decyzji, które można wykorzystywać do wpływu na społeczeństwo i decyzje decydentów;
- modelowania tożsamości społecznej oraz wpływania na prawa wyborcze, które można wykorzystywać do podziału populacji w dążeniu do dowolnej ilości celów operacji psychologicznych;

¹²⁴ Wyróżnienie za *FM 3-0 Operations*, Headquarters Department of the Army, Washington 2001, s 1-15.

¹²⁵ Za J. M. McClenon, *We're WEIRD and Our Adversaries Know It: Psychological Biases Leave the United States Vulnerable to Cognitive Domain Operations* w <https://irregularwarfare.org/articles/were-weird-and-our-adversaries-know-it-psychological-biases-leave-the-united-states-vulnerable-to-cognitive-domain-operations/> [dostępność: 19.06.2023].

- budowania fałszywego obrazu przeciwnika w celu pozyskania nieświadomych „wspólników”, utrzymywania „różowego” punktu widzenia¹²⁶;
- międzykulturowego zrozumienia, odrzucenia i akceptacji (w populacjach różnokulturowych);
- różnych motywacji, np. motywacji poczucia winy i wstydu, które można wykorzystywać do wywoływania złośliwego rozczarowania własnym krajem czy własną kulturą.

Rys. 2.5. Możliwy wariant rozwoju operacji specjalnych w polityce USA

Źródło: R. S. Burrell, *How to integrate...* op. cit.

Z powyższej matrycy (rys. 2.7.) wynika między innymi to, że informacyjne operacje specjalne będą prawdopodobnie bardziej realizowane w obszarze nieregularnej konkurencji, a materialno-energetyczne - w obszarze nieregularnej walki zbrojnej. Natomiast elementy szerokiego spektrum działań specjalnych będą realizowane w trakcie współpracy pomiędzy

¹²⁶ Określenie „różowy punkt widzenia” przyjęte za A. Politkowska, *Rosja Putina*, Wydawnictwo Studio Emka, Warszawa 2005.

państwami i walki między nimi (jak dotychczas). I tak np. w przypadku działań niekonwencjonalnych (UW) rosnąca liczba sprzeciwu w wyniku przemocy może zbliżyć się do przeciwnego decydena czy grupy partyzanckiej. Dlatego też będą rozwijane informacyjne operacje specjalne. Inny przykład: informacyjne operacje specjalne (np. w cyberprzestrzeni) wydają się być szczególnie skuteczne w okresie braku przemocy i mogą mieć zastosowanie do wszystkich prezentowanych form prowadzenia działań specjalnych. Równie skuteczny, co przemoc, może okazać się jej brak. Celem nieregularnych konfliktów będzie uzyskanie wpływu na określone populacje oraz legitymacji własnego działania. Oczywiście Stany Zjednoczone raczej nie zrezygnują z groźby używania przemocy w tym kontekście, pamiętając jednocześnie o całej sferze cywilnej. Może się na przykład okazać, że wyedukowana kobieta w danej populacji będzie skuteczniejszym elementem, niż zabijanie rebeliantów, albo, że stworzenie miejsc pracy dla młodych i dorosłych mężczyzn odciągnie ich od wstępowania do grup zbrojnych.

Przedstawiciele US SOCOM dostrzegają jeszcze trzy istotne wyzwania¹²⁷:

- ograniczenie ilościowe sił specjalnych. Łączenie działań nieregularnych z globalną rywalizacją wymaga różnych zestawów umiejętności, które często nie są rozumiane ani uznawane przez wyższych dowódców lub polityków;
- relacja pomiędzy odstraszeniem a atrybucją własnych działań po realizacji udanych operacji specjalnych. Operacje specjalne mogą balansować czy przekraczać granice prawa, a niski poziom skrytości może mieć poważne konsekwencje prawne w środowisku międzynarodowym (gdy realizowany jest polityczny cel zewnętrzny) czy krajowym (gdy realizowany jest polityczny cel wewnętrzny);
- wykrywalność *spectrum* elektromagnetycznego. Z jednej strony siły specjalne mają pozostać niezauważone, a z drugiej czasem muszą się komunikować, uruchamiać własne sensory itd. Jest to szczególnie istotne, gdy siły specjalne operują na terenie kontrolowanym przez przeciwnika.

Podobnie jak w Stanach Zjednoczonych, siły specjalne Federacji Rosyjskiej, popularnie nazywane *Specnazem*¹²⁸, znajdują się w różnych strukturach odpowiedzialnych za prowadzenie polityki bezpieczeństwa Federacji Rosyjskiej, w tym w:

¹²⁷ Badania własne oparte na kwestionariuszu – patrz załącznik nr 1.

¹²⁸ Od skrótu słów *specjalnoje naznaczenije*, co znaczy *specjalne przeznaczenie*.

- Ministerstwie Obrony (np.: brygady *Specnaz*, pułki *Specnaz*, Samodzielne morskie punkty wywiadowcze specjalnego przeznaczenia, oddziały walki z podwodnymi dywersyjnymi siłami i środkami);
- Federalnej Służbie Bezpieczeństwa (np. jednostki: „Alfa”, „Wypieł”, Zarząd „T”, Mobilne Oddziały Służby Ochrony Pogranicza);
- Służbie Wywiadu Zagranicznego (np. jednostka „Zasłon”);
- Gwardii Narodowej (np. jednostki: „Bars”, „Witać”, „Edelweiss” „Rosic” „Witaż” „Ruś”, jednostki OMON i SOBR).

Ogólna liczba żołnierzy/funkcjonariuszy *Specnaz* szacowana jest na około 30-35 tysięcy. W ramach polityki bezpieczeństwa Federacji Rosyjskiej można wydzielić ogólnie dwie koncepcje używania *Specnaz*. Pierwsza polegać ma na działaniach połączonych z siłami zbrojnymi w celu uzyskania przewagi i tak:

- na poziomie polityczno-strategicznym *Specnaz* ma doprowadzić do zmiany sytuacji na korzyść sił zbrojnych jako całości (np. poprzez likwidację przywódców politycznych czy wojskowych przeciwnika, wzniecanie powstań przez daną mniejszość narodową na wystarczająco dużym obszarze).
- na poziomie operacyjnym *Specnaz* ma wspierać działania zbrojne od poziomu dywizji wzwyż (np. niszczyć stanowiska dowodzenia przeciwnika czy systemy przeciwrakietowe).
- na poziomie taktycznym *Specnaz* ma wspierać działania zbrojne od poziomu brygady w dół (np. naprowadzanie precyzyjnych dronów).

Druga koncepcja zakłada użycie *Specnaz* do samodzielnych operacji specjalnych, wykraczające poza wsparcie militarne. Obejmuje ona operacje wywiadowcze, wywiadowczo-dywersyjne, dywersyjne, prowadzone w interesie wojsk i służb, prowadzone w celu ochrony wewnętrznej bezpieczeństwa państwa, chroniące własność należącą do Federacji Rosyjskiej i praw Rosji oraz jej obywateli poza granicami, operacje o charakterze poszukiwawczo-ratowniczym, psychologiczne, jak również operacje dotyczące formowania, wspierania i bojowego wykorzystania sił nieregularnych¹²⁹. Zasady prowadzenia operacji specjalnych oraz zakres zadań nie odbiegają zasadniczo od wzorców NATO-wskich. Jednostki specjalne funkcjonujące w ramach Ministerstwa Obrony znajdują się w podporządkowaniu zarówno Sztabowi Generalnemu, Wojskom Powietrzno-

¹²⁹ M. Gryga, *Wojska Specjalne Federacji Rosyjskiej*, Defence 24, Warszawa 2021, s. 29-30.

Desantowym, Marynarce Wojennej, jak i Dowództwu Sił Specjalnych Operacji (rus. KSSO – *Komandovanie Sil Spetsialnykh Operatsii*). Jest to rozwiązanie, w którym jednostki specjalne znajdują się w różnych rodzajach sił zbrojnych.

Podobnie jak w Stanach Zjednoczonych, rosyjskie jednostki specjalne mogą być wykorzystywane do operacji na zewnątrz i wewnątrz kraju¹³⁰.

Na szczególne wyróżnienie zasługują siły podporządkowane Dowództwu Sił Specjalnych Operacji (KSSO), w ramach którego znajdują się wydzielone siły¹³¹:

- Centrum Specjalnego Przeznaczenia „Senez” – prawdopodobnie jednostka szkoleniowo-eksperymentalna oraz materialno-energetycznych operacji specjalnych;
- Centrum Specjalnego Przeznaczenia „Kubianka-1” – prawdopodobnie jednostka szkoleniowo-eksperymentalna oraz materialno-energetycznych operacji specjalnych;
- Centrum Specjalnego Przeznaczenia „Kubianka-2” – prawdopodobnie jednostka szkoleniowa;
- 561 Centrum Awaryjno-Ratownicze – prawdopodobnie jednostka do prowadzenia morskich operacji specjalnych.

Zadania i rozwiązania dotyczące struktur i funkcji sił specjalnych Federacji Rosyjskiej wydają się być podobne do standardów NATO, jednak z dwiema zauważalnymi różnicami o charakterze jakościowym:

- W ramach Gwardii Narodowej oraz Ministerstwa ds. Sytuacji Nadzwyczajnych istnieją rozwiązania zadań przeciwdywersyjnych, w tym zwalczania sił specjalnych przeciwnika, przewidziane dla sił specjalnych¹³².
- Siły Specjalne Federacji Rosyjskiej w dużo większym stopniu przykładają wagę do całościowej tajności operacji specjalnych¹³³ niż wojska NATO (z wyjątkiem Wielkiej Brytanii), co ułatwia między innymi mylenie potencjalnego ich przeciwnika co do realnych zdolności sił specjalnych Federacji Rosyjskiej.

¹³⁰ G. Kuczyński. *Tron we krwi, sekrety polityki Kremla*, Czerwone i Czarne, Warszawa 2017.

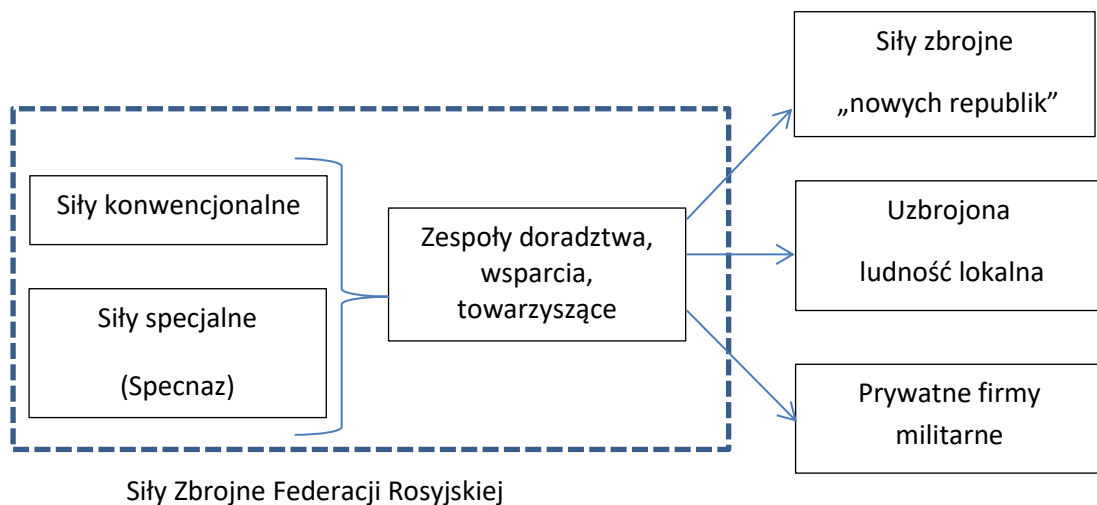
¹³¹ M. Strzelecki, „Uprzejmi ludzie” czy „zielone ludziki”? *Siły Operacji Specjalnych Ministerstwa Obrony Federacji Rosyjskiej* [w:] M. Lasoń, M. Klisz (red.) *Wojska Obrony Terytorialnej w Polsce i na świecie w drugiej dekadzie XXI wieku*, Bezpieczeństwo Teoria i Praktyka, Nr.3, Kraków 2017. s. 383-412.

¹³² Zwraca na tu uwagę M. Gryga, *Wojska Specjalne Federacji...* op. cit., s. 43.

¹³³ I. Dąbrowska, *Maskowanie operacyjne (maskirowka) jako rosyjska zdolność zaskakiwania przeciwnika* [w:] Przegląd Bezpieczeństwa Wewnętrznego, Agencja Bezpieczeństwa Wewnętrznego, Nr 25(13), Warszawa 2021, s.294-322

System dowodzenia operacjami specjalnymi nie wydaje się zbytnio różnić od systemów NATO-wskich, a nawet wykazuje daleko idące podobieństwa (np. KSSO vs. US JSOC). Przyjmuje się także, że w polityce bezpieczeństwa na poziomie polityczno-strategicznym istnieje wysoki poziom zrozumienia operacji specjalnych. Takie założenie wynika np. z faktu, że sam prezydent Rosji Władimir Putin jest byłym funkcjonariuszem służb specjalnych.

W analizach dotyczących *Specnazu* trudno nie odnieść się do użycia sił specjalnych w trakcie walk na Ukrainie od 2014 r. do chwili obecnej; szczególnie w kontekście tego, że Polska z państwami uczestniczącymi w konflikcie sąsiaduje. Wszystko wskazuje na to, że sił specjalnych użyto w szerokim zakresie w trakcie działań nieregularnych na wschodzie Ukrainy. W początkowej fazie były to głównie akcje bezpośrednie, a następnie, po przejęciu względnej kontroli nad obszarem, nastąpiło przejście do działań niekonwencjonalnych. Ich celem było między innymi propagowanie prorosyjskich postaw wśród społeczeństwa, z wykorzystaniem mniejszości rosyjskiej oraz ukraińskich sympatyków. Stworzono szereg zespołów doradztwa i wsparcia oraz zespołów towarzyszących, które prowadziły szkolenia dla separatystów, ludności cywilnej oraz prywatnych firm militarnych (patrz rys 2.6.).

Rys. 2.6. Miejsce sił specjalnych w SZ FR w zachodniej Ukrainie w latach 2014-2016

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: Asymmetric Warfare Group, *Russian new generation warfare handbook*, 2016, s. 4.

Specnaz prowadził także rozpoznanie specjalne mające na celu dokonanie oceny wojsk ukraińskich. W lutym 2015 r. żołnierze sił specjalnych byli wykorzystywani jako lekka piechota w walkach w terenie zurbanizowanym, gdzie zastąpili słabo wyszkolonych żołnierzy wojsk konwencjonalnych. Warto odnotować jest też fakt używania przez siły zbrojne Federacji Rosyjskiej *Specnazu* jako lepszego zamiennika sił konwencjonalnych.

Operacje specjalne nie tylko zawężyły się do rejonów wschodniej Ukrainy. Szereg działań dywersyjnych było wykonywanych w głębi Ukrainy, a nawet w Kijowie w 2017¹³⁴. W 2022 roku w trakcie rozpoczęcia pełnoskalowej agresji siły specjalne Federacji Rosyjskiej najprawdopodobniej starały się nawet o likwidację prezydenta Ukrainy. W trakcie intensyfikacji działań skutecznym przeciwdziałaniem wyróżniła się ludność lokalna i obrona terytorialna Ukrainy, identyfikując zdecydowaną większość grup dywersyjnych. Na chwilę obecną trudno o ocenę skuteczności operacji specjalnych prowadzonych przez stronę rosyjską, w wyniku utajnienia szeregu działań.

Wydaje się natomiast, że w wyniku dużych strat sił konwencjonalnych siły zbrojne Federacji Rosyjskiej zdecydowały się na użycie części sił specjalnych jako lekkiej piechoty, co poskutkowało poważnymi stratami osobowymi, które trudno będzie szybko odrobić ze względu na długotrwały proces szkolenia operatorów sił specjalnych. Konflikt w Ukrainie nadal jest konfliktem konwencjonalnym, w którym rosyjskie siły zbrojne koncentrują się na pokonaniu regularnych sił ukraińskich. Natomiast w ramach działań nieregularnych Federacja Rosyjska stara się niszczyć infrastrukturę krytyczną.

Będąc bardzo ostrożnym w formułowaniu wniosków na niewielkiej bazie materiałowej można stwierdzić, że im dłużej ukraiński konflikt będzie trwał, tym bardziej Federacja Rosyjska będzie używać brutalnych, nieregularnych działań na terytorium zdobytym i kontrolowanym od 2022 roku. Nasuwa się analogia z doświadczeń *Specnaz* z Syrii, gdzie skutecznie zrealizowano model doradztwa, pomocy i towarzyszenia przez operatorów z KSSO. Po upadku Aleppo w 2016 elementy KSSO wzmocniły wsparcie syryjskich sił arabskich za pomocą rozpoznania i precyzyjnego ognia¹³⁵. Taka konfiguracja modelu wsparcia militarnego KSSO wynikała głównie z doświadczeń z Kaukazu Północnego i Afryki. Należy się spodziewać, że na czasowo okupowanych ukraińskich terytoriach siły specjalne będą na szeroką skalę wykorzystywać drony oraz systemy wsparcia dowodzenia do uzyskiwania świadomości sytuacyjnej. Konfiguracja dronów i świadomości sytuacyjnej doprowadzi do skracania czasu na wykrycie i zniszczenie ukraińskiego ruchu oporu; analogicznie do doświadczeń z Syrii. O ile materialno-energetyczne operacje specjalne na froncie nie będą odnosiły spektakularnych sukcesów, o tyle na terytoriach czasowo

¹³⁴ Ibidem. s. 93-102.

¹³⁵ J. Gut, *Siły specjalne w walce z zagrożeniami współczesnego bezpieczeństwa międzynarodowego* [w:] P. Bajor (red.), *Bezpieczeństwo międzynarodowe...* op. cit., s.116.

utraconych przez Ukrainę mogą być one bardzo efektywne na korzyść sił specjalnych Federacji Rosyjskiej¹³⁶.

Należy jeszcze pamiętać o aspekcie brutalności Federacji Rosyjskiej, co szczególnie podkreślają M. Kitzen i M. Provoost. Rosyjskie kampanie wojskowe w Czeczenii i Syrii, które charakteryzowały się masową przemocą i zbiorowymi karami jasno pokazują, że współczesne rosyjskie siły zbrojne przestrzegają zasady brutalności strategii kontrpartyzanckiej. Co więcej, analiza historii pokazuje, że to brutalne podejście nie tylko stało się znakiem rozpoznawczym rosyjskiej kontrpartyzantki, ale także przyniosło bezprecedensowy sukces. Z dwudziestu czterech buntów i powstań, które odbywały się w latach 1917-2017 Rosja (lub Związek Radziecki) „wygrała” dwadzieścia jeden – a więc 87,5 procent starć – gdzie „zwycięstwo” oznacza, że „rebelianci” zostali militarnie pokonani, a ich organizacje zostały zniszczone lub walka zakończyła się bez żadnych ustępstw politycznych przyznanych siłom powstańczym. Czyni to Rosję jednym z najskuteczniejszych pod tym względem państw¹³⁷.

W miarę trwania konfliktu nadal istotny będzie także tor informacyjny. Jednym z głównych kierunków rozwoju informacyjnych operacji specjalnych Federacji Rosyjskiej wydają się być obecnie działania specjalne w cyberprzestrzeni prowadzone za pomocą „wspólników”. Można postawić hipotezę, że ten model będzie rozwijany, jako jeden z istotniejszych w bliskim i średnim horyzoncie czasowym (tj. 5-10 lat). Korzenie cyber-proxy sięgają lat 90, gdy nadwyżki uzdolnionych technicznie osób z niewielkimi możliwościami legalnej pracy poszukiwały źródeł utrzymania. Zdaniem Justina Shermana w Federacji Rosyjskiej zezwala się na swobodne funkcjonowanie cyberprzestępców, o ile przestrzegają swoistego rodzaju umowy społecznej: skupiają się na zagranicznych celach, nie podważają celów Kremla i stawiają się na żądanie. Federalna Służba Bezpieczeństwa czy Służba Wywiadu Zagranicznego tworzą frontowe jednostki specjalne do prowadzenia operacji cybernetycznych czy informacyjnych prowadzonych przeciwko zagranicznym celom. Dodatkowo pozwala się Prywatnym Firmom Militarnym tworzyć jednostki cybernetyczne. Informacyjne operacje specjalne stają się stałym elementem

¹³⁶ B. Arbitter, K. Carlson, *A Tale of Two Bears: Russian Experience in Syria and Ukraine*, <https://mwi.westpoint.edu/a-tale-of-two-bears-russian-experience-in-syria-and-ukraine/> [dostępność: 19.07.2023].

¹³⁷ M. Kitzen, M. Provoost, *Don't Underestimate the Bear — Russia Is One of the World's Most Effective Modern Counterinsurgents*, <https://mwi.westpoint.edu/dont-underestimate-the-bear-russia-is-one-of-the-worlds-most-effective-modern-counterinsurgents/> [dostępność: 19.07.2023].

„środków aktywnych”¹³⁸. Czas zawładnął przestrzenią. Np. skala i szybkość mikrotargetowania za pośrednictwem Internetu jest bezprecedensowa. Istnieje szereg poziomów zaangażowania rządu Federacji Rosyjskiej w działania informacyjne cyberprzestępców czy to poprzez aktywne finansowanie, milczącą zgodę czy inny rodzaj zaangażowania. Federacja Rosyjska nie dysponuje scentralizowanym systemem kierowania informatycznymi operacjami specjalnymi. Powoduje to rozwijanie symbiotycznych relacji pomiędzy państwem a obszarem niemilitarnym¹³⁹.

W świetle powyższego przyjmuje się, że w rosyjskim modelu operacji specjalnych polityki bezpieczeństwa państwa nie pojawią się zmiany na poziomie polityczno-strategicznym. Natomiast będzie następował rozwój informacyjnych operacji specjalnych ze szczególnym rysem zaangażowania wojskowo-cywilnego w obszarze cyber-proxy.

Większość ekspertów zajmujących się siłami specjalnymi uważa, że państwem, które miało znaczny wpływ na rozwój współczesnych operacji specjalnych, jest Wielka Brytania. Zdaniem J. Guta u podstawy takiego twierdzenia leżą bogate doświadczenia Kierownictwa Operacji Specjalnych (ang. SOE – *Special Operations Executive*) z czasów II Wojny Światowej oraz późniejsze prowadzenie wielu operacji specjalnych. Co istotne, formując własne siły specjalne na rozwiązaniach brytyjskich wzorowała się większość państw¹⁴⁰.

Obecnie jednostki specjalne Wielkiej Brytanii, podobnie jak wielu innych krajów, znajdują się w poszczególnych rodzajach sił zbrojnych, a dowodzone i kierowane są centralnie, w zależności od potrzeb, przez Dowództwo Sił Połączonych (ang. JFC – *Joint Force Command*) albo Stałe Połączone Dowództwo (ang. PJHQ – *Permanent Joint Headquarters*). Głównym elementem dowodzenia i kontroli jest jednak Dyrektoriat Sił Specjalnych (ang. SFD – *Special Forces Directorate*). Na uwagę zasługuje fakt, że Dyrektor Sił Specjalnych z SFD jest stałym członkiem wszystkich najważniejszych zespołów na poziomie rządowym. W szczególności wymienić tutaj trzeba jego udział w Kolegium Zarządzania Kryzysowego Obrony (ang. *Defence Crisis Management Organisation*) i Rządowym Zespole Kryzysowym (ang. COBRA – *Cabinet Office Briefing*

¹³⁸ J. Darczewska, P. Żochowski, *Środki aktywne – rosyjski towar...* op. cit. [dostępność: 04.08.2023].

¹³⁹ J. Sherman, *Russia's Vast Cyber Web Enables Deniability and Obscurity — But Not Without Risks* <https://mwi.westpoint.edu/russias-vast-cyber-web-enables-deniability-and-obscurity-but-not-without-risks/> [dostępność: 19.07.2023].

¹⁴⁰ J. Gut, *Siły specjalne wybranych państw...* op. cit., s. 17.

Room). Dyrektor Sił Specjalnych korzysta także z zespołu łącznikowego w ramach własnej struktury policji, Służb Specjalnych Wywiadu (*MI6*) i Kontrwywiadu (*MI5*)¹⁴¹.

W Wielkiej Brytanii działają następujące samodzielne jednostki specjalne w ramach:

- wojsk lądowych: 22 Pułk SAS (ang. *Special Air Service*) oraz 21 SASR i 23 SASR (rezerwowe), Pułk Rozpoznania Specjalnego (ang. *SRR – Special Reconnaissance Regiment*), Grupa Wsparcia Sił Specjalnych (ang. *SFSG – Special Forces Support Group*), 18 Pułk Łączności Sił Specjalnych (ang. *SFSR – Special Forces Signal Regiment*), 658 Eskadra Korpusu Lądowych Sił Powietrznych.
- sił powietrznych: 47 Eskadra Sił Specjalnych (ang. *SFF – Special Forces Flight*), 7 Eskadra.
- marynarki wojennej: Pułk SBS (ang. - *Special Boat Service*) oraz SBSR (rezerwowy).

Ciekawą praktyką rządu Wielkiej Brytanii jest generalnie niekomentowanie żadnych informacji dotyczących bieżącej działalności sił specjalnych oraz wykonywanych przez nie operacji specjalnych.

Zasadniczą różnicą w stosunku do USA i FR w obszarze strukturalnym sił specjalnych Wielkiej Brytanii jest niewiązanie ich organizacyjnie z operacjami informacyjnymi/psychologicznymi. Elementy operacji informacyjnych i psychologicznych znajdują się poza strukturami sił specjalnych i są podporządkowane jednostkom rozpoznawczo-wywiadowczym, natomiast w trakcie prowadzenia walki materialno-energetycznej w ramach koalicji wchodzi w skład sił specjalnych. Takie rozwiązanie było praktykowane np. w trakcie II Wojny w Zatoce Perskiej, gdy w 307 Zadaniowej Grupie Operacji Psychologicznych podporządkowanej koalicyjnym siłom specjalnym znajdowały się elementy PSYOPS z Wielkiej Brytanii¹⁴². Takie podejście wynika z chęci utrzymania działań informacyjnych z dala od operacji specjalnych w percepcji potencjalnego przeciwnika (mylenie).

W tabeli 2.1. przedstawiono wyniki analizy porównawczej sił specjalnych Stanów Zjednoczonych, Federacji Rosyjskiej oraz Wielkiej Brytanii. Wynika z niej brak istotnych różnic, jeśli chodzi o porównywane obszary. Jedyna zasadnicza różnica polega na tym, że Wielka Brytania w zależności od sytuacji umieszcza elementy sił specjalnych realizujące

¹⁴¹ Ibidem. s 27-29.

¹⁴² Więcej w A. Kruczyński, *72 godziny*, Bellona, Warszawa 2019, s. 199-219.

informacyjnie operacje specjalne poza strukturami sił specjalnych, zaś w fazie realizacji elementy sił specjalnych znajdują się w ramach zadaniowych (koalicyjnych) sił specjalnych. Niezależnie od systemu partyjnego i kultury politycznej organizacja operacji specjalnych na poziomie polityki bezpieczeństwa państwa wydaje się nie mieć większych różnic dla państw, które używają operacji specjalnych w ich pełnym spektrum - informacyjnym i materialno-energetycznym.

Tabela 2.1. Porównanie wybranych rozwiązań strukturalno-funkcjonalnych

Obszar porównawczy	USA	FR	WB
Jednostki specjalne w różnych rodzajach sił zbrojnych	TAK	TAK	TAK
Siły specjalne dowodzone macierzowo	TAK	TAK	TAK
Stały przedstawiciel na poziomie rządowym (polityczno-strategicznym)	TAK (ASD SOLIC)	NIE TRZEBA ¹⁴³	TAK (DSF w COBRA)
Materialno-energetyczne operacje specjalne w ramach struktur sił specjalnych	TAK	TAK	TAK
Informacyjne operacje specjalne w ramach struktur sił specjalnych	TAK	TAK	NIE/TAK (zależnie od sytuacji)
Wydzielone jednostki do realizacji najtajniejszych operacji specjalnych	TAK (JSOC, Delta, Devgru, ST8)	TAK (KSSO, Śnież, Kubianka 1 / 2, 561)	TAK (SFD, 22SBS, SBS)
Operacje specjalne prowadzone wewnątrz i na zewnątrz państwa	TAK	TAK	TAK

Źródło: Opracowanie własne

Na podstawie przyjętego podejścia systemowego, dotychczasowe rozważania można poddać syntezie i stwierdzić, że:

¹⁴³ Przyjmuje się, że nie ma potrzeby posiadania stałego przedstawiciela na rządowym poziomie Federacji Rosyjskiej, gdyż panuje pełne zrozumienie dla prowadzenia operacji specjalnych na poziomie polityczno-strategicznym. Od 2000 roku członkowie służb specjalnych w pełni sprawują władzę w Federacji Rosyjskiej. J. Felsztyński, W. Popow, *Od Dzierżyńskiego do Putina. Służby specjalne w Rosji w walce o dominację nad światem 1917-2036*, Rebis, Poznań 2022.

- Rolą sił specjalnych w polityce państwa pozostanie realizacja zadań ukierunkowanych na niszczenie wszystkich kluczowych organów państwa – przeciwnika i procesów występujących pomiędzy elementami jego systemu politycznego;
- Zasadniczym sposobem prowadzenia działań tego typu są informacyjne i / lub materialno-energetyczne operacje specjalne oraz przedsięwzięcia ukierunkowane na wzmocnienie odporności własnych kluczowych organów i procesów w sposób uniemożliwiający ich zniszczenia przez inne państwo (przeciwnika);
- W przyszłości operacje i siły specjalne pozostaną instrumentem prowadzenia wewnętrznej i zewnętrznej polityki bezpieczeństwa państwa co dodatkowo podnosi znaczenie tzw. współpracy cywilno-wojskowej;
- Określone oddziaływania (operacje specjalne) suwerennego państwa na otoczenie wymaga zastosowania odpowiedniego instrumentarium jak i środków oddziaływania (efektorów);
- Do uzyskania założonego celu i zastosowanie właściwej reakcji na zaistniałą i/lub prawdopodobną sytuację niezbędne jest także odpowiednie przetwarzanie i wykorzystywanie zgromadzonych informacji;
- Określony w ten sposób cel i formuła prowadzenia operacji specjalnych powoduje, że elementy dowodzenia i kierowania operacjami specjalnymi w państwach suwerennych znajdują się i/lub uczestniczą w procesach polityki bezpieczeństwa na poziomie polityczno-strategicznym;
- W przyszłości państwa suwerenne będą nadal rozwijać i doskonalić operacje specjalne ze szczególnym uwzględnieniem informacyjnych operacji specjalnych.

ROZDZIAŁ III. SIŁY (WOJSKA) SPECJALNE W POLITYCE BEZPIECZEŃSTWA RP.

3.1. Geopolityczne położenie Polski.

Polska leżąc na przewężeniu bałtycko-karpackim stanowi najważniejszy szlak lądowy pomiędzy Europą Zachodnią i Wschodnią na kierunku pomiędzy Europą a Azją. Położenie to jest głównym wyznacznikiem bezpieczeństwa narodowego Polski. Aby zrozumieć lepiej wyzwania stojące przed Polską, a zarazem źródła agresji skierowanej na Polskę w przeszłości, należy uznać znaczenie terytorium Polski za kluczowe dla kontroli nad Europą i pozostałymi częściami globu. Zdaniem R. Kuźniara *wyjatkowość pozycji geostrategicznej Polski jest powszechnie postrzegana. Jako jeden z pierwszych dostrzegł to Mackinder, który w swej geopolitycznej wizji stosunków międzynarodowych (...) uznał Europę Środkową za obszar o kluczowym znaczeniu dla panowania nad światem. Historia XX wieku – dwie wojny światowe, zimna wojna, załamanie się podziału Europy – w znacznym stopniu potwierdziła tę koncepcję. Również dzisiaj, w okresie kształtowania się nowego porządku europejskiego, miejsce Polski i jej sytuacja wewnętrzna i międzynarodowa waży w tym procesie. Z tych samych powodów trudne pozostają geostrategiczne uwarunkowania naszych interesów bezpieczeństwa i rozwoju*¹⁴⁴.

Drugą istotną cechą położenia Polski jest to, że znajduje się między dwoma silnymi państwami: Republiką Federalną Niemiec i Federacją Rosyjską, które przewyższają Polskę potencjałem militarnym i ludnościowym. Naturalną konsekwencją ich ekspansji w czasie i przestrzeni jest oddziaływanie na Polskę (sterowanie).

Położenie geostrategiczne Polski można zawrzeć w następujących тезach¹⁴⁵:

- Polska znajduje się i będzie znajdować się nadal pod wpływem ekspansji sąsiadów w torze informacyjnym i materialno-energetycznym.
- Największym zagrożeniem jest połączenie się sąsiadów przeciwko Polsce gdy będą istniały sprzeczne interesy.
- Istnieje geostrategiczna konieczność budowania odporności na ekspansję Niemców i Rosjan.

¹⁴⁴ R. Kuźniar, *Między Polityką a Strategią. Polska w środowisku międzynarodowym*. Wydawnictwo Naukowe Scholar, 1994, s.181.

¹⁴⁵ R. Jakubczak, J.Flis, *Bezpieczeństwo narodowe...* s. 61-62.

- Fundamentem bezpieczeństwa Polski jest konieczność budowania silnego systemu obronnego, składającego się z komponentu militarnego i cywilnego, w celu odstraszenia potencjalnego przeciwnika.
- Polska powinna być w NATO razem z Niemcami, co czyni jednego z naszych sąsiadów sojusznikiem, przynajmniej póki istnieje NATO w takim kształcie jak obecnie.
- Wsparcie dążeń Ukrainy do umocnienia własnej suwerenności prowadzi do utrudnienia ekspansji Federacji Rosyjskiej.

Zdaniem Autora otwarta pozostaje kwestia najbliższego sojusznika wśród mocarstw światowych.

O ile geostrategiczne uwarunkowania uzna się za zewnętrzne, to w ramach uwarunkowań wewnętrznych należy wyróżnić uwarunkowania fizyczne, przestrzenne i społeczno-gospodarcze. Jako podsumowanie podstawowych uwarunkowań wewnętrznych można przyjąć między innymi następujące tezy:

- Ochrona i obrona terytorium RP powinna opierać się na obronnym systemie złożonym z wojsk zawodowych (operacyjnych), masowej obrony terytorialnej oraz odpowiedniego zaangażowania cywilno-wojskowego;
- Ujemny przyrost demograficzny stanowi główne zagrożenie dla bytu Polski. Np. przez pierwszą połowę 2023 ludność Polski zmniejszyła się o ok 70 000 obywateli;¹⁴⁶
- Tereny zurbanizowane (15,1%) i leśne (ok 30%) stanowią walor obronny, który należy przygotować i wykorzystywać w obronie narodowej;
- Wydatki na zbrojenie wzrastają (3% PKB + Fundusz Wsparcia Sił Zbrojnych);
- Następuję zmiana głównych kierunków źródeł importu ropy naftowej i gazu ziemnego, a w tym kontekście wzrasta znaczenie basenu Morza Bałtyckiego. Dywersyfikacja źródeł importu jest jednym z ważniejszych elementów (alimentator) suwerenności Polski, jednak nie obserwuje się znacznego wykorzystania własnych zasobów – złóż węgla kamiennego i brunatnego oraz gazu ziemnego;
- Obniżają się możliwości polskiego rolnictwa (alimentator). Wartość wskaźnika IRGAGR obniża się i osiągnęła poziom najniższy od 14 lat;

¹⁴⁶ Obserwator gospodarczy <https://obserwatorgospodarczy.pl/2023/07/26/populacja-polski-2023-w-rok-spadla-tak-jakby-zniknal-rybnik/> [dostępność: 31.07.2023].

- Istnieje rywalizacja (walka) pomiędzy niektórymi ośrodkami informowania (korelator) – np. TVN vs. TVP;
- Następuje zmiana sposobu ochrony infrastruktury krytycznej – od podejścia obiektowego do podejścia procesowego.

Dotychczasowe doświadczenia historyczne dowodzą, że aby Polska mogła przetrwać w czasie i przestrzeni oraz tworzyć warunki do rozwoju ekonomicznego, kulturowego itd. potrzebne są odpowiednie narzędzia do realizacji polityki bezpieczeństwa państwa. Jednym z takich narzędzi dla RP mogą być siły specjalne.

3.2 Proces budowy sił specjalnych po uzyskaniu statusu państwa członkowskiego NATO

Po zakończeniu zimnej wojny w XX wieku nastąpił rozpad Układu Warszawskiego, rozpad ZSRR. Pojawiły się nowe szanse w rozwoju państw Europy środkowowschodniej. Wraz z nowymi szansami pojawiły się też nowe zagrożenie np. globalnego terroryzmu, wzrost aktywności przestępczości zorganizowanej oraz wybuchy lokalnych konfliktów zbrojnych na tle politycznym, religijnym, etnicznym i społecznym co spowodowało szereg przemian. Do głównych przemian należy zaliczyć zmianę interesów strategicznych wielu państw oraz potrzeby zapewnienia bezpieczeństwa ich obywateli. Przemiany te miały dotyczyć także sił specjalnych jako narzędzia prowadzenia polityki bezpieczeństwa państwa¹⁴⁷.

Po przemianach ustrojowych w 1989 r. Polska znalazła się w zupełnie innej sytuacji geopolitycznej. Zmiany otoczenia zewnętrznego oraz wewnętrzne zmiany ustrojowe miały też wpływ na zmiany kształtu organizacyjno-funkcjonalnego sił specjalnych. Do 2007 roku powstały następujące jednostki:

- GROM utworzono w 1991 r., na początku w ramach Ministerstwa Spraw Wewnętrznych, by w roku 1999 przenieść do Ministerstwa Obrony Narodowej¹⁴⁸. GROM został stworzony od podstaw według standardów zachodnich sił specjalnych oraz przy wydatnej pomocy instruktorów ze Stanów Zjednoczonych oraz Wielkiej Brytanii. Należy zaznaczyć, że GROM znajdował się w MON w bezpośredniej podległości pod Ministra Obrony Narodowej. W trakcie przejęcia jednostki przez

¹⁴⁷ Z. Wawer, *Zanim uderzył GROM. Historia jednostek specjalnych i wojsk powietrznodesantowych Wojska Polskiego*, Muzeum Wojska Polskiego, Warszawa 2013, s. 7.

¹⁴⁸ H. Królikowski. *Wojskowa Formacja Specjalna GROM im Cichociemnych Spadochroniarzy Armii Krajowej 1990-2000*, Gdański Dom Wydawniczy, Gdańsk 2001.

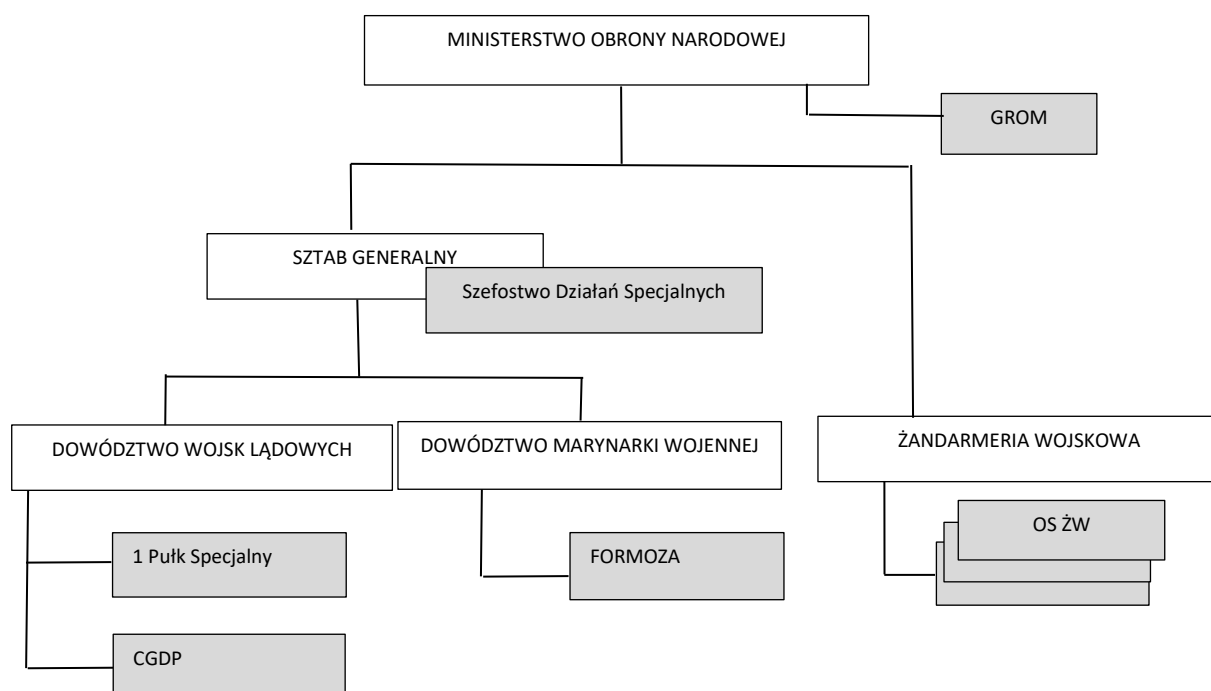
Ministerstwo Obrony Narodowej zachowano generalnie techniki, taktyki i procedury samej walki materialno-energetycznej, natomiast stałej degradacji podlegał poziom utajnienia¹⁴⁹ oraz wydłużał się czas użycia w sytuacjach kryzysowych;

- 1 Pułk Specjalny Komandosów (1PSK) powstał w 1993 r. na bazie 1 Batalionu Szturmowego, który stawał się jednostką złożoną z zawodowych żołnierzy, a odchodził od żołnierzy służby zasadniczej;
- Centralna Grupa Działań Psychologicznych (CGDP) powstała w 2002 r. Mimo, że nie była i nie jest w strukturach obecnych Wojsk Specjalnych, przyjmuje się, iż może prowadzić pewną część informacyjnych działań specjalnych;
- Oddziały Specjalne Żandarmerii Wojskowej (OS ŻW) stworzono w 2004 r. w ramach struktur Żandarmerii Wojskowej, które miały wykonywać część działań specjalnych. Jeden oddział stacjonował w Warszawie, drugi w Mińsku Mazowiecki, a trzeci w Gliwicach;
- Dostrzeżono konieczność powołania elementu dowodzenia i kontroli¹⁵⁰ nad częścią sił specjalnych w siłach zbrojnych. Na początku powstał Oddział Operacji Specjalnych a potem Szefostwo Działań Specjalnych.

Na powyższe zmiany miały także wpływ deklaracje polityczne w ramach Szczytu NATO w Pradze (2002 r.) i podpisanie „zobowiązań praskich” (*Prague Capabilities Commitment* – PCC) dotyczących zgłoszenia narodowego wkładu do NATO – sił specjalnych. Następnie, w wyniku inicjatywy Stanów Zjednoczonych, Norwegii, Polski i Holandii (2006 r.), zgłoszono koncepcję transformacji sił specjalnych NATO (*Special Operations Forces Transformation Initiative* - NSTI). Kolejnym krokiem w rozwijaniu struktur sił specjalnych były ustalenia szczytu NATO w Rydze (2006 r.), dotyczące nowych elementów dowodzenia i kontroli działań specjalnych w poszczególnych dowództwach Paktu Północnoatlantyckiego. Za najistotniejsze uznaje się zapisy w *Strategii Bezpieczeństwa Narodowego* w 2007 r., dotyczące wojsk specjalnych w polityce bezpieczeństwa państwa.

¹⁴⁹ Np. zrezygnowano z „drugiej tożsamości”.

¹⁵⁰ Operacje specjalne wymagają odpowiednio przygotowanego elementu dowodzenia i kontroli, szczególnie, gdy realizują cele polityczno-strategiczne. Dowodzenie operacjami specjalnymi rozumiane jest tutaj jako władza, która została powierzona wyznaczonej osobie w celu kierowania, koordynowania lub sprawowania kontroli nad siłami specjalnymi. Dowodzenie operacjami specjalnymi obejmuje władzę i odpowiedzialność za rozwinięcie sił specjalnych i przydział zadań zgodny z ich przeznaczeniem. Dowodzenie jest procesem, w którym dowódca operacji specjalnych realizuje swoją wolę i zamiar w stosunku do wykonawców aby osiągnąć założone cele operacji specjalnych. Natomiast kierowanie jest tu rozumiane jako proces, poprzez który dowódca operacji specjalnych, wspomagany przez odpowiednio przygotowany sztab, organizuje, kieruje i koordynuje operacje przydzielonymi mu do wykonania rozkazów i wytycznych siłami specjalnymi.

Rys. 3.1. Siły Specjalne RP w 2007 roku

Źródło: Opracowanie własne.

Porównując ówczesne struktury sił specjalnych uznaje się, że obowiązujący do roku 2007 polski model usytuowania jednostek specjalnych był najbliższym rozwiązaniem przyjętym w innych zachodnich siłach zbrojnych, gdzie poszczególne rodzaje sił zbrojnych posiadają własne jednostki specjalne, które z kolei zaczynały być dowodzone poprzez macierzowy (a nie liniowy) element dowodzenia i kontroli. I tak np. w Stanach Zjednoczonych grupy *Special Forces* (tzw. „Zielone Berety”) znajdują się w strukturach US Army, zespoły *SEAL* funkcjonują w ramach US Navy, *Marine Raider Regiment* w Marine Corps, a 24 Szwadron Taktyk Specjalnych w US Air Force. Natomiast całością sił specjalnych dowodzi i kieruje US Special Operations Command. Analogiczne rozwiązania preferowane są również w innych krajach. W 2007 roku w Polsce brakowało elementu odpowiedzialnego w pełni za dowodzenie i kontrolę, nadzorującego i wspierającego rozwój jednostek specjalnych. Istniało co prawda Szefostwo Działań Specjalnych w Sztabie Generalnym, ale nie funkcjonowały formalno-prawne rozwiązania pozwalające na pełną realizację procesu dowodzenia i kontroli.

Od 2007 roku rozpoczęła się zmiana struktur sił specjalnych w Polsce, gdyż:

- w 2007 r. powstało Dowództwo Wojsk Specjalnych¹⁵¹, które miało dowodzić i kierować nowym rodzajem sił zbrojnych RP – Wojskami Specjalnymi¹⁵². Pod koniec tego roku Dowództwo Wojsk Specjalnych przejęło w podporządkowanie jednostki specjalne¹⁵³, realizujące głównie materialno-energetyczne działania specjalne, tj. GROM, 1PSK oraz FORMOŻĘ. CGDP, która mogła realizować część informacyjnych działań specjalnych, nie została podporządkowana Dowództwu Wojsk Specjalnych. Analogiczna sytuacja dotyczyła Oddziałów Specjalnych Żandarmerii Wojskowej, które pozostały w jej strukturach.
- w 2008 r. sformowano jednostkę NIL, która miała być odpowiedzialna za wsparcie dowodzenia i zabezpieczenie wojsk specjalnych¹⁵⁴. W omawianym okresie na szczególne wyróżnienie zasługuje ogromny wysiłek Stanów Zjednoczonych – finansowy, szkoleniowy i sprzętowy - w budowanie polskich zdolności do prowadzenia działań specjalnych. Wsparcie rozwoju polskich jednostek specjalnych skupiało się na materialno-energetycznych działaniach specjalnych na poziomie taktycznym i operacyjnym użycia sił specjalnych. Autorowi nie są znane przypadki szkoleń, które by dotyczyły przełożenia celów politycznych państwa na cele sił specjalnych. Można nawet zaryzykować hipotezę, że wręcz usiłowano odciągnąć Wojska Specjalne od myślenia w kategoriach polityczno-strategicznych. W latach 2007 – 2008 Dowództwo Wojsk Specjalnych trzykrotnie zmieniało swoją lokalizację - działalność rozpoczęło w Bydgoszczy, po czym przeniosło się do Warszawy, by ostatecznie zostać ulokowanym w Krakowie. Zdaniem K. Kuśmirek *doświadczenia armii Stanów Zjednoczonych były wzorcem do tworzenia Dowództwa Wojsk Specjalnych. Według analiz przeprowadzonych przez armię Stanów Zjednoczonych dowództwo sił specjalnych powinno znajdować się poza stolicą państwa. Warto zauważyć, że im bliżej ośrodka decyzyjnego znajduje się dowództwo sił specjalnych, tym jest większe oddziaływanie polityków na tę instytucję. Dowództwo Operacji Specjalnych Stanów Zjednoczonych sformowano na podstawie wieloletnich analiz, które wskazywały, że osobne dowództwo gwarantuje dynamiczny rozwój*

¹⁵¹ Decyzja Ministra Obrony Narodowej nr Z-81/Org/P1 z dnia 25 października 2006 roku.

¹⁵² Ustawa z dnia 24 maja 2007 o zmianie ustawy o powszechnym obowiązku obrony Rzeczypospolitej Polskiej oraz o zmianie niektórych innych ustaw.

¹⁵³ Decyzja Ministra Obrony Narodowej nr 65/Org/SSG/ZOiU-P1 z dnia 12 września 2007 roku.

¹⁵⁴ Decyzja Ministra Obrony Narodowej nr PF-65/Org/SSG/ZOiU-P1 z dnia 19 września 2008 roku.

*sił specjalnych. Szef Sztabu Centrum Operacji Specjalnych – Dowództwa Komponentu Wojsk Specjalnych płk Marcin Szymański ocenił, że amerykańskie doświadczenia należy wziąć pod uwagę przy organizacji struktur dowódczych ze względu na rosnące zagrożenia bezpieczeństwa międzynarodowego*¹⁵⁵. Dokonując analizy powyższego cytatu za pomocą podejścia systemowego wyraźnie widać, że strona amerykańska nie była zainteresowana przybliżeniem wojsk specjalnych do organów władzy centralnej. Nie podkreślała także faktu, że jednostki sił specjalnych Stanów Zjednoczonych znajdują się w poszczególnych rodzajach sił zbrojnych. Dodatkowo Amerykanie nie przedstawiali na szkoleniach nieformalnej koncepcji *tier*'ów jako układu odniesienia do działań Jednostek Misji Specjalnych (SMU) do realizacji osiągania najwrażliwszych celów polityki bezpieczeństwa państwa. W tym kontekście jest w pełni zrozumiała pierwsza zasada walki informacyjnej która mówi, że w pierwszym etapie należy wzmocnić ośrodek sterowania, aby potem łatwiej oddziaływać (sterować) na cały system Wojsk Specjalnych. Gdyby ośrodek sterowania był rozproszony (na ośrodek polityczny i ośrodek militarny), proces kontrolowania byłby trudniejszy.

Można przyjąć, że budując Dowództwo Wojsk Specjalnych Ministerstwo Obrony Narodowej oparło się bardziej na kierunkach realizacji koncepcji sojuszniczych niż własnych koncepcji użycia sił specjalnych, gdyż, jak twierdzi J. Dereń, głównie korzystano z następujących odnośników¹⁵⁶:

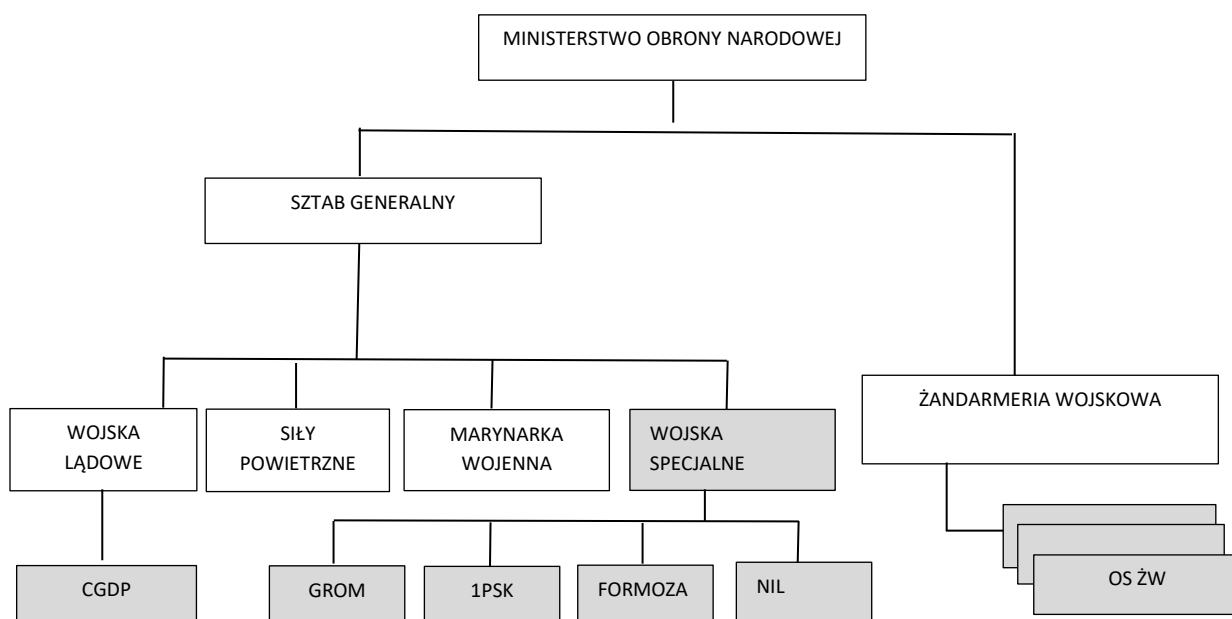
- MC 437/1 – *Polityka NATO w zakresie operacji specjalnych*;
- AJP 3.5– *Doktryna Połączonych Operacji Specjalnych NATO* (draft finalny)¹⁵⁷;
- *Doktryna Operacji Specjalnych Unii Europejskiej – EU SOF*.
- W 2008 r Ministerstwo Obrony Narodowej zadeklarowało przyjęcie Celów Interoperacyjności Sił Zbrojnych: nr L0035/08, L0035/09, L0035/10, L0035/11 i L0035/12. Ich realizacja miała pozwolić na odgrywanie roli państwa wiodącego w zakresie operacji specjalnych i zdolności do prowadzenia oraz kierowania

¹⁵⁵ K. Kuśmirek, niepublikowana rozprawa doktorska *Wojska Specjalne Rzeczypospolitej Polskiej*, Lublin 2016, s. 75, za zgodą autora.

¹⁵⁶ J. Dereń, *Osiągnięcie zdolności operacyjnych przez Dowództwo Wojsk Specjalnych (DWS) w kontekście realizacji celów politycznych określonych w Strategii Bezpieczeństwa RP*. Rocznik Bezpieczeństwa Międzynarodowego, 2000/2011, s. 204.

¹⁵⁷ *Allied Joint Doctrine for Special Operations (AJP -3.5)*. Doktryna zawiera wytyczne do prowadzenia sojuszniczych połączonych operacji specjalnych. Charakteryzuje zadania oraz zasady dowodzenia i kontroli nad połączonymi operacjami specjalnymi w ramach działań sojuszniczych. Nie opisuje realizacji własnego interesu narodowego za pomocą operacji specjalnych.

operacjami specjalnymi na danym teatrze działań¹⁵⁸. W 2009 r przesunięto realizację celów NATO¹⁵⁹.

Rys. 3.2. Siły Specjalne RP w 2008 roku

Źródło: Opracowanie własne.

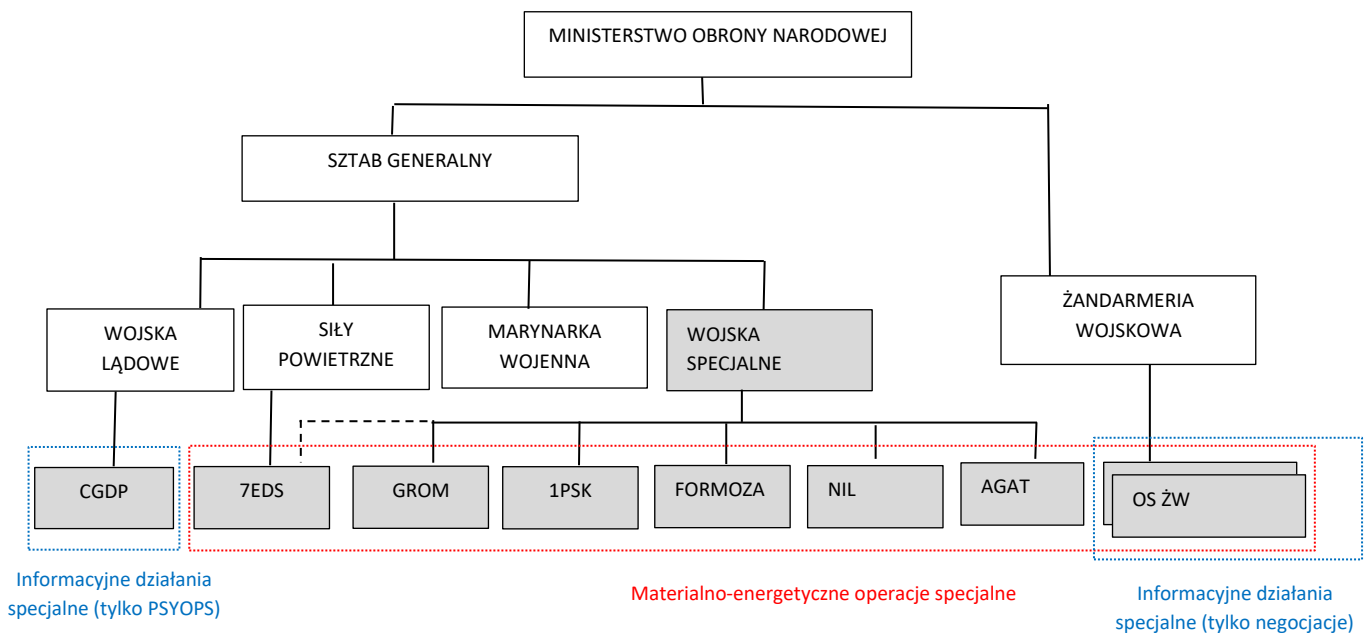
Realizacja koncepcji sojuszniczych operacji specjalnych spowodowała skupienie się na materialno-energetycznych działaniach specjalnych, a informacyjne działania specjalne zmarginalizowano. Takie podejście przypominało sytuację z czasów II Wojny Światowej, w trakcie której polskie jednostki specjalne realizowały zadania specjalne bardziej o charakterze materialno-energetycznym, niż informacyjnym. Można postawić kolejną hipotezę dotyczącą kierunkowania przez inne państwa polskich działań specjalnych na działania materialno-energetyczne. Celem takich działań mogłoby być pozbawianie zdolności walki informacyjnej – kluczowej zdolności państwa w obecnych czasach.

¹⁵⁸ Stanowisko RP wobec Propozycji Celów SZ NATO 2008 dla RP zatwierdzone przez Ministra ON w dniu 13. maja 2008 roku.

¹⁵⁹ Corrigendum do Odpowiedzi RP na Kwestionariusz Planowania Obronnego 2008 z 16 kwietnia 2009 roku.

W konsekwencji przyjętych założeń powstały kolejne jednostki specjalne:

- W 2010 r. powstała 7 Eskadra Działań Specjalnych, funkcjonująca w strukturach Sił Powietrznych. Miała być głównie odpowiedzialna za zabezpieczenie materialno-energetycznych jednostek specjalnych zgrupowanych w Wojskach Specjalnych, polegające na wsparciu infiltracji (wejścia lotniczego) i eksfiltracji (wyjścia lotniczego) w rejon działania. W trakcie wykonywania operacji specjalnych miała przechodzić w podporządkowanie Dowództwa Wojsk Specjalnych.
- Na bazie Oddziału Specjalnego Żandarmerii Wojskowej z Gliwic w 2011 powstała jednostka AGAT, która miała być jednostką materialno-energetycznych operacji specjalnych oraz jednostką wspierającą ciężkim sprzętem inne jednostki specjalne zgrupowane w ramach Wojsk Specjalnych.

Rys. 3.3. Siły Specjalne RP w 2011 roku z uwzględnieniem informacyjnych i materialno-energetycznych jednostek specjalnych.

Źródło: Opracowanie własne.

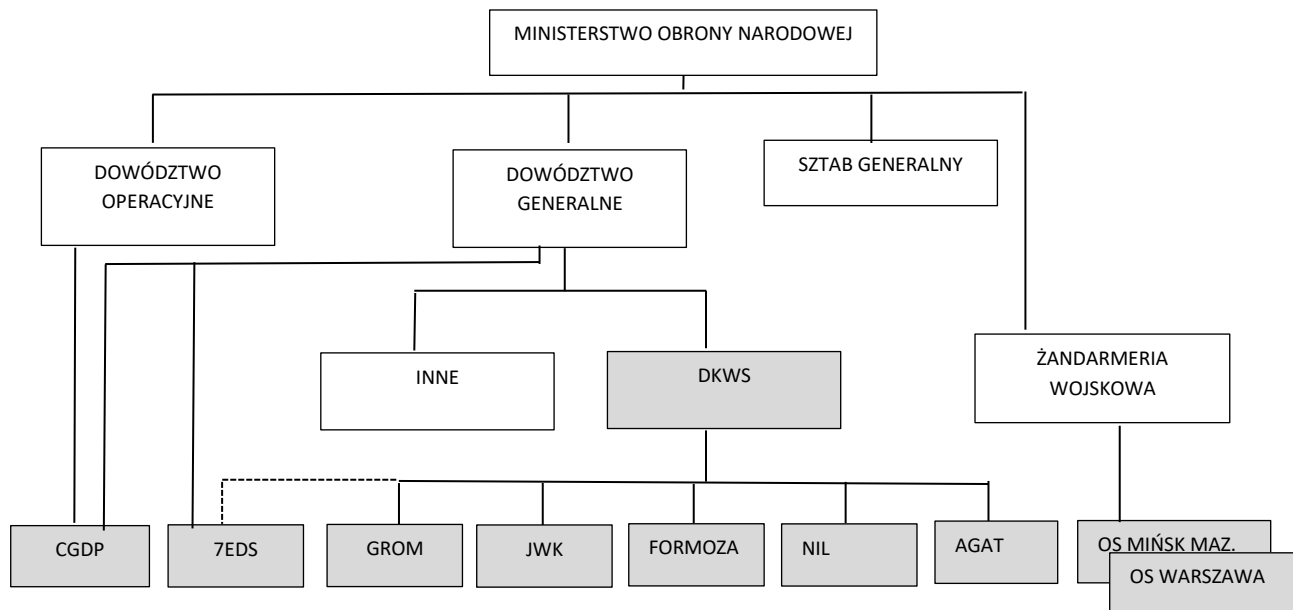
Z powyższego schematu wyraźnie wynika, że działania specjalne dryfowały w kierunku zwiększania potencjału bojowego o charakterze materialno-energetycznym, zwiększania elementów wsparcia i zabezpieczenia działań specjalnych, a także osiągnięcia zdolności do zabezpieczenia infiltracji i eksfiltracji drogą powietrzną. Konsekwencją przyjęcia takiej

struktury był między innymi kierunek standaryzacji i ujednolicenia Wojsk Specjalnych co do procedur, sprzętu, dowodzenia itd. W związku z tym, że CDGP pozostawała poza strukturami Wojsk Specjalnych, dostrzegano potrzebę rozwoju informacyjnych działań specjalnych (głównie PSYOPS i IO)¹⁶⁰, co jednak nie spowodowało żadnych konkretnych działań w tym kierunku. Nie powstała jednostka specjalizująca się w informacyjnych działaniach specjalnych czy też w działaniach specjalnych w środowisku cywilnym. W jednostce NIL działania informacyjne były postrzegane jako zapewnienie łączności¹⁶¹, a nie oddziaływanie na procesy pozyskiwania informacji (receptor systemu) i analizowania informacji (korelator systemu) potencjalnego przeciwnika. Około 2011 roku ponownie uznano, że kierunki rozwoju Wojsk Specjalnych mają być wyznaczone przez standardy NATO. Największym wyzwaniem miało być pozyskiwanie personelu i sprzętu dla Wojsk Specjalnych. Natomiast rozbudowa zdolności miała być realizowana poprzez udział w działaniach bojowych w trakcie misji zagranicznych oraz szkolenie w kraju i w ramach struktur międzynarodowych. W 2011 roku 1 PSK zmienił nazwę na Jednostka Wojskowa Komandosów (JWK).

W 2013 zlikwidowano Dowództwo Wojsk Specjalnych, a w jego miejsce powołano Dowództwo Sił Specjalnych, po czym utworzono Inspektorat Wojsk Specjalnych w Dowództwie Generalnym Rodzajów Sił Zbrojnych. Miał on być gestorem sprzętu, uzbrojenia i środków dla Wojsk Specjalnych. Pełnił funkcję dostawcy operacji specjalnych – *force user*. Na początku 2014 Dowództwo Sił Specjalnych zostało rozformowane, a w jego miejsce powołano Centrum Operacji Specjalnych – Dowództwo Komponentu Wojsk Specjalnych (COS-DKWS). Miało być ono odpowiedzialne za dowodzenie i kontrolę w trakcie realizacji operacji specjalnych i pełnić funkcję *force provider*. Po różnych zmianach COS-DKWS wraz z jednostkami specjalnymi w 2015 r. podporządkowano Dowództwu Generalnemu Rodzajów Sił Zbrojnych. Inspektorat Wojsk Specjalnych przestał istnieć w 2016, a element COS rozwiązano, pozostawiając DKWS.

¹⁶⁰ Informacyjne działania specjalne określano wtedy jako nieśmiertelne środki walki (ang. *non-lethal means*).

¹⁶¹ K. Kuśmirek, op. cit., s.110.

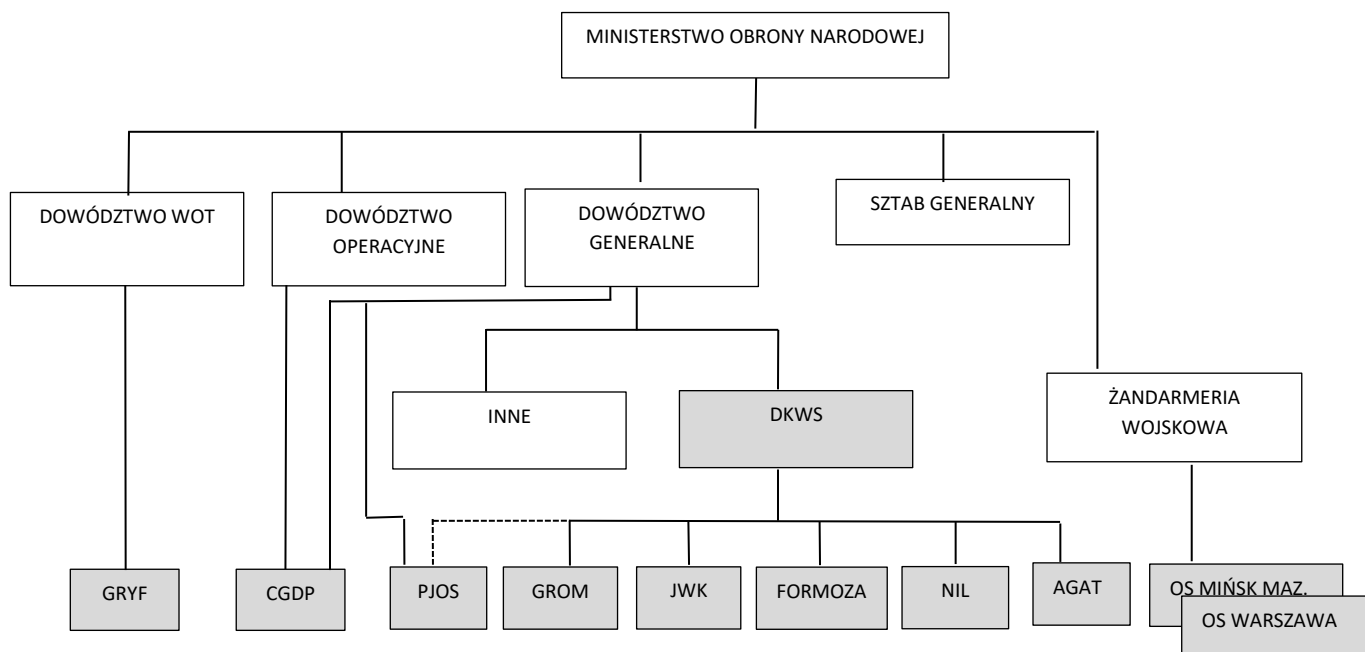

Rys. 3.4. Siły Specjalne RP w 2017 r.

Źródło: Opracowanie własne.

W 2016 r. rozpoczęto budowę Wojsk Obrony Terytorialnej. W związku z dynamicznym rozwojem tej formacji, w 2021 r. zapadła decyzja o stworzeniu Jednostki Wojskowej GRYF. Jej zakres zadań ma oscylować wokół współpracy z jednostkami Wojsk Specjalnych oraz działań niekonwencjonalnych. Natomiast w 2023 7 Eskadra Działań Specjalnych była bazą do powstania Powietrznej Jednostki Operacji Specjalnych.

Obecna struktura sił specjalnych składa się zasadniczo z Wojsk Specjalnych oraz trzech jednostek specjalnych poza nimi (Rys. 3.5.).

Rys. 3.5. Siły Specjalne RP w 2023 r. (chwila obecna).

Źródło: Opracowanie własne.

Podsumowując ewolucję struktur sił specjalnych RP oraz powyższe rozważania, między innymi można stwierdzić:

- Do 2007 struktury ułatwiały dowodzenie i kierowanie operacjami specjalnymi na poziomie polityczno-strategicznym (umiejscowienie GROM tuż pod Ministrem Obrony Narodowej);
- Rozwojowi podlegają głównie materialno-energetyczne działania specjalne, zaś informacyjne traktuje się marginalnie oraz nie prowadzi się koordynacji połączonych działań specjalnych w dwóch torach na poziomie dowództw rodzaju wojsk czy poziomie polityczno-strategicznym;
- Działania specjalne w domenie powietrznej ograniczone są do wsparcia Wojsk Specjalnych (głównie do przerzutu materialno-energetycznych grup specjalnych) i nie rozwija się innych form powietrznych działań specjalnych¹⁶²;
- Obecnie Marynarka Wojenna, Wojska Cybernetyczne i inne nie dysponują jednostkami specjalnymi przeznaczonymi do realizacji operacji specjalnych w ramach ich domen (wodnej, cybernetycznej, kosmicznej);

¹⁶² Np. latanie na statkach powietrznych używanych przez przeciwnika, wpływ na kształtowanie pogody za pomocą środków chemicznych, tzw. „zasiewanie chmur”, psychologiczne operacje powietrzne itd.

- Umiejscowienie i rozwój jednostek specjalnych nastawione jest na zaspokojenie potrzeb Wojsk Specjalnych i zobowiązań sojusznicy;
- Stany Zjednoczone starają się mieć wpływ na relację pomiędzy rządem RP a siłami specjalnymi poprzez zachęcanie do utrzymywania dystansu pomiędzy Wojskami Specjalnymi a politykami;
- Różnice pomiędzy jednostkami Wojsk Specjalnych powoli zacierają się. Struktury, wyposażenie i model selekcji stają się do siebie bardzo podobne co powoduje, że następuje zanikanie hiperspecjalizacji;
- Utajnienie funkcjonowania jednostek specjalnych ma bardziej wyraz symboliczny¹⁶³ i nie jest „głęboko” osadzone w rozwiązaniach prawnych ułatwiających skrytość. Oczywiście zaletą takiego podejścia jak brak generowania szeregu ryzyk, takich jak w tajnych operacjach policji „pod przykryciem”¹⁶⁴, jednak siły specjalne są w miarę transparentne co do zakresu zadań, wyposażenia czy dyslokacji.
- Wojska Specjalne nie prowadzą w pełni zaangażowania cywilno-wojskowego na terenie RP i skupiają się na działaniach, które do tej pory były związane z operacjami ekspedycyjnymi.

3.3. Wojska Specjalne w Strategii Bezpieczeństwa Narodowego RP

Organy państwa działają na podstawie i w granicach obowiązującego prawa. Jako fundament prawa stanowi zasada zamkniętego katalogu źródeł, a obowiązujące prawo może być stanowione tylko w oparciu o formy przewidziane w Konstytucji RP oraz przez organy posiadające wyraźne kompetencje do jego stanowienia. Zgodnie z przyjętą hierarchią źródeł prawa, najwyższym i najważniejszym aktem normatywnym jest Konstytucja RP, następnie ratyfikowana umowa międzynarodowa i dalej w kolejności ustawa (w tym akty normatywne o mocy ustawy) i rozporządzenie. Ograniczony terytorialnie zakres obowiązywania mają akty prawa miejscowego. Odrębny charakter mają akty wewnętrzne, które kierowane są do jednostek organizacyjnych podległych podmiotowi wydającemu taki akt¹⁶⁵. Jak wynika z powyższego, w polskim systemie prawnym nie ma legalnej definicji *strategii bezpieczeństwa narodowego*. Dodatkowo, w polskim systemie prawnym nie istnieje precyzyjne określenie terminu *strategia bezpieczeństwa narodowego* oraz elementów

¹⁶³ Np. zasłanianie twarzy na zdjęciach w przestrzeni publicznej, noszenie ciemnych okularów czy niewyczytywanie imion i nazwisk w trakcie uroczystości państwowych. Żołnierze Wojsk Specjalnych biorą udział w piknikach wojskowych o charakterze promocyjnym i w paradach wojskowych.

¹⁶⁴ K. Horosiewicz, *Szacowanie ryzyka w tajnych operacjach* [w:] Przegląd Policyjny, nr 4 (1480), Szczytno 2022, s. 33.

¹⁶⁵ K. Pawlik, *Tworzenie prawa. System źródeł prawa w Polsce* [w] A. Poglódek B. Szmulik, R. Zenderowski, (red.) *Wprowadzenie do nauki o państwie...* op. cit., s. 395-399.

składowych, które powinny się w niej znajdować¹⁶⁶. Różne ośrodki i eksperci podają różne definicje tego terminu. Biuro Bezpieczeństwa Narodowego przyjmuje, że strategia bezpieczeństwa narodowego to: *obowiązująca w państwie koncepcja zapewnienia jego bezpieczeństwa, zawierająca w szczególności identyfikację interesów narodowych i celów strategicznych, ocenę przyszłościowego kształtowania się strategicznego środowiska bezpieczeństwa oraz zasady i sposoby osiągania celów strategicznych w przewidywanych warunkach (realizacji zadań operacyjnych), a także przygotowania (utrzymywania i transformacji) systemu bezpieczeństwa narodowego (realizacja zadań preparacyjnych)*¹⁶⁷. Inne postrzeganie strategii bezpieczeństwa narodowego proponuje J. Koneczny, który definiuje ją jako *decyzję polityczną dysponenta systemu bezpieczeństwa, na której podstawie wyodrębnia się zagrożenia ignorowane (czyli mieszczące się w zakresie ryzyka akceptowalnego), zagrożenia dla których związane z nimi ryzyka są transferowane i (lub) rozpraszane, zagrożenia kontrolowane oraz zagrożenia kontrolowane częściowo*¹⁶⁸. J. Marczak proponuje aby strategia bezpieczeństwa narodowego była rozumiana jako *wybór dokonany na podstawie wiedzy i analizy strategicznej środków właściwych i koniecznych, a będących w dyspozycji państwa do osiągnięcia celów i realizacji zadań określonych przez politykę bezpieczeństwa*¹⁶⁹. C. Rutkowski przyjmuje, że strategia bezpieczeństwa narodowego powinna obejmować obszary dotyczące narodowości polskiej poza państwem, obszary dotyczące państwa w trakcie pokoju, kryzysu, wojny oraz okupacji (wraz z funkcjonowaniem władz państwa na obczyźnie lub w podziemiu) i obszary niebytu politycznego państwa polskiego¹⁷⁰.

Ogólnie można dokonać syntezy i przyjąć, że strategia bezpieczeństwa narodowego zawiera najczęściej opis otoczenia (środowisko bezpieczeństwa wraz z wyzwaniami, szansami, zagrożeniami), cele strategiczne dla państwa, interesy narodowe, środki i metody działania organów państwa oraz zadania dla poszczególnych podsystemów kierowania i wykonania¹⁷¹.

Największe wątpliwości budzą jednak uwarunkowania prawne strategii bezpieczeństwa narodowego. Wykładnia prawa rozumiana tutaj jako proces dotyczący

¹⁶⁶ L. Wiszniewski, *Polskie Planowanie Strategiczne. Miejsce służb specjalnych w strategiach bezpieczeństwa*, Przegląd Bezpieczeństwa Wewnętrznego, Agencja Bezpieczeństwa Wewnętrznego, 2016, s. 45-46.

¹⁶⁷ (Mini)Słownik Biura Bezpieczeństwa Narodowego, 2015.

¹⁶⁸ J. Koneczny, *Analiza informacji w dziedzinie bezpieczeństwa państwa*, Warszawa 2014, s.266

¹⁶⁹ J. Marczak, *Strategia bezpieczeństwa narodowego*, w *Bezpieczeństwo narodowe Polski w XXI w.*, R. Jakubczak, J. Flis (red.), Warszawa 2006, s.161.

¹⁷⁰ C. Rutkowski. *Prakseologiczne aspekty strategii...* op. cit., s.91

¹⁷¹L. Wiszniewski, *Polskie Planowanie Strategiczne...* op. cit., s. 47.

ustalania znaczenia źródeł prawa (tekstów, przepisów, faktów prawotwórczych itd.)¹⁷² jest ciągle niejasna. Dlatego też można uznać, że strategia bezpieczeństwa narodowego nie ma mocy prawnej, a jej ustalenia - bezpośredniej mocy wiążącej dla organów państwa, które zgodnie z tym, co stwierdzono na samym wstępie tego rozdziału, działają tylko na podstawie i w ramach obowiązującego prawa.

Z punktu widzenia historycznego pierwszą próbą określenia suwerennych celów i interesów narodowych wraz z opisem zagrożeń dla bezpieczeństwa RP było przyjęcie w 1990 r. *Doktryny Obronnej Rzeczypospolitej Polskiej*¹⁷³. Zagrożenia te zostały zredukowane do zbioru zagrożeń czysto militarnych, gdyż przewidywano, że największym zagrożeniem jest konflikt pomiędzy dwoma przeciwstawnymi blokami – NATO *contra* Układ Warszawski. W omawianym dokumencie skupiono się zatem na siłach zbrojnych i obronie cywilnej¹⁷⁴. Pomimo skupienia się na działaniach zbrojnych, nie wskazano w niej działań nieregularnych i operacji specjalnych, jako możliwego elementu wspierającego bezpieczeństwo państwa.

Następnie pojawiły się dokumenty, które uznaje się, że miały charakter strategiczny: *Założenia Polskiej Polityki Bezpieczeństwa* oraz *Polityka Bezpieczeństwa i Strategia Obronna Rzeczypospolitej Polskiej* z 1992 r. Obok zagrożeń militarnych (skupiających się na konfliktach lokalnych i regionalnych) wymieniono w nich również zagrożenia pozamilitarne. Warto podkreślić, że pojawiły się ogólne zapisy o możliwych działaniach służb i sił specjalnych potencjalnego przeciwnika w kontekście ochrony ludności i organów państwa w trakcie wojny. Dodatkowo dostrzeżono rolę prewencji antyterrorystycznej, która na dużym poziomie ogólności, przy określonej interpretacji mogła być wiązana z działaniami specjalnymi (np. HRO, CT).

W wyniku kolejnych prac oraz procesu akcesyjnego RP do NATO, w 2000 r. przyjęto *Strategię Bezpieczeństwa Narodowego*. Obok wielu zagrożeń militarnych i niemilitarnych poruszono w niej szeroko kwestię terroryzmu. Jednak nadal nie wskazano sił (jednostek) specjalnych jako narzędzi do jego zwalczania (np. operacje CT).

W 2003 r. zostaje przyjęta druga *Strategia Bezpieczeństwa Narodowego*. Uznano w niej, że największym zagrożeniem dla bezpieczeństwa RP jest transgraniczny terroryzm

¹⁷² A. Kotowski, *Wykładnia Prawa*, [w] A. Poglódek, B. Szmulik, R. Zanderowski, *Wprowadzenie do Nauk o państwie...* op. cit., s. 418.

¹⁷³ <https://www.prawo.pl/akty/m-p-1990-9-66,16822769.html> [dostępność: 31.07.2023].

¹⁷⁴ *Uchwała Komitetu Obrony Kraju z dnia 21 lutego 1990 r w sprawie doktryny obronnej Rzeczypospolitej Polskiej* (M.P. z 1990 r. Nr9 poz.66), <https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/DocDetails.xsp?id=WMP19900090066> [dostępność: 02.08.2023].

(po zamachach na World Trade Center w 2001), proliferacja broni masowego rażenia oraz niestabilna polityka państw rządzonych przez autorytarne rządy (państwa upadłe). W SBN z 2003 r. nie wskazano jednak sił (jednostek) specjalnych jako adekwatnego narzędzia do niwelacji czy minimalizacji zidentyfikowanych zagrożeń zewnętrznych (np. operacje CT). Można było już wskazywać nowe zadania, kierunki, obszary rozwoju dla sił (jednostek) specjalnych. Elementem wiodącym dla zagrożeń wewnętrznych miała być policja.

W 2007 r. przyjęto trzecią *Strategię Bezpieczeństwa Narodowego*. Środowisko bezpieczeństwa ulegało dynamicznym zmianom (np. kolejne zamachy terrorystyczne). Siły (wojska) specjalne RP były zaangażowane w działania w Iraku i Afganistanie. Obok zagrożeń militarnych i wewnętrznych wyodrębniono sektor bezpieczeństwa zewnętrznego, obywatelskiego, ekonomicznego, społecznego, ekologicznego, informacyjnego i telekomunikacyjnego. Za szczególnie ważną została uznana walka z terroryzmem i ekstremizmami. Po raz pierwszy na poziomie strategii bezpieczeństwa RP pojawiły się wojska (siły) specjalne. Określono, że są one nowym rodzajem sił zbrojnych i mają być przygotowane do przeciwdziałania zagrożeniom asymetrycznym, jak również są predysponowane do stawienia oporu atakom terrorystycznym. Mają również współpracować z instytucjami i organizacjami działającymi w systemie bezpieczeństwa państwa. Znamiennym jest wskazanie kierunku rozwoju Wojsk Specjalnych w celu ich efektywnego wykorzystania¹⁷⁵. W wyniku przyjętego kierunku powstało między innymi Dowództwo Wojsk Specjalnych, którego zadaniem było utrzymanie kierunku rozwoju Wojsk Specjalnych oraz współpraca z instytucjami i organizacjami międzynarodowymi¹⁷⁶. Dostrzeżono na poziomie strategii bezpieczeństwa państwa znaczenie wojsk (sił) specjalnych w przeciwdziałaniu aktualnym wtedy zagrożeniom. W dokumencie *Doktryna Działań Połączonych D/01 (C)* ugruntowano Wojska Specjalne jako wysoko wyspecjalizowane, a ich głównym kierunkiem aktywności jest reagowanie na zagrożenia asymetryczne¹⁷⁷. W wyniku przyjęcia Strategii Bezpieczeństwa Narodowego 2007 i nadania Wojskom Specjalnym szczególnego znaczenia, w 2008 r. opublikowano dokument *Wizja Sił Zbrojnych*

¹⁷⁵ Rozdział IV. *Obrona Narodowa w Strategia Bezpieczeństwa Narodowego Rzeczypospolitej Polskiej*, Warszawa 2007, s.25. https://biblioteka.womczest.edu.pl/new/wp-content/uploads/2013/09/webowa_biblioteka_educacja_dla_bezpieczenstwa_strategia_bezpieczenstwa_narodowego_rzeczypospolitej_polskiej.pdf [dostępność: 01.08.2023].

¹⁷⁶ Więcej w Dowództwo Wojsk Specjalnych, *Operacje Specjalne DD/3.5*, Kraków 2011, s. 32.

¹⁷⁷ Sztab Generalny WP, *Doktryna Działań Połączonych D/01 (C)*, Warszawa 2009, s. 36.

– 2030, opracowany w Departamencie Transformacji Ministerstwa Obrony Narodowej. Stwierdzono w nim między innymi, że Wojska Specjalne RP¹⁷⁸:

- będą podlegać dalszemu rozwojowi;
- są tanim, a zarazem efektywnym narzędziem w prowadzeniu działań militarnych;
- mogą prowadzić działania w każdym środowisku i przy wysokim ryzyku;
- będą prowadzić działania skierowane przeciwko cyberterrorystom.

Jako uzupełnienie *Strategii Bezpieczeństwa Narodowego* z 2007 r., w 2009 powstała sektorowa *Strategia Obronności Rzeczypospolitej Polskiej*, określająca czas użycia Wojsk Specjalnych oraz wskazująca na konieczność kooperacji z wojskami regularnymi. Zdefiniowano struktury Wojsk Specjalnych (samodzielne oddziały i pododdziały), podano charakterystykę operatorów (specjalnie wyselekcjonowani, wyszkoleni i wyposażeni). Celem operacji specjalnych miały być działania, których nie da się osiągnąć za pomocą wojsk regularnych¹⁷⁹. W roku 2010 Najwyższa Izba Kontroli przeprowadziła swoje ustawowe działania pt. *Stan profesjonalizacji Sił Zbrojnych RP na przykładzie wybranych jednostek specjalnych* z których wynikało, że Wojska Specjalne rozwijają się dobrze¹⁸⁰.

W 2012 r. ogłoszono wyniki pierwszego *Strategicznego Przeglądu Bezpieczeństwa Narodowego RP*, który miał być audytem stanu bezpieczeństwa narodowego, określającym strategiczne cele państwa i kierunki jego działania. Został on zrealizowany przez Komisję SPBN RP pod przewodnictwem Szefa Biura Bezpieczeństwa Narodowego. Efektem SPBN RP było zalecenie wydania nowej *Strategii Bezpieczeństwa Narodowego* w 2013 r.¹⁸¹ W tym samym roku opracowano *Strategię Rozwoju Systemu Bezpieczeństwa Narodowego Rzeczypospolitej Polskiej 2020*, w której zwrócono uwagę na potrzebę powrotu do kolektywnej obrony państw członkowskich NATO oraz przygotowania się do działań, których celem ma być obrona terytorium własnego państwa. Dowództwo Wojsk Specjalnych zostało wskazane jako organ, który ma uzyskać status Dowództwa Operacji Specjalnych

¹⁷⁸ Departament Transformacji Ministerstwa Obrony Narodowej, *Wizja Sił Zbrojnych – 2030*. Warszawa 2008, s. 24. <https://www.bbn.gov.pl/pl/informacje-o-bbn/publikacje/materiały-archiwalne/biblioteka-bezpieczenst/tom-2/1000,Wizja-Sil-Zbrojnych-RP.html> [dostępność: 01.08.2023].

¹⁷⁹ Ministerstwo Obrony Narodowej, *Strategia Obronności Rzeczypospolitej Polskiej*, Warszawa 2009, s.23

¹⁸⁰ Najwyższa Izba Kontroli, *Stan profesjonalizacji Sił Zbrojnych RP na przykładzie wybranych jednostek specjalnych* (173/2011/P10/086/KON), Warszawa 2010, s. 49.

¹⁸¹ Biuro Bezpieczeństwa Narodowego, *Strategiczny Przegląd Bezpieczeństwa Narodowego*, Warszawa 2012, s. 9.

NATO przy wsparciu Stanów Zjednoczonych. Dodatkowo zwrócono uwagę na zintensyfikowanie stosunków bilateralnych¹⁸².

W 2014 r., w wyniku tzw. reformy dowodzenia i kierowania siłami zbrojnymi RP, rozwiązano Dowództwo Wojsk Specjalnych, a następnie w jego miejsce na bardzo krótko powołano Dowództwo Sił Specjalnych. Miało to negatywne reperkusje nie tylko dla samych Wojsk Specjalnych RP, ale także dla stosunków polsko – amerykańskich¹⁸³.

W międzyczasie, w marcu 2014, doszło do aneksji Krymu, w trakcie której Federacja Rosyjska zaprezentowała szerokie zdolności do prowadzenia działań nieregularnych na masową skalę. Nieoznakowane „zielone ludziki”, przy wsparciu między innymi sił specjalnych, dokonały szeregu śmiałych operacji. W tym kontekście należało spodziewać się rozwoju myśli (kontr)działań nieregularnych (w tym działań specjalnych) na poziomie strategii bezpieczeństwa narodowego oraz odpowiednich decyzji politycznych. Przyjmuje się, że decyzje polityczne mogą być definiowane nie tylko przez ogólne procesy zachodzące w otoczeniu, ale też i w konkretnej sytuacji politycznej¹⁸⁴, co właśnie miało miejsce w 2014 r.

Jedenaście miesięcy po tzw. reformie dowodzenia i kierowania oraz po „eksplozji” działań nieregularnych na Krymie, w 2014 r. przyjęto kolejną *Strategię Bezpieczeństwa Narodowego RP*, która wyróżniała odpowiedzialne za bezpieczeństwo RP podsystemy: kierowania bezpieczeństwem narodowym, obronny, ochronny, społeczny i gospodarczy. W ramach podsystemu obronnego określono, że za całość zagrożeń asymetrycznych będą odpowiedzialne siły zbrojne, jednak bez wyszczególnienia Wojsk Specjalnych. W ramach instytucji przeciwdziałania i zwalczania terroryzmu (np. operacje CT) także nie pojawiły już się Wojska Specjalne¹⁸⁵. Na powrót działań na poziom strategii bezpieczeństwa narodowego trzeba było poczekać 6 lat.

Przyjęta w 2020 r. aktualna *Strategia Bezpieczeństwa Narodowego RP* dostrzega wcześniej zidentyfikowane zagrożenia (np. w cyberprzestrzeni oraz terroryzm), ale wyznacza także nowe kierunki i stara się zintegrować zarządzanie bezpieczeństwem narodowym między innymi poprzez:

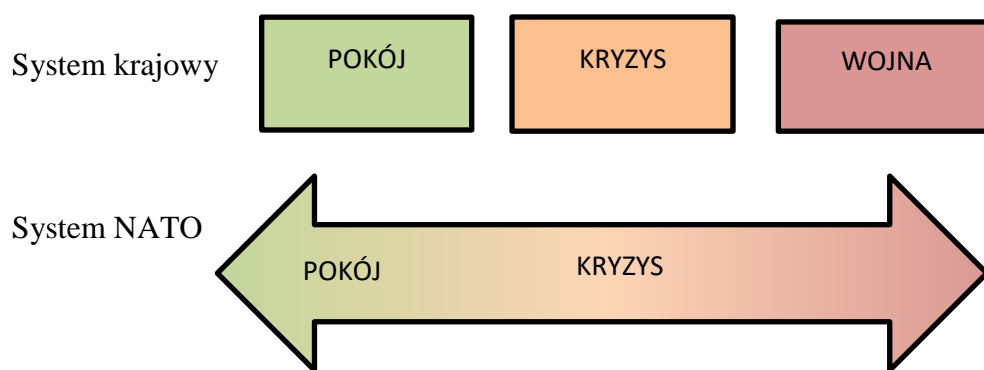
¹⁸² Ministerstwo Obrony Narodowej, *Strategia Rozwoju Systemu Bezpieczeństwa Narodowego Rzeczypospolitej Polskiej 2020*, Warszawa 2013, s. 40.

¹⁸³ M. Lasoń, *Wpływ reform kierowania...* op. cit., s. 13-22.

¹⁸⁴ M. Brzezińska, *Decyzje polityczne i procesy polityczne*, [w:] A. Pogódek, B. Szmulik, R. Zenderowski (red.) *Wprowadzenie do nauk o państwie...* op. cit., s.155.

¹⁸⁵ *Strategia Bezpieczeństwa Narodowego Rzeczypospolitej Polskiej 2014*, s. 48.

- stworzenie ponadresortowego mechanizmu koordynacji zarządzania bezpieczeństwem narodowym, czemu ma służyć nadanie nowej roli i kompetencji Rządowemu Zespołowi Zarządzania Kryzysowego i Rządowego Centrum Bezpieczeństwa, włączenie Marszałków Sejmu i Senatu RP do zarządzania bezpieczeństwem narodowym oraz dostosowanie krajowego systemu zarządzania kryzysowego (oddzielającego stan pokoju, kryzysu i wojny) do systemu reagowania kryzysowego NATO, w celu płynnego przejścia pomiędzy pokojem i kryzysem (oraz wojną, która jest częścią kryzysu) (patrz rys.3.6.);

Rys. 3.6. Schemat ideowy różnic w zarządzaniu kryzysowym

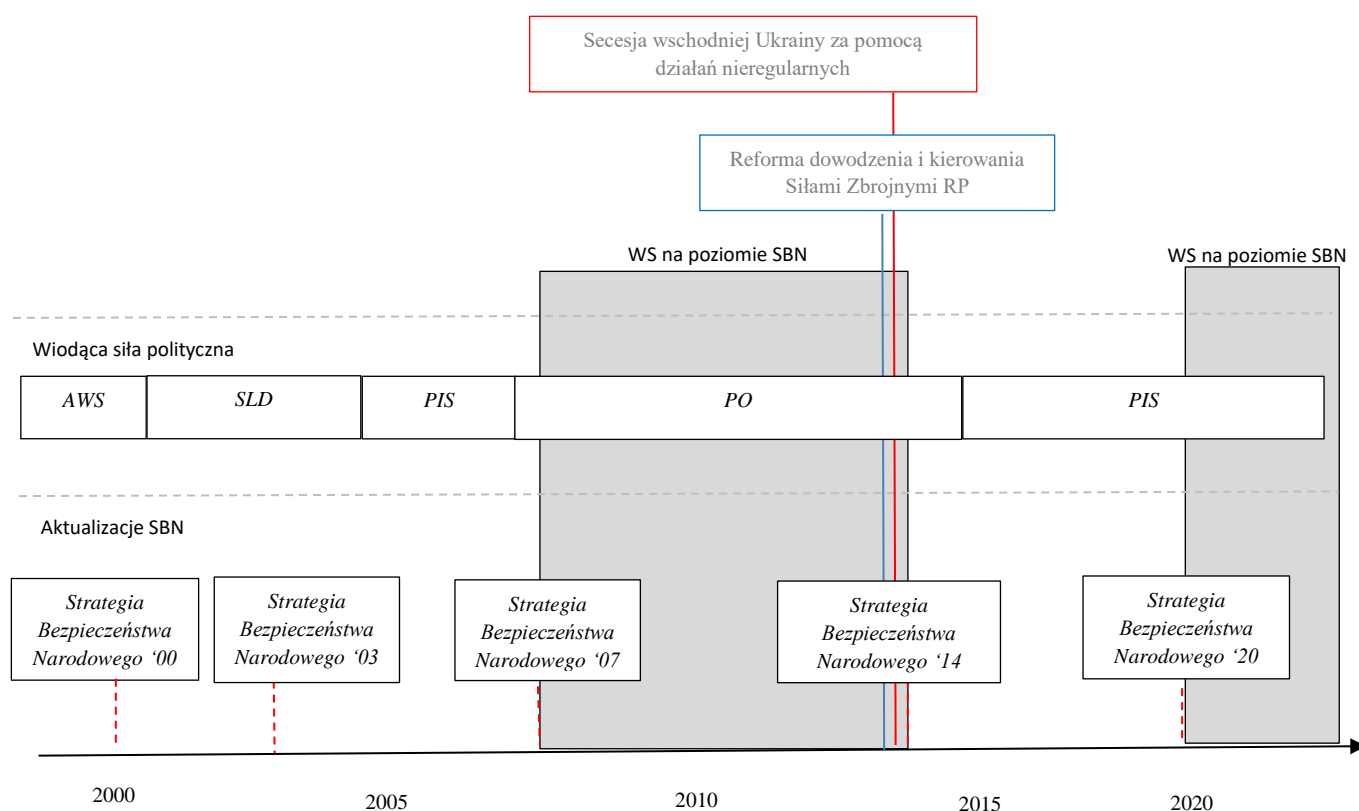
Źródło: Opracowanie własne.

- wprowadzenie pojęcia odporności państwa i powiązanie go z obroną powszechną, redefiniując m.in. system obrony cywilnej i ochrony ludności; wdrożenie modelu ochrony infrastruktury krytycznej, polegającego na utrzymaniu ciągłości działań i usług.
- wzmocnienie zdolności operacyjnych sił zbrojnych, w szczególności *Wojsk Specjalnych*, do zwalczania zagrożeń o charakterze hybrydowym i działań kontrterrorystycznych, we wszystkich stanach nadzwyczajnych i stanach gotowości obronnej państwa¹⁸⁶.
- podniesienie poziomu odporności państwa na cyberzagrożenia, w tym uzyskanie pełne spektrum do działań militarnych w cyberprzestrzeni.
- rozwijanie zdolności do bezpiecznego funkcjonowania państwa i obywateli w przestrzeni informacyjnej poprzez m.in. stworzenie jednolitego systemu

¹⁸⁶ *Strategia Bezpieczeństwa Narodowego 2020*, op. cit., s. 19.

komunikacji strategicznej, aktywne przeciwdziałanie dezinformacji i zwiększanie świadomości społecznej w tym zakresie (tor informacyjny).

Z dotychczasowej analizy wynika, że siły (wojska) specjalne zmiennie (nie) pojawiały się w strategiach bezpieczeństwa narodowego. Jako podsumowanie dotychczasowych rozważań niech posłuży poniższy schemat (rys.3.7.):

Rys. 3.7. Schemat ujęcia działań specjalnych w strategii bezpieczeństwa RP

Źródło: opracowanie własne.

Z powyższego schematu wyraźnie widać, że po tzw. reformie kierowania i dowodzenia siłami zbrojnymi RP, na poziomie polityczno-strategicznym nastąpił regres dostrzegania operacji specjalnych jako elementu strategii bezpieczeństwa narodowego (nawet w wąskim zakresie). Powrót Wojsk Specjalnych na poziom strategii bezpieczeństwa narodowego nastąpił ponownie w 2020, na mocy podpisania jej przez Prezydenta RP Andrzeja Dudę i Prezesa Rady Ministrów Mateusza Morawieckiego.

W obowiązującej *Strategii Bezpieczeństwa Narodowego 2020* Wojska Specjalne mają zwalczać zagrożenia o charakterze asymetrycznym i kontrterrorystycznym we wszystkich stanach nadzwyczajnych państwa i stanach gotowości obronnej państwa. Takie ukierunkowanie Wojsk Specjalnych utrudnia im wykorzystywanie szans, gdyż skupia je tylko na przeciwdziałaniu zagrożeniom. Wojska Specjalne nie są w stanie wykorzystywać pełnego *spectrum* operacji specjalnych gdyż:

- nie rozwinięto i nie rozwija się w pełni zdolności do działań specjalnych w torze informacyjnym;
- nie rozwinięto mechanizmów na poziomie polityczno-strategicznym do zarządzania operacjami specjalnymi;
- nie włączono systemowo sił specjalnych do ochrony procesów krytycznych (sprzężeń zwrotnych) pomiędzy poszczególnymi organami i procesami systemu politycznego – zgodnych z systemem autonomicznym;

Uznaje się, że w chwili obecnej polskie siły specjalne nie są w pełni skutecznym instrumentem samodzielnego, planowego i strategicznego prowadzenia polityki bezpieczeństwa państwa mogącymi oddziaływać i realizować samodzielnie pełne *spectrum* operacji specjalnych na korzyść państwa, społeczeństwa i obywatela. Zwiastunem możliwych zmian jest obecnie procedowana prezydencka propozycja rozwiązania ustawowego polegająca na bezpośrednim podporządkowaniu Wojsk Specjalnych Ministrowi Obrony Narodowej¹⁸⁷. Prezydencka propozycja między innymi zakłada, że w czasie pokoju Wojska Specjalne będą wyłączone z dotychczasowego łańcucha dowodzenia i kierowania. W chwili obecnej brak jest szczegółowszych rozwiązań legislacyjnych dotyczących tego zagadnienia. Ale już na tym etapie można próbować identyfikować zalety i wady takiego rozwiązania. Do zalet można zaliczyć:

- szybszy czas użycia Wojsk Specjalnych w sytuacjach kryzysowych;
- wyjście z wąskiego myślenia o siłach specjalnych w kategoriach czysto militarnych a możliwość podążania w kierunku wsparcia szerszej polityki bezpieczeństwa państwa;
- możliwą bliższą współpracę ze służbami specjalnymi (nie tylko wojskowymi) oraz Wojskami Cybernetycznymi, ze względu na tożsame podporządkowanie;

¹⁸⁷ Projekt ustawy ws. działań na wypadek zewnętrznego zagrożenia bezpieczeństwa państwa \ Prawo \ Inicjatywa ustawodawcza \ Oficjalna strona Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej [dostępność: 14.09.2023].

- swobodniejszy i szybszy rozwój nowych zdolności sił specjalnych, bez konieczności zaspokajania potrzeb szeroko rozumianej biurokracji wojskowej;
- lepszy transfer wiedzy i doświadczeń wynikających z operacji specjalnych na poziom polityczno-strategiczny.

Natomiast jeśli chodzi o wady takiego rozwiązania to przede wszystkim wymienić można:

- brak przewidywanego i rozwiniętego organu na poziomie ministerialnym do dowodzenia i kierowania operacjami specjalnymi w czasie pokoju w kontekście polityki bezpieczeństwa państwa;
- brak możliwości pełnego i stałego oddziaływania (np. transfer nowych technik, taktyk i procedur) na pozostałe rodzaje sił zbrojnych;
- dalszy zanik hiperspecjalizacji jednostek specjalnych w wyniku ograniczenia kontaktów z poszczególnymi domenami prowadzenia działań;
- wydłużenie procedur decyzyjnych do wspólnych ćwiczeń czy działań w czasie pokoju z innymi rodzajami sił zbrojnych;
- spory kompetencyjne pomiędzy Dowódcą Wojsk Specjalnych a Dowódcami innych rodzajów wojsk.

Autor pragnie podkreślić, że powyższa identyfikacja wad i zalet nowego umiejscowienia Wojsk Specjalnych może okazać się nieaktualna ze względu na postępy prac legislacyjnych czy wręcz w wyniku rezygnacji prac nad wprowadzeniem tego projektu.

Odnosząc się do zaprezentowanych w Rozdziale II wniosków dotyczących bieżącej i perspektywicznej roli sił specjalnych w polityce państwa w kontekście polskim wskazać należy na dwie kwestie. Pierwszą jest rola i przeznaczenie Wojsk Specjalnych. Na podstawie przeprowadzonych analiz wykazano, że Wojska Specjalne:

- nie rozwijają pełnych zdolności do niszczenia kluczowych procesów państwa (przeciwnika). Dodatkowo raczej skupiają się na niszczeniu sił zbrojnych przeciwnika w trakcie walki pełnoskalowej a nie na niszczeniu jego najważniejszych procesów w ramach odpowiedzi na tzw. „wojnę hybrydową”;
- nie są w stanie w pełni niszczyć kluczowych procesów informacyjnych państwa przeciwnika gdyż nie dysponuje wyspecjalizowanymi jednostkami do tego typu działań;

- nie są używane do samodzielnych działań wewnętrznych, natomiast są głównie przewidywane do wsparcia kontrterrorystycznych pododdziałów Policji Państwowej. Wewnętrzne operacje specjalne o charakterze cywilno-wojskowym nie są prowadzone, gdyż nawet rozwiązania formalno-prawne nie przewidują takich operacji. Nie wykluczone, że u podstawy takiego podejścia leżą doświadczenia z ubiegłego wieku związane z Stanem Wojennym czy prowadzeniem tajnych operacji przez Służbę Bezpieczeństwa PRL która starała się niszczyć opozycję polityczną.

Kwestia druga to sposób ich organizacji i przygotowania do działań. W ramach prowadzonych analiz wykazano, że:

- adaptacja Wojsk Specjalnych do zmieniających się sposobów prowadzenia walki o charakterze cywilno-wojskowym jest zbyt wolna w stosunku do przeobrażeń ich odpowiedników w innych państwach (zwłaszcza w Federacji Rosyjskiej);
- służby specjalne i Wojska Specjalne nie mają jednego wspólnego organu koordynacji operacji specjalnych prowadzonych w ramach polityki bezpieczeństwa państwa polskiego;
- istniejące rozwiązania organizacyjne i specyfika zadań powodują, że Wojska Specjalne nadmiernie skupiają się na walce materialno-energetycznej, co powoduje, że stają się one coraz bardziej nieprzystosowane do zmian zachodzących w otoczeniu;
- celem przeobrażeń procesu szkolenia i uzyskania zdolności do działania być powinno utrzymanie obecnych zdolności materialno-energetycznych Wojsk Specjalnych (ich posiadanie jest niezbędne w konflikcie pełnoskalowym) i równoległy rozwój zdolności do prowadzenia informacyjnych operacji specjalnych.

ROZDZIAŁ 4. WYZWANIA, SZANSE I ZAGROŻENIA JAKO WYZNACZNIKI KSZTAŁTU SIŁ SPECJALNYCH RP.

4.1. Wyzwania cywilizacyjne dla RP

Współczesna cywilizacja wykreowała się jako wynik kilku milionów lat ewolucji gatunku ludzkiego. W wyniku niezliczonej ilości doświadczeń, prób i błędów, zdarzeń losowych (np. fuzja celomeryczna) oraz zaplanowanych działań człowiek stworzył swoje sztuczne środowisko, które dziś potocznie można nazwać cywilizacją. W kolejnych stadiach rozwoju społecznego powstawały, rozwijały się i wreszcie upadały różne cywilizacje. Istnieje więc w historii cywilizacji pewna cykliczność. Mimo, że nośniki cywilizacji (np. imperia, mocarstwa) upadają, cywilizacja trwa, przybierając coraz to inne kształty, jak również ewoluuje zgodnie z ogólnymi prawidłami rozwoju, tj. osiąga określoną, optymalną w danym okresie wielkość. Następnie jednak szanse na osiągnięcie kolejnego, wyższego szczytu, mają nie imperia a społeczności i idee peryferyjne w danym okresie. Obecnie cywilizacja stanowi najistotniejszy element ludzkiego środowiska. Jako gatunek, człowiek oddalił się od środowiska naturalnego bardzo daleko. Ewolucja cywilizacji analogicznie do ewolucji biologicznej wydaje się nieodwracalna.

Cywilizacja osiągnięta obecnie przez kraje najbardziej rozwinięte nazywana jest cywilizacją naukowo-techniczną, co wynika z przewagi tego typu dokonań. Współczesną fazę cywilizacji cechuje przede wszystkim:

- rozwój sieci teleinformatycznych, które prowadzą do¹⁸⁸:
 - rozległego komunikowania się;
 - globalnego dostępu do baz danych;
 - tworzenia handlowych sieci informatycznych (*Trade Information Networks*).
- rozwój biotechnologii i inżynierii genetycznej¹⁸⁹;
- rozwój programów lotniczych i kosmicznych¹⁹⁰;
- rozwój robotyki i maszyn automatycznych (w tym tzw. *sztucznej inteligencji*)¹⁹¹;
- rozwój elektronicznej masowej rozrywki (w tym gier masowych)¹⁹².

¹⁸⁸ *Rozwój branży teleinformatycznej – jak wpływa na sferę biznesu*, <https://wojciechpietrzak.com.pl/rozwoj-branzy-teleinformatycznej-jak-wplywa-na-sfere-biznesu/> [dostępność: 04.08.2023].

¹⁸⁹ *Inżynieria genetyczna narzędziem biotechnologii*, Zintegrowana platforma edukacyjna, <https://zpe.gov.pl/a/inzynieria-genetyczna-narzedziem-biotechnologii/DLqEITV0v> [dostępność: 04.08.2023].

¹⁹⁰ *Programy lotniczo-kosmiczne Pentagonu na rok 2024*, Zespół Badań i Programów Militarynych <https://zbiam.pl/artykuly/programy-lotniczo-kosmiczne-pentagonu-na-rok-2024/> [dostępność: 04.08.2023].

¹⁹¹ *Czy czeka nas bunt maszyn? Rozwój robotyki przyspiesza*, <https://www.komputerswiat.pl/artykuly/redakcyjne/czy-czekana-bunt-maszyn-rozwoj-robotyki-przyspiesza/ysm40tk> [dostępność: 04.08.2023].

Cywilizacja wymusza na jednostce zachowania przystosowawcze o charakterze biologicznym oraz społecznym. Przystosowanie się całych organizacji społecznych znajduje wyraz w tworzeniu nowych norm i skomplikowanych struktur, stawiających dla jednostki rosnące wymagania. Adaptacja danej organizacji społecznej do nowych wyzwań cywilizacyjnych jest niezbędna, jeżeli chce ona przetrwać i dalej ekspandować w czasie i przestrzeni¹⁹³. Cywilizacja naukowo-techniczna oraz potencjał państw mocarstwowych (systemów autonomicznych o dużym potencjale sterowniczym) nie jest stanem *constans* - zgodnie z fizyką (teorią rzeczy) dany system może się jedynie rozwijać lub podlegać degradacji. Ponadto na Ziemi są państwa dysponujące ogromnym potencjałem energetycznym (klasycznym i nuklearnym), a potencjalny konflikt z ich udziałem mógłby mieć konsekwencję w postaci zagłady ludzkości. Cywilizacja naukowo-techniczna oraz potencjał energetyczny „mocarstwowych” systemów sterujących mają tak istotny wpływ, że w procesach sterowania międzynarodowego ugruntowaną pozycję ma *totalna wojna informacyjna*. Można więc przyjąć tezę, że to w torze informacyjnym przebiegają dominujące procesy oddziaływania we współczesnym świecie. Informacja staje się instrumentem konkurencji międzynarodowej¹⁹⁴.

Należy podkreślić, że autor nie ma ambicji przedstawienia pełnej listy wyzwań, szans i zagrożeń, a zaprezentuje zredukowany i niepełny zbiór za pomocą założeń wartościujących. Starał się natomiast zapewnić podejście systemowe (ogólne), co może być postrzegane jako problematyczne ze względu na specjalizację monodyscyplin mogących identyfikować poszczególne wyzwania, szanse i zagrożenia oraz złożoność stosunków międzynarodowych. W wyniku analizy dostępnej literatury oraz prac wybranych instytutów badawczych oraz analogiczne wyniki prac prognostycznych zdecydowano się na przedstawienie następujących (mega)trendów:

- Zmiany w kształcie ładu politycznego, ekonomicznego i militarnego;
- Zmiany w kształcie państw narodowych;
- Niekontrolowany postęp naukowy;
- Rozmycie cywilizacyjno-kulturowe;
- Osiąganie *limes biosfery*.

¹⁹² *Historia gier komputerowych*, https://pl.wikipedia.org/wiki/Historia_gier_komputerowych [dostępność: 04.08.2023].

¹⁹³ E. Promińska, *Człowiek we współczesnej cywilizacji* [w:] A. Wierciński (red.) *Materiały z konferencji: Jednostka i społeczeństwo wobec zagrożeń cywilizacyjnych oraz możliwości rozwoju genetyki i inżynierii genetycznej*, *The Pecularity of Man* vol. 1, Warszawa-Kielce 1996, s.79-85.

¹⁹⁴ Encyklopedia zarządzania – konkurencja doskonała. https://mfiles.pl/pl/index.php/Konkurencja_doskona%C5%82a [dostępność: 04.08.2023].

W następnej kolejności, do każdego trendu zostanie zidentyfikowany zbiór wyzwań globalnych, regionalnych i lokalnych w formie tabelarycznej. Poszukiwanie szans i zagrożeń będzie osadzone w poszukiwaniu nowej roli operacji i sił specjalnych.

Tabela 4.1. Wyzwania związane ze zmianą kształtu politycznego, ekonomicznego i militarnego

GLOBALNE	<ol style="list-style-type: none"> 1. Rywalizacja pomiędzy USA, FR, ChRL o nowy układ hegemonii międzynarodowej; 2. Wzrost znaczenia nowych grup współpracy międzynarodowej i ich zmiana w sojusze militarne (np. BRICS); 3. Wzrost znaczenia koncernów transnarodowych i organizacji pozapaństwowych.
REGIONALNE	<ol style="list-style-type: none"> 1. Polityczna unifikacja Europy kontynentalnej (np. federalizacja); 2. Rozszerzenie się UE (np. przyjęcie Ukrainy); 3. Zmiany w NATO (np. przejście NATO przez UE, przyjęcie Ukrainy do NATO itd.); 4. Wzrost znaczenia koncernów transnarodowych i organizacji nieformalnych; 5. Wojna na Ukrainie i zmiana polityki FR w stosunku do UE; 6. Wzrost znaczenia regionalnych inicjatyw politycznych (np. międzymorza).
LOKALNE	<ol style="list-style-type: none"> 1. Dalsza integracja z UE (np. konstytucyjna); 2. Bliska współpraca z Ukrainą (np. unia); 3. Otwarcie granic na nowe państwa.

Źródło: opracowanie własne na podstawie: Ośrodek Studiów nad wyzwaniami cywilizacyjnymi, Akademia Sztuki Wojennej, Biuletyn nr 57/marzec 2022. U. Beck, *Władza i przeciwwładza w epoce globalnej. Nowa ekonomia polityki światowej*. Scholar, Warszawa 2005. J. Kleer, M. Kleiber, *Zagrożenia globalne barierami rozwoju*, Elipsa, Warszawa 2015. Z. Polcikiewicz, P. Siemiątkowski, P. Tomaszewski (red.) *Współczesne wyzwania polityki bezpieczeństwa państwa*, Toruń 2019, <https://repozytorium.umk.pl/bitstream/handle/item/5908/Wsp%C3%B3%C5%82czesne%20wyzwania%20-%20korekta%2015.06.2019.pdf?sequence=1> [dostęp 31.07.2023].

Szanse:

1. Zwiększenie udziału w oddziaływaniu międzynarodowym (sterowaniu) na poziomie globalnym poprzez odpowiednie współdziałanie z aktualnym/nowym hegemonem światowym.
2. Zwiększenie udziału w oddziaływaniu międzynarodowym (sterowaniu) poprzez udział w regionalnych (europejskich) inicjatywach wprowadzających mandat międzynarodowy.
3. Zwiększenie udziału w strukturach międzynarodowych na Morzu Bałtyckim oraz zwiększenie ochrony przesyłowej w ramach infrastruktury krytycznej.
4. Zwiększenie wymiany pomiędzy państwami Europy środkowo wschodniej w celu zwiększania ich bezpieczeństwa i stabilności.
5. Zwiększenie współpracy z Ukrainą.
6. Możliwość nawiązania współpracy z Białorusią na bazie społecznej i ekonomicznej.

Zagrożenia:

1. Informacyjna i materialno-energetyczna, pełnoskalowa walka na terytorium RP, prowadzona przez Związek Białorusi i Rosji.
2. Likwidowanie prób tworzenia się regionalnej dominacji.
3. Zastraszanie państwa w celu ograniczenia i likwidacji suwerennej polityki państwowej.
4. Pojawienie się postawy konfrontacyjnej w wyniku rywalizacji państw.
5. Nowe linie podziału według nowych bloków politycznych.
6. Obniżenie rangi Karty Narodów Zjednoczonych.
7. Obniżenie kultury politycznej nastawionej na pokojowe rozwiązywanie międzynarodowych sytuacji kryzysowych, a skierowanie się na tory walki materialno-energetycznej.
8. Globalne, regionalne i lokalne sieci przestępczości zorganizowanej.
9. Zwiększenie piractwa morskiego.
10. Niski poziom współpracy międzynarodowej w sytuacjach zarządzania kryzysowego.

Tabela 4.2. Wyzwania związane ze zmianą w kształcie państw narodowych

GLOBALNE	<ol style="list-style-type: none">1. Tendencje do ekspansji państw narodowych.2. Tendencje do rozpadu państw narodowych.
REGIONALNE	<ol style="list-style-type: none">1. UE jako wspólnota państw narodowych.2. Secesja w krajach UE (np. Hiszpania, Irlandia).3. Utrzymywanie się okupacji zajętej przez Rosję części Ukrainy.4. Wzrost nastrojów secesjonistycznych (Słowacja, Węgry, Litwa).5. Depopulacja rdzennych Europejczyków na rzecz emigrantów.
LOKALNE	<ol style="list-style-type: none">1. Rozbicie dzielnicowe w wyniku wzrostu znaczenia regionów (np. według oddawanych głosów wyborczych i różnego dofinansowywania samorządów).2. Wzrost nastrojów secesjonistycznych (np. Śląska w wyniku aktywności mniejszości niemieckiej).

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: J. Kleer, M. Kleiber, *Zagrożenia globalne barierami rozwoju*, Elipsa, Warszawa 2015. K. Czornik, M. Szynol (red.) *Wyzwania i zagrożenia dla bezpieczeństwa międzynarodowego i narodowego pod koniec drugiej dekady XXI wieku*, Katowice 2017, http://wydawnictwo.us.edu.pl/sites/wydawnictwo.us.edu.pl/files/wyzwania_i_zagrozenia_czw_st_e.pdf [dostęp 31.03.2023].

Szanse:

1. Zwiększanie zaangażowania wojskowo-cywilnego na poziomie lokalnym, zwłaszcza w rejonach przygranicznych, w zakresie zarządzania kryzysowego z lokalną społecznością.
2. Wspieranie rozwoju państw Europy Wschodniej, głównie krajów bałtyckich i Ukrainy, mających wpływ na zwiększanie bezpieczeństwa i stabilności.
3. Zwiększanie odporności regionów przygranicznych i przygotowywanie ich do realizacji szeroko rozumianego oporu na obce wpływy.

Zagrożenia:

1. Spory między grupami i państwami o suwerenność / podległość spornych terytoriów.
2. Walki materialno-energetyczne wynikające z dążeń secesjonistycznych.
3. Zwiększenie znaczenia operacji specjalnych (np. działania pod „obcą flagą”) jako formy rywalizacji między państwami i organizacjami pozapaństwowymi.
4. Regionalna dominacja silnych krajów sektorowych (np. Niemiec).

Tabela 4.3. Wyzwania związane z niekontrolowanym postępem naukowo - technicznym

GLOBALNE	<ol style="list-style-type: none"> 1. Pojawienie się nowych wartości kulturowych. 2. Zwiększająca się przepaść między państwami na wyższym poziomie rozwoju (np. technologicznego, ekonomicznego, naukowego, cyfrowego). 3. Pojawienie się technologii, pozwalającej na dokonanie rewolucji na poziomie gatunkowym (np. w ramach inżynierii genetycznej).
REGIONALNE	<ol style="list-style-type: none"> 1. Zmniejszanie się zatrudnienia w wyniku szeroko rozumianej automatyzacji (np. zrobotyzowane życie). 2. Świat lustrzany w wyniku rozwoju systemów (tele)komunikacji (np. Internet istot, standaryzacja Big Tech itd.), 3. Nowe formy walki (sterowania) w wyniku digitalizacji konfliktów i walki o technosuwerenność, w tym próby nadrobienia zapóźnień technologicznych.
LOKALNE	<ol style="list-style-type: none"> 1. Brak produkcji dóbr wysokiej technologii (np. brak zdolności do produkcji smartfonów). 2. Poszukiwanie obszarów do rozwoju naukowo-technologicznego. 3. Dostosowanie infrastruktury krytycznej (przemysłowej, gospodarczej, ekonomicznej i militarnej) do poziomu najnowszych rozwiązań naukowo-technologicznych.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: Ośrodek Studiów nad Wyzwaniami Cywilizacyjnymi, *Amazon w Polsce i jego oddziaływanie na ład społeczny oraz instytucjonalny*, Biuletyn Specjalny nr 8, lipiec 2021. J. Wiśnicki, *Czwarta Władza w kontekście konfliktów zbrojnych i ataków terrorystycznych*, Wydawnictwo Adam Marszałek, Toruń 2018. J. Kleer, M. Kleiber, *Zagrożenia globalne barierami rozwoju*, Elipsa, Warszawa 2015. K. Czornik, M. Szynol (red.) *Wyzwania i zagrożenia dla bezpieczeństwa międzynarodowego i narodowego pod koniec drugiej dekady XXI wieku*, Katowice 2017, http://wydawnictwo.us.edu.pl/sites/wydawnictwo.us.edu.pl/files/wyzwania_i_zagrozenia_czw_st_e.pdf [dostęp 31.03.2023].

Szanse:

1. Pozyskanie środka walki (np. nowej broni) odstraszania strategicznego.
2. Uzyskanie przewagi w obszarach o szczególnym znaczeniu w przyszłości, a niezagospodarowanych jeszcze przez państwo.

3. Wykorzystanie procesów informacyjnych jako instrumentu konkurencji międzynarodowej.
4. Nowe formy walki w wyniku szerokiego zastosowania różnych wynalazków (w szczególności nanotechnologii i inżynierii genetycznej).
5. Ochrona procesów i usług, stosownie do dostępnej wiedzy i nowych środków.

Zagrożenia:

1. Nowe formy walki jako wynik opanowania nowych technologii (np. genoterroryzm).
2. Zwiększająca się podatność organów państwa na możliwość niszczenia informacyjnego, informatycznego, elektromagnetycznego, cybernetycznego itd.
3. Wzrost znaczenia nowej grupy społecznej, która nie akceptuje państwa narodowego, a dysponuje nowoczesnymi technologiami (np. w sferze wirtualnej) w celu jego niszczenia.
4. Agresja społeczna spowodowana bezrobociem wynikającym z postępu technicznego.
5. Frustracja spowodowana brakiem zdolności do produkcji dóbr, których się używa oraz wykorzystywanie takiej produkcji do wywoływania niepokojów.

Tabela 4.4. Wyzwania związane z rozmyciem cywilizacyjno-kulturowym

GLOBALNE	<ol style="list-style-type: none"> 1. Przenikanie się kultur w skali globu i powolna dominacja kultury hegemonu po zakończeniu rywalizacji. 2. Bliska więź państw o podobnej kulturze, z podobnym systemem stosunku do norm wewnętrznych i norm zewnętrznych oraz dominujących procesów sterowania społecznego. 3. Konsolidacja i rozpad ruchów religijnych. 4. Rozwój pozapaństwowych organizacji (politycznych, ekonomicznych).
REGIONALNE	<ol style="list-style-type: none"> 1. Postępująca islamizacja Europy. 2. Importowanie procesów modernizacyjnych. 3. Utrata tożsamości narodowej. 4. Izolacjonizm wybranych państw UE.
LOKALNE	<ol style="list-style-type: none"> 1. Przyjmowanie wzorców „zachodnich” jako „sprawdzonych” i „lepszych”. 2. Wzrost znaczenia zachowań konsumenckich.

	3. Zalew obcych kultur. 4. Ateizm i eskapizm.
--	--

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: A. Żebrowski, Walka informacyjna w pracy operacyjnej uprawnionych podmiotów, Przegląd policyjny, Nr 4 (144), Szczytno 2021 s. 24. J. Kleer, M. Kleiber, *Zagrożenia globalne barierami...* op. cit. K. Czornik, M. Szynol (red.) *Wyzwania i zagrożenia dla bezpieczeństwa międzynarodowego...* op. cit.

Szanse:

1. Oddziaływanie (sterowanie) na otoczenie, w tym inne kraje, poprzez upowszechnianie własnych norm kulturowych.
2. Wzrost znaczenia poziomu lokalnego do kształtowania stosunków międzynarodowych.
3. Zwiększenie świadomości sytuacyjnej w zarządzaniu kryzysowym – szybki transfer i zobrazowanie wiedzy z poziomu taktycznego na poziom polityczno-strategiczny.
4. Zwiększenie zdolności do skutecznego zwalczania świata przestępczego i różnych rodzajów terroryzmu.

Zagrożenia:

1. Rozwijanie się agresywnych ruchów nacjonalistycznych, ksenofobicznych, rasizmu, sekciarstwa religijnego w celu niszczenia struktur państwowych i publicznych.
2. Zastąpienie autorytetu władzy państwowej autorytetem generowanym przez inne ośrodki oddziaływania (sterowania).
3. Rozwój patologii społecznych (np. przestępczości, bezrobocia; utrata własności prywatnej).
4. Rozwój niedostosowania społecznego w funkcjonowaniu w państwie.

Tabela 4.5. Wyzwania związane z *limes biosfery*

GLOBALNE	1. Eksplozja demograficzna w wybranych miejscach globu. 2. Uprzemysławianie globu. 3. Zmiany klimatyczne. 4. Dynamika procesów wydobycia surowców naturalnych.
REGIONALNE	1. Jak wyżej. 2. Nowe formy pozyskiwania energii i jej magazynowania. 3. Nowe normy ochrony infrastruktury krytycznej (pozyskiwania

	<p>i magazynowania energii).</p> <p>4. Nowe formy walki (sterowania) o zasoby (np. prawne zakazy pozyskiwania energii).</p>
LOKALNE	<p>1. Jak wyżej.</p> <p>2. Hiperlokalność korzystania z zasobów wody i energii w kierunku samowystarczalności.</p>

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: J. Kleer, M. Kleiber, *Zagrożenia globalne...* op. cit. K. Czornik, M. Szynol (red.) *Wyzwania i zagrożenia...* op. cit. M. Latawiec, *Rozpoznawanie granic ingerencji człowieka w środowisko przyrodnicze*, *Studia Ecologiae et Bioethicae*, 2016, 6382-5804.pdf [dostęp 31.03.2023]. W. Barabasz, A. Pikulicka, *Ochrona biosfery i bioróżnorodności*, <http://mail.jeeng.net/archiveIE/pdf/30/01.pdf> [dostęp 31.03.2023]

Szanse:

1. Wykorzystanie toru informacyjnego do rozwiązywania problemów demograficznych i ekonomicznoekologicznych.
2. Zwiększenie ochrony procesów i usług infrastruktury krytycznej obecnych i nowych sposobów pobierania i przetwarzania energii (np. farmy wiatrowe na morzu czy oceaniczne systemy generowania energii).
3. Wykorzystanie sił specjalnych do współpracy w zakresie kształtowania środowiska pod względem ekologii.

Zagrożenia:

1. Odejście od filogenetycznego przystosowania.
2. Zmniejszanie się zasobów naturalnych.
3. Zanieczyszczenie środowiska naturalnego.
4. Masowe migracje ludności wynikające z klęsk żywiołowych.

Dokonując syntezy powyższej analizy wyzwań szans i zagrożeń przyjmuje się do dalszych badań zredukowany zbiór najważniejszych szans i zagrożeń, które będą miały znaczenie dla polityki bezpieczeństwa RP w XXI w.:

Szanse:

1. Dominacja toru informacyjnego.
2. Posiadanie wyjątkowej broni skutecznego odstraszenia.
3. Realizacja polityki za pomocą technologii.

4. Zwiększenie możliwości kształtowania otoczenia państwa.
5. Lokalna współpraca międzynarodowa, prowadząca do stabilizacji otoczenia państwa.
6. Zwiększenie szans na skuteczne zwalczanie organizacji przestępczych i terrorystycznych.
7. Wzrost skuteczności zarządzania kryzysowego.
8. Możliwość osiągnięcia przewagi w nowych niszach cywilizacyjnych.
9. Zwiększanie aktywności społecznej oraz porządku publicznego.

Zagrożenia:

1. Nowe formy walki asymetrycznej.
2. Zmiany środowiska w wyniku działalności człowieka.
3. Masowe migracje.
4. Ograniczone zasoby surowców.
5. Secesja i dezintegracja państwa.
6. Wzrost znaczenia podmiotów niepaństwowych, w tym zorganizowanej przestępczości.
7. Epidemie i pandemie.
8. Informacja dominującą bronią, a ludzka psychika polem walki.
9. „Gwiezdne wojny”.
10. Nieprzewidywalność dynamicznej przyszłości.

Przedstawione szanse i zagrożenia są podstawą do identyfikacji zdolności sił specjalnych.

Wyniki zaprezentowano w poniższych tabelach.

4.2. Zdolności sił specjalnych w kontekście szans i zagrożeń

Tabela 4.6. Zdolności sił specjalnych w kontekście dominacji toru informacyjnego

SZANSA 1 - Dominacja toru informacyjnego	
Sytuacja zewnętrzna	<ul style="list-style-type: none"> • Najsilniejsze państwa świata (w tym USA, FR, ChRL) używają głównie toru informacyjnego do oddziaływania międzynarodowego; • Dynamicznie rozwijają się sieci komputerowe i inne technologie informatyczne; • Zaawansowanie informacyjne bezpośrednio przekłada się na zyski ekonomiczne państw; • Kto dysponuje lepszą informacją, ten wygrywa rywalizację; • Infrastruktura krytyczna to już nie obiekt materialny, a proces, w tym informacyjny;

	<ul style="list-style-type: none"> • Ludzka psychika stała się domeną walki (tzw. domena kognitywna).
Sytuacja wewnętrzna	<ul style="list-style-type: none"> • Implementacja dyrektywy NIS2 jest wymogiem obligatoryjnym w UE; • Polska jest celem ataków informacyjnych (w tym informatycznych); • Problemy z atrybucją informacyjnych działań specjalnych; • Polska skupia się na rozwoju materialno-energetycznych sposobów prowadzenia walki, podczas, gdy informacyjne nie są głównym priorytetem.
Charakterystyka wielokryterialna	<p>Cel: Budowanie i wzmacnianie odporności państwa na ataki informacyjne i informatyczne z trwałym połączeniem obszaru militarnego z cywilnym. Prowadzenie walki informacyjnej w stosunku do przeciwnika państwowego jak i niepaństwowego.</p> <p>Istotność: Przetrawianie, odstraszanie i zastraszanie w torze informacyjnym. Dysponowanie możliwościami walki informacyjnej o charakterze wyprzedzającym i odwetowym. Konkurowanie w torze informacyjnym w skali regionalnej.</p> <p>Charakter działań: Operacje specjalne wymierzone w infrastrukturę krytyczną przeciwnika oraz prowadzenie informacyjnych operacji specjalnych w każdym miejscu na świecie.</p> <p>Priorytet: Współuczestniczenie w walce informacyjnej i informatycznej (w tym w konflikcie o wysokiej intensywności).</p> <p>Korzyści: Silna pozycja regionalna i zdolność do zastraszania potencjalnych rywali, poprawa zarządzania kryzysowego, wzrost odporności infrastruktury krytycznej, lepsza analiza ryzyk informacyjnych na poziomie państwa.</p>
Cel i działania polityczne państwa	<ul style="list-style-type: none"> • Wzrost znaczenia informacji w prowadzeniu polityki państwa.
Możliwe operacje specjalne (funkcje, role, cele, zadania sił specjalnych)	<ul style="list-style-type: none"> • Odejście od myślenia o działaniach specjalnych w kategoriach głównie materialno-energetycznych (typowych dla państw industrialnych i postindustrialnych) i rozwinięcie operacji informacyjnych w torze informacyjnym państwa. • Budowanie odporności państwa na zakłócenia informacyjne (np. zachowanie ciągłości działania). • Siły specjalne jako inkubator kreatywnych rozwiązań walki informacyjnej mogą inspirować i poszukiwać nowych obszarów informacyjnych operacji

	<p>specjalnych.</p> <ul style="list-style-type: none"> Operacje specjalne w relacjach informacyjnych (i sieciach informatycznych) w celu uzyskiwania przewagi, jednocześnie ochraniają własne tajemnice. Potrafią za pomocą informacji oddziaływać na poszczególne jednostki oraz grupy. Mogą wspierać działania obszaru cywilnego i wojskowego w ramach budowania odporności państwa. Mogą zdobywać „serca i umysły” w relacjach informacyjnych.
Rodzaj operacji specjalnych	<ul style="list-style-type: none"> Informacyjne (w tym informatyczne) działania specjalne w szerokim połączeniu z obszarem cywilnym, ośrodkami naukowo-badawczymi, wywiadem i kontrwywiadem, całymi SZ RP. Materialno-energetyczne operacje specjalne w celu wywołania odpowiedniego efektu informacyjnego.
Pożądane zdolności sił specjalnych	<p>Zdolność do:</p> <ul style="list-style-type: none"> rozwijania utajnionych struktur informacyjnych przewagi asymetrycznej; rozwijania współpracy z ośrodkami naukowo-badawczymi; rozwijania informacyjnych działań specjalnych w różnych środowiskach (media, sieci społecznościowe); dowodzenia i kierowania oraz koordynacji informacyjnych i materialno-energetycznych działań specjalnych; szybkiego wdrażania różnych rozwiązań; skrytego działania, obniżania identyfikacji i działań „pod obcą flagą” w środowisku informacyjnym; obrony procesów infrastruktury krytycznej przy wykorzystaniu technik, taktyk i procedur ochrony; sprawnego dowodzenia i kontroli oraz koordynacji na poziomie polityczno-strategicznym operacji specjalnych o charakterze informacyjnym i materialno-energetycznym.

Zródło: Opracowanie własne.

Tabela 4.7. Zdolności sił specjalnych w kontekście posiadania wyjątkowej broni skutecznego odstraszania

SZANSA 2 - Posiadanie wyjątkowej broni skutecznego odstraszania	
Sytuacja zewnętrzna	<ul style="list-style-type: none"> Względnie łatwa produkcja BMR, brudnych bomb, broni masowego zakłócania informacyjnego. Rosnąca wrażliwość państw na usługi krytyczne dystrybuowane przez odpowiednio przygotowaną infrastrukturę.
Sytuacja wewnętrzna	<ul style="list-style-type: none"> Utrzymująca się dysproporcja przewagi

	<p>materialno-energetycznej z głównym oponentem Polski jakim jest Federacja Rosyjska.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Brak masowej akceptacji obowiązkowej służby wojskowej. • Brak dużej ilości środków przenoszenia (np. rakiet balistycznych).
Charakterystyka wielokryterialna	<p>Cel: Dysponowanie narzędziem odstraszenia i zastraszania (prowadzenie polityki bezpieczeństwa z pozycji siły).</p> <p>Istotność: Zapewnienie strategicznego odstraszenia niezależnego od reakcji sojuszy / koalicji międzynarodowych.</p> <p>Charakter działań: Operacje specjalne na terytorium przeciwnika kierunkujące uderzenia na infrastrukturę krytyczną i duże zgrupowania wojsk przeciwnika. W przypadku długotrwałego konfliktu używanie małych ładunków jądrowych, broni chemicznej i biologicznej na wybraną infrastrukturę krytyczną w celu paraliżu państwa przeciwnika (komponentu wojskowego i cywilnego).</p> <p>Priorytet: Uzyskanie niezależności politycznej w prognozowanej sytuacji braku aprobaty środowiska międzynarodowego. W wyniku niskiego poziomu produkcji tego typu uzbrojenia w Polsce konieczne jest znalezienia partnera w środowisku międzynarodowym.</p> <p>Korzyści: Polska jako kraj względnie niezależny militarnie może realizować swój interes narodowy z pozycji siły w sytuacjach tego wymagających.</p>
Cel i działania polityczne państwa	<ul style="list-style-type: none"> • Długotrwałe dysponowanie bronią odstraszenia strategicznego w wyniku wytworzenia, wynalezienia, zdobycia.
Możliwe operacje specjalne (funkcje, role, cele, zadania sił specjalnych)	<ul style="list-style-type: none"> • Siły specjalne są dysponentem i nośnikiem super broni. Mają przygotowane i utajnione małe zespoły osobowe przeznaczone do użycia w przypadku ochrony żywotnych interesów państwa.
Rodzaj operacji specjalnych	<ul style="list-style-type: none"> • Materialno-energetyczne operacje specjalne (użycie). • Informacyjne operacje specjalne (odstraszanie).
Pożądane zdolności sił specjalnych	<p>Zdolność do:</p> <ul style="list-style-type: none"> • pracy ze specyficzną bronią; • rozpoznania infrastruktury krytycznej własnej

	<p>(w celu ochrony) oraz przeciwnika (w celu niszczenia) na morzu i lądzie;</p> <ul style="list-style-type: none"> • infiltracji z bronią w rejon działania; • dostarczania broni w punkt użycia (np. za pomocą środków bezzałogowych); • eksfiltracji z rejonu działania po użyciu; • sprawnego dowodzenia i kontroli oraz koordynacji operacji specjalnych o charakterze informacyjnym i materialno-energetycznym na poziomie polityczno-strategicznym.
--	---

Źródło: opracowanie własne.

Tabela 4.8. Zdolności sił specjalnych w kontekście realizacji polityki za pomocą technologii

SZANSA 3 - Realizacja polityki za pomocą technologii	
Sytuacja zewnętrzna	<ul style="list-style-type: none"> • Nowoczesne technologie nie są w równym stopniu dostępne wszystkim państwom. Istnieją państwa, która dysponują nowoczesnymi technologiami i państwa nieposiadające dostępu do nowoczesnych technologii.
Sytuacja wewnętrzna	<ul style="list-style-type: none"> • Polska współpracując z państwami wysokorozwiniętymi technologicznie ma możliwość dostępu do nowoczesnych technologii i nie tylko może z nich korzystać, ale i modernizować swój potencjał sprzętowy. • Polska, będąc na wschodniej granicy UE i NATO, sąsiaduje z niektórymi krajami wschodnimi, które mogą być zapóźnione pod względem możliwości wykorzystywania różnych rozwiązań technologicznych. Może zwłaszcza uzyskać dominację nad nimi w sferze produkcji i usług w sektorze cywilnym i militarnym.
Charakterystyka wielokryterialna	<p>Cel: Pozyskanie narzędzi strategicznej przewagi nad krajami o potęgze równorzędnej lub przewyższającymi Polskę pod względem dotychczasowej potęgi.</p> <p>Istotność: Wzrost samodzielności względem perspektywy zmian w sojuszach / koalicjach międzynarodowych. Dysponowanie narzędziem odstraszenia lub zaskoczenia (w wypadku jego nieujawnienia).</p> <p>Charakter działań: W wyniku wysiłków całego państwa na pozyskanie konkretnej technologii Polska zyska przewagę w zakresie np. nanotechnologii, biotechnologii, informatyki, chemii, walki radioelektronicznej, akustyki itd.</p> <p>Priorytet: Ze względu na niski poziom zdolności produkcji</p>

	<p>nowoczesnych technologii poszukanie partnera o odpowiednich możliwościach w środowisku międzynarodowym.</p> <p>Korzyści: Polska zostaje zaliczona do grupy państw dysponujących wpływem w UE, staje się ważnym partnerem, uniezależnia się od sojuszy / koalicji, uzyskuje zdolność do oddziaływania (sterowania) otoczeniem międzynarodowym.</p>
Cel i działania polityczne państwa	<ul style="list-style-type: none"> • Wysiłek państwa ukierunkowany na pozyskanie supernowoczesnej technologii, następnie prowadzenie testów i wprowadzenie technologii do działań militarnych i cywilnych. • Wykorzystywanie narzędzi do celów polityki bezpieczeństwa państwa jako elementu utajnionych operacji, o których przeciwnik dowie się po ich realizacji, kiedy będzie już za późno na reakcję.
Możliwe operacje specjalne (funkcje, role, cele, zadania sił specjalnych)	<ul style="list-style-type: none"> • Wskazywanie kierunku badań w ramach działań specjalnych. • Utrzymywanie kontaktów z ośrodkami badawczymi i wynalazcami. • Udział w pracach badawczych i testowych. • Używanie technologii w pełnym spektrum operacji specjalnych, szczególnie w czasie pokoju. • Rozpowszechnianie technologii w siłach zbrojnych RP.
Rodzaj operacji specjalnych	<ul style="list-style-type: none"> • Informacyjne operacje specjalne – „wzbudzanie strachu”
Pożądane zdolności sił specjalnych	<p>Zdolność do:</p> <ul style="list-style-type: none"> • współdziałania w pracach badawczych; • poszukiwania nowych rozwiązań; • zarządzania technologią; • wykorzystania w realnych operacjach specjalnych; • utrzymywania tajemnicy.

Źródło: Opracowanie własne.

Tabela 4.9. Zdolności sił specjalnych w kontekście zwiększenia możliwości kształtowania otoczenia państwa

SZANSA 4 - Zwiększa się możliwość kształtowania otoczenia państwa;	
Sytuacja zewnętrzna	<ul style="list-style-type: none"> • W UE za jeden z ważniejszych nurtów prowadzenia polityki wewnętrznej przyjmowany jest nurt proekologiczny związany z wzrostem czystości spalin, wód, powietrza. • Uruchamiane są znaczne fundusze związane na ochronę środowiska. • Zewnętrzne podmioty państwowe wykorzystują politykę proekologiczną do swoich celów (np. nakaz

	<p>zamknięcia kopalni w Turowie).</p> <ul style="list-style-type: none"> • Coraz większa współzależność pomiędzy przemysłem z jego infrastrukturą krytyczną a środowiskiem naturalnym.
Sytuacja wewnętrzna	<ul style="list-style-type: none"> • Część infrastruktury krytycznej, w wyniku swojej działalności, wytwarza produkty uboczne i zanieczyszcza środowisko naturalne. W wyniku tego może dochodzić do rozmaitych kryzysów ekologicznych (np. kryzys na Odrze w 2022 był wynikiem różnych czynników, wśród których mogła się znaleźć zasolona woda z kopalni).
Charakterystyka wielokryterialna	<p>Cel: bezpieczeństwo własnego środowiska naturalnego oraz zdolność do kształtowania środowiska naturalnego przeciwnika.</p> <p>Istotność: Stan środowiska naturalnego decyduje o przetrwaniu jednostki, grupy i całego państwa.</p> <p>Charakter działań: Budowanie odpornego państwa, w szczególności odpornej infrastruktury krytycznej i odpornego społeczeństwa, na zmiany w środowisku naturalnym. Kształtowanie świadomości ekologicznej społeczeństwa. Prowadzenie monitoringu i utrzymywanie świadomości sytuacyjnej środowiska naturalnego.</p> <p>Priorytet: Rozwijanie systemu zarządzania kryzysowego w sytuacjach klęsk żywiołowych i ekologicznych, nakierowanego na przetrwanie państwa w sytuacjach kryzysowych i podczas katastrof wywołanych w środowisku naturalnym.</p> <p>Korzyści: Wzrost zachowań proekologicznych, zapobieganie katastrofom ekologicznym o zasięgu krajowym czy regionalnym z udziałem Polski i krajów sąsiadujących. Oszczędzanie środków na neutralizację negatywnych skutków katastrofy ekologicznej.</p>
Cel i działania polityczne państwa	<ul style="list-style-type: none"> • Powiększanie potencjału państwa.
Możliwe operacje specjalne (funkcje, role, cele, zadania sił specjalnych)	<ul style="list-style-type: none"> • Ochrona infrastruktury krytycznej. • Identyfikowanie słabych stron ochrony własnej infrastruktury krytycznej. • Niszczenie infrastruktury krytycznej przeciwnika celem spowodowania katastrofy ekologicznej. • Kierowanie nastrojami otoczenia w wyniku katastrofy ekologicznej.
Rodzaj operacji specjalnych	<ul style="list-style-type: none"> • Informacyjne operacje specjalne. • Materialno-energetyczne operacje specjalne.
Pożądaną zdolności sił	Zdolność do:

specjalnych	<ul style="list-style-type: none"> • ochrony wybranych procesów infrastruktury krytycznej państwa; • doskonalenia się na bazie doświadczeń; • zrozumienia procesów katastrof i klęsk ekologicznych; • utrzymywania wysokiego poziomu tajemnicy; • sprawnego dowodzenia i kontroli oraz koordynacji na poziomie polityczno-strategicznym operacji specjalnych o charakterze informacyjnym i materialno-energetycznym.
-------------	---

Źródło: opracowanie własne

Tabela 4.10. Zdolności sił specjalnych w kontekście lokalnej współpracy

SZANSA 5 - Lokalna współpraca międzynarodowa prowadzi do stabilizacji otoczenia państwa;	
Sytuacja zewnętrzna	<ul style="list-style-type: none"> • Ukraina dąży do integracji z UE. • Maleje wpływ Federacji Rosyjskiej na kraje byłego bloku wschodniego. • Militarna aktywność Federacji Rosyjskiej. • Zacieśnianie współpracy państw UE. • Rozwijanie europejskich działań na rzecz zwiększenia bezpieczeństwa i obrony.
Sytuacja wewnętrzna	<ul style="list-style-type: none"> • Poszukiwanie bezkolizyjnego rozwiązania ewentualnych kwestii sporów o infrastrukturę (np. rzeka Odra, tor podejścia w Świnoujściu). • Tworzenie specjalnych stref ekonomicznych przy granicy państwa. • Tworzenie regionalnych struktur współpracy w celu rozwiązywania sytuacji kryzysowych.
Charakterystyka wielokryterialna	<p>Cel: Poprzez zwiększanie bezpieczeństwa regionalnego zwiększanie zasięgu oddziaływania państwa.</p> <p>Istotność: Współpraca międzynarodowa pośrednio podnosi poziom bezpieczeństwa państwa.</p> <p>Charakter działań: Zwiększanie strefy bezpieczeństwa. Zawieranie umów międzynarodowych o charakterze militarnym i tworzenie wspólnych jednostek wojskowych (doraźnych czy stałych) w celu np. działań prewencyjnych.</p> <p>Priorytet: Sprzężenie zwrotne pomiędzy bezpieczeństwem sąsiada a bezpieczeństwem własnym.</p> <p>Korzyści: W wyniku wzrostu relacji politycznych z militarnymi powstawanie współzależności bezpieczeństwa regionalnego.</p>

Cel i działania polityczne państwa	<ul style="list-style-type: none"> • Wspólne, skoordynowane działania RP i sąsiadów.
Możliwe operacje specjalne (funkcje, role, cele, zadania sił specjalnych)	<ul style="list-style-type: none"> • Rozwiązywanie lokalnych sytuacji kryzysowych za pomocą wspólnych i połączonych sił specjalnych. • Wspólne operacje specjalne w środowisku globalnym. • Wspólne ćwiczenia w rejonach przygranicznych (lądowych, wodnych i morskich) oparte o lokalne scenariusze oraz ćwiczenia ze współdzieloną, europejską infrastrukturą krytyczną (np. polsko-duńskie ćwiczenia na Baltic Pipe).
Rodzaj operacji specjalnych	<ul style="list-style-type: none"> • Informacyjne operacje specjalne. • Materialno-energetyczne operacje specjalne.
Pożądane zdolności sił specjalnych	<p>Zdolność do:</p> <ul style="list-style-type: none"> • współdziałania w środowisku międzynarodowym; • interoperacyjności w ramach międzynarodowych struktur zadaniowych; • zaangażowania cywilno-wojskowego; • sprawnego dowodzenia i kontroli oraz koordynacji na poziomie polityczno-strategicznym operacji specjalnych o charakterze informacyjnym i materialno-energetycznym.

Zródło: opracowanie własne.

Tabela 4.11. Zdolności sił specjalnych w kontekście zwalczania organizacji przestępczych i terrorystycznych

SZANSA 6 - Zwiększają się szanse na skuteczne zwalczanie organizacji przestępczych i terrorystycznych;	
Sytuacja zewnętrzna	<ul style="list-style-type: none"> • Coraz bliższa współpraca państw w celu zwalczania grup przestępczych i terrorystycznych. • Międzynarodowy system finansowania walki z przestępcami i terrorystami. • Embarga w dostawie broni podwójnego przeznaczenia. • Sankcje dla państw wspierających terroryzm. • Wspólny front walki ze źródłami finansowania grup przestępczych i terrorystycznych (np. pranie brudnych pieniędzy, narkobiznes).
Sytuacja wewnętrzna	<ul style="list-style-type: none"> • Zobowiązania polityczne z UE w sprawie zwalczania przestępczości. • Możliwość współudziału w działaniach skierowanych przeciwko podmiotom wspierającym terroryzm.
Charakterystyka wielokryterialna	<p>Cel: Przygotowanie sprawnego wywiadu i rozpoznania skierowanego przeciwko zamachom terrorystycznym. Wymiana informacyjna ze środowiskiem międzynarodowym. Zarządzanie działaniami anty-</p>

	<p>i kontrterrorystycznymi. Współdział w międzynarodowych strukturach zwalczających zorganizowaną przestępczość i terroryzm.</p> <p>Istotność: Kontrola procesów bezpieczeństwa na własnym terytorium. Podejmowanie politycznie suwerennych decyzji bez konieczności realizacji ultimatum. Państwo jest podmiotem wiarygodnym w stosunkach międzynarodowych.</p> <p>Charakter działań: Ograniczanie możliwości korupcji urzędników państwowych. Brak wpływu przestępczości zorganizowanej na decyzje państwa w wyniku porwań, wymuszeń, napadów itd. Działania wyprzedzające potencjalne ataki terrorystyczne.</p> <p>Priorytet: Niedopuszczenie grup przestępczych i grup terrorystycznych do wpływu na państwo.</p> <p>Korzyści: Stabilność polityczna i gospodarcze. Organy państwa są bezpieczne.</p>
Cel i działania polityczne państwa	<ul style="list-style-type: none"> • Zwiększenie możliwości własnego i międzynarodowego systemu zwalczania przestępczości zorganizowanej oraz grup terrorystycznych. • Likwidowanie źródeł przestępczości i terroryzmu. • Budowanie odporności społecznej na ataki terrorystyczne.
Możliwe operacje specjalne (funkcje, role, cele, zadania sił specjalnych)	<ul style="list-style-type: none"> • Fizyczne zwalczanie terroryzmu w kraju, lokalnie i globalnie. • Wsparcie sił specjalnych policji. • Ochrona infrastruktury krytycznej przed atakami terrorystycznymi.
Rodzaj operacji specjalnych	<ul style="list-style-type: none"> • Informacyjne operacje specjalne. • Materialno-energetyczne działania specjalne.
Pożądane zdolności sił specjalnych	<p>Zdolność do:</p> <ul style="list-style-type: none"> • samodzielnego zwalczania terroryzmu i szczególnie groźnych przestępców; • budowania niejawnych struktur informacyjnych; • wspierania systemu pozamilitarnego; • realizacji w tym samym czasie zadań obronnych i zwalczania terroryzmu; • sprawnego dowodzenia i kontroli oraz koordynacji na poziomie polityczno-strategicznym operacji specjalnych o charakterze informacyjnym i materialno-energetycznym.

Źródło: opracowanie własne.

Tabela 4.12. Zdolności sił specjalnych w kontekście zarządzania kryzysowego

SZANSA 7 - Wzrost skuteczności zarządzania kryzysowego;	
Sytuacja zewnętrzna	<ul style="list-style-type: none"> • Kryzysy generują koszty polityczne, społeczne, ekonomiczne. • Kryzysy mają coraz częściej charakter międzynarodowy, w wyniku współzależności. • Wprowadzanie szeregu ćwiczeń kryzysowych różnego poziomu w sojuszach i koalicjach (np. CMX w NATO). • UE dysponuje mechanizmami wsparcia w sytuacjach kryzysowych (np. UMOL).
Sytuacja wewnętrzna	<ul style="list-style-type: none"> • Uczestnictwo Polski w strukturach, ćwiczeniach i działaniach międzynarodowego systemu zarządzania kryzysowego. • Utrzymujące się różnice w systemach zarządzania kryzysowego między NATO a RP.
Charakterystyka wielokryterialna	<p>Cel: Posiadanie zdolności utrzymywania świadomości sytuacyjnej w sytuacjach kryzysowych. Posiadanie zdolności rozwiązywania konfliktów. Likwidacja kryzysów w jak najszybszym czasie. Zachowanie ciągłości prac rządu i administracji państwowej w sytuacjach kryzysowych.</p> <p>Istotność: Zapobieganie kryzysom w celu obniżenia eskalacji w kierunku konfliktu zbrojnego. Zachowanie równowagi i porządku.</p> <p>Charakter działań: Działania prowadzone na terytorium własnym jak i w rejonach granicy państwa. Wspólny międzynarodowy system świadomości sytuacyjnej informujący o zagrożeniach. Działania połączone.</p> <p>Priorytet: Współpraca cywilno-wojskowa ukierunkowana na rozwiązywanie problemów przed pojawieniem się kryzysów. Spłaszczenie struktur zarządzania kryzysowego i decentralizacja. Szybkość przekazywania informacji.</p> <p>Korzyści: Skuteczny system kierowania państwem w wypadku zakłóceń kryzysowych (w tym wojny). Ograniczenie kryzysów.</p>
Cel i działania polityczne państwa	<ul style="list-style-type: none"> • Posiadanie systemu świadomości sytuacyjnej. • Minimalizacja czasu reakcji na sytuacje kryzysowe. • Pozyskiwanie i przekazywanie wiedzy oraz pomoc w sytuacjach kryzysowych w środowisku międzynarodowym.
Możliwe operacje specjalne (funkcje, role, cele, zadania sił specjalnych)	<ul style="list-style-type: none"> • Budowanie odporności państwa. • Ochrona procesów krytycznych państwa. • Wspieranie sił specjalnych innych państw w sytuacjach kryzysowych.

Rodzaj działań specjalnych	<ul style="list-style-type: none"> • Informacyjne działania państwa.
Pożądane zdolności sił specjalnych	<p>Zdolność do:</p> <ul style="list-style-type: none"> • poprawnego prognozowania sytuacji kryzysowych; • szybkiej reakcji; • własnego przetrwania w sytuacjach kryzysowych; • budowania niejawnych struktur informacyjnych; • utrzymywania wysokiej tajemnicy ochrony procesów krytycznych.

Źródło: opracowanie własne.

Tabela 4.13. Zdolności sił specjalnych w kontekście osiągnięcia przewagi w nowych niszach cywilizacyjnych

SZANSA 8 - Możliwość osiągnięcia przewagi w nowych niszach cywilizacyjnych	
Sytuacja zewnętrzna	<ul style="list-style-type: none"> • Swobodny dostęp do szerokich zasobów informacyjnych i technologicznych. • Zapotrzebowanie na produkty wysokich technologii. • Produkcja technologii podlegająca normom jakościowym. • Lustrzane odbicie w świecie wirtualnym.
Sytuacja wewnętrzna	<ul style="list-style-type: none"> • Niskie zapotrzebowanie na produkty przestarzałe. • Uzależnienie rynków od nowych technologii.
Charakterystyka wielokryterialna	<p>Cel: Przystosowanie gospodarki państwa do zmian technologicznych w otoczeniu. Tworzenie przewagi konkurencyjnej w niszach (obszarach). Ograniczanie przestarzałych technologii w RP. Ułatwianie przepływu technologii pomiędzy jej wytwórcą a sferą bezpieczeństwa państwa. Powiązanie ekonomii z bezpieczeństwem państwa.</p> <p>Istotność: Polska nie może być zapóźniona technologicznie, bo przestanie brać udział w konkurowaniu z innymi państwami, co spowoduje brak możliwości kształtowania otoczenia.</p> <p>Charakter działań: Rozwój robotyki i systemów informatycznych. Polepszanie warunków pracy. Wzrost jakości usług i produktów.</p> <p>Priorytet: Skupienie się na niszach, w których Polska może dominować nad innymi państwami.</p> <p>Korzyści: Polska jako liczący się partner w dziedzinie produkcji w ramach UE. Produkcja podwójnego zastosowania (cywilno-obronna) oraz wytwarzanie szczególnych produktów (np. w ramach nanotechnologii, bioinżynierii itp.).</p>
Cel i działania polityczne państwa	<ul style="list-style-type: none"> • Identyfikowanie nisz oraz pozyskiwanie zdolności produkcyjnych w celu uzyskania przewagi w danych

	<p>dziedzinach.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Utrzymanie przewagi w celu zwiększenia wpływu na środowisko międzynarodowe.
Możliwe operacje specjalne (funkcje, role, cele, zadania sił specjalnych)	<ul style="list-style-type: none"> • Poszukiwanie nisz w działaniach specjalnych. i Zaangażowanie cywilno-wojskowe w celu poszukiwania nowych nisz. • Ochrona i obrona infrastruktury krytycznej dla danej niszy.
Rodzaj operacji specjalnych	<ul style="list-style-type: none"> • Informacyjne operacje specjalne. • Materialno-energetyczne działania specjalne.
Pożądane zdolności sił specjalnych	<p>Zdolność do:</p> <ul style="list-style-type: none"> • poszukiwania nowych rozwiązań; • uzyskania przewagi w międzynarodowym środowisku sił specjalnych; • ochrony i obrony nowych oraz specyficznie nowych usług gwarantujących przewagę; • sprawnego dowodzenia i kontroli oraz koordynacji na poziomie polityczno-strategicznym operacji specjalnych o charakterze informacyjnym i materialno-energetycznym.

Źródło: opracowanie własne.

Tabela 4.14. Zdolności sił specjalnych w kontekście zwiększania aktywności społecznej oraz porządku publicznego

SZANSA 9 - Zwiększanie aktywności społecznej oraz porządku publicznego	
Sytuacja zewnętrzna	<ul style="list-style-type: none"> • Wyłaniająca się jednolita płaszczyzna polityki w UE oraz chęć dołączenia do niej innych państw regionu. • Postępująca integracja systemów i służb bezpieczeństwa w UE. • Dyrektywy NIS2 i CER. • Zwiększająca się wykrywalność przestępstw o charakterze międzynarodowym. • Budowa europejskich sił zbrojnych. • Rozszerzenie NATO.
Sytuacja wewnętrzna	<ul style="list-style-type: none"> • Utrzymujące się poparcie dla przynależności do UE. • Przynależność Polski do NATO. • Stabilna sytuacja bezpieczeństwa Polski (stan pokoju materialno-energetycznego).
Charakterystyka wielokryterialna	<p>Cel: Integrowanie poparcia społecznego i różnych grup społecznych dla celów realizacji polityki państwa. Połączenie tradycyjnych wartości z potrzebami przyszłości.</p> <p>Istotność: Utrzymanie wizerunku wiarygodnego partnera w otoczeniu oraz realizacja rozwoju ekonomicznego i technologicznego.</p> <p>Charakter działań: Włączenie społeczeństwa w aktywność</p>

	<p>społeczną związaną z budowaniem odporności państwa. Stworzenie Obrony Cywilnej. Rozpowszechnianie świadomości o współodpowiedzialności obywateli za bezpieczeństwo państwa.</p> <p>Priorytet: Budowanie odporności społecznej.</p> <p>Korzyści: Społeczeństwo będzie czuło, że jest odpowiedzialne za losy państwa i wzmocni się poziom zaufania do rządu i organów prawa.</p>
Cel i działania polityczne państwa	<ul style="list-style-type: none"> • Utrzymanie pokoju doprowadzi do konsolidacji społeczeństwa, aby realizować cele i interesy narodowe. • Zwiększenie porządku publicznego oraz bezpieczeństwa wewnętrznego.
Możliwe operacje specjalne (funkcje, role, cele, zadania sił specjalnych)	<ul style="list-style-type: none"> • Zaangażowanie cywilno-wojskowe. • Wsparcie innych służb bezpieczeństwa (np. policji). • Zdolność do prowadzenia operacji stabilizacyjnych w środowisku wewnętrznym i lokalnym.
Rodzaj operacji specjalnych	<ul style="list-style-type: none"> • Informacyjne operacje specjalne.
Pożądane zdolności sił specjalnych	<p>Zdolność do:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wspierania sił pozamilitarnych; • konsolidacji i wpływu społecznego; • tworzenia kultury bezpieczeństwa.

Źródło: opracowanie własne

Tabela 4.15. Zdolności sił specjalnych w kontekście nowych form walki asymetrycznej

ZAGROŻENIE 1 - Nowe formy walki asymetrycznej;	
Sytuacja zewnętrzna	<ul style="list-style-type: none"> • Nasilają się ataki na przestrzeń informacyjną prowadzone przez pojedyncze osoby lub grupy (np. dezinformacja, hakerzy). • W wyniku alienacji od prawa i władzy oraz życia w świecie wirtualnym coraz częściej pojedyncze osoby lub grupy prowadzą działalność asymetryczną (w tym terrorystyczną). • Następuję destabilizacja organów państwowych za pomocą działań asymetrycznych, szczególnie w krajach o rozwiniętej demokracji. • Atrybucja ataków asymetrycznych nie zawsze jest jasna.
Sytuacja wewnętrzna	<ul style="list-style-type: none"> • W wyniku niskiego poziomu kształtowania stosunków społecznych formują się organizacje skrajne. • Istnieje podatność na ataki asymetryczne.
Charakterystyka wielokryterialna	<p>Miejsce: Własna infrastruktura krytyczna.</p> <p>Atrybucja: Głównymi sprawcami ataków asymetrycznych</p>

	<p>będzie Federacja Rosyjska, kraje bliskowschodnie oraz inne państwa chcące wpływać na sytuację polityczną; grupy pozapaństwowe oraz pojedyncze osoby.</p> <p>Prawdopodobieństwo: Niskie, jeśli chodzi o ataki materialno-energetyczne, natomiast wzrastające, jeśli chodzi o ataki informacyjne.</p> <p>Charakter: Wśród ataków materialno-energetycznych należy wskazać głównie działania specjalne / terrorystyczne, a informacyjne mają głównie charakter manipulacyjny, dezinformacyjny oraz informatyczny.</p> <p>Miejsca: Infrastruktura krytyczna państwa.</p> <p>Następstwa: Lokalne zakłócenia funkcjonowania państwa lub paraliż funkcjonowania państwa.</p>
Cel i działania polityczne państwa	<ul style="list-style-type: none"> • Podwyższanie odporności państwa i infrastruktury krytycznej. • Identyfikacja atrybucji ataków. • Zapewnienie funkcjonowania państwa przy minimalizacji szkód. • Samodzielna lub we współdziałaniu z innymi państwami likwidacja źródeł walki asymetrycznej. • Działania prewencyjnych i odwetowych.
Możliwe operacje specjalne (funkcje, role, cele, zadania sił specjalnych)	<ul style="list-style-type: none"> • Ochrona i obrona infrastruktury krytycznej. • Zaangażowanie cywilno-wojskowe. • Budowa odporności państwa na zagrożenia asymetryczne.
Rodzaj operacji specjalnych	<ul style="list-style-type: none"> • Informacyjne operacje specjalne. • Materialno-energetyczne operacje specjalne.
Pożądane zdolności sił specjalnych	<p>Zdolność do:</p> <ul style="list-style-type: none"> • ochrony i obrony infrastruktury krytycznej państwa; • szybkiej reakcji wsparcia układu pozamilitarnego; • realizacji punktowych operacji specjalnych; • zaangażowania cywilno-wojskowego; • sprawnego dowodzenia i kontroli oraz koordynacji na poziomie polityczno-strategicznym operacji specjalnych o charakterze informacyjnym i materialno-energetycznym.

Źródło: opracowanie własne.

Tabela 4.16. Zdolności sił specjalnych w kontekście zmian środowiska w wyniku działalności człowieka

ZAGROŻENIE 2 - Zmiany środowiska w wyniku działalności człowieka;	
Sytuacja zewnętrzna	<ul style="list-style-type: none"> • Zanieczyszczanie środowiska naturalnego i odejście od filogenetycznego przystosowania

	<p>człowieka.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Eksploatacja środowiska naturalnego. • Powstawanie konfliktów międzynarodowych na tle katastrof środowiskowych. • Niepokoje społeczne i ruchy proekologiczne wynikające z pogarszającego się stanu środowiska naturalnego. • Wykorzystywanie stanu środowiska do prowadzenia polityki.
Sytuacja wewnętrzna	<ul style="list-style-type: none"> • Składowanie na dnie Morza Bałtyckiego niebezpiecznych substancji. • Zwiększająca się ilość pierwiastków niebezpiecznych w glebie i wodach. • Zanieczyszczanie wody morskiej przez rzeki śródlądowe. • Niepokoje społeczne i ruchy proekologiczne spowodowane katastrofami środowiskowymi.
Charakterystyka wielokryterialna	<p>Miejsce: W wyniku degradacji środowiska naturalnego możliwe sytuacje kryzysowe na terenie całego kraju. Duże aglomeracje, strefy styku wody i lądu, tereny blisko zakładów przemysłowych.</p> <p>Atrybucja: W wyniku działalności człowieka możliwe są przypadkowe lub celowe zmiany środowiskowe.</p> <p>Prawdopodobieństwo: Bardzo wysokie przez cały czas.</p> <p>Charakter: W wyniku działalności człowieka może nastąpić celowe lub przypadkowe zatrucie / skażenie środowiska.</p> <p>Następstwa: napięcia społeczne, brak dostaw istotnych usług, obarczanie się winą za powstałe katastrofy lokalnie i regionalnie, migracje ludności.</p>
Cel i działania polityczne państwa	<ul style="list-style-type: none"> • Utrzymanie zasobów wody pitnej i odpowiedniej jakości pożywienia. • Świadomość sytuacyjna zagrożeń związanych z zanieczyszczeniem środowiska naturalnego. • Część zarządzania kryzysowego nakierowana na środowisko naturalne (prognozowanie, planowanie, przygotowanie, reagowanie, odbudowa). • Ochrona obywateli i majątku narodowego.
Możliwe operacje specjalne (funkcje, role, cele, zadania sił specjalnych)	<ul style="list-style-type: none"> • Wsparcie bezpieczeństwa zewnętrznego na wypadek zmian środowiskowych. • Wsparcie sił pozawojskowych w reagowaniu kryzysowym.

	<ul style="list-style-type: none"> • Zaangażowanie cywilno-wojskowe. • Ochrona i obrona infrastruktury krytycznej.
Rodzaj operacji specjalnych	<ul style="list-style-type: none"> • Informacyjne działania specjalne.
Pożądane zdolności sił specjalnych	<p>Zdolność do:</p> <ul style="list-style-type: none"> • przetrwania w trakcie zmian środowiskowych i wykonywania zadań; • zaangażowania cywilno-wojskowego; • szybkiego wsparcia sił pozawojskowych.

Źródło: opracowanie własne.

Tabela 4.17. Zdolności sił specjalnych w kontekście masowych migracji

ZAGROŻENIE 3 - Masowe migracje	
Sytuacja zewnętrzna	<ul style="list-style-type: none"> • Wojna na Ukrainie. • Zwiększanie się różnic pomiędzy krajami europejskimi a Europą wschodnią, Afryką i Azją. • Możliwe epidemie (głównie w Azji i Afryce). • Powrót napięć na Bałkanach. • Niski stopień respektowania praw człowieka w krajach sąsiadujących i regionalnych. • Wykorzystywanie przez Federację Rosyjską inżynierii migracji jako broni.
Sytuacja wewnętrzna	<ul style="list-style-type: none"> • Bycie w strukturach UE prowadzi do traktowania Polski jako obszaru tranzytowego i / lub docelowego przez inne kraje regionu. • Polska jako cel inżynierii migracyjnej.
Charakterystyka wielokryterialna	<p>Miejsce: koncentracja we wschodniej części kraju oraz w dużych aglomeracjach.</p> <p>Atrybucja: Federacja Rosyjska (w wyniku inżynierii migracji), Ukraina, Białoruś, Litwa (w wyniku sytuacji politycznej i wojennej), kraje Azji i Afryki (w wyniku sytuacji ekonomicznej i politycznej).</p> <p>Prawdopodobieństwo: zjawisko masowej migracji na tle ekonomicznym właśnie trwa i będzie się intensyfikować.</p> <p>Charakter: Duże masy ludzkie będą starały się w sposób zgodny z prawem lub poza normami prawa międzynarodowego przedostawać na terytorium RP.</p> <p>Następstwa: Paraliż funkcjonowania państwa w skali lokalnej, rozwój przestępczości, przemyt i epidemie w wyniku przenoszenia chorób zakaźnych.</p>
Cel i działania polityczne państwa	<ul style="list-style-type: none"> • Zarządzanie migracjami.

	<ul style="list-style-type: none"> • Utrzymanie bezpieczeństwa wewnętrznego i zewnętrznego. • Pomoc humanitarna. • Funkcjonowanie organów państwa.
Możliwe operacje specjalne (funkcje, role, cele, zadania sił specjalnych)	<ul style="list-style-type: none"> • Wsparcie sił zbrojnych w utrzymaniu bezpieczeństwa zewnętrznego. • Wsparcie układu pozamilitarnego w utrzymaniu bezpieczeństwa wewnętrznego. • Ochrona i obrona infrastruktury państwa.
Rodzaj operacji specjalnych	<ul style="list-style-type: none"> • Informacyjne operacje specjalne. • Materialno-energetyczne działania specjalne.
Pożądane zdolności sił specjalnych	<p>Zdolność do:</p> <ul style="list-style-type: none"> • współdziałania w ramach osłony strategicznej Polski, UE i NATO; • zaangażowania cywilno-wojskowego; • wspierania układu pozamilitarnego w utrzymaniu porządku i eliminacji najgroźniejszych migrantów; • wsparcia przy niesieniu pomocy humanitarnej; • sprawnego dowodzenia i kontroli oraz koordynacji na poziomie polityczno-strategicznym operacji specjalnych o charakterze informacyjnym i materialno-energetycznym.

Źródło: opracowanie własne.

Tabela 4.18. Zdolności sił specjalnych w kontekście ograniczonych zasobów surowcowych

ZAGROŻENIE 4. Ograniczone zasoby surowców;	
Sytuacja zewnętrzna	<ul style="list-style-type: none"> • Manipulacje cenami ropy naftowej. • Destabilizacja sytuacji ekonomicznej w państwach rozwiniętych. • Poszukiwanie nowych źródeł energii. • Zmiana architektury transferu energii w Europie. • Federacja Rosyjska poszukuje nowych rynków odbioru zasobów surowcowych. • Gromadzenie przez Chiny dużych zapasów stali. • W wyniku kryzysu surowcowego kryzys / rozpad sojuszy / koalicji.
Sytuacja wewnętrzna	<ul style="list-style-type: none"> • W wyniku niedoboru surowców kryzys wewnętrzny państwa. • Możliwość załamania się władzy w państwie. • Powiększanie się długu publicznego aż po

	<p>niewypłacalność państwa.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Nasilanie się patologii społecznych.
Charakterystyka wielokryterialna	<p>Miejsce: Na skutek niedostarczenia przez państwo kluczowych usług pojawią się niepokoje społeczne, szczególnie w dużych aglomeracjach.</p> <p>Atrybucja: państwa wydobywające paliwa kopalniane oraz państwa kontrolujące rynki surowców doprowadzą do kryzysu.</p> <p>Prawdopodobieństwo: W perspektywie średnioterminowej (tj. 10-15 lat) duże zagrożenie dla państwa.</p> <p>Charakter: W wyniku płynnego załamania się dostaw nastąpi gwałtowny paraliż państwa.</p> <p>Następstwa: Pełny paraliż państwa.</p>
Cel i działania polityczne państwa	<ul style="list-style-type: none"> • Odporność państwa na kryzys surowcowy. • Pozyskiwanie i magazynowanie surowców o znaczeniu strategicznym. • Działania zapewniające dostęp do surowców strategicznych. • Ochrona infrastruktury krytycznej odpowiedzialnej za magazynowanie surowców strategicznych. • Dysponowanie alternatywnymi środkami i sposobami zapewniania surowców lub ich zamienników.
Możliwe operacje specjalne (funkcje, role, cele, zadania sił specjalnych)	<ul style="list-style-type: none"> • Udział w działaniach zapewniających dostęp państwa do surowców, ich handlu i transportu – samodzielnie oraz we współpracy międzynarodowej. • Ochrona i obrona lokalnej infrastruktury krytycznej odpowiedzialnej za zapewnienie surowców. • Ochrona i obrona działań poszukiwawczych źródeł nowych surowców. • Współpraca z siłami specjalnymi państw zaangażowanych w wydobywanie, transport i dystrybucję surowców.
Rodzaj operacji specjalnych	<ul style="list-style-type: none"> • Informacyjne operacje specjalne. • Materialno-energetyczne działania specjalne.
Pożądane zdolności sił specjalnych	<p>Zdolność do:</p> <ul style="list-style-type: none"> • szybkiej reakcji sił specjalnych; • tworzenia zespołów i grup zadaniowych (TF, TG,) do samodzielnego lub międzynarodowego działania; • zaangażowania cywilno-wojskowego;

	<ul style="list-style-type: none"> • sprawnego dowodzenia i kontroli oraz koordynacji na poziomie polityczno-strategicznym operacji specjalnych o charakterze informacyjnym i materialno-energetycznym.
--	--

Źródło: opracowanie własne.

Tabela 4.19. Zdolności sił specjalnych w kontekście secesji i dezintegracji państwa

ZAGROŻENIE 5 - Secesja i dezintegracja państwa	
Sytuacja zewnętrzna	<ul style="list-style-type: none"> • Aktywne ruchy separatystyczne w Europie (np. kataloński i baskijski w Hiszpanii, Liga Północna we Włoszech, walijski i szkocki w Wielkiej Brytanii) mogą doprowadzić do powstania nowych państw w Europie. • Kryzys / rozpad NATO w wyniku rozbieżności pomiędzy krajami Commonwealthu i Europy kontynentalnej. • Nasilanie się nacjonalizmu, ksenofobii, etnocentryzmów oraz możliwość przejścia władzy przez radykałów w państwach UE. • Odżywanie konfliktów na tle spornych terytoriów w ramach Europy, np. między Węgrami i Rumunią o Siedmiogród, Rumunią i Ukrainą o północą Bukowinę, Turcją i Bułgarią z powodu dyskryminacji mniejszości tureckiej. • Dążenie Niemiec do dominacji w polityce regionalnej i chęć pozyskania kontroli nad bronią masowego rażenia. • Powrót napięć na Bałkanach. • Zakończenie wojny na Ukrainie, którego efektem mogą być nowe państwa uznane przez społeczność międzynarodową oraz zmiana polityki rządu ukraińskiego w postaci roszczeń terytorialnych względem Polski.
Sytuacja wewnętrzna	<ul style="list-style-type: none"> • Dążenie Niemiec do dominacji w regionie i wspieranie przez nie mniejszości niemieckiej na Śląsku Opolskim. • Używanie przewagi w mediach do oddziaływania społecznego w celu odzyskania ziem utraconych po II Wojnie Światowej. • Budowanie tzw. Polski regionów. • Ewentualny rozpad NATO i zmuszenie Polski do samowystarczalności w dziedzinie obronności.
Charakterystyka wielokryterialna	Miejsce: Nowe obszary stosunków międzynarodowych w Europie. Próby secesji

	<p>na Śląsku. Kryzys / rozpad NATO.</p> <p>Atrybucja: Państwa Europy kontynentalnej ze szczególną rolą Niemiec i Federacji Rosyjskiej.</p> <p>Prawdopodobieństwo: W perspektywie średnio- i długoterminowej może dojść do wykształcenia się nowych podziałów w Europie. Rozpad NATO w bliskiej perspektywie czasowej, ze względu na wzrost znaczenia krajów Europy kontynentalnej, w wyniku rozszerzenia NATO oraz kierowania NATO na rywalizację z ChRL, bez interesu krajów europejskich. W perspektywie krótkoterminowej zwiększa się prawdopodobieństwo secesji Śląska.</p> <p>Charakter: W wyniku oddziaływania informacyjnego pojawienie się elementów klasycznej walki materialno-energetycznej.</p> <p>Następstwa: W wyniku ruchów secesjonistycznych na terytorium Polski uwikłanie się w konflikt z Niemcami i Ukrainą.</p>
Cel i działania polityczne państwa	<ul style="list-style-type: none"> • Zachowanie integralności państwa. • Obniżanie prawdopodobieństwa wybuchu walki materialno-energetycznej poprzez odpowiednie działania dyplomatyczne i informacyjne. • Budowanie państwa odpornego na wpływy z zewnątrz wraz z utrzymaniem bezpieczeństwa wewnętrznego i zewnętrznego. • Zdolność do pełnego działania państwa w wypadku dezintegracji sojuszy / koalicji. • Działania w kierunku stabilizacji i integracji terenów przygranicznych z centrum.
Możliwe operacje specjalne (funkcje, role, cele, zadania sił specjalnych)	<ul style="list-style-type: none"> • Realizacja zadań na korzyść ochrony i obrony w warunkach secesji i dezintegracji. • Zaangażowanie cywilno-wojskowe. • Osłona lokalnej infrastruktury krytycznej, mogącej podlegać oddziaływaniom secesyjnym. • Samodzielne operacje specjalne bez wsparcia zewnętrznego. • Akcje bezpośrednio likwidujące zbrojne ruchy separatystyczne. • Działania integrujące międzynarodowe środowisko sił specjalnych. • Kreowanie nowych form współpracy międzynarodowej.

Rodzaj operacji specjalnych	<ul style="list-style-type: none"> • Informacyjne operacje specjalne. • Materialno-energetyczne działania specjalne.
Pożądane zdolności sił specjalnych	<p>Zdolność do:</p> <ul style="list-style-type: none"> • samodzielnych operacji specjalnych; • wydzielania sił zadaniowych w ramach współpracy z układem bezpieczeństwa pozamilitarnego oraz cywilnego w celu działań integracyjnych; • współpracy międzynarodowej; • sprawnego dowodzenia i kontroli oraz koordynacji na poziomie polityczno-strategicznym operacji specjalnych o charakterze informacyjnym i materialno-energetycznym.

Zródło: opracowanie własne.

Tabela 4.20. Zdolności sił specjalnych w kontekście wzrostu znaczenia podmiotów niepaństwowych

ZAGROŻENIE 6 - Wzrost znaczenia podmiotów niepaństwowych (w tym zorganizowanej przestępczości);	
Sytuacja zewnętrzna	<ul style="list-style-type: none"> • 350 koncernów transnarodowych produkuje 1/3 światowego PKB. • Powstają prywatne firmy z dziedziny militarnej i bezpieczeństwa. • Angażowanie się grup przestępczych i mafii politycznych w działalność ekonomiczną. • Przemysł i handel materiałami rozszczepialnymi. • Współzależność elementów rynków i możliwość jego destabilizacji. • Zdolność świata niepaństwowego do używania broni masowego rażenia.
Sytuacja wewnętrzna	<ul style="list-style-type: none"> • Możliwość funkcjonowania piramid finansowych (np. „afery Get Banku”). • Przejmowanie legalnych obszarów rynku przez grupy przestępcze i mafie polityczne. • Straty finansowe państwa w wyniku funkcjonowania szarej strefy. • Możliwość oddziaływania koncernów transnarodowych na poszczególne gałęzie gospodarki państwa. • Możliwość używania siły w stosunku do ludności cywilnej. • Niski poziom wpływu państwa na rynek prasowy.
Charakterystyka wielokryterialna	Miejsce: Cały świat, region i terytorium RP.

	<p>Atrybucja: Pozapaństwowe grupy kapitału, grupy przestępcze.</p> <p>Prawdopodobieństwo: Wzrost znaczenia podmiotów pozapaństwowych w krótkiej perspektywie czasowej (tj. ok 5 lat) ocenia się jako wysoki i będzie się utrzymywał w funkcji czasu.</p> <p>Charakter: Działania wymierzone w państwo będą dotyczyły funkcjonowania państwa w obszarach: politycznym, prawnym, ekonomicznym oraz inwestycyjno-kapitałowym. Mogą się pojawiać w obszarze informacyjnym i materialno-energetycznym.</p> <p>Następstwa: Silne zakłócenia funkcjonowania i działania państwa, głównie w obszarach gospodarczych / ekonomicznych i polityczno-prawnym.</p>
Cel i działania polityczne państwa	<ul style="list-style-type: none"> • Budowanie odporności państwa na zakłócenia w szczególności jego infrastruktury krytycznej, w celu zachowania ciągłości działania państwa w kluczowych obszarach. • Samodzielna i / lub we współpracy z partnerami międzynarodowymi likwidacja grup przestępczych i mafii. • Doskonalenie procesów ochrony informacyjnej i materialno-energetycznej państwa.
Możliwe operacje specjalne (funkcje, role, cele, zadania sił specjalnych)	<ul style="list-style-type: none"> • Utrzymanie własnych zdolności w trakcie zakłóceń funkcjonowania państwa, zwłaszcza w razie użycia BMR. • Zaangażowanie cywilno-wojskowe oraz wsparcie systemu bezpieczeństwa pozamilitarnego (narodowego i międzynarodowego), w kontekście zwalczania przestępczej działalności podmiotów pozapaństwowych.
Rodzaj operacji specjalnych	<ul style="list-style-type: none"> • Informacyjne działania specjalne. • Materialno-energetyczne działania specjalne.
Pożądane zdolności sił specjalnych	<p>Zdolność do:</p> <ul style="list-style-type: none"> • przetrwania w sytuacjach zakłóceń; • współuczestniczenia w wydzielonych siłach zadaniowych, w tym pozawojskowych strukturach bezpieczeństwa, przy zwalczaniu grup przestępczych oraz przeciwdziałaniu w obrocie i handlu BMZ. • sprawnego dowodzenia i kontroli oraz

	koordynacji na poziomie polityczno-strategicznym operacji specjalnych o charakterze informacyjnym i materialno-energetycznym.
--	---

Źródło: opracowanie własne.

Tabela 4.21. Zdolności sił specjalnych w kontekście epidemii i pandemii

ZAGROŻENIE 7 - Epidemie i pandemie	
Sytuacja zewnętrzna	<ul style="list-style-type: none"> • Wojna na Ukrainie i towarzyszące jej możliwe działania z użyciem broni biologicznej i chemicznej, a także występowanie rozmaitych epidemii i mutacji groźnych chorób. Pogarszająca się sytuacja zdrowotna oraz spowodowana wojną migracja. • Napływ ludności będący efektem inżynierii migracyjnej Federacji Rosyjskiej może skutkować przenoszeniem się chorób zakaźnych i ich mutacji. • Ogólnodostępne środki komunikacji globalnej. • Możliwe mutacje wirusa SARS COV-2. • Polityczne zaangażowanie WHO w sprawy epidemii i pandemii może powodować wykorzystywanie go do oddziaływania na środowisko międzynarodowe.
Sytuacja wewnętrzna	<ul style="list-style-type: none"> • Niski poziom zabezpieczenia brzegów i koryt rzek przed powodzią, w wyniku których mogą się rozprzestrzeniać różne choroby zakaźne. • Pogarszanie się stanu wód gruntowych poprzez zanieczyszczenie mogą prowadzić do masowych zatruć. • Ograniczenia w produkcji własnych szczepionek. • Wykorzystywanie mutacji i wirusów do oddziaływania informacyjnego przez potencjalnego przeciwnika w celu wywołania braku zaufania do struktur państwowych. • Istnienie szeregu farm hodowlanych, mogących generować różnego rodzaju choroby, np. epidemię ptasiej grypy.
Charakterystyka wielokryterialna	<p>Miejsce: Źródłem epidemii i pandemii mogą być głównie rejony wschodniej Europy, Azji Południowo – Wschodniej, Afryki oraz lokalnie Polski (w niskim stopniu).</p> <p>Atrybucja: Pojedyncze osoby, skupiska ludzi,</p>

	<p>sytuacje kryzysowe.</p> <p>Prawdopodobieństwo: wysokie w krótkim horyzoncie czasowym.</p> <p>Charakter: W wyniku kontaktów międzyludzkich i / lub korzystania z określonych usług dojdzie do pojawienia się epidemii i pandemii. Towarzyszyć im będą oddziaływania informacyjne przeciwnika.</p> <p>Następstwa: Okresowe i krótkotrwałe zakłócenie funkcjonowania państwa w wybranych obszarach.</p>
Cel i działania polityczne państwa	<ul style="list-style-type: none"> • Ochrona zdrowia i życia obywateli na poziomie lokalnym i regionalnym. • Ograniczenie ruchu, szczególnie w miejscach występowania ognisk zachorowań. • Wsparcie obywateli przez różne formy pomocy, zwłaszcza medyczną i ekonomiczną. • Zapewnienie bezpieczeństwa wewnętrznego i zewnętrznego. • Ograniczenie wpływu informacyjnego przeciwnika. • Wsparcie struktur międzynarodowych w kontroli i likwidacji broni biologicznej. • Rozwój identyfikacji, osłon i likwidacji epidemiologicznej państwa.
Możliwe operacje specjalne (funkcje, role, cele, zadania sił specjalnych)	<ul style="list-style-type: none"> • Obrona i ochrona infrastruktury krytycznej państwa. • Zaangażowanie cywilno-wojskowe. • Współpraca międzynarodowa w zakresie wykrywania i utylizacji broni chemicznej.
Rodzaj operacji specjalnych	<ul style="list-style-type: none"> • Informacyjne operacje specjalne. • Materialno-energetyczne operacje specjalne.
Pożądane zdolności sił specjalnych	<p>Zdolność do:</p> <ul style="list-style-type: none"> • samoochrony w trakcie pandemii i epidemii; • ochrony i obrony kluczowej dla funkcjonowania państwa infrastruktury krytycznej. • wykonywania szerokiego spektrum operacji specjalnych w sytuacjach epidemii i pandemii. • sprawnego dowodzenia i kontroli oraz koordynacji na poziomie polityczno-strategicznym operacji specjalnych o charakterze informacyjnym i materialno-energetycznym.

Źródło: opracowanie własne.

Tabela 4.22. Zdolności sił specjalnych w kontekście informacji jako broni

ZAGROŻENIE 8. Informacja dominującą bronią a ludzka psychika polem walki	
Sytuacja zewnętrzna	<ul style="list-style-type: none"> • Zwiększająca się ilość podmiotów oddziaływania, w tym prowadzenia walki, w środowisku informacyjnym o zasięgu globalnym, za pomocą kanałów wpływu w mediach społecznościowych. • Zwiększająca się ilość obiektów państwa jako celów ataku informacyjnego (szczególnie w środowisku wirtualnym), co ma prowadzić do dysfunkcji różnych systemów (głównie bankowych, komunikacyjnych, energetycznych i telekomunikacyjnych). • Wzrost informacyjnej współzależności pomiędzy organami państwa a podmiotami pozapaństwowymi. • Udoskonalanie technik wpływu na człowieka za pomocą informacji na poziomie polityczno-strategicznym. • Handel bazami danych zdobytych w sposób nielegalny. • Rozwój <i>darknetu</i> (strony anonimowe, niekontrolowane przez podmioty państwowe). • Wprowadzanie cyfrowego juana (e-CNY) jako głównej waluty międzynarodowych rozliczeń transakcji związanych z handlem ropą naftową. • Walka informacyjna jako główna forma prowadzenia walki pomiędzy państwami.
Sytuacja wewnętrzna	<ul style="list-style-type: none"> • Nasilające się ataki informacyjne na organy państwa. • Zakończone sukcesem ataki informacyjne na przedstawicieli polskiego rządu, które powodują zmiany w rządzie. • Przywłaszczanie skradzionej waluty za pomocą operacji informacyjnych oraz cyberataków. • Pozyskiwanie informacji niejawnych spółek handlowych, w szczególności handlu międzynarodowego. • Rozwarstwienie społeczeństwa i silny podział na poziomie emocji. • Potrzeba zachowania <i>wolności słowa</i>.
Charakterystyka wielokryterialna	<p>Miejsce: Świat wirtualny, infosfera.</p> <p>Atrybucja: Trudna do ustalenia, niejasna.</p>

	<p>Prawdopodobieństwo: Bardzo wysokie w krótkim horyzoncie czasowym.</p> <p>Charakter: Społeczeństwo korzystając z przestrzeni wirtualnej staje się coraz bardziej podatne na zagrożenia. Aktywność informacyjna człowieka przenosi się do świata wirtualnego, a aktywność fizyczna (jedzenie, spanie) pozostaje w świecie realnym. Tworzy się „lustrzane odbicie”.</p> <p>Następstwa: Likwidacja odporności państwa, a w szczególności społeczeństwa i procesów krytycznych. Koszty walki informacyjnej porównywalne / przewyższające koszty wojny materialno-energetycznej.</p>
Cel i działania polityczne państwa	<ul style="list-style-type: none"> • Kontrola i ochrona toru informacyjnego (w tym cyberprzestrzeni) państwa. • Budowanie odporności informacyjnej państwa. • Działania lokalne, regionalne i globalne w celu eliminacji wykorzystywania cyberprzestrzeni do walki. • Zaangażowanie cywilno-wojskowe w realizacji interesów państwa w warunkach konfliktu informacyjnego.
Możliwe operacje specjalne (funkcje, role, cele, zadania sił specjalnych)	<ul style="list-style-type: none"> • Samodzielne operacje specjalne w torze informacyjnym (w tym cyberprzestrzeni) – głównie odstraszenie i zastraszenie. • Budowanie odporności wybranych elementów społecznych. • Prowadzenie operacji specjalnych w ramach zaangażowania cywilno-wojskowego (szczególnie dotyczących infrastruktury krytycznej państwa).
Rodzaj operacji specjalnych	<ul style="list-style-type: none"> • Informacyjne operacje specjalne. • Materialno-energetyczne operacje specjalne jako element wspierający informacyjne operacje specjalne.
Pożądane zdolności sił specjalnych	<p>Zdolność do:</p> <ul style="list-style-type: none"> • współdziałania ze środowiskiem pozamilitarnym; • przetrwania własnego w trakcie ataków informacyjnych i bycia odpornym na zakłócenia; • kreatywnego inicjowania form walki informacyjnej; • sprawnego dowodzenia i kontroli oraz koordynacji na poziomie polityczno-strategicznym operacji specjalnych

	o charakterze informacyjnym i materialno-energetycznym.
--	---

Źródło: opracowanie własne.

Tabela 4.23. Zdolności sił specjalnych w kontekście „gwiezdnych wojen”

ZAGROŻENIE 9 - „gwiezdne wojny”	
Sytuacja zewnętrzna	<p>Trwają rozwojowe prace nad doskonaleniem następujących systemów kosmicznych:</p> <ul style="list-style-type: none"> - rozpoznania satelitarnego; - antyrakietowych (głównie do rakiet hipersonicznych); - antysatelitarnych; - satelitarnego zakłócania elektromagnetycznego; - laserowych; - elektromagnetycznych; - rakietowych. <p>Poszukiwanie nowych surowców w kosmosie do celów militarnych.</p>
Sytuacja wewnętrzna	<ul style="list-style-type: none"> • Bezradność i zmiana pojęcia obronności w kontekście ataków z kosmosu. • Marginalizacja badań z zakresu środków walki z obszaru stratosfery i kosmosu. • Bardzo niskie zdolności prowadzenia działań z kosmosu i w kosmosie.
Charakterystyka wielokryterialna	<p>Miejsce: Orbita okołoziemska.</p> <p>Atrybucja: Wysokorozwinięte państwa, głównie USA, FR, ChRL, Francja, Japonia, Indie, Pakistan i Iran oraz organizacje niepaństwowe (bogate koncerny transnarodowe).</p> <p>Prawdopodobieństwo: W bliskim horyzoncie czasowym niskie, natomiast bardzo prawdopodobne w perspektywie średnio- i długoterminowej.</p> <p>Charakter: Głównie będą to ataki zakłócające systemy informacyjne zarządzania państwem. Mniej prawdopodobne wydają się pełnoskalowe ataki rakietowe z kosmosu. Wybrane działania zbrojne przeniosą się na orbitę (np. wzajemne niszczenie różnych systemów wojskowych, telekomunikacyjnych czy meteorologicznych).</p> <p>Następstwa: Powiększy się przewaga państw i organizacji niepaństwowych nad państwami niedysponującymi technologiami kosmicznymi.</p>
Cel i działania polityczne państwa	<ul style="list-style-type: none"> • Ograniczanie „gwiezdnych wojen” w środowisku międzynarodowym.

	<ul style="list-style-type: none"> • Wykorzystywanie kosmosu do realizacji interesu narodowego. • Zdolność do rozpoznania sytuacji kosmicznej i wykrywania zagrożeń dla państwa oraz przeciwdziałanie tym zagrożeniom samodzielnie lub w ramach sojuszu / koalicji. • Budowanie odporności państwa na wypadek zagrożenia z kosmosu.
Możliwe operacje specjalne (funkcje, role, cele, zadania sił specjalnych)	<ul style="list-style-type: none"> • Ochrona i obrona infrastruktury krytycznej od ataków z kosmosu. • Operacje specjalne w kosmosie, zwłaszcza przeciwdziałające zagrożeniom z kosmosu. • Wykorzystywanie kosmosu do operacji specjalnych na lądzie, morzu i w powietrzu.
Rodzaj operacji specjalnych	<ul style="list-style-type: none"> • Informacyjne operacje specjalne. • Materialno-energetyczne operacje specjalne.
Pożądane zdolności sił specjalnych	<p>Zdolność do:</p> <ul style="list-style-type: none"> • udziału w poznaniu kosmosu; • przewidywania i oceny zagrożeń z kosmosu; • ochrony i obrony infrastruktury krytycznej przy atakach z kosmosu; • wykorzystywania kosmosu w operacjach specjalnych.

Źródło: opracowanie własne.

Tabela 4.24. Zdolności sił specjalnych w kontekście nieprzewidywalności

ZAGROŻENIE 10 - Nieprzewidywalność dynamicznej przyszłości	
Sytuacja zewnętrzna	<ul style="list-style-type: none"> • Pełnoskalowa walka pomiędzy blokiem państw „zachodnich”, a pozostałymi państwami pod przywództwem ChRL. • Rozpad NATO w jego obecnym kształcie. • Zdobycie potęgi przez koncern transnarodowy. • Zmiany filogenetyczne gatunku ludzkiego. • Światowy krach walutowy. • Uderzenie asteroidy z kosmosu. • Chęć zmiany układu międzynarodowego przez jakieś państwo za pomocą BMR / nieznaną technologię na drodze szantażu.
Sytuacja wewnętrzna	<ul style="list-style-type: none"> • Koncentracja polityki państwa na „tu i teraz”. • Niemożność realizacji Strategii Bezpieczeństwa Narodowego 2020.
Charakterystyka wielokryterialna	<p>Miejsce: Kryzys lokalny, regionalny, globalny.</p> <p>Atrybucja: każda możliwa.</p> <p>Prawdopodobieństwo: W wyniku współzależności</p>

	<p>wielu różnych organów i procesów systemów międzynarodowych istnieje duże prawdopodobieństwo wywołania zagrożeń nieprzewidywalnych w wyniku „efektu motyla” (teoria chaosu).</p> <p>Charakter: Sytuacja kryzysowa (nawet błaha z pozoru) spowoduje kaskadowe reperkusje i pojawienie się kryzysów w innych obszarach. Te z kolei będą generować jeszcze większe kryzysy. Należy zwrócić uwagę, że taka sytuacja nie była brana pod uwagę przez państwo w jego polityce bezpieczeństwa.</p> <p>Następstwa: Od lokalnych zakłóceń aż po brak zdolności realizacji misji państwa, utrata suwerenności (zdolności do sterowania we własnym interesie) aż po rozpad państwa (koniec systemu).</p>
Cel i działania polityczne państwa	<ul style="list-style-type: none"> • Przetrvanie w czasie i przestrzeni w sytuacji nieciągłości poprzez odporność na nieprzewidziane kryzysy. • Posiadanie zasobów strategicznych. • Kultura organizacyjna nakierowana na zmianę. • Adaptacja państwa, koalicji, sojuszu pod kątem zdolności do zmiany strategicznej¹⁹⁵.
Możliwe operacje specjalne (funkcje, role, cele, zadania sił specjalnych)	<ul style="list-style-type: none"> • Budowanie odporności państwa. • Ochrona i obrona infrastruktury krytycznej państwa, szczególnie w najważniejszych jej funkcjach. • Wsparcie sił zbrojnych w ochronie i obronie państwa.
Rodzaj operacji specjalnych	<ul style="list-style-type: none"> • Informacyjne operacje specjalne. • Materialno-energetyczne operacje specjalne.
Pożądanee zdolności sił specjalnych	<p>Zdolność do:</p> <ul style="list-style-type: none"> • realizacji zmiany strategicznej (przejścia do innego systemu operacji specjalnych); • zaangażowania cywilno-wojskowego; • budowania odporności wybranych elementów państwa.

Źródło: opracowanie własne.

Powyższe propozycje pożądanee zdolności w kontekście zidentyfikowanych szans i zagrożeń pozwoliły na zidentyfikowanie zbioru obejmującego szereg (czasem powtarzających się) elementów. Aby wartość zbioru miała charakter użytkowy, wykonano:

¹⁹⁵ Zmiana strategiczna to zmiana powodująca nową koncepcję funkcjonowania, nowego wzorca zarządzania z nowym potencjałem organizacyjnym oraz z nową kulturą organizacyjną. Za H.I. Ansoff, *Zarządzanie strategiczne*, PWE, Warszawa 1985.

- uporządkowanie – eliminację powtarzających się elementów;
- uproszczenie – połączenie elementów bliskoznacznych, podobnych;
- redukcję – poprzez optymalizację kryteriów.

W rezultacie powyższych działań uzyskano dwa zbiory:

- zbiór 1 – zdolności sił specjalnych do wykorzystywania szansy;
- zbiór 2 – zdolności sił specjalnych do przeciwdziałania zagrożeniom.

Zbiór 1. Siły specjalne RP powinny być zdolne do:

1. adaptacji najnowszych wyników badań naukowych oraz ich testowania i wdrażania na potrzeby prowadzenia operacji specjalnych oraz systemu bezpieczeństwa państwa;
2. przedstawiania rekomendacji dotyczących prowadzenia operacji specjalnych na poziomie polityczno-strategicznym w wyniku utrzymywania świadomości sytuacyjnej;
3. prowadzenia operacji specjalnych nastawionych na niszczenie procesów w kluczowej infrastrukturze państw przeciwnika;
4. utrzymywania wysokiego poziomu tajemnicy / skrytości w działaniach szczególnie wrażliwych dla polityki państwa;
5. prowadzenia samodzielnych i połączonych działań w ramach odstraszenia;
6. posiadania przewagi nad potencjalnym przeciwnikiem w pełnym spektrum informacyjnych i materialno-energetycznych operacji specjalnych;
7. przetrwania i odporności na niszczenie w różnych warunkach działań antykryzysowych państwa oraz w ramach sojuszu / koalicji;
8. zaangażowania cywilno-wojskowego;
9. samodoskonalenia się w wyniku systemu zbierania doświadczeń;
10. budowania wizerunku wartościowego i skutecznego partnera w środowisku międzynarodowym oraz bardzo niebezpiecznego i agresywnego przeciwnika;
11. efektywnego, aktywnego, elastycznego i kreatywnego udziału w działaniach połączonych, zarówno krajowych, jak i międzynarodowych;
12. skutecznego dowodzenia i kierowania informacyjnymi oraz materialno-energetycznymi operacjami specjalnymi.

Zbiór 2. Siły specjalne RP powinny być zdolne do:

1. przetrwania i odporności na niszczenie;

2. realizacji operacji specjalnych samodzielnie i w ramach sojusznicznych działań specjalnych w środowisku wewnętrznym i zewnętrznym;
3. utrzymywania własnej świadomości sytuacyjnej i wspierania systemu świadomości sytuacyjnej państwa w wyniku operacji specjalnych;
4. wydzielania sił zadaniowych lub wchodzenia w skład zespołów zadaniowych z regularnymi siłami zbrojnymi w ramach działań połączonych;
5. wspierania sił pozawojskowych odpowiedzialnych za bezpieczeństwo państwa w operacjach połączonych;
6. wspierania kompleksowej odporności RP w kontekście zaangażowania cywilno-wojskowego;
7. obrony i ochrony najważniejszych procesów w ramach infrastruktury krytycznej państwa;
8. rozwijania technik, taktyk i procedur oraz ich zmiany strategicznej w ramach operacji specjalnych;
9. współpracy międzynarodowej w ramach operacji specjalnych;
10. prowadzenia operacji specjalnych w każdym środowisku (w każdej domenie walki);
11. prowadzenia operacji specjalnych w warunkach nieciągłości dowodzenia i kierowania;
12. transferu celów politycznych na operacje specjalne.

Powyższe zbiory należy traktować jako:

- właściwe dla sił specjalnych w każdym czasie i w całości;
- otwarte i niepełne;
- współzależnych elementów, które są dynamiczne;
- komplementarne w stosunku do siebie;
- podstawę do identyfikacji cech organizacyjno-funkcjonalnych sił specjalnych.

Zgodnie z przyjętą metodą badań powyższe dwa zbiory są podstawowym materiałem badawczym do identyfikowania potrzebnych cech i właściwości sił specjalnych. Po uzyskaniu dwóch zbiorów zdolności można już identyfikować niedostosowanie w obszarach:

- polskie siły specjalne nie rozwinęły i nie rozwijają zdolności w torze informacyjnych działań specjalnych – największe niedostosowanie do otoczenia;
- nie prowadzą zaangażowania cywilno-wojskowego;

- nie są zdolne do działań specjalnych w każdej domenie walki oraz do dowodzenia i kontroli w każdej z tych domen;
- nie są przygotowane do działań w celu ochrony i obrony infrastruktury krytycznej w sposób procesowy;
- zdolności do utajnienia i mylenia operacji specjalnych między innymi informacyjnych operacji specjalnych.

Natomiast do dobrze rozwiniętych zdolności polskich sił specjalnych należy zaliczyć przygotowanie do materialno-energetycznych działań specjalnych na poziomie taktycznym. Powyższe podsumowanie pozwala na identyfikację nowych zdolności i kierunków rozwoju sił specjalnych RP.

4.3. Nowe zdolności sił specjalnych RP.

Przyjmuje się, że siły specjalne są częścią struktury społecznej (w systemie obronnym państwa), jak również częścią struktury państwa (społeczno-technicznej), a przez to są narzędziem struktury politycznej w polityce bezpieczeństwa państwa. Takie założenia kierunkują dalsze badania na obszar relacji pomiędzy siłami specjalnymi a państwem i społeczeństwem. Szczególnie istotny jest zatem sposób, w jaki siły specjalne mogą stanowić element życia społecznego oraz kluczowych procesów materialno-energetycznych państwa. Natomiast analiza obserwowanych i prognozowanych współzależności przestrzenno-rzeczowo-czasowych powinna wspomagać proces identyfikowania potrzebnych cech strukturalnych i funkcjonalnych sił specjalnych, a także ich syntezę po wcześniejszym uporządkowaniu. Identyfikacja cech i własności strukturalnych i funkcjonalnych sił specjalnych w kontekście zbiorów szans i zagrożeń powinna być połączeniem tych dwóch. Zbiór wyzwań powinien mieć taki wpływ, aby identyfikować najbardziej pożądane cechy tych elementów. Kontekst zagrożeń oraz wynikających z niego potrzebnych zdolności prowadzących do cech sił specjalnych może być podstawą kierunku transformacji sił specjalnych. Autor traktuje wyniki badań jako jedno z możliwych rozwiązań analizy wieloaspektowej i wielowymiarowej. Stara się także uwolnić od historycznego sposobu myślenia, że walka materialno-energetyczna jest głównym zagrożeniem dla bytu państwa, gdyż współczesne źródła kryzysów mają charakter niemilitarny, a ich skutki mogą dorównywać pełnoskalowej wojnie. Dodatkowo segregacja struktur państwa na część wojskową i niewojskową spowodowała, że w trakcie działań sił zbrojnych część niewojskowa zobowiązana jest do wspierania części wojskowej. Dziś, w świetle rozwoju cywilizacji,

zaczyna być odwrotnie – część wojskowa podczas kryzysów coraz częściej wspiera część niemilitarną. Ten nierozpoznany dobrze obszar operacji specjalnych uzyskuje w oczach autora szczególne znaczenie. Oczywiście ze względu na swoją specyfikę siły specjalnie nie są głównym narzędziem rozwiązywania kryzysów w sferze cywilnej, natomiast mogą wspierać działania państwa w tym obszarze, z wykorzystaniem swojej specyfiki. Należy zaznaczyć, że autor nie zamierza iść w kierunku ograniczeń ani nawet lekceważenia zdolności materialno-energetycznych w trakcie konfliktu zbrojnego o wysokiej intensywności, a jedynie chce poszukiwać nowych i praktycznych kierunków rozwoju sił specjalnych w polityce bezpieczeństwa państwa.

Zgodnie z przyjętym zamiarem dysertacji zostaną zidentyfikowane nowe zdolności sił specjalnych w kontekście szans i zagrożeń w oparciu o prognozy wynikające z przyjętej metody badań.

Tabela 4.25. Nowe zdolności sił specjalnych w kontekście dominacji toru informacyjnego

DOMINACJA TORU INFORMACYJNEGO
ZDOLNOŚCI SIŁ SPECJALNYCH
<ul style="list-style-type: none"> • Adaptacja najnowszych wyników badań naukowych oraz ich testowanie i wdrażanie do prowadzenia operacji specjalnych oraz do systemu bezpieczeństwa państwa. • W wyniku utrzymywania świadomości sytuacyjnej przedstawienie rekomendacji dotyczących prowadzenia operacji specjalnych na poziomie polityczno-strategicznym. • Prowadzenie operacji specjalnych nastawionych na niszczenie procesów w kluczowej infrastrukturze państw przeciwnika. • Utrzymywanie wysokiego poziomu tajemnicy / skrytości w działaniach szczególnie wrażliwych dla polityki państwa. • Prowadzenie samodzielnych i połączonych działań w ramach odstraszenia. • Przewaga nad potencjalnym przeciwnikiem w pełnym spektrum informacyjnych i materialno-energetycznych operacji specjalnych. • Zaangażowanie cywilno-wojskowe. • Skuteczne dowodzenie i kierowanie informacyjnymi oraz materialno-

energetycznymi operacjami specjalnymi.	
CECHY STRUKTURALNE	CECHY FUNKCJONALNE
<ul style="list-style-type: none"> • Konfiguracja - zmienność konfiguracji uczestników do wykonywania konkretnej operacji specjalnej z gotowością do zmiany. • Centralizacja – średnia, kierunkowe decyzje na poziomie polityczno-strategicznym a na poziomie taktycznym wysoki poziom autonomiczności decyzji realizacyjnych. • Specjalizacja – wysoka, gdyż dotyczy różnych domen, dziedzin, obszarów działania, nauki itd. • Standaryzacja – niska ze względu na operacje niestandardowe. • Formalizacja – wysoka dotyczy głównie utrzymania tajemnicy oraz wykraczania poza ramy prawne oraz konieczności weryfikacji własnych operacji. • Tradycjonalizm – niski ze względu na nowe cechy „kultury organizacyjnej”. 	<ul style="list-style-type: none"> • Dowodzenie i kierowanie operacjami specjalnymi - szeroka rozpiętość w wyniku zaangażowania cywilno-wojskowego i różnych dziedzin oraz wszystkich poziomów, tj. polityczno-strategicznego, operacyjnego i taktycznego. • Realizacja operacji specjalnych - nastawienie na odstraszenie i niszczenie, z zachowaniem tajemnicy oraz niestandardowość technik, taktyk i procedur. • Wsparcie operacji specjalnych - przygotowanie wybranych obszarów cywilnych do współpracy i współdziałania w ramach operacji specjalnych. • Zabezpieczenie logistyczne operacji specjalnych - unikalny sprzęt i wyposażenie.
<p>NOWE ZDOLNOŚCI, NOWE KIERUNKI, NOWE ROZWIĄZANIA</p> <ul style="list-style-type: none"> • Ośrodek dowodzenia i kierowania operacjami specjalnymi na poziomie polityczno-strategicznym. Rozwijanie nieregularnej, niekonwencjonalnej polityki bezpieczeństwa państwa itp. • Rozwijanie informacyjnych operacji specjalnych głównie w ramach Wojsk Specjalnych i Wojsk Cybernetycznych oraz posiadanie stałych elementów organizacyjnych. 	

<ul style="list-style-type: none"> • Wyznaczenie jednostek Wojsk Specjalnych do realizacji celów polityczno-strategicznych. • Rozwijanie zdolności informacyjnych operacji specjalnych w pozostałych rodzajach sił zbrojnych. • Przygotowanie wybranych obszarów środowiska cywilnego do prowadzenia informacyjnych operacji specjalnych, w celu uzyskiwania przewagi asymetrycznej. • Procedury działania informacyjnych operacji specjalnych na infrastrukturę krytyczną przeciwnika.

Źródło: Opracowanie własne.

Tabela 4.26. Nowe zdolności sił specjalnych w kontekście posiadania wyjątkowej broni skutecznego odstraszania

POSIADANIE WYJĄTKOWEJ BRONI SKUTECZNEGO ODSTRASZANIA	
ZDOLNOŚCI SIŁ SPECJALNYCH	
<ul style="list-style-type: none"> • Adaptacja najnowszych wyników badań naukowych oraz ich testowanie i wdrażanie do prowadzenia operacji specjalnych oraz do systemu bezpieczeństwa państwa. • W wyniku utrzymywania świadomości sytuacyjnej przedstawianie rekomendacji do prowadzenia operacji specjalnych na poziomie polityczno-strategicznym. • Prowadzenie operacji specjalnych nastawione na niszczenie procesów w kluczowej infrastrukturze państw przeciwnika. • Utrzymywanie wysokiego poziomu tajemnicy / skrytości w działaniach szczególnie wrażliwych dla polityki państwa. • Prowadzenie samodzielnych i połączonych działań w ramach odstraszania. • Samodoskonalenie się w wyniku systemu zbierania doświadczeń. • Skuteczne dowodzenie i kierowanie informacyjnymi i materialno-energetycznymi operacjami specjalnymi. 	
CECHY STRUKTURALNE	CECHY FUNKCJONALNE
<ul style="list-style-type: none"> • Konfiguracja – specjalne elementy przenoszenia / dostarczania / wprowadzania wyjątkowej broni. 	<ul style="list-style-type: none"> • Dowodzenie i kierowanie operacjami specjalnymi – przygotowanie na zakłócenia

<ul style="list-style-type: none"> • Centralizacja – wysoka ze względu na istotność decyzji. • Specjalizacja – wysoka w wyniku wprowadzenia wysokotechnologicznej broni. • Standaryzacja – wysoka jw. • Formalizacja – niska jw. • Tradycjonalizm – niski jw. 	<p>procesu ze zdolnością do izolacji.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Realizacja operacji specjalnych - przygotowanie i reagowanie na próby niszczenia, np. za pomocą ataków cybernetycznych oraz nanotechnologii. • Wsparcie operacji specjalnych - orientacja na przeżywalność wykonawców operacji specjalnej i wcześniejsze przygotowanie wybranych obszarów miejsca przyszłych działań. • Zabezpieczenie logistyczne operacji specjalnych - najnowsze technologie.
<p>NOWE ZDOLNOŚCI, NOWE KIERUNKI, NOWE ROZWIĄZANIA</p> <ul style="list-style-type: none"> • Ośrodek dowodzenia i kierowania operacjami specjalnymi na poziomie polityczno-strategicznym ze względu na konsekwencje polityczne użycia wyjątkowej broni. • Przygotowanie wybranych obszarów środowiska cywilnego do wspólnego poszukiwania wyjątkowej broni. • Katalog procesów krytycznych jako cel operacji informacyjnych (nie chodzi o katalog obiektów infrastruktury krytycznej). • Nowe rozwiązania prawne w kierunku utajnienia sił specjalnych, dysponujących wyjątkową bronią. 	

Źródło: opracowanie własne.

Tabela 4.27. Nowe zdolności sił specjalnych w kontekście realizacji polityki za pomocą technologii

<p>REALIZACJA POLITYKI ZA POMOCĄ TECHNOLOGII</p>
<p>ZDOLNOŚCI SIŁ SPECJALNYCH</p> <ul style="list-style-type: none"> • Adaptacja najnowszych wyników badań naukowych oraz ich testowanie i wdrażanie do prowadzenia operacji specjalnych oraz do systemu bezpieczeństwa państwa.

<ul style="list-style-type: none"> • Prowadzenie operacji specjalnych nastawionych na niszczenie procesów w kluczowej infrastrukturze państw przeciwnika. • Zaangażowanie cywilno-wojskowe. • Samodoskonalenie się w ramach systemu zbierania doświadczeń. • Efektywne, aktywne, elastyczne oraz kreatywne udziały w krajowych i międzynarodowych działaniach połączonych. 	
CECHY STRUKTURALNE	CECHY FUNKCJONALNE
<ul style="list-style-type: none"> • Konfiguracja – wysoka ze względu na to, że broń i technologie mogą pochodzić z różnych obszarów. • Centralizacja – niska ze względu na to, że pomysły wprowadzania nowych technologii mogą pochodzić z różnych źródeł. • Specjalizacja – wysoka ze względu na wprowadzanie do sił specjalnych najnowszych technologii i broni. • Standaryzacja – niska ze względu na konieczność szybkiego wprowadzania nowych technologii i broni. • Formalizacja – wysoka ze względu na potrzeby bezpieczeństwa w stosunku do wykonawców operacji specjalnych. • Tradycjonalizm – niski ze względu na wprowadzanie najnowocześniejszych technologii i broni. 	<ul style="list-style-type: none"> • Dowodzenie i kierowanie operacjami specjalnymi – przygotowane do prowadzenia operacji agresywnych, kierowane z poziomu polityczno-strategicznego, ze zdolnością do wąskiej izolacji w rejonie działania. • Realizacja operacji specjalnych – w cyberprzestrzeni oraz z użyciem nanotechnologii. • Wsparcie operacji specjalnych – nastawione na wsparcie medyczne i biotechnologiczne. • Zabezpieczenie logistyczne operacji specjalnych - orientacja na wprowadzanie najnowszych technologii i broni.
NOWE ZDOLNOŚCI, NOWE KIERUNKI, NOWE ROZWIĄZANIA	

<ul style="list-style-type: none"> • Ośrodek dowodzenia i kierowania operacjami specjalnymi na poziomie polityczno-strategicznym. Rozwijanie nieregularnej, niekonwencjonalnej polityki bezpieczeństwa państwa w celu wprowadzania technologii itp. • Przygotowanie wybranych obszarów środowiska cywilnego do wypracowywania i wprowadzania nowych technologii przez siły specjalne. • Rozwijanie badań mających na celu poszukiwanie nowych technologii i broni w ramach Wojsk Specjalnych i Wojsk Cyberprzestrzeni. • Rozwijanie operacji specjalnych przez Wojska Cyberprzestrzeni. • Nowe technologie i broń powinny zapewniać ochronę i obronę własnej infrastruktury krytycznej oraz niszczyć infrastrukturę krytyczną przeciwnika.

Źródło: Opracowanie własne.

Tabela 4.28. Nowe zdolności sił specjalnych w kontekście możliwości kształtowania otoczenia państwa

ZWIĘKSZA SIĘ MOŻLIWOŚĆ KSZTAŁTOWANIA OTOCZENIA PAŃSTWA	
ZDOLNOŚCI SIŁ SPECJALNYCH	
<ul style="list-style-type: none"> • Adaptacja najnowszych wyników badań naukowych oraz ich testowanie i wdrażanie do prowadzenia operacji specjalnych oraz do systemu bezpieczeństwa państwa. • Prowadzenie operacji specjalnych nastawione na niszczenie procesów w kluczowej infrastrukturze państw przeciwnika. • Prowadzenia samodzielnych i połączonych działań w ramach odstraszenia. • Zaangażowanie cywilno-wojskowe. • Budowanie w środowisku międzynarodowym wizerunku wartościowego i skutecznego partnera, a także bardzo niebezpiecznego i agresywnego przeciwnika. • Efektywne, aktywne, elastyczne oraz kreatywne uczestnictwo w działaniach połączonych, zarówno krajowych, jak i międzynarodowych. 	
CECHY STRUKTURALNE	CECHY FUNKCJONALNE
<ul style="list-style-type: none"> • Konfiguracja – system receptorów zapewniający stałą świadomość sytuacyjną. • Centralizacja – wysoka na 	<ul style="list-style-type: none"> • Dowodzenie i kierowanie operacjami specjalnymi – wysoki poziom świadomości sytuacyjnej. • Realizacja operacji specjalnych –

<p>poziomie polityczno-strategicznym.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Specjalizacja – średnia, dostosowana do lokalnej infrastruktury. • Standaryzacja – wysoka w stosunku do prawa i norm krajowych oraz UE. • Formalizacja – wysoka jw. • Tradycjonalizm – wysoki, ze względu na konieczność kreatywnego kształtowania otoczenia (tradycja jako bariera osłonowa). 	<p>orientacja na operacje specjalne o charakterze prewencyjnym i ratunkowym w ramach stałego dyżuru wydzielonych sił i środków.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Wsparcie operacji specjalnych – praca z ekspertami cywilnymi oraz wprowadzanie nowych uwarunkowań prawno-organizacyjnych. • Zabezpieczenie logistyczne operacji specjalnych – orientacja na technologie proekologiczne.
<p>NOWE ZDOLNOŚCI, NOWE KIERUNKI, NOWE ROZWIĄZANIA</p> <ul style="list-style-type: none"> • Ośrodek dowodzenia i kierowania operacjami specjalnymi na poziomie polityczno-strategicznym. Rozwijanie nieregularnej, niekonwencjonalnej polityki bezpieczeństwa państwa w celu oddziaływania na otoczenie wewnętrzne. • Budowanie wysokiego poziomu odporności społecznej i zdolności do stawiania oporu na wpływy otoczenia zewnętrznego. 	

Źródło: opracowanie własne.

Tabela 4.29. Nowe zdolności sił specjalnych w kontekście lokalnej współpracy międzynarodowej

<p>LOKALNA WSPÓŁPRACA MIĘDZYNARODOWA PROWADZI DO STABILIZACJI OTOCZENIA PAŃSTWA</p>
<p>ZDOLNOŚCI SIŁ SPECJALNYCH</p> <ul style="list-style-type: none"> • Prowadzenie samodzielnych i połączonych działań w ramach odstraszenia. • Przetrvanie i odporność na niszczenie w różnych warunkach działań antykrzysowych państwa oraz w ramach sojuszy / koalicji. • Budowanie w środowisku międzynarodowym wizerunku wartościowego i skutecznego partnera, a także bardzo niebezpiecznego i agresywnego

<p>przeciwnika.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Efektywne, aktywne, elastyczne oraz kreatywne uczestnictwo w działaniach połączonych, zarówno krajowych, jak i międzynarodowych. 	
<p>CECHY STRUKTURALNE</p>	<p>CECHY FUNKCJONALNE</p>
<ul style="list-style-type: none"> • Konfiguracja – elastyczna, tworząca interorganizacyjne struktury. • Centralizacja – wysoka, aby kierować się interesem narodowym. • Specjalizacja – wysoka, aby przygotować specjalistów do współpracy międzynarodowej. • Standaryzacja – niska, aby dobrze dopasować się do struktur międzynarodowych. • Formalizacja – wysoka, aby nie pozwolić sobie na oddziaływanie zewnętrznych podmiotów (sterowanie). • Tradycjonalizm – średni, aby łączyć chęć otwartości z koniecznością ochrony. 	<ul style="list-style-type: none"> • Dowodzenie i kierowanie operacjami specjalnymi – orientacja na rządowe ośrodki decyzyjne, które kierują strukturami międzynarodowymi. • Realizacja operacji specjalnych – w ramach stałej i stabilnej współpracy sił specjalnych z innymi podmiotami międzynarodowymi. Niwelacja negatywnego wpływu sąsiadów, którzy nie chcą współpracować, a dominować poprzez informacyjne działania specjalne. • Wsparcie operacji specjalnych – możliwość tworzenia struktury międzynarodowej. • Zabezpieczenie logistyczne operacji specjalnych – możliwość tworzenia łańcuchów logistycznych o charakterze międzynarodowym.
<p>NOWE ZDOLNOŚCI, NOWE KIERUNKI, NOWE ROZWIĄZANIA</p>	
<ul style="list-style-type: none"> • Ośrodek dowodzenia i kierowania operacjami specjalnymi na poziomie polityczno-strategicznym. Rozwijanie nieregularnej, niekonwencjonalnej polityki bezpieczeństwa państwa w celu oddziaływania na otoczenie 	

wewnętrzne.

- Stworzenie jednostki specjalnej o charakterze międzynarodowym, składającej się z elementów sił specjalnych państw sąsiadów¹⁹⁶, która specjalizowałaby się w operacjach specjalnych stabilizujących region (np. w ochronie i obronie międzynarodowych procesów krytycznych).
- Budowanie wysokiego poziomu odporności społecznej i zdolności do stawiania oporu na wpływy otoczenia zewnętrznego.
- Rozwój informacyjnych operacji specjalnych w ramach Wojsk Specjalnych i Wojsk Cybernetycznych oraz posiadanie stałych zespołów bojowych / jednostek specjalnych przeznaczonych do tego typu operacji.

Źródło: opracowanie własne.

Tabela 4.30. Nowe zdolności sił specjalnych w kontekście zwalczania organizacji przestępczych i terrorystycznych

ZWIĘKSZANIE SIĘ SZANS NA SKUTECZNE ZWALCZANIE ORGANIZACJI PRZESTĘPCZYCH I TERRORYSTYCZNYCH	
ZDOLNOŚCI SIŁ SPECJALNYCH	
<ul style="list-style-type: none">• Adaptacja najnowszych wyników badań naukowych oraz ich testowanie i wdrażanie do prowadzenia operacji specjalnych oraz do systemu bezpieczeństwa państwa.• Prowadzenie operacji specjalnych nastawionych na niszczenie procesów w kluczowej infrastrukturze państw przeciwnika.• Przewaga nad potencjalnym przeciwnikiem w pełnym spektrum informacyjnych i materialno-energetycznych operacji specjalnych.• Zaangażowanie cywilno-wojskowe.• Samodoskonalenie się w wyniku systemu zbierania doświadczeń.• Budowanie w środowisku międzynarodowym wizerunku wartościowego i skutecznego partnera, a także bardzo niebezpiecznego i agresywnego przeciwnika.• Efektywne, aktywne, elastyczne oraz kreatywne uczestnictwo w działaniach połączonych, zarówno krajowych, jak i międzynarodowych.	
CECHY STRUKTURALNE	CECHY FUNKCJONALNE

¹⁹⁶ Analogicznie do LITPOLUKR Brygady

<ul style="list-style-type: none"> • Konfiguracja – zapewniająca świadomość sytuacyjną. • Centralizacja – decyzje na poziomie operacyjnym. • Specjalizacja – wysoka ze względu na specyfikę technik, taktyk i procedur. • Standaryzacja – niska ze względu na dopasowanie się do danego przeciwnika. • Formalizacja – niska ze względu na to, że przeciwnik może działać w obszarze dobrze niezdefiniowanym. • Tradycjonalizm – wysoki, gdyż będą bronić wartości państwowe. 	<ul style="list-style-type: none"> • Dowodzenie i kierowanie operacjami specjalnymi – pod kontrolą ekspercką, a nie polityczną. • Realizacja operacji specjalnych - orientacja na zupełną eliminację siły żywej przeciwnika oraz ochronę interesu narodowego i obywateli państwa. • Wsparcie operacji specjalnych – współpraca z wcześniej przygotowanymi ekspertami oraz odporność społeczna na działania terrorystyczne i przestępcze. • Zabezpieczenie logistyczne operacji specjalnych – wymagane wyposażenie specjalistyczne.
<p style="text-align: center;">NOWE ZDOLNOŚCI, NOWE KIERUNKI, NOWE ROZWIĄZANIA</p> <ul style="list-style-type: none"> • Budowanie wysokiego poziomu odporności społecznej i zdolności do stawiania oporu na wpływy środowiska przestępczego i terrorystycznego. 	

Źródło: opracowanie własne.

Tabela 4.31. Nowe zdolności sił specjalnych w kontekście zarządzania kryzysowego

<p>WZROST SKUTECZNOŚCI ZARZĄDZANIA KRYZYSOWEGO</p>
<p>ZDOLNOŚCI SIŁ SPECJALNYCH</p> <ul style="list-style-type: none"> • W wyniku utrzymywania świadomości sytuacyjnej przedstawianie rekomendacji do prowadzenia operacji specjalnych na poziomie polityczno-strategicznym. • Prowadzenie operacji specjalnych nastawione na niszczenie procesów w kluczowej infrastrukturze państw przeciwnika. • Prowadzenie samodzielnych i połączonych działań w ramach odstraszenia. • Przetrvanie i odporność na niszczenie w różnych warunkach działań

<p>antykryzysowych państwa oraz w ramach sojuszy / koalicji.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Efektywne, aktywne, elastyczne oraz kreatywne uczestnictwo w działaniach połączonych, zarówno krajowych, jak i międzynarodowych. • Przewaga nad potencjalnym przeciwnikiem w pełnym spektrum informacyjnych i materialno-energetycznych operacji specjalnych. • Zaangażowanie cywilno-wojskowe. • Skuteczne dowodzenie i kierowanie informacyjnymi oraz materialno-energetycznymi operacjami specjalnymi. 	
CECHY STRUKTURALNE	CECHY FUNKCJONALNE
<ul style="list-style-type: none"> • Konfiguracja – rozproszona. • Centralizacja – wysoka w celu skutecznego rozwiązania sytuacji kryzysowej. • Specjalizacja – wysoka, gdyż kryzysy mogą pojawiać się w różnych obszarach funkcjonowania państwa. • Standaryzacja – niska jw. • Formalizacja – niska jw. • Tradycjonalizm – niski jw. 	<ul style="list-style-type: none"> • Dowodzenie i kierowanie operacjami specjalnymi – na poziomie polityczno-strategicznym. • Realizacja operacji specjalnych – jako wsparcie dla obszarów, w których wymagane jest użycie sił specjalnych oraz wsparcie rozwiązywania kryzysów w sposób nieregularny i niestandardowy (za pomocą informacyjnych operacji specjalnych). • Wsparcie operacji specjalnych – z udziałem cywilnych ekspertów. • Zabezpieczenie logistyczne operacji specjalnych – centralne.
<p>NOWE ZDOLNOŚCI, NOWE KIERUNKI, NOWE ROZWIĄZANIA</p>	
<ul style="list-style-type: none"> • Ośrodek dowodzenia i kierowania operacjami specjalnymi na poziomie polityczno-strategicznym. Rozwijanie nieregularnej, niekonwencjonalnej polityki bezpieczeństwa państwa w celu reagowania w sytuacjach, gdy regularne i konwencjonalne środki prowadzenia polityki państwa nie będą w stanie osiągać celów politycznych państwa. • Wsparcie budowania odporności społecznej i oporu społecznego w sytuacjach 	

kryzysowych.

- Rozwój informacyjnych operacji specjalnych w ramach Wojsk Specjalnych i Wojsk Cybernetycznych oraz posiadanie stałych zespołów bojowych / jednostek specjalnych przeznaczonych do tego typu operacji.

Źródło: opracowanie własne.

Tabela 4.32. Nowe zdolności sił specjalnych w kontekście osiągnięcia przewagi w nowych niszach cywilizacyjnych

MOŻLIWOŚĆ OSIĄGANIA PRZEWAGI W NOWYCH NISZACH CYWILIZACYJNYCH	
ZDOLNOŚCI SIŁ SPECJALNYCH	
<ul style="list-style-type: none"> • Adaptacja wyników najnowszych badań naukowych oraz ich testowanie i wdrażanie do prowadzenia operacji specjalnych oraz do systemu bezpieczeństwa państwa. • Prowadzenie operacji specjalnych nastawionych na niszczenie procesów w kluczowej infrastrukturze państw przeciwnika. • Utrzymywanie wysokiego poziomu tajemnicy / skrytości w działaniach szczególnie wrażliwych dla polityki państwa. • Zaangażowanie cywilno-wojskowe. • Samodoskonalenie się dzięki systemowi zbierania doświadczeń. • Skuteczne dowodzenie i kierowanie informacyjnymi oraz materialno-energetycznymi operacjami specjalnymi. 	
CECHY STRUKTURALNE	CECHY FUNKCJONALNE
<ul style="list-style-type: none"> • Konfiguracja – wąska ze względu na bliskie połączenie sił specjalnych oraz niszy, w której mają wykonywać działania specjalne. • Centralizacja – wysoka z uwagi na konieczność współpracy z różnymi organami państwa (zmiennymi w zależności od niszy). 	<ul style="list-style-type: none"> • Dowodzenie i kierowanie operacjami specjalnymi – centralne na poziomie polityczno-strategicznym. • Realizacja operacji specjalnych – wsparcie działań państwa w danej niszy. • Wsparcie operacji specjalnych – niszowi eksperci oraz odpowiednio przygotowane

<ul style="list-style-type: none"> • Specjalizacja – wysoka w zależności od niszy. • Standaryzacja – wysoka jw. • Formalizacja – niska jw. • Tradycjonalizm – niski w wyniku przeorientowania na nowe nisze, 	<p>otoczenie.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Zabezpieczenie logistyczne operacji specjalnych – wyposażone w elementy danej niszy.
<p>NOWE ZDOLNOŚCI, NOWE KIERUNKI, NOWE ROZWIĄZANIA</p> <ul style="list-style-type: none"> • Ośrodek dowodzenia i kierowania operacjami specjalnymi na poziomie polityczno-strategicznym. • Rozwijanie nieregularnej, niekonwencjonalnej polityki bezpieczeństwa państwa w celu wskazywania kierunku operacji specjalnych i osiągnięcia przewagi w danej niszy. 	

Źródło: opracowanie własne.

Tabela 4.33. Nowe zdolności sił specjalnych w kontekście aktywności społecznej oraz porządku publicznego

<p>ZWIĘKSZANIE AKTYWNOŚCI SPOŁECZNEJ ORAZ PORZĄDKU PUBLICZNEGO</p>	
<p>ZDOLNOŚCI SIŁ SPECJALNYCH</p> <ul style="list-style-type: none"> • W wyniku utrzymywania świadomości sytuacyjnej przedstawianie rekomendacji do prowadzenia operacji specjalnych na poziomie polityczno-strategicznym. • Utrzymywanie wysokiego poziomu tajemnicy / skrytości w działaniach szczególnie wrażliwych dla polityki państwa. • Zaangażowanie cywilno-wojskowe. • Samodoskonalenie się w wyniku systemu zbierania doświadczeń. • Skuteczne dowodzenie i kierowania informacyjnymi i materialno-energetycznymi operacjami specjalnymi. 	
<p>CECHY STRUKTURALNE</p>	<p>CECHY FUNKCJONALNE</p>
<ul style="list-style-type: none"> • Konfiguracja – wąska, nastawiona na bliską relacje sił specjalnych z elementami cywilnymi. 	<ul style="list-style-type: none"> • Dowodzenie i kierowanie operacjami specjalnymi – na poziomie polityczno-

<ul style="list-style-type: none"> • Centralizacja – wysoka ze względu na wrażliwość polityczną. • Specjalizacja – wysoka ze względu na specyficzne, cywilne środowisko działania. • Standaryzacja – niska ze względu na różne środowiska. • Formalizacja – średnia ze względu na odstraszenie (wysoka) oraz gotowość podjęcia działań nieopisanych formalnie (niska). • Tradycjonalizm – niski ze względu na odejście od tradycyjnego postrzegania relacji pomiędzy społeczeństwem a siłami specjalnymi. 	<p>strategicznym.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Realizacja operacji specjalnych – orientacja na działania w środowisku cywilnym w ograniczonym zakresie przy jednoczesnej zdolności do nagłego rozszerzenia zasięgu. Niwelacja informacyjnego wpływu przeciwnika na własne społeczeństwo. • Wsparcie operacji specjalnych – bezpośrednie przygotowanie grup wsparcia do prowadzenia operacji specjalnych. • Zabezpieczenie logistyczne operacji specjalnych – ograniczone do wcześniej przygotowanych obszarów oraz elastyczne w zależności od kierunku działania
<p style="text-align: center;">NOWE ZDOLNOŚCI, NOWE KIERUNKI, NOWE ROZWIĄZANIA</p> <ul style="list-style-type: none"> • Ośrodek dowodzenia i kierowania operacjami specjalnymi na poziomie polityczno-strategicznym. • Budowanie odporności społecznej ze szczególnym uwzględnieniem wybranych ludzi i grup społecznych do prowadzenia cywilnych działań specjalnych. • Rozwój informacyjnych operacji specjalnych w ramach Wojsk Specjalnych i Wojsk Cybernetycznych oraz posiadanie stałych zespołów bojowych / jednostek specjalnych przeznaczonych do tego typu operacji. 	

Źródło: opracowanie własne.

Tabela 4.34. Nowe zdolności sił specjalnych w kontekście nowych form walki asymetrycznej

NOWE FORMY WALKI ASYMETRYCZNEJ

ZDOLNOŚCI SIŁ SPECJALNYCH

- Przetrawanie i odporności na niszczenie.
- Utrzymywanie własnej świadomości sytuacyjnej i wspieranie systemu świadomości sytuacyjnej państwa w wyniku operacji specjalnych.
- Wsparcie kompleksowej odporności RP w kontekście zaangażowania cywilno-wojskowego.
- Obrona i ochrona najważniejszych procesów w ramach infrastruktury krytycznej państwa.
- Rozwój technik, taktyk i procedur oraz ich zmiana strategiczna w ramach operacji specjalnych.
- Prowadzenie operacji specjalnych w każdym środowisku (w każdej domenie walki).
- Prowadzenie operacji specjalnych w nieciągłości dowodzenia i kierowania.
- Transfer celów politycznych na operacje specjalne.

CECHY STRUKTURALNE

- Konfiguracja – spłaszczenie struktur hierarchii: informacja-decyzja-wykonanie oraz rozszerzenie rozpiętości wykonawców.
- Centralizacja – wysoka z możliwością pominięcia szczebli pośrednich.
- Specjalizacja – wysoka w zależności od formy walki, powoływanie zespołów ekspertów.
- Standaryzacja – średnia w wyniku konieczności łączenia stałych procedur z nowymi działaniami.
- Formalizacja – wysoka w wyniku wprowadzenia nowych rozwiązań formalno-prawnych.

CECHY FUNKCJONALNE

- Dowodzenie i kierowanie operacjami specjalnymi – wysoki poziom świadomości sytuacyjnej oraz decydowanie na poziomie polityczno-strategicznym.
- Realizacja operacji specjalnych – włączanie różnych elementów procesu. Stałe siły specjalne wydzielone do działania. Możliwość tworzenia konkretnych sił zadaniowych. Płynność przechodzenia w trakcie walki z sytuacji samodzielnych operacji na działania międzynarodowe.
- Wsparcie operacji specjalnych – oparte na specjalistycznym szkoleniu w opcji narodowej i międzynarodowej.

<ul style="list-style-type: none"> • Tradycjonalizm – niski ze względu na istotność procedur, które mogą szybko ulegać zmianie. 	<ul style="list-style-type: none"> • Zabezpieczenie logistyczne operacji specjalnych – nastawienie na zaspokajanie doraźnych zespołów zadaniowych z uwzględnieniem elementów niemilitarnych.
<p style="text-align: center;">NOWE ZDOLNOŚCI, NOWE ROZWIĄZANIA</p> <ul style="list-style-type: none"> • Ośrodek dowodzenia i kierowania operacjami specjalnymi na poziomie polityczno-strategicznym. • Wsparcie budowy kompleksowej odporności państwa poprzez konkretne zaangażowanie cywilno-wojskowe sił specjalnych. • Rozwój informacyjnych operacji specjalnych w ramach Wojsk Specjalnych i Wojsk Cybernetycznych oraz posiadanie stałych zespołów bojowych / jednostek specjalnych przeznaczonych do tego typu operacji. • Stworzenie dla sił specjalnych nowych ram formalno-prawnych, pozwalających na sprawną likwidację zagrożeń. 	

Źródło: opracowanie własne.

Tabela 4.35. Nowe zdolności sił specjalnych w kontekście zmian środowiska w wyniku działalności człowieka

ZMIANY ŚRODOWISKA W WYNIKU DZIAŁALNOŚCI CZŁOWIEKA
<p style="text-align: center;">ZDOLNOŚCI SIŁ SPECJALNYCH</p> <ul style="list-style-type: none"> • Przetrwanie i odporność na niszczenie. • Utrzymywanie własnej świadomości sytuacyjnej i wspieranie systemu świadomości sytuacyjnej państwa w wyniku operacji specjalnych. • Wsparcie sił pozawojskowych odpowiedzialnych za bezpieczeństwo państwa w operacjach połączonych. • Wsparcie kompleksowej odporności RP w kontekście zaangażowania cywilno-wojskowego. • Obrona i ochrona najważniejszych procesów w ramach infrastruktury krytycznej państwa. • Prowadzenie operacji specjalnych w każdym środowisku (w każdej domenie

walki).	
<ul style="list-style-type: none"> • Prowadzenie operacji specjalnych w nieciągłości dowodzenia i kierowania. 	
CECHY STRUKTURALNE	CECHY FUNKCJONALNE
<ul style="list-style-type: none"> • Konfiguracja – spłaszczenie hierarchii z szeroką rozpiętością wydzielenia różnych elementów sił specjalnych do różnych form działań. • Centralizacja – niska w wyniku delegacji uprawnień. • Specjalizacja – średnia w wyniku niespecyficznych działań. • Standaryzacja – niska jw. • Formalizacja – wysoka, zgodna z krajowymi uwarunkowaniami formalno-prawnymi. • Tradycjonalizm – niski w wyniku potrzeby ujednolicenia standardów w trakcie prowadzenia operacji. 	<ul style="list-style-type: none"> • Dowodzenie i kierowanie operacjami specjalnymi - na poziomie wykonawczym połączenie z krajowym systemem zarządzania kryzysowego i ratownictwa. • Realizacja operacji specjalnych – utrzymywanie stałej gotowości (szczególnie wsparcia medycznego i telekomunikacyjnego systemów kodowanych) oraz niwelacja wpływu informacyjnego przeciwnika, który będzie go wykorzystywał do realizacji swoich celów. • Wsparcie operacji specjalnych – jednolitość norm i działań proekologicznych. • Zabezpieczenie logistyczne operacji specjalnych – oparte na nowych technologiach cywilno-wojskowych.
NOWE ZDOLNOŚCI, NOWE ROZWIĄZANIA	
<ul style="list-style-type: none"> • Wsparcie budowania kompleksowej odporności państwa, a w szczególności odporności społeczeństwa. • Rozwój informacyjnych operacji specjalnych w ramach Wojsk Specjalnych i Wojsk Cybernetycznych oraz posiadanie stałych zespołów bojowych / jednostek specjalnych przeznaczonych do tego typu operacji. 	

Źródło: opracowanie własne.

Tabela 4.36. Nowe zdolności sił specjalnych w kontekście masowych migracji

MASOWE MIGRACJE	
ZDOLNOŚCI SIŁ SPECJALNYCH	
<ul style="list-style-type: none"> • Utrzymywanie własnej świadomości sytuacyjnej i wspieranie systemu świadomości sytuacyjnej państwa w wyniku operacji specjalnych. • Wydzielanie sił zadaniowych lub wchodzenie w skład zespołów zadaniowych z regularnymi siłami zbrojnymi w ramach działań połączonych. • Wsparcie sił pozawojskowych odpowiedzialnych za bezpieczeństwo państwa w operacjach połączonych. • Wsparcie kompleksowej odporności RP w kontekście zaangażowania cywilno-wojskowego. • Obrona i ochrona najważniejszych procesów w ramach infrastruktury krytycznej państwa. • Współpraca międzynarodowa w ramach operacji specjalnych. 	
CECHY STRUKTURALNE	CECHY FUNKCJONALNE
<ul style="list-style-type: none"> • Konfiguracja – szerokie łączenie ze strukturami cywilnymi i infrastrukturą krytyczną. • Centralizacja – na poziomie polityczno-strategicznym z niską autonomią działań samodzielnych. • Specjalizacja – wysoka, wymagająca specyfiki infrastruktury krytycznej. • Standaryzacja - niska ze względu na nietypowe działania oraz zależna od sytuacji formalno-prawnej infrastruktury krytycznej. • Formalizacja – wysoka ze względu na likwidację ewentualnych szkód i skutków 	<ul style="list-style-type: none"> • Dowodzenie i kierowanie operacjami specjalnymi – na poziomie polityczno-strategicznym przy wsparciu MSWiA i RCB oraz z operatorami usług kluczowych i / lub w zwykłym systemie dowodzenia i kierowania. • Realizacja operacji specjalnych – wsparcie w ochronie i obronie kluczowych procesów funkcjonowania państwa. • Wsparcie operacji specjalnych – eksperci ds. procesów krytycznych w danym środowisku • Zabezpieczenie logistyczne

<p>oraz wprowadzanie norm prawnych.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Tradycjonalizm – niski ze względu na zmianę podejścia do sił specjalnych. 	<p>operacji specjalnych – lokalnie w zależności od umiejscowienia infrastruktury krytycznej.</p>
<p>NOWE ZDOLNOŚCI, NOWE ROZWIĄZANIA</p>	
<ul style="list-style-type: none"> • Ośrodek dowodzenia i kierowania operacjami specjalnymi na poziomie polityczno-strategicznym. • Systemowa współpraca w dziedzinie ochrony i obrony infrastruktury krytycznej. 	

Źródło: opracowanie własne.

Tabela 4.37. Nowe zdolności sił specjalnych w kontekście ograniczonych zasobów surowcowych

OGRANICZONE ZASOBY SUROWCÓW	
ZDOLNOŚCI SIŁ SPECJALNYCH	
<ul style="list-style-type: none"> • Przetrawanie i odporność na niszczenie. • Wydzielanie sił zadaniowych lub wchodzenie w skład zespołów zadaniowych z regularnymi siłami zbrojnymi w ramach działań połączonych. • Wsparcie sił pozawojskowych odpowiedzialnych za bezpieczeństwo państwa w operacjach połączonych. • Obrona i ochrona najważniejszych procesów w ramach infrastruktury krytycznej państwa. • Współpraca międzynarodowa w ramach operacji specjalnych. • Prowadzenie operacji specjalnych w nieciągłości dowodzenia i kierowania. • Transfer celów politycznych na operacje specjalne. 	
CECHY STRUKTURALNE	CECHY FUNKCJONALNE
<ul style="list-style-type: none"> • Konfiguracja – elastyczne podejście do działań doraźnych. • Centralizacja – wysoka na szczeblu polityczno-strategicznym, z uwzględnieniem 	<ul style="list-style-type: none"> • Dowodzenie i kierowanie operacjami specjalnymi - połączony organ na poziomie polityczno-wojskowym. • Realizacja operacji specjalnych –

<p>samodzielności tylko w wypadku konkretnych działań.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Specjalizacja – wysoka w ramach działań interwencyjnych. • Standaryzacja – wysoka ze względu na dominującą formę współpracy z infrastrukturą państwa. • Formalizacja – średnia w wyniku wsparcia krajowego (niska) oraz międzynarodowego (wysoka). • Tradycjonalizm – solidaryzm w stosunku do najważniejszych procesów państwa. 	<p>wyspecjalizowane elementy kierują interwencyjnie ochroną i obroną infrastruktury krytycznej.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Wsparcie operacji specjalnych – przygotowanie specjalistów w siłach specjalnych na poszczególne sektory infrastruktury krytycznej. • Zabezpieczenie logistyczne operacji specjalnych – przygotowanie lokalnych, wysuniętych baz operacyjnych.
<p style="text-align: center;">NOWE ZDOLNOŚCI, NOWE ROZWIĄZANIA</p> <ul style="list-style-type: none"> • Ośrodek dowodzenia i kierowania operacjami specjalnymi na poziomie polityczno-strategicznym. • Systemowa współpraca w dziedzinie ochrony i obrony infrastruktury krytycznej. 	

Źródło: opracowanie własne.

Tabela 4.38. Nowe zdolności sił specjalnych w kontekście secesji i dezintegracji państwa

<p style="text-align: center;">SECESJA I DEZINTEGRACJA PAŃSTWA</p>
<p style="text-align: center;">ZDOLNOŚCI SIŁ SPECJALNYCH</p> <ul style="list-style-type: none"> • Przetrvanie i odporność na niszczenie. • Wsparcie kompleksowej odporności RP w kontekście zaangażowania cywilno-wojskowego. • Rozwój technik, taktyk i procedur oraz ich zmiana strategiczna w ramach operacji specjalnych. • Prowadzenie operacji specjalnych w każdym środowisku (w każdej domenie walki).

<ul style="list-style-type: none"> • Prowadzenie operacji specjalnych w nieciągłości dowodzenia i kierowania. • Transfer celów politycznych na operacje specjalne. 	
CECHY STRUKTURALNE	CECHY FUNKCJONALNE
<ul style="list-style-type: none"> • Konfiguracja – utrzymanie silnej więzi organizacyjnej. • Centralizacja – wysoka na poziomie Wojsk Specjalnych z autonomią do podejmowania wcześniej uzgodnionych decyzji. • Specjalizacja – niska w wyniku typowości działań secesyjnych i dezintegracyjnych przeciwnika. • Standaryzacja – średnia w wyniku typowości operacji ochrony, obrony oraz interwencyjnych. • Formalizacja – wysoka ze względu na zgodność z prawem i regulacjami międzynarodowymi. • Tradycjonalizm – wysoki z uwagi na potrzebę przetrwania wartości państwowych w konfrontacji z przeciwnikiem różnego rodzaju (siły specjalne przeciwnika, ruchy wywrotowe, organizacje pozarządowe itd.). 	<ul style="list-style-type: none"> • Dowodzenie i kierowanie operacjami specjalnymi – szczególnie zogniskowane na postawach propaństwowych dowódców i operatorów, możliwość pomijania szczebli dowodzenia i kierowania, zwiększone restrykcje ochrony informacji. • Realizacja operacji specjalnych – izolacja sił specjalnych w odpowiednio przygotowanych miejscach, odpowiednio przygotowani operatorzy, szczególnie do operacji ochronnych oraz punktowych operacji specjalnych. • Wsparcie operacji specjalnych – specjalnie przygotowany cywilny komponent do współpracy w ramach działań specjalnych (głównie informacyjnych). • Zabezpieczenie logistyczne operacji specjalnych – wzrastające znaczenie obszaru cywilnego oraz własnych magazynów, nastawionych na dłuższe prowadzenie działań specjalnych.
NOWE ZDOLNOŚCI, NOWE ROZWIĄZANIA	
<ul style="list-style-type: none"> • Na poziomie polityczno-strategicznym alternatywny ośrodek dowodzenia 	

i kierowania operacjami specjalnymi, uruchamiany w momencie secesji / dezintegracji państwa – „cienie”.

- Rozwój informacyjnych operacji specjalnych w ramach Wojsk Specjalnych i Wojsk Cybernetycznych oraz posiadanie stałych zespołów bojowych / jednostek specjalnych przeznaczonych do tego typu operacji.
- Wsparcie kompleksowej odporności RP w kontekście zaangażowania cywilno-wojskowego.
- Aktywacja ruchu oporu wraz z odpowiednim zapleczem.

Źródło: opracowanie własne.

Tabela 4.39. Nowe zdolności sił specjalnych w kontekście wzrostu znaczenia podmiotów niepaństwowych

WZROST ZNACZENIA PODMIOTÓW NIEPAŃSTWOWYCH (W TYM ZORGANIZOWANEJ PRZESTĘPCZOŚCI)	
ZDOLNOŚCI SIŁ SPECJALNYCH	
<ul style="list-style-type: none"> • Realizacja operacji specjalnych samodzielnie i w ramach sojuszniczych działań specjalnych w środowisku wewnętrznym i zewnętrznym. • Wydzielanie sił zadaniowych lub wchodzenie w skład zespołów zadaniowych z regularnymi siłami zbrojnymi w ramach działań połączonych. • Wsparcie sił pozawojskowych odpowiedzialnych za bezpieczeństwo państwa w operacjach połączonych. • Wsparcie kompleksowej odporności RP w kontekście zaangażowania cywilno-wojskowego. • Obrona i ochrona najważniejszych procesów w ramach infrastruktury krytycznej państwa. • Współpraca międzynarodowa w ramach operacji specjalnych. 	
CECHY STRUKTURALNE	CECHY FUNKCJONALNE
<ul style="list-style-type: none"> • Konfiguracja – rozwój oddziałów specjalnych w ramach Żandarmerii Wojskowej lub nadanie innym jednostkom specjalnym uprawnień ŻW. 	<ul style="list-style-type: none"> • Dowodzenie i kierowanie operacjami specjalnymi – nowy system dowodzenia oparty na relacji MSWiA – MON, kierowany centralnie na poziomie

<p>Powołanie komórek odpowiedzialnych za specjalistyczny obszar, z którego pochodzi zagrażający państwu podmiot.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Centralizacja – decyzje na bazie norm formalno-prawnych. • Specjalizacja – wysoka ze względu na obszar funkcjonowania potencjalnego podmiotu oraz współpracę z ekspertami cywilnymi. • Standaryzacja – niska ze względu na potrzebę zmiany standardów działania. • Formalizacja – wprowadzenie nowych rozwiązań formalno-prawnych. • Tradycjonalizm – niski w wyniku łagodzenia konfliktów powstałych na skutek powolnego rozwoju jednostek specjalnych Żandarmerii Wojskowej. 	<p>polityczno-strategicznym.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Realizacja operacji specjalnych - wykonywanie operacji specjalnych. • Wsparcie operacji specjalnych – bliska współpraca sił specjalnych ze służbami specjalnymi, Żandarmerią Wojskową oraz elementami kontrterrorystycznymi policji. • Zabezpieczenie logistyczne operacji specjalnych – nowy system zabezpieczenia zgrupowań zadaniowych.
<p style="text-align: center;">NOWE ZDOLNOŚCI, NOWE ROZWIĄZANIA</p> <ul style="list-style-type: none"> • Na poziomie polityczno-strategicznym ośrodek dowodzenia i kontroli do prowadzenia operacji specjalnych i koordynacji, głównie Żandarmerii Wojskowej, Wojsk Specjalnych, służb specjalnych, policji. 	

Źródło: opracowanie własne.

Tabela 4.40. Nowe zdolności sił specjalnych w kontekście epidemii i pandemii

EPIDEMIE I PANDEMIE
ZDOLNOŚCI SIŁ SPECJALNYCH

<ul style="list-style-type: none"> • Wydzielanie sił zadaniowych lub wchodzenie w skład zespołów zadaniowych z regularnymi siłami zbrojnymi w ramach działań połączonych. • Wsparcie sił pozawojskowych odpowiedzialnych za bezpieczeństwo państwa w operacjach połączonych. • Wsparcie kompleksowej odporności RP w kontekście zaangażowania cywilno-wojskowego. • Obrona i ochrona najważniejszych procesów w ramach infrastruktury krytycznej państwa. • Współpraca międzynarodowa w ramach operacji specjalnych. 	
CECHY STRUKTURALNE	CECHY FUNKCJONALNE
<ul style="list-style-type: none"> • Konfiguracja – płaska hierarchia dowodzenia i kierowania ze zdolnością konfiguracji dowolnych zespołów zadaniowych. • Centralizacja – wysoka, powiązana z poziomem polityczno-strategicznym. • Specjalizacja – wysoka ze względu na specyfikę ochrony i obrony kluczowej infrastruktury krytycznej państwa. • Standaryzacja – wysoka ze względu na specyfikę danej epidemii czy pandemii. • Formalizacja – wysoka jw. • Tradycjonalizm – niski, na skutek tego, że na rozwój epidemii czy pandemii mogą mieć negatywny wpływ utrwalone zwyczaje. 	<ul style="list-style-type: none"> • Dowodzenie i kierowanie operacjami specjalnymi – skupione na świadomości sytuacyjnej biegnącej z poziomu polityczno-strategicznego. • Realizacja operacji specjalnych – wydzielone zespoły zadaniowe z możliwością powoływania nowych zespołów (w obszarze pozamilitarnym); Konieczność niszczenia wpływu przeciwnika, wykorzystującego pandemię i epidemie do realizacji swoich celów. • Wsparcie operacji specjalnych – specjaliści cywilni i kontakty z organizacjami pozarządowymi oraz realizacja ich wsparcia. • Zabezpieczenie logistyczne operacji specjalnych – lokalna logistyka z możliwością alternatywnych kanałów realizacji usług. Wprowadzanie nowych

	rozwiązań technologicznych.
NOWE ZDOLNOŚCI, NOWE ROZWIĄZANIA	
<ul style="list-style-type: none"> • Wsparcie kompleksowej odporności RP w kontekście zaangażowania cywilno-wojskowego. • Rozwój informacyjnych operacji specjalnych w ramach Wojsk Specjalnych i Wojsk Cybernetycznych oraz posiadanie stałych zespołów bojowych / jednostek specjalnych przeznaczonych do tego typu operacji. 	

Źródło: opracowanie własne.

Tabela 4.41. Nowe zdolności sił specjalnych w kontekście informacji jako broni

INFORMACJA DOMINUJĄCĄ BRONIĄ A LUDZKA PSYCHIKA POLEM WALKI	
ZDOLNOŚCI SIŁ SPECJALNYCH	
<ul style="list-style-type: none"> • Wydzielanie sił zadaniowych lub wchodzenie w skład zespołów zadaniowych z regularnymi siłami zbrojnymi w ramach działań połączonych. • Wsparcie sił pozawojskowych odpowiedzialnych za bezpieczeństwo państwa w operacjach połączonych. • Wsparcie kompleksowej odporności RP w kontekście zaangażowania cywilno-wojskowego. • Obrona i ochrona najważniejszych procesów w ramach infrastruktury krytycznej państwa. • Rozwój technik, taktyk i procedur oraz ich zmiana strategiczna w ramach operacji specjalnych. • Prowadzenie operacji specjalnych w każdym środowisku (w każdej domenie walki). 	
CECHY STRUKTURALNE	CECHY FUNKCJONALNE
<ul style="list-style-type: none"> • Konfiguracja – stałe zespoły do informacyjnych działań specjalnych, szczególnie w środowisku cywilnym. • Centralizacja – średnia ze względu na konieczność centralizacji decyzji (wysoka) z koniecznością 	<ul style="list-style-type: none"> • Dowodzenie i kierowanie operacjami specjalnymi – na poziomie polityczno-strategicznym. • Realizacja operacji specjalnych – głównie w domenie poznawczej człowieka oraz w

<p>autonomicznych działań na poziomie taktycznym (niska)</p> <ul style="list-style-type: none"> • Specjalizacja – wysoka ze względu na specyfikę domeny (psychologia, socjologia, antropologia). • Standaryzacja – niska ze względu na niestandardowe zachowania sytuacyjne. • Formalizacja – wysoka, dotyczy głównie utrzymania tajemnicy oraz wykraczania poza ramy prawne oraz konieczności weryfikacji własnych operacji. • Tradycjonalizm – niski ze względu na konieczność pokonania tradycyjnego postrzegania operacji specjalnych jako materialno-kinetycznych. 	<p>cyberprzestrzeni. Dysponowanie elementami środowiska cywilnego.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Wsparcie operacji specjalnych – specjalistyczne technologie oraz eksperci cywilni. • Zabezpieczenie logistyczne operacji specjalnych – w oparciu o najnowsze technologie.
<p style="text-align: center;">NOWE ZDOLNOŚCI, NOWE ROZWIĄZANIA</p> <ul style="list-style-type: none"> • Wsparcie kompleksowej odporności RP w kontekście zaangażowania cywilno-wojskowego. • Rozwój informacyjnych operacji specjalnych w ramach Wojsk Specjalnych i Wojsk Cybernetycznych i posiadanie stałych zespołów bojowych / jednostek specjalnych przeznaczonych do tego typu operacji. 	

Źródło: opracowanie własne.

Tabela 4.42. Nowe zdolności sił specjalnych w kontekście „gwiazdnych wojen”

<p>„GWIEZDNE WOJNY”</p>
<p style="text-align: center;">ZDOLNOŚCI SIŁ SPECJALNYCH</p> <ul style="list-style-type: none"> • Przetrawianie i odporność na niszczenie. • Utrzymywanie własnej świadomości sytuacyjnej i wspieranie systemu

<p>świadomości sytuacyjnej państwa w wyniku operacji specjalnych.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Wydzielanie sił zadaniowych lub wchodzenie w skład zespołów zadaniowych z regularnymi siłami zbrojnymi w ramach działań połączonych. • Wsparcie sił pozawojskowych odpowiedzialnych za bezpieczeństwo państwa w operacjach połączonych. • Wsparcie kompleksowej odporności RP w kontekście zaangażowania cywilno-wojskowego. • Obrona i ochrona najważniejszych procesów w ramach infrastruktury krytycznej państwa. • Współpraca międzynarodowa w ramach operacji specjalnych. • Prowadzenie operacji specjalnych w każdym środowisku (w każdej domenie walki). • Prowadzenie operacji specjalnych w nieciągłości dowodzenia i kierowania. • Transfer celów politycznych na operacje specjalne. 	
CECHY STRUKTURALNE	CECHY FUNKCJONALNE
<ul style="list-style-type: none"> • Konfiguracja – szeroka ze względu na możliwość swobodnego rażenia przez przeciwnika dowolnych celów na powierzchni Ziemi w dowolnych odstępach czasowych. • Centralizacja – średnia, gdyż cele mogą być rażone swobodnie. • Specjalizacja – średnia ze względu na konieczność współdziałania z obszarem pozamilitarnym. • Standaryzacja – niska ze względu na konieczność wprowadzania zmian. • Formalizacja – wysoka, w wyniku konieczności realizacji Konstytucji RP i innych formalno-prawnych rozwiązań. 	<ul style="list-style-type: none"> • Dowodzenie i kierowanie operacjami specjalnymi - rozproszone i autonomiczne w celu podniesienie przeżywalności. • Realizacja operacji specjalnych – wydzielone zespoły w stałej gotowości do podjęcia działań, stała zdolność do współpracy ze środowiskiem cywilnym. • Wsparcie operacji specjalnych – poszukiwanie nowych rozwiązań. • Zabezpieczenie logistyczne operacji specjalnych – lokalne z możliwością do przejścia na system krajowy, a potem międzynarodowy.

<ul style="list-style-type: none"> • Tradycjonalizm – niski ze względu na konieczność wprowadzenia nowych zachowań, norm, procedur itd. 	
<p style="text-align: center;">NOWE ZDOLNOŚCI, NOWE ROZWIĄZANIA</p> <ul style="list-style-type: none"> • Wsparcie kompleksowej odporności RP w kontekście zaangażowania cywilno-wojskowego. • Prowadzenie operacji specjalnych w domenach powietrznej i kosmicznej, nastawionych głównie na ochronę i obronę. 	

Źródło: opracowanie własne.

Tabela 4.43. Nowe zdolności sił specjalnych w kontekście nieprzewidywalności

NIEPRZEWIDYWALNOŚĆ DYNAMICZNEJ PRZYSZŁOŚCI
ZDOLNOŚCI SIŁ SPECJALNYCH
<ul style="list-style-type: none"> • Przetrawianie i odporność na niszczenie. • Realizacja operacji specjalnych w środowisku wewnętrznym i zewnętrznym samodzielnie i w ramach sojusznicznych działań specjalnych. • Utrzymywanie własnej świadomości sytuacyjnej i wspieranie systemu świadomości sytuacyjnej państwa w wyniku operacji specjalnych. • Wydzielanie sił zadaniowych lub wchodzenie w skład zespołów zadaniowych z regularnymi siłami zbrojnymi, w ramach działań połączonych. • Wsparcie sił pozawojskowych odpowiedzialnych za bezpieczeństwo państwa w operacjach połączonych. • Wsparcie kompleksowej odporności RP w kontekście zaangażowania cywilno-wojskowego. • Obrona i ochrona najważniejszych procesów w ramach infrastruktury krytycznej państwa. • Rozwój technik, taktyk i procedur oraz ich zmiana strategiczna w ramach operacji specjalnych. • Współpraca międzynarodowa w ramach operacji specjalnych. • Prowadzenie operacji specjalnych w każdym środowisku (w każdej domenie walki).

<ul style="list-style-type: none"> • Prowadzenie operacji specjalnych w nieciągłości dowodzenia i kierowania. • Transfer celów politycznych na operacje specjalne. 	
CECHY STRUKTURALNE	CECHY FUNKCJONALNE
<ul style="list-style-type: none"> • Konfiguracja – każda możliwa • Centralizacja – każda możliwa • Specjalizacja – każda możliwa • Standaryzacja – każda możliwa • Formalizacja – każda możliwa • Tradycjonalizm – każdy możliwy 	<ul style="list-style-type: none"> • Dowodzenie i kierowanie operacjami specjalnymi – każdy możliwy system dowodzenia i kierowana. • Realizacja operacji specjalnych – każde możliwe. • Wsparcie operacji specjalnych – każde możliwe. • Zabezpieczenie logistyczne operacji specjalnych – każde możliwe.
NOWE ZDOLNOŚCI, NOWE ROZWIĄZANIA	
<ul style="list-style-type: none"> • Wsparcie kompleksowej odporności RP. • Gotowość do wprowadzenia szybkiej zmiany, zapewniającej zachowanie ciągłości operacji specjalnych. 	

Źródło: opracowanie własne.

Podsumowując identyfikacja nowych zdolności sił specjalnych w kontekście zidentyfikowanych szans i zagrożeń oraz konieczność adaptacji do nich sił specjalnych powinna być skoncentrowana na odpowiedniej konfiguracji personelu osobowego i technologii, a także sprzężenia zwrotnego pomiędzy państwem a otoczeniem. Dokonując precyzyjniejszej identyfikacji najpilniejszych do realizacji nowych zdolności i kierunków rozwoju sił specjalnych w polityce bezpieczeństwa państwa można wyróżnić:

- 1. włączenie sił specjalnych w budowę i rozwijanie odporności państwa poprzez zaangażowanie cywilno-wojskowe, ze szczególnym uwzględnieniem informacyjnych operacji specjalnych i podnoszenia odporności infrastruktury krytycznej;**
- 2. stworzenie na poziomie polityczno-strategicznym organu dowodzenia i kontroli operacji specjalnych w celu prowadzenia działań nieklasycznych,**

który będzie koordynować działania sił specjalnych z pozostałymi organami i elementami państwa, a w szczególności ze służbami specjalnymi.

Realizacja powyższych kierunków możliwa będzie wtedy, gdy operacje specjalne przestaną być postrzegane przez pryzmat materialno-energetycznych oraz przez liniową strukturę - czy to w Wojskach Specjalnych, czy w innych strukturach sił zbrojnych lub państwa. Siły specjalne powinny stać się organizacją o strukturze macierzowej. Dotychczasowe identyfikowanie różnych cech strukturalnych i funkcjonalnych sił specjalnych wskazuje, że zbyt hierarchiczna (liniowa) struktura będzie przekształcać siły specjalne w struktury wyizolowane z polityki bezpieczeństwa państwa, skupiając się na wąskim wycinku działań materialno-energetycznych sił zbrojnych. Przyszłe działania specjalne będą wymagać jedynie ogólnego zarysu struktur oraz najkonieczniejszych technik, taktyk i procedur. O sukcesie przyszłych operacji specjalnych zdecyduje zdolność do kooperacji z szeroko rozumianym otoczeniem. Oczywiście organizacje liniowe mają szereg zalet, np. jednoznaczne linie komunikacyjne, jasno określone zadania i odpowiedzialności, planowanie od „góry” w postaci wytycznych itd. Organizacja macierzowa nazywana jest czasem „organizacją projektową”, przybiera formę funkcjonalno-zadaniową, aby sprostać wymaganiom szczególnych sytuacji przez tworzenie podjednostek czy zespołów zadaniowych, których członkowie mogą rekrutować się z różnych dziedzin.

Organizacje o cechach macierzowych charakteryzują się:

- rozpoznawaniem zagrożeń w swoim wnętrzu i w otoczeniu;
- podejmowaniem wyzwań, głównie poprzez kreatywne działania wyprzedzające możliwe zdarzenia i sytuacje;
- standaryzowaniem i formalizowaniem tylko głównych zarysów struktur i najkonieczniejszych procedur (mechanizmów działania);
- wykształceniem funkcjonalnych połączeń systemowych do szerokich sprzężeń zwrotnych z otoczeniem.

Należy dodać, że organizacje macierzowe są strukturami dopuszczającymi wielorakość podporządkowań hierarchicznych. Następuje w nich utrwalenie podwójnego podporządkowania. W sytuacji wojskowych sił specjalnych byłaby to zasada binarnego dowodzenia oraz kierowania wojskowego i politycznego (cywilnego).

Do silnych stron kształtu macierzowego sił specjalnych można by zaliczyć w przyszłości:

- tworzenie jasnych struktur zadaniowych;
- elastyczne dostosowanie się do nowych, ciągle wyłaniających się wyzwań cywilizacyjnych;
- angażowanie do rozwiązywania problemów żołnierzy i cywilnych specjalistów posiadających odpowiadające im, specyficzne kompetencje.

Do słabych stron takiego kształtu sił specjalnych można by zaliczyć:

- wykazywanie wrażliwości na zachowanie równowagi pomiędzy np. politykami a żołnierzami. Prowadziłoby to do włączania wyższego dowództwa wojskowego do rozstrzygania spraw spornych oraz do przeradzania się w jednostkę funkcjonalną.

Autor, świadom zalet i wad organizacji macierzowej, kierując się jednak wyzwaniami cywilizacyjnymi uznaje, że w przyszłości lepszym rozwiązaniem dla sił specjalnych będzie odejście od liniowości (patrz tabela 4.43.).

W takim ujęciu bardziej zrozumiałe jest zachowanie takich krajów, jak Stany Zjednoczone, Wielka Brytania czy Federacja Rosyjska, które starają się utrzymać jednostki specjalne w różnych rodzajach sił zbrojnych, dowodzić nimi w sposób macierzowy i tworzyć zespoły zadaniowe, zamiast ograniczać struktury do wyodrębnionego rodzaju sił zbrojnych, jakim są Wojska Specjalne w siłach zbrojnych RP.

Tabela 4.44. Logika podejścia w wyborze przyszłej struktury dla sił specjalnych

L.P.	Kryteria oceny sił specjalnych	Funkcjonalne siły specjalne	Macierzowe siły specjalne
1.	Efektywność wykorzystywania zasobów	Doskonała	Przeciętna
2.	Zdolność do adaptacji	Słaba	Dobra
3.	Możliwość egzekwowania odpowiedzialności	Wysoka	Niska
4.	Otoczenie, w którym najlepiej się sprawdza	Stabilne	Złożone i dynamiczne
5.	Najlepsza strategia	Koncentracja	Podążanie za zmianą

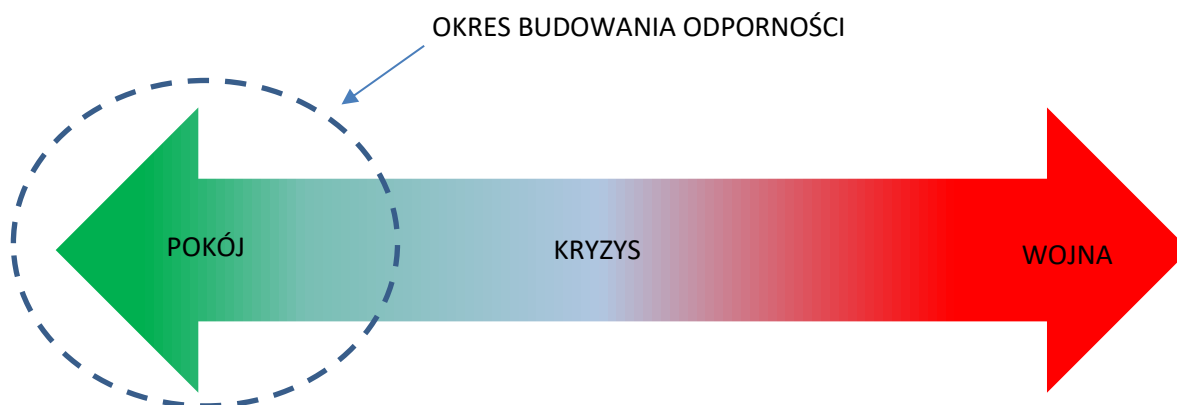
Źródło: Opracowanie własne na podstawie: W. Piotrowski, *Podstawy Zarządzania*, Program MBA, Niepublikowane materiały do wykładów wykorzystane za zgodą autora.

ROZDZIAŁ 5. NOWE KIERUNKI ROZWOJU SIŁ SPECJALNYCH RP

5.1. Realizacja koncepcji budowy odporności państwa polskiego a założenia NATO i UE.

Przyjmuje się, że kompleksowa odporność państwa to *zdolność państwa i społeczeństwa do przeciwstawiania się działaniom destrukcyjnym zarówno zamierzonym, jak i incydentalnym, a także zdolność do efektywnej odbudowy po ich wystąpieniu. Jest składową posiadanych zdolności cywilnych oraz potencjału militarnego*¹⁹⁷. Można ją więc postrzegać jako zdolność do zachowania procesów w systemie autonomicznym i przedstawiać jako zdolność państwa i jego obywateli do przygotowania się do stawiania oporu, adaptacji i szybkiej odbudowy w obliczu różnych zagrożeń wynikających z działalności człowieka (np. wojna konwencjonalna, kryzys gospodarczy), jak i środowiska go otaczającego (np. klęska żywiołowa).

Z perspektywy sojuszniczej budowanie odporności jest obowiązkiem każdego kraju i staje się ważnym aspektem bezpieczeństwa NATO i UE. Okres pandemii COVID-19 unaoczniał potrzebę doskonalenia budowy odpornego społeczeństwa. Kluczowym okresem budowania odporności jest stan pokoju, jeszcze przed wystąpieniem kryzysu czy jego eskalacji w kierunku pełnoskalowych działań zbrojnych (wojna). Istotne jest, aby odstraszać potencjalnego przeciwnika i chronić państwo przed zagrożeniami (rys. 5.1.).

Rys. 5.1. Okres budowania odporności w ujęciu krajowym

Źródło: opracowanie własne.

¹⁹⁷ Niepublikowana *Koncepcji kompleksowego wzmocnienia odporności (projekt)*, Rządowe Centrum Bezpieczeństwa w zbiorach autora s.4.

W ujęciu NATO dążenie do odporności wywodzi się wprost z artykułu 3. Traktatu Waszyngtońskiego, zobowiązującego państwa sojusznicze do utrzymywania i rozwijania swojej indywidualnej i zbiorowej zdolności do odpierania zbrojnego ataku *dla skuteczniejszego osiągnięcia celów, oddzielnie i wspólnie do utrzymania*¹⁹⁸. Z tego zapisu jasno wynika, że odpowiedzialność za odporność państwa spoczywa na każdym z członków sojuszu. Ponadto budowanie odporności nie jest wynikiem pojedynczego wysiłku lub inicjatywy¹⁹⁹. To wysiłek długoterminowy, ciągły i zmieniający się w czasie. Odporne państwo wydaje się być mniej interesującym celem do prowadzenia walki i przyczynia się do ogólnego bezpieczeństwa sojuszu²⁰⁰. W tej dziedzinie celem NATO jest uzyskanie zbiorowej odporności, także dzięki cywilnej gotowości państw sojuszniczych. Wskazując na powyższe, jako zasadę podkreślić należy że obecnie proces ten jest realizowany wg koncepcji przyjętej na szczycie NATO w 2016 r. W Warszawie przywódcy państw członkowskich zobowiązali się do zwiększania odporności²⁰¹, w tym dążenia do osiągnięcia siedmiu podstawowych wymogów (ang. BLR – *Base Line Requirements*) dotyczących odporności cywilnej. W tej koncepcji określono trzy podstawowe funkcje gotowości cywilnej:

- Zapewnienie ciągłości działań administracji publicznej (w szczególności rządu);
- Ciągłość świadczenia kluczowych dla ludności usług;
- Wsparcie cywilne dla działań wojskowych.

Wypracowany na tej podstawie przez Komitet Planowania Cywilnego NATO (CEPEC) zestaw kryteriów ewaluacji umożliwia państwom ocenę stanu realizacji wytycznych sojuszniczych i ich ogólnej odporności²⁰². Są to następujące kryteria²⁰³:

- Ciągłość działania administracji i kluczowych procesów państwa (np. zdolność do podejmowania decyzji na podstawie świadomości sytuacyjnej oraz komunikowanie się i wymuszanie ich realizacji w stanie kryzysu).

¹⁹⁸ *Traktat Północnoatlantycki*, Waszyngton 4.04.1949 r – (DzU.2000.87.970).

¹⁹⁹ R. Borkowski, *The resilience theorem as a new way to conceptualise security and defence* [w] M. Lasoń, M. Klisz, L. Elak (red.), *The total defence 21 century. Com – building a resilient society*. Security Theory and Practice, Nr 3, Oficyna Wydawnicza KAAFM, Kraków, 2022, s. 49

²⁰⁰ B. Caves, R. Lucas, L. Dewaele, J. Muravska, Ch. Wragg, T. Spence, Z. Hernandez, A. Knack, J. Black. *Enhancing Defense's Contribution to Societal Resilience in the UK*. RAND Corporation, 2021, s.7. https://www.rand.org/pubs/research_reports/RRA1113-1.html [dostępność: 31.07.2023].

²⁰¹ Komunikat ze szczytu NATO w Warszawie wydany przez Szefów państw i rządów uczestniczących w posiedzeniu Rady Północnoatlantyckiej w Warszawie w dniach 8-9 lipca 2016, <https://www.gov.pl/web/obrona-narodowa/komunikat-zeszczytu-nato-2> [dostępność: 02.08.2023].

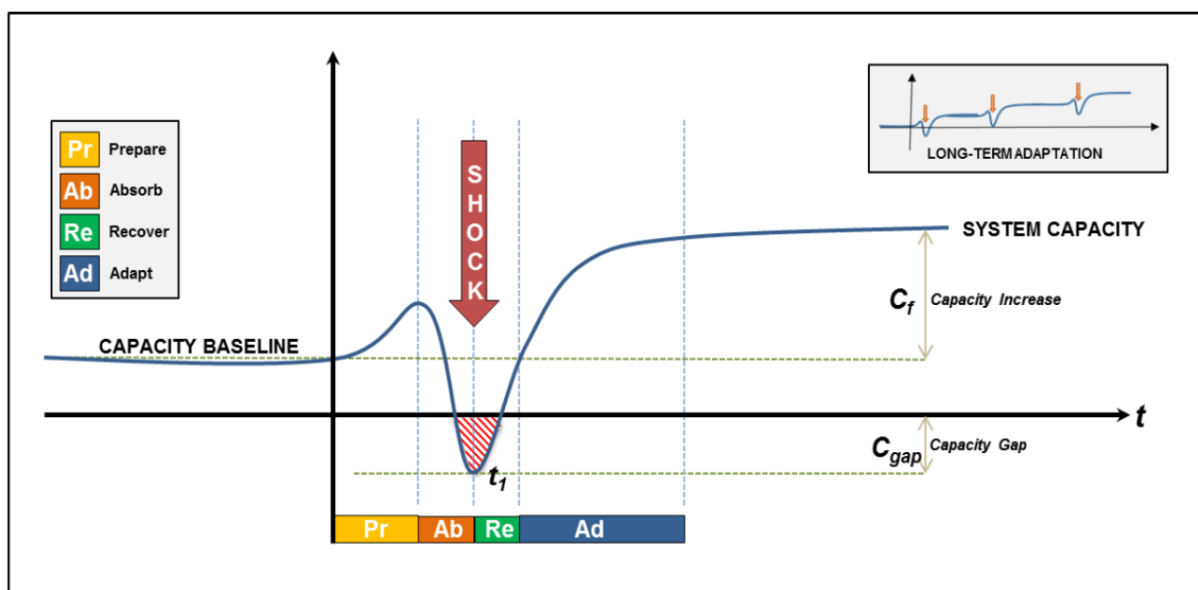
²⁰² PO (2020) 0189-Update Baseline Requirements, *Resilience Guidelines and Evaluation Criteria*.

²⁰³ Niepublikowana *Koncepcji kompleksowego wzmocnienia odporności (projekt)*, Rządowe Centrum Bezpieczeństwa w zbiorach autora, s. 16.

- Zaopatrzenie w energię (np. plany awaryjne i zapasowe, wewnętrzne / zewnętrzne źródła energii państwa).
- Zdolność do reagowania na masowe niekontrolowane migracje (np. zdolność do rozgraniczenia przemieszczeń uchodźców z przemieszczaniem się sił zbrojnych państwa).
- Zdolność do zaopatrzenia w wodę i żywność (np. zdolność do zapewnienia zasobom żywnościowym ochrony zakłóceń ich dostaw).
- Zdolność do reagowania na zdarzenia z dużą liczbą ofiar (np. zdolność do zagwarantowania wydolności cywilnego systemu służby zdrowia w przypadku dużej ilości poszkodowanych, łącznie z zaspokojeniem potrzeb na używane środki zaopatrzenia medycznego).
- Zdolność do zapewnienia łączności (np. zdolność do zapewnienia nieprzerwanej pracy systemów łączności i telekomunikacyjnych w sytuacjach kryzysowych, łącznie ze środkami łączności zapasowej).
- Zdolność do zapewnienia transportu cywilnego (np. zdolność do zapewnienia swobodnego przejazdu dla sił zbrojnych za pomocą cywilnych środków transportu).

Ich analiza pozwala uznać, że te siedem kryteriów jest ze sobą mocno powiązane, a ich wspólna realizacja przyczynia się do wysokiego poziomu odporności państwa. Jednakże równocześnie stwierdzić należy, że odporność państwa jest procesem adaptacyjnym i jest mierzona takimi czynnikami, jak (patrz rys. 5.2.):

- Przygotowanie (ang. *prepare*) państwa do sytuacji kryzysowej na to, co nieprzewidywalne i nieuniknione.
- Pochłanianie (ang. *absorb*) wstrząsów strategicznych przy ich minimalnym wpływie na państwo (system), przy jednoczesnym utrzymaniu podstawowych jego funkcji na wystarczającym poziomie,
- Odzyskanie (ang. *recover*) funkcjonalności państwa w odpowiednim czasie (t_1) i przy rozsądnych kosztach.
- Dostosowanie się (ang. *adapt*) przy zwiększeniu pojemności systemu, aby lepiej poradzić sobie z przyszłymi wstrząsami przy zmniejszonej już podatności na przyszłe zagrożenia (przyszłe działania przeciwnika, zagrożenia naturalne).

Rys. 5.2. Proces stanu odporności w czasie i odpowiedzi na zagrożenia

Źródło: Koncepcja Kompleksowego Wzmacniania Odporności (projekt). Rządowe Centrum Bezpieczeństwa. Niepublikowana, w zbiorach autora. s. 17.

Znaczenie procesu budowy odporności państw członkowskich NATO wzrosło po rosyjskiej agresji na Ukrainę i – co jest nie zawsze zauważane przez badaczy – w wyniku doświadczeń z działań w trakcie pandemii Covid 19. Zaproponowana w 2021 roku wizja przyspieszenia procesu zwiększania odporności państw członkowskich do 2030 r.²⁰⁴ to plan kompleksowo prowadzonych działań, które powinny prowadzić do zwiększenia odporności państw członkowskich oraz NATO jako całości²⁰⁵. W celu poprawy koordynacji poszczególnych procesów Komitet Planowania Cywilnego NATO (CEPEC) w 2022 r. przekształcono w Komitet Odporności (RC).

Konieczność wzmacniania odporności zostanie ujęta jako ważny element nowej koncepcji strategicznej NATO, nad którą obecnie trwają prace.

Oceniając założenia tworzone przez instytucje Unii Europejskiej wskazać należy na duży poziom ich podobieństwa z rozwiązaniami NATO, co uznać należy za polityczny sukces. W Strategii Bezpieczeństwa Unii Europejskiej na lata 2020-2025 (*EU Security Strategy*) za jeden z celów strategicznych przyjęto budowę zdolności w zakresie wczesnego

²⁰⁴ PO (2021) 0081 *Food for thought paper: NATO 2030. Ensure a Common Level of Allied Resilience*, Strengthened Resilience z dnia 04 marca 2021 r.

²⁰⁵ Propozycja Sekretarza Generalnego jest wynikiem prac specjalnej grupy, powołanej przez niego w celu opracowania analiz i przedstawienia rekomendacji rozwoju sojuszu do 2023 r. Podkreślić należy, że konieczność wzmacniania odporności zostanie ujęta jako ważny element nowej koncepcji strategicznej NATO, nad którą obecnie trwają prace.

wykrywania, zapobiegania i szybkiego reagowania na różnego rodzaju kryzysy – zarówno globalne, jak i sektorowe. Istotnym rozwiązaniem jest zapowiedziana konieczność angażowania w te procesy sektora prywatnego i ścisłą koordynację współpracy z sektorem publicznym - od szczebla rządowego po lokalny z uwzględnieniem wszystkich interesariuszy²⁰⁶.

Opierając się na unijnej definicji odporności (*zdolność nie tylko do stawiania czoła wyzwaniom i radzenia sobie z nimi, ale także realizacja przemian w sposób zrównowagony, sprawiedliwy i demokratyczny*²⁰⁷) oraz przyjętego celu jej budowy (*UE będzie wspierać odporność swoich demokracji*²⁰⁸) przyjąć można iż w rozumieniu UE odporność państwa członkowskiego można definiować jako *zdolność i gotowość społeczeństwa do stawiania czoła, radzenia sobie, adaptacji i kompleksowej, szybkiej odbudowy po każdym kryzysie (stresie lub szoku), a także jako jego zdolność do oceny sytuacji na potrzeby podejmowania dalszych decyzji i adekwatnego działania. Obejmować ma, obok rządu i sektora prywatnego, siły zbrojne, ośrodki akademickie i społeczeństwo obywatelskie.*

Analizując zapisy dokumentów UE uznać należy, że proces rozwoju odporność na szczeblu państwowym i samej Unii Europejskiej powinien zakładać, że niezbędnym jest uzgodnienie przez wszystkie organy społeczne wspólnego zestawu kryteriów i celów oraz określenie w zintegrowanym podejściu metodologię, organy i działania, w celu niwelowania negatywnych skutków kryzysów wewnętrznych i zewnętrznych, a także aktów agresji, które podważają ich bezpieczeństwo i integralność oraz aby odbudować się po ewentualnych szkodach wynikających z takich zdarzeń. Innymi słowy powinno się wykorzystać i implementować rozwiązania stosowane w NATO. Podejście takie można zauważyć w *2020 Strategic Foresight Report*. W dokumencie tym zawarto zapisy dotyczące odporności uznając iż odporność powinna stać się elementem jak największej liczby polityk europejskich. Analizując natomiast zakres prac koncepcyjnych stwierdzić należy, że są one skoncentrowane na określeniu wskaźników w postaci tzw. matryc odporności (ang. *resilience dashboards*). Na obecnym etapie mają one umożliwić uzyskanie świadomości sytuacyjnej w czterech zasadniczych obszarach funkcjonowania UE (społeczno-ekonomicznym, geopolitycznym, ekologicznym i cyfrowym), co na umożliwić efektywniejsze zarządzanie różnego typu kryzysami.

²⁰⁶ <https://eucrim.eu/news/commission-new-eu-security-union-strategy/> [dostępność: 31.07.2023].

²⁰⁷ *Systemowa odporność państwa w cyfrowej erze*, <https://ik.org.pl/publikacje/premiera-raport-systemowa-odpornosc-panstwa-w-cyfrowej-erze/> [dostępność: 06.05.2023].

²⁰⁸ *Ibidem*.

Oceniając powyższe zamierzenia i podjęte działania uznać należy, że na poziomie polityczno-strategicznym²⁰⁹ określono wskazówki dla sektorów polityki bezpieczeństwa i obrony w obszarze poprawy odporności Europy. Dodatkowo uznano, że rozwój odporności na poziomie krajowym i unijnym wymaga zaangażowania w następujących priorytetach:

- Ochrona wartości demokratycznych, instytucji i sposobu życia ma prowadzić do zachowania europejskich interesów i zachowania spójności Wspólnoty.
- Wzrost suwerenności cyfrowej i technologicznej Unii Europejskiej oraz utrzymanie swobodnego dostępu do globalnych wspólnot i spornych dziedzin tak, aby Unia Europejska rozwijała zdolność do działania globalnego.
- Ulepszenie zdolności Unii Europejskiej do reagowania kryzysowego i w sytuacjach nadzwyczajnych (w tym skomplikowanych).

Warte podkreślenia jest również akcentowanie kwestii związanych z cyberbezpieczeństwem. Uznaje się, że w strategii bezpieczeństwa Unii Europejskiej odporność w sektorze informatycznym (teleinformatycznym) jest postrzegana jako priorytet na poziomie polityczno-strategicznym. Zwłaszcza w obszarze tzw. „suwerenności cyfrowej”, która wpływa na bezpieczeństwo łańcuchów dostaw kluczowych produktów i usług oraz na infrastrukturę krytyczną i technologię. Dowodem na prawdziwość zaprezentowanej tezy są zapisy strategii cyberbezpieczeństwa²¹⁰, której głównymi celami jest wzmocnienie odporności europejskiej w zakresie reagowania na cyberprzestępstwa oraz wsparcie w zapewnieniu wszystkim obywatelom i organizacjom dostępu do niezawodnych i wiarygodnych narzędzi cyfrowych. Komisja Europejska wskazuje cały szereg działań mających służyć wzmocnieniu odporności, m.in. wdrożenie Dyrektywy NIS 2 oraz dokonywanie większych inwestycji w cyberbezpieczeństwo w latach 2021-2027 do wysokości 4,5 mld EUR w sektorze prywatnym i publicznym. Strategia zbliża bezpieczeństwo fizyczne do cyberbezpieczeństwa i postuluje większą koordynację działań pomiędzy sferą militarną i cywilną.

²⁰⁹ *Cywilny Kompakt Wspólnej Polityki Bezpieczeństwa i Obrony* – WPBiO. <https://www.gov.pl/web/mswia/cywilny-kompakt-wspolnej-polityki-bezpieczenstwa-i-obrony-ue2> [dostępność: 31.07.2023].

²¹⁰ Joint communication to The European Parliament and The Council, *The EU's Cybersecurity Strategy for the Digital Decade*. https://www.europarl.europa.eu/news/en/headlines/society/20220120STO21428/cybersecurity-main-and-emerging-threats?&at_campaign=20234-Digital&at_medium=Google_Ads&at_platform=Search&at_creation=RSA&at_goal=TR_G&at_audience=eu%20cyber%20security%20strategy&at_topic=Cybersecurity&at_location=PO&gclid=EAIAIQobChMI6KXXs_64gAMVzQCiaX2loAU1EAYASAAEgLBZfD_BwE [dostępność: 31.07.2023].

Analiza dokumentów UE pozwala na postawienie kolejnej tezy, iż drugim obszarem budowy odporności po roku 2001 są tzw. „zagrożenia hybrydowe”. Formalnie zdefiniowano je w dokumencie *Joint Framework on Countering Hybrid Threats – a European Union respons* z 2016 r. Przyjęto w nim, że odporność została tu zdefiniowana jako zdolność do radzenia sobie ze stresem, odzyskiwania siły oraz powrotu do mocniejszej formy po zwalczeniu problemów. W opinii autora dysertacji istotnymi założeniami przyjętymi w tych dokumentach są zapisy uznające że aby skutecznie zwalczać zagrożenia hybrydowe, należy wyeliminować potencjalne podatności w kluczowej infrastrukturze, łańcuchach dostaw oraz w społeczeństwie oraz określenie niezbędnego instrumentarium. Ważną konstatacją jest uznanie, że dla procesu budowy odporności infrastruktury UE jest równoległe wykorzystanie posiadanych instrumentów w oparciu o założenia polityk sektorowych²¹¹ oraz pogłębianie współpracy z NATO i państwami grupy G7. Zwłaszcza docelowe stworzenie specjalnej platformy internetowej dla państw członkowskich, w ramach której będą katalogowane informacje na temat narzędzi i środków przeciwdziałania zagrożeniom hybrydowym na szczeblu Unii Europejskiej²¹².

Polska jako państwo członkowskie jest zobligowana do wdrażania rozwiązań zalecanych przez NATO²¹³ i UE. Na obecnym etapie za najpoważniejsze ograniczenie uznać należy brak przyjętej definicji odporności państwa oraz jednolitej wykładni jakich obszarów funkcjonowania państwa powinna ona dotyczyć oraz zmiany szeregu dokumentów dotyczących tej tematyki. Najwyższym rangą dokumentem krajowym podnoszącym kwestię odporności państwa jest *Strategia Bezpieczeństwa Narodowego* z 2020 roku²¹⁴. Pośrednio, wybrane kwestie związane z odpornością zostały także poruszone w innych dokumentach

²¹¹ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A52016JC0018> [dostępność: 31.07.2023].

²¹² *Increasing Resilience and Bolstering Capabilities to Address Hybrid Threats* <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/ALL/?uri=JOIN%3A2018%3A16%3AFIN> [dostępność: 31.07.2023].

²¹³ Opracowany przez NATO wykaz przedsięwzięć i procedur systemu zarządzania kryzysowego, bazujący na identyfikacji zagrożeń i reakcji na nie. W zależności od rozwoju sytuacji kryzysowej mogą być realizowane przedsięwzięcia w ramach systemu reagowania kryzysowego NATO (NCRS ang. - *NATO Crisis Response System*). Jest to system wieloszczeblowy realizowany przez poszczególne resorty w wyniku decyzji najwyższych czynników politycznych. Składa się z poszczególnych faz: Identyfikacji i ostrzegania, Oceny, Doboru opcji reagowania, Wykonania, Stadium przejściowego. W zarządzaniu kryzysowym NATO kieruje się głównie podejściem holistycznym do zapobiegania i niwelowania kryzysów różnego rodzaju. W kontekście artykułu 4 Traktatu Waszyngtońskiego za najistotniejsze przyjmuje się w NATO, że strony będą się wzajemnie konsultować w sytuacjach zagrożenia integralności terytorialnej, niezależności politycznej czy bezpieczeństwa. Za: *Współpraca w ramach NATO*, Rządowe Centrum Bezpieczeństwa, <https://www.gov.pl/web/rcb/wspolpraca-w-ramach-nato> [dostęp 28.08.2023].

²¹⁴ Zadanie punkt 2.2. „Budować odporność państwa na zagrożenia, w tym o charakterze hybrydowym, zapewnić powszechny charakter obrony cywilnej i ochrony ludności oraz gromadzić i utrzymywać zdolność do odtwarzania niezbędnych zasobów”, *Strategia Bezpieczeństwa Narodowego 2020*, op. cit.

z zakresu zarządzania kryzysowego, obronności i systemu programowania obronnego. Do najważniejszych należy zaliczyć:

- *Raport o Zagrożeniach Bezpieczeństwa Narodowego (RZBN)*, będący dokumentem niejawnym dotyczącym zagrożeń;
- *Krajowy Plan Zarządzania Kryzysowego*, w którego części pierwszej odniesiono się do kwestii minimalizacji ryzyka wystąpienia sytuacji kryzysowej (przed kryzysem), a w części drugiej określono formy działania administracji państwowej już po wystąpieniu sytuacji kryzysowej.
- *Plan Zarządzania Kryzysowego (PZK)*, w którym uszczegółowiono zadania dotyczące zapobiegania i przygotowania na zagrożenia oraz procedury reakcji (gdy zagrożenie się zmaterializuje);
- *Narodowy Program Ochrony Infrastruktury Krytycznej (NPOIK)*, który jest dokumentem odnoszącym się do systemu ochrony kluczowych elementów infrastruktury krytycznej, wpływających na równowagę funkcjonowania państwa i społeczeństwa;
- *Plan Reagowania Obronnego Rzeczypospolitej Polskiej (PRO RP)* - podstawowy dokument polityczno-strategiczny planowania obronnego, przygotowany w celu niwelowania możliwych zagrożeń bezpieczeństwa narodowego o polityczno-militarnym charakterze.
- *Plan Operacyjny Funkcjonowania Administracji Publicznej* w warunkach zewnętrznego zagrożenia bezpieczeństwa państwa i w czasie wojny to plany sporządzane w ramach pozamilitarnego planowania operacyjnego.
- *Program Mobilizacji Gospodarki (PMG)* określa zadania organów administracji rządowej w zakresie prowadzenia działań związanych z przygotowaniem gospodarki do funkcjonowania w warunkach zagrożenia i bezpieczeństwa.
- *Program Pozamilitarnych Przygotowań Obronnych (PPPO)* sporządzany przez ministrów właściwych dla działów administracji, kierowników urzędów centralnych oraz wojewodów, w ramach programowania obronnego, zawiera zadania w wymiarze organizacyjno-finansowym.
- *Ocena Pozamilitarnych Przygotowań Obronnych (OPPO)* wykonywana przez Ministra Obrony Narodowej, stanowi diagnozę stanu przygotowania struktur pozamilitarnych systemu obronnego państwa wraz z rekomendacjami do realizacji zadań obronnych.

- *Plan Operacyjny Sił Zbrojnych RP* (POSZ RP) to plan użycia sił zbrojnych w sytuacji kryzysu polityczno-militarnego i w czasie wojny, z uwzględnieniem wsparcia układu pozamilitarnego.
- Do planów, strategii i programów próbujących budować i wzmacniać odporność państwa można zaliczyć: zasady i procedury Krajowego Systemu Ratowniczo-Gaśniczego, strategie rozwoju poszczególnych sektorów działania państwa czy gospodarki narodowej²¹⁵ oraz Rządowy Program Rezerw Strategicznych.

Z badań podstawowych powyższych i **tylko jawnych** dokumentów wynika, że:

- Polskie rozwiązania dotyczące odporności państwa ciągle są na etapie prac koncepcyjnych;
- Fragmentarycznie opisana jest rola zaangażowania społecznego oraz różnego rodzaju partnerów biznesowych, akademickich, eksperckich w budowaniu odporności państwa;
- Brak przygotowanej implementacji unijnej Dyrektywy dotyczącej odporności podmiotów krytycznych;
- Brak jest uregulowań formalno-prawnych odnośnie budowania kompleksowej odporności państwa z integracją całej polityki bezpieczeństwa;
- Jedynie *Strategia Bezpieczeństwa Narodowego* odwołuje się bezpośrednio do odporności państwa;
- Rolę wysokiego przedstawiciela w NATO ds. odporności państwa pełni vice minister M. Ociepa. Natomiast przedstawicielem cywilnym w NATO jest Dyrektor Rządowego Centrum Bezpieczeństwa a przedstawicielem wojskowym jest Dowódca Wojsk Obrony Terytorialnej.

Jak wynika z powyższego zestawienia w gronie dokumentów dotyczących funkcjonowania systemu bezpieczeństwa państwa najistotniejszą rolę odgrywa *Strategia Bezpieczeństwa Narodowego*, chociaż jest dokumentem konceptualnym a nie wykonawczym. W tym dokumencie jednoznacznie stwierdzono że budowa odporności państwa powinna być uznana za jeden z celów polityki bezpieczeństwa. Polityka ta powinna się więc koncentrować na budowie odporności na zagrożenia hybrydowe przy uwzględnieniu takich działań jak stworzenie powszechnego systemu obrony cywilnej²¹⁶ i ochrony ludności oraz

²¹⁵ Np. strategii rozwoju sektora energii elektrycznej, gazowego, paliwowego, itp.

²¹⁶ Obecnie w polskim porządku prawnym nie ma obrony cywilnej.

gromadzenie i utrzymanie zdolności do odtwarzania stosownych zasobów²¹⁷. Uznając iż samo definiowanie odporności oraz jej budowy, pomimo obowiązku uwzględniania zaleceń organizacji ponadnarodowych, którego państwo jest członkiem narodowym powoduje, że zakres podejmowanych działań zależy od suwerennych decyzji danego kraju. W *Strategii Bezpieczeństwa Narodowego* (punkt 2.7) za zasadne uznano skupienie się na następujących zagrożeniach odnoszących się do:

- ciągłości rządzenia i funkcjonowania państwa;
- skutecznych dostaw energii;
- niekontrolowanego przepływu osób i relokacji ludności;
- utraty wydolnego systemu transportowego;
- kwestii związanych z gromadzeniem, ochroną oraz zagospodarowaniem zasobów żywności i wody;
- szeroko rozumianych konsekwencji zjawisk o charakterze wystąpień masowych;
- ograniczenia stopnia odporności sieci telekomunikacyjnych, systemów teleinformatycznych oraz systemów informowania i ostrzegania ludności.

Określone w *Strategii Bezpieczeństwa Narodowego* cele procesu budowy odporności państwa polskiego pozwala na zaproponowanie narodowej definicji tego pojęcia oraz określenie zadań na jakich powinien skoncentrować się system bezpieczeństwa. Za słuszne wydaje się implementowanie do polskich dokumentów definicji zaproponowanej przez W. Skomrę w postaci sformułowania iż odporność państwa to [...] *zdolność sytemu, społeczności narażonej na różnego rodzaju zagrożenia do odparcia, wchłonięcia, przystosowania i odbudowy związanej ze skutkami zagrożenia dokonanej w odpowiednim czasie i w skuteczny sposób, włączając w to utrzymanie i odtworzenie ich podstawowych struktur i funkcji*²¹⁸. Postrzegając powyższą definicję w kategoriach zadaniowych stwierdzić należy, że odporności państwa to zdolność ograniczenia ryzyka wystąpienia zagrożeń oraz przygotowanie się do funkcjonowania organów państwa w przypadku ich materializacji. Tym samym ważną częścią składową takiego procesu jest zarządzanie ryzykiem. Autor

²¹⁷ *Strategia Bezpieczeństwa Narodowego 2020*, op. cit. Zadanie punkt 2.2. „Budować odporność państwa na zagrożenia, w tym o charakterze hybrydowym, zapewnić powszechny charakter obrony cywilnej i ochrony ludności oraz gromadzić i utrzymywać zdolność do odtwarzania niezbędnych zasobów”

²¹⁸ W. Skomra, *Panowanie nad ryzykiem w ramach publicznego zarządzania kryzysowego*, Warszawa 2018, https://www.researchgate.net/profile/Witold-Skomra/publication/336371038_PANOWANIE_NAD_RYZYKIEM_W_RAMACH_PUBLICZNEGO_ZARZADZANIA_KRYZYSOWEGO/links/5d9e4eab92851cce3c90f9f1/PANOWANIE-NAD-RYZYKIEM-W-RAMACH-PUBLICZNEGO-ZARZADZANIA-KRYZYSOWEGO.pdf [dostępność: 31.07.2023].

za zasadne uznaje zastosowanie definicji autorstwa P. Gromka, który uznaje iż zarządzanie ryzykiem obejmuje swym zakresem:

- ocenę ryzyka dla państwa (w tym identyfikację zagrożeń, analizę ryzyka i szacowanie ryzyka);
- planowanie procedur i działań ograniczających ryzyko państwa;
- wdrażanie procedur i działań ograniczających ryzyko państwa;
- osiągnięcie gotowości do reakcji przez państwo w przypadku zaistnienia sytuacji kryzysowej;
- okresowe oceny osiągniętych efektów przez państwo.

Zastosowanie tej definicji pozwala na zaproponowanie wniosku iż w polskich warunkach pojęcie odporności powinno być traktowane jako swoisty ekstrakt zarządzania kryzysowego, definiowanego zgodnie z ustawą o zarządzaniu kryzysowym²¹⁹. W odporności i zarządzaniu kryzysowym istnieje duża zbieżność, gdyż chodzi o to samo: określenie zagrożeń, przygotowanie struktur państwa oraz zadań i procedur reakcji, które spowodują, że państwo będzie odporne na zagrożenia zewnętrzne i wewnętrzne. W związku z tym przyjmuje się, że w przypadku krajowym dobrze jest rozpatrywać odporność państwa razem z zarządzaniem kryzysowym.

Przeprowadzone analizy i oceny zapisów powyższych dokumentów oraz założeń przyjętych i wdrażanych przez NATO i UE pozwala na przedstawienie konkluzji, iż odporność państwa jest uzależniona od:

- zaangażowania cywilno-wojskowego, czyli odpowiedniego połączenia sfery cywilnej i wojskowej;
- odporności społecznej dzięki odpowiednio wyedukowanemu i przygotowanemu społeczeństwu, także do stawiania oporu;
- dostarczania kluczowych usług społeczeństwu przez infrastrukturę krytyczną.

W konsekwencji zasadnym jest przeanalizowanie możliwości budowy odporności państwa polskiego przy wykorzystaniu tych trzech jego obszarów funkcjonalnych w kontekście dotychczasowych wyników badań nad operacjami specjalnymi.

5.2. Zaangażowanie cywilno-wojskowe.

²¹⁹ Ustawa z dnia 26.04.2007 r o zarządzaniu kryzysowym (Dz.U. z 2020 r. poz. 1856).

Współpraca cywilno-wojskowa wydaje się jedną z istotniejszych kwestii w resortowym kraju, jakim jest Polska²²⁰. W świetle przeprowadzonych analiz uznaje się, że istnieje potrzeba intensyfikacji współpracy cywilno-wojskowej. Wprawdzie rozwija się ona²²¹, niemniej w niektórych kluczowych aspektach, zwłaszcza w odniesieniu do możliwych zagrożeń zewnętrznych, w tym tzw. „hybrydowych”, powinna pojawić się nowa jakość. Jest to szczególnie istotne, gdyż Polska znajduje się na wschodniej flance NATO, sąsiaduje z Ukrainą, w której trwa wojna, wynika to również z zobowiązań sojuszniczych²²², w tym wobec trzech państw bałtyckich, których wypełnienie warunkowałoby powodzenie działań obronnych.

Współpraca cywilno-wojskowa w obecnym kształcie jest uregulowana odpowiednimi dokumentami Ministerstwa Obrony Narodowej oraz w ustawie o zarządzaniu kryzysowym. Jej głównymi wyznacznikami są:

- współdziałanie przy implementacji przedsięwzięć i procedur systemu zarządzania kryzysowego²²³ ;
- przedsięwzięcia zapewniające udzielenie wsparcia realizowanego w ramach obowiązków państwa gospodarza, które zostały włączone do systemu zadań obronnych RP i w konsekwencji dotyczą całego systemu obronnego, wszystkich struktur, a także poszczególnych szczebli władzy i administracji publicznej oraz przedsiębiorców²²⁴. Nie można wykluczyć, że realizacja zamierzonych przedsięwzięć może napotkać na problemy wynikające z decentralizacji administracji oraz wielopodmiotowego zarządzania zasobami i infrastrukturą udostępnianą siłom zbrojnym;
- pomoc wojska w sytuacjach nagłych zagrożeń²²⁵ oraz współdziałanie przy przeciwdziałaniu i ograniczaniu skutków użycia CBRN²²⁶.

Dotychczasowa realizacja współpracy wydaje się być cenna i należy ją nadal rozwijać. Ma natomiast charakter „tradycyjny, konwencjonalny”, w wielu wypadkach nieprzystający do współczesnych wymagań, odnoszących się do bezpieczeństwa i obronności w dobie

²²⁰J. Rokita, *Rzeczpospolita resortowa*, Teologia polityczna, 2022, <https://teologiapolityczna.pl/rzeczpospolita-resortowa-1> [dostępność: 31.07.2023].

²²¹ Np. w trakcie pandemii COVID-19 niesienie społeczeństwu pomocy przez działania cywilno-wojskowe.

²²² *Traktat Waszyngtoński*, art.3,4,5.

²²³ Zarządzenie Prezesa Rady Ministrów nr 35 z 04.04.2023 r uwzględniające sojusznicze zobowiązania RP.

²²⁴ Więcej w *Koncepcja funkcjonowania narodowego systemu wsparcia przez państwa-gospodarza* z dnia 04.12.2018r.

²²⁵ Ustawa z dnia 26.04.2007 r o zarządzaniu kryzysowym (Dz.U. z 2020 r. poz. 1856)

²²⁶ Więcej w: *Plan współdziałania jednostek organizacyjnych wchodzących w skład jednolitego krajowego systemu wykrywania skażeń i alarmowania* z 2016 r.

zagrożeń konwencjonalnych i niekonwencjonalnych oraz wynikających z nich koncepcji rozwijanych przez Sojusz Północnoatlantycki. Powyższe stwierdzenia wynikają między innymi z:

- Zarządzanie kryzysowe w RP, zgodnie ze stosowną ustawą z roku 2007, ma charakter zawężający względem zarządzania kryzysowego według Koncepcji Strategicznej NATO z roku 2010, utrudniając stronie polskiej współdziałanie w ramach sojuszu. Uwidacznia się to choćby podczas ćwiczeń zarządzania kryzysowego (ang. CMX – *Crisis Management Exercise*) prowadzonych według zasad sojuszniczych, a zarazem koordynowanych w Polsce przez Rządowe Centrum Bezpieczeństwa. Podobne wnioski wynikają z podsumowania Przeglądu Zdolności Obronnych NATO (ang. DPCS - *Defence Planning Capability Survey*).
- Od wielu lat pojawia się postulat, podkreślany nawet w *Strategii Bezpieczeństwa Narodowego*, że trzeba zmodyfikować zakres pojęcia *zarządzania kryzysowego*, co pozwoliłoby między innymi na płynniejsze współdziałanie instytucji cywilnych i wojskowych, a głównie wszystkich służb cywilnych z siłami zbrojnymi. Postulaty te dotyczą przede wszystkim sfery planowania, czyli uzasadnionej interesem bezpieczeństwa RP oraz wschodniej części obszaru NATO „harmonizacji” planowania cywilnego z wojskowym, zwłaszcza w zakresie planowania na wypadek kryzysu polityczno-militarnego (w tym wojny) oraz współdziałania służb cywilnych i sił zbrojnych. Powinno ono zakładać:
 - szerszą niż obecnie wymianę informacji o oczekiwaniach, potrzebach i możliwościach / zdolnościach każdej ze stron, w tym zwłaszcza odnoszących się do sojuszniczego planu obronnego dla RP (i państw bałtyckich) jako warunkującego planowanie na czas poważnego kryzysu polityczno-militarnego i wojny;
 - uwzględnienie nowych okoliczności²²⁷, w których miałyby być realizowane zadania na rzecz bezpieczeństwa i obronności. Współpraca planowania powinna się przyczynić do większej odpowiedzialności i sprawczości stron cywilnej i wojskowej względem podległych jej struktur, w tym sił specjalnych.
- Zdolność i wieloaspektowość zagrożeń „hybrydowych”, „podprogowych” wymaga nowego podejścia do współpracy cywilno-wojskowej. W ujęciu NATO widoczna jest ewolucja w kierunku współpracy pojmowanej bardzo szeroko – zarówno jeśli chodzi

²²⁷ Np. cyberatak paraliżujący podmioty krytyczne.

o jej zakres, jak i o uczestniczące podmioty. Ewolucja polega na tym, że dokonuje się przejście od tradycyjnie rozumianej i realizowanej *współpracy* (ang. *cooperation*), poprzez *interakcje* (ang. *interaction*), aż do obecnie promowanego *zaangażowania* cywilno-wojskowego (ang. *engagement*). *Współpraca* i *interakcja* koncentrowały się na działaniach służących przygotowaniu operacji szczebla taktycznego względnie operacyjnego²²⁸. Obecnie chodzi o wspólne, ciągłe i konsekwentne budowanie odporności całego państwa i społeczeństwa, w tym skuteczne wsparcie dzięki cywilnym zasobom i instytucjom – siły (ang. *posture*) odstraszania i obrony, szczególnie na obszarze odpowiedzialności głównodowodzącego NATO w Europie (SACEUR). To wyzwanie ma charakter strategiczny i wymaga silnego impulsu ze strony najwyższych władz państwa. Odporność narodową i kolektywną w ramach NATO można budować w oparciu o zaangażowanie wszystkich odpowiednich podmiotów rządowych z sektorów cywilnego i wojskowego, a także pozarządowych, łącznie z organizacjami reprezentującymi społeczeństwo obywatelskie i sektor prywatny, czyli w oparciu o tzw. *podejście kompleksowe* (ang. *whole of governmental approach*). Szczególnie istotne wydaje się poszanowanie specyfiki danego państwa członkowskiego oraz prerogatyw jego suwerennych władz, w tym integralności wojskowych łańcuchów dowodzenia i władzy cywilnej.

- Zaangażowanie cywilno-wojskowe winno zakładać²²⁹ wspólne podejście i kulturę strategiczną, wzajemne zaufanie i transparentę, dostęp do informacji, odpowiedni zakres udziału sfery cywilnej w planowaniu obronnym a wojskowej w cywilnym²³⁰ (tak aby osiągnąć spójność); społeczne wysiłki struktur krajowych i sojuszniczych; wspólne szkolenia i ćwiczenia²³¹.

Według powyższego, współpraca cywilno-wojskowa w nowym kształcie ma szansę odegrać rolę konsolidującą starania na rzecz umacniania bezpieczeństwa narodowego wśród innych podmiotów życia publicznego (również samorządu) oraz edukacji społeczeństwa w tym obszarze²³².

²²⁸ Opiera się to na trzech kierunkach działań: współpracy dowódców wojskowych z lokalnymi władzami i społeczeństwem w kontekście danej operacji, wykorzystywaniu cywilnej logistyki i wsparcia w ramach HNS, wsparciu sfery cywilnej przez wojsko w zakresie zarządzania kryzysowego i operacji pomocowych na wypadek klęsk czy katastrof.

²²⁹ Projekt wytycznych NATO.

²³⁰ Z uwzględnieniem sektora prywatnego.

²³¹ Porównaj z J. Gotowska, *Szwedzka polityka bezpieczeństwa, obrona totalna na miarę możliwości*, Ośrodek Studiów Wschodnich, Nr 81, Warszawa 2021, s. 5-24.

²³² Por. M. Kuczabski, *Problemy metodologii badań bezpieczeństwa wobec przyszłości* [w:] P. Bajor (red.) *Bezpieczeństwo międzynarodowe...* op. cit., s.38-39.

Współpracę cywilno-wojskową należałoby traktować nie tylko w kategoriach nieodzownego wzajemnego wsparcia na rzecz powodzenia operacji obronnej, lecz w szerokich kontekstach wzmocnienia odporności państwa i społeczeństwa na zagrożenia wszelkiego typu, a w perspektywie tworzenia systemu obrony powszechnej oraz odstraszania przeciwnika. Pożądane byłyby okresowe konsultacje na temat skorelowanego wzajemnie planowania cywilnego i obronnego oraz kierunków działań pomiędzy odpowiednimi strukturami rządowymi²³³. Zaangażowanie cywilno-wojskowe powinno się stać elementem zarządzania kryzysowego, rozumianego jako element zarządzania bezpieczeństwem narodowym. Zakres zarządzania kryzysowego w RP powinien być poszerzony i zbliżony do NATO-wskiego, z uwzględnieniem dodatkowo planowanej adaptacji sojuszu²³⁴.

Jednak mogą pojawić się pewne trudności z osiągnięciem zrozumienia zaangażowania cywilno-wojskowego. Siły zbrojne, w tym Wojska Specjalne, mogą mieć tendencję do skupiania się na przeciwniku walczącym przy użyciu środków materialno-energetycznych. Prowadzić to może między innymi do niskiego poziomu skupienia się na potrzebach, zachowaniach i interesach społeczeństwa, czego przykładem są działania Wojsk Specjalnych RP w Iraku i Afganistanie. Wpływa to na odchodzenie od poszukiwań nieregularnych form prowadzenia walki. Obecna sytuacja na Ukrainie dowodzi jednak, że współczesne konflikty wymagają zogniskowania uwagi na cywilną populację, dysponującą dostępem do zaawansowanej technologii i broni, która może być dostarczana z zewnątrz. Wydaje się, że ludność Ukrainy dysponuje odpowiednim poziomem odporności i jest w stanie zaangażować się w konflikt na poziomie walki informacyjnej i materialno-energetycznej przeciwko silnym siłom zbrojnym Federacji Rosyjskiej. Historycznie siły zbrojne posługiwały się zazwyczaj lepszymi technologiami prowadzenia walki, a obecnie ta dysproporcja nieco się zmniejszyła na korzyść cywilnego społeczeństwa. W świetle doświadczeń z Ukrainy można postawić hipotezę, że odporne społeczeństwa z dostępem do najnowszych technologii będą odgrywać w przyszłych konfliktach istotną rolę. W połączeniu z siłami specjalnymi takie populacje będą trudne do niszczenia informacyjnie i materialno-energetycznie. Siły zbrojne będą prowadziły swoje klasyczne, regularne działania, a siły specjalne, wraz z odpornym społeczeństwem, mogą stanowić drugi (nieregularny) i równie istotny filar strategii bezpieczeństwa narodowego. Dzięki rozwojowi tzw. *sztucznej inteligencji* (AI) oraz mediom społecznościowym otwierają się rozległe obszary

²³³ Np.: Ministerstwo Obrony Narodowej (Departament Strategii i Planowania Obronnego), Sztab Generalny Wojska Polskiego, Rządowe Centrum Bezpieczeństw, Ministerstwo Sił Zbrojnych (Departament Polityki Bezpieczeństwa).

²³⁴ *Strategia Bezpieczeństwa Narodowego 2020*, op. cit.

prowadzenia walki informacyjnej. Niebagatelną rolę odegra powszechna dostępność do AI oraz zaawansowanych technologii używanych do prowadzenia rozpoznania źródeł otwartych (ang. OSINT – *open source*). Przyjmuje się, że w przyszłości zmianie ulegnie asymetria informacyjna pomiędzy cywilną populacją a państwem przeciwnikiem i jego siłami zbrojnymi²³⁵. Możliwe, że przyszłe sukcesy działań wojennych będą zależały od poziomu skupienia się na populacji cywilnej. Społeczeństwo ma znaczenie strategiczne w klasycznej teorii powstańczej, nakreślonej przez Mao Zedonga, Davida Galulę, Davida Kilcullena i innych.

Wcześniejsze modele walki regularnej i nieregularnej pozwalają lepiej zrozumieć różnicę pomiędzy regularnymi działaniami zbrojnymi a walkami nieregularnymi prowadzonymi przez powstańców²³⁶. W walce regularnej to siły zbrojne decydują o zwycięstwie, natomiast w walce nieregularnej to ludność lokalna będzie decydować o tym, kto ma większe szanse na zwycięstwo. Współcześnie trzeba jednak uwzględniać dostęp do zaawansowanej technologii. Na Ukrainie siła konwencjonalna armii Federacji Rosyjskiej jest także niwelowana przez ludność lokalną poprzez:

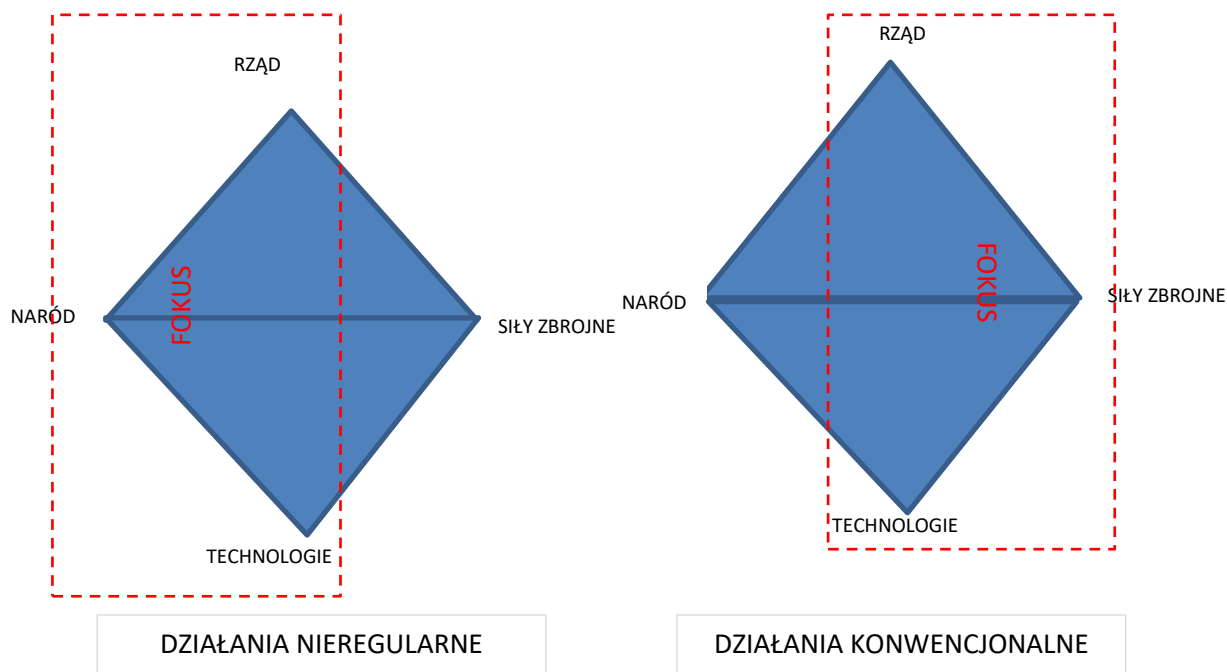
- skuteczność i dostępność improwizowanych ładunków wybuchowych o niskim poziomie zaawansowania technologicznego;
- dostępność dronów wspomaganych przez sztuczną inteligencję, które poprawiają świadomość sytuacyjną, namierzanie wroga i ochronę sił własnych;
- informacje dostarczane przez profilowe platformy mediów społecznościowych OSINT.

Inwazja na Ukrainę nie tylko ujawnia siłę lokalnych społeczności, ale też ich wpływ na obniżenie możliwości sił zbrojnych Federacji Rosyjskiej. Jest to sygnał dla wszystkich państw dysponujących relatywnie dużymi konwencjonalnymi siłami zbrojnymi. Chociaż przyszłe armie będą musiały wykazać się tradycyjną mocą materialno-energetyczną, sama

²³⁵ F. C. Sanchez, W. Lin, K. Korunka, *Applying Irregular Warfare Principles to Cyber Warfare* <https://ndupress.ndu.edu/Media/News/News-Article-View/Article/1737001/applying-irregular-warfare-principles-to-cyber-warfare/> [dostęp. 01.08.2023].

²³⁶ Np. model walki powstańczej G. McCormicka https://en.wikipedia.org/wiki/McCormick_Magic_Diamond [dostępność: 1.08.2023].

ta moc nie zwycięży w konflikcie skoncentrowanym na populacji²³⁷. W obecnych czasach można dodać do „Trójkąta Clausewitza” jako czwarty istotny element – dostęp do zaawansowanej technologii (patrz rys. 5.33.)

Rys. 5.3. Współczesne uzupełnienie „Trójkąta Clausewitza”

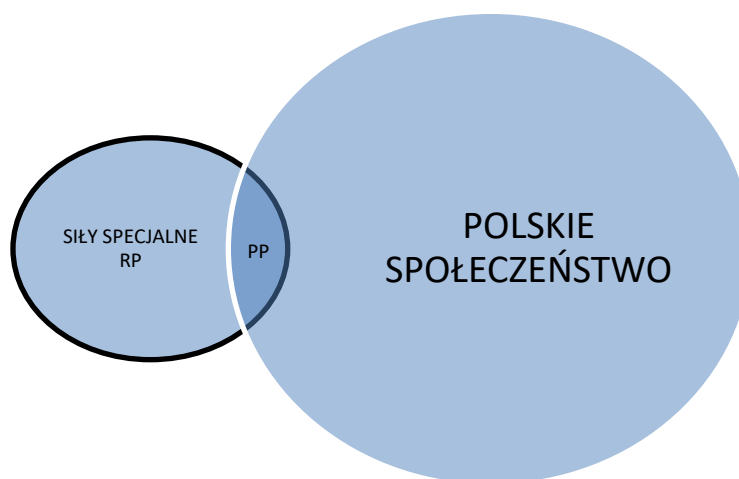
Źródło: opracowanie własne.

W tym miejscu pojawia się pytanie: *Jak siły specjalne RP powinny zaangażować się w obszar z cywilnym środowiskiem w celu zwiększenia odporności państwa?*

Odpowiedź na to pytanie wiąże się bezpośrednio z poszukiwaniem części wspólnej dla sił specjalnych RP i cywilnego obszaru państwa, która będą odpowiadały części specyfiki działań specjalnych. Za taką część wspólną uznaje się Państwo Podziemne²³⁸ (patrz rys. 5.4.)

²³⁷ J. Long, *Future of Conflict: How Super – Empowered Populations will Change Warfare*, <https://irregularwarfare.org/articles/the-future-of-conflict-how-super-empowered-populations-will-change-warfare/> [dostępność: 19.07.2023].

²³⁸ Autor nawiązuje w nazwie do tradycji Polskiego Państwa Podziemnego – funkcjonującej w trakcie II Wojny Światowej tajnej struktury, która podlegała Rządowi RP na uchodźstwie. Autorowi nie chodzi o nawiązanie do form i metod prowadzenia operacji specjalnych ze względu na ich archaizm tylko do ogólnej koncepcji państwowych struktur niejawnych. We współczesnej literaturze przedmiotu można też spotkać nazwę Komponent Obrony Asymetrycznej w *Comprehensive Defence Handbook*, NATO Special Operations Headquarters, vol.1, 2020.

Rys. 5.4. Część wspólna jako Państwo Podziemne (PP).

Źródło: opracowanie własne.

Państwo Podziemne (system samosterowny) wydaje się być ważnym elementem budowania odporności państwa. Istnienie Państwa Podziemnego powinno być jawne, a czasem nawet odpowiednio nagłaśniane poprzez informacyjne operacje specjalne. Celem takich działań specjalnych jest zwiększenie odporności społecznej, potencjału odstraszenia oraz zaufania wśród sojuszników (i potencjalnych współników).

Ze względu na swoją specyfikę i wrażliwość Państwo Podziemne powinno posiadać nadzór rządowy²³⁹, ze względu na możliwość wykorzystywania jego sieci i zdolności do nieadekwatnych celów politycznych. Przez brak nadzoru rządowego wysiłki Państwa Podziemnego mogą być nieskoordynowane czy wręcz nieskuteczne. To siły specjalne stanowiłyby główną rolę w jego tworzeniu i nadzorowaniu (szczególnie w tworzeniu nowej „partyzantki” informacyjnej²⁴⁰ i materialno-energetycznej). W czasie przygotowań do ochrony i obrony należałoby stale utrzymywać centralny element kierowania i dowodzenia. Koniecznością wydaje się być zdolność Państwa Podziemnego do natychmiastowego przyjęcia potencjalnych ochotników w przypadku zaistnienia sytuacji kryzysowej, która wymaga jego powiększenia. Tożsamość członków takiego centrum musiałaby być starannie chroniona na każdym etapie tworzenia i działania, ze względu na oddziaływania przeciwnika na taką strukturę już w czasie pokoju. Konieczne by było powstanie regulujących tę kwestię odpowiednich przepisów formalno-prawnych. Przyjmuje

²³⁹ Aby nie powtórzyć błędów projektów: Gladio (Włochy) czy P-26, P-27 (Szwajcaria) Zwrócił na to uwagę M. Klisz w swojej niepublikowanej analizie. Za zgodą autora.

²⁴⁰ W pierwszej kolejności do operacji w cyberprzestrzeni. Istotność nieograniczonego obszaru cyber w: M. Rakowski, „Nowe wojny” – wybrane aspekty asymetrycznych konfliktów w cyberprzestrzeni, Przegląd Bezpieczeństwa Wewnętrznego, Agencja Bezpieczeństwa Wewnętrznego, nr 17(9), Warszawa 2017.

się, że obecne przepisy są nieadekwatne. Kierunek przepisów powinien być analogiczny, jak dla personelu służb specjalnych czy organów ścigania²⁴¹. Większość członków Państwa Podziemnego to wolontariusze, którzy przez cały okres funkcjonowania powinni mieć narzucone ramy formalno-prawne i standardy etyczne. Proces selekcji kandydatów powinien być dobrze dopracowany; po nim następowalby okres próbny i odpowiednie przygotowanie. Procesy komunikacji wewnętrznej Państwa Podziemnego musiałyby opierać się środkach technicznych i nietechnicznych przy założeniu, że przeciwnik monitoruje sieci komunikacyjne. Wyzwaniem jest ewidencjonowanie tożsamości członków Państwa Podziemnego i późniejsze wykorzystywanie faktu służenia w Państwie Podziemnym do celów walki politycznej. Wielkość centrum powinna być uzależniona od równowagi pomiędzy bezpieczeństwem jego członków, a możliwościami działania. Przewodzenie może być oparte o organ sztabowy, specjalnie powołany do kierowania systemem bezpieczeństwa narodowego, na poziomie Ministra Obrony Narodowej i Koordynatora ds. Służb Specjalnych. Personel Państwa Podziemnego powinien być rozmieszczony we wszystkich sektorach społecznych. Do głównych zadań stałego centrum Państwa Podziemnego należałoby planowanie obronne, rekrutacja i selekcja, szkolenie oraz utrzymywanie struktury sieciowej wraz z zarządzaniem personelem.

W wyniku zaangażowania cywilno-wojskowego sił specjalnych mógłby powstać:

- „rząd cieni” Państwa Podziemnego (korelator), składający się głównie z cywilów o zdolnościach przywódczych, byłych funkcjonariuszy czy żołnierzy, przywódców religijnych, dydaktyków uczelnianych, przedstawicieli lokalnej społeczności. W skrajnych przypadkach nie wyklucza się także, że „rząd cieni” mógłby przejść rolę wiodącą w sytuacji konieczności zachowania ciągłości władzy;
- organ (efektor) walki informacyjnej i materialno-energetycznej („partyzantka” informacyjna i materialno-energetyczna), składający się ze zdeterminowanego personelu obrony narodowej i pochodzący głównie z byłych przedstawicieli sił zbrojnych, służb oraz ochotników. Należy podkreślić, że działania tego elementu mogłyby się odbywać w każdej domenie prowadzenia walki (np. w cybernetycznej). W dyspozycji tego organu pozostawałyby najnowocześniejsze technologie do prowadzenia działań informacyjnych i materialno-energetycznych.

²⁴¹ P. Buraczaniuk, M. Ordyniak, *Wyzwania regulacyjne ustaw kompetencyjnych służb specjalnych z perspektywy zachodzących zmian w systemie prawa oraz kształtowania nowej siatki zagrożeń dla bezpieczeństwa państwa* [w:] P. Buraczaniuk (red.) *Prawne aspekty funkcjonowania służb specjalnych na przykładzie Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego*, Wydawnictwo DiG, Warszawa 2021, s. 295-313

- zaplecze (receptor, alimentator, akumulator, efektor), które byłyby elementem rozporozszonym po całym społeczeństwie i miałyby z nim najsilniejsze powiązania. Członkowie zaplecza nie powinni być świadomi całościowego obrazu działań Państwa Podziemnego. W dyspozycji tych organów pozostawałyby także najnowocześniejsze technologie.
- organ publiczny (efektor) składający się z przedstawicieli politycznych, oficjalnych partii politycznych, władzy, organów porządkowych na obszarach czasowo okupowanych. Poziom aktywności organu publicznego będzie zależny od tolerancji dla opozycji politycznej. Jeśli poziom tolerancji zagrażałby skuteczności prowadzenia działań opozycyjnych, organ publiczny przechodziłby do działań skrytych.

Integracja Państwa Podziemnego z całościową strukturą obronną jest wyzwaniem wyjątkowym i zasługuje na szczególną uwagę w trakcie jego projektowania i przygotowywania. Siły zbrojne oraz Państwo Podziemne powinny regularnie prowadzić wspólne ćwiczenia koordynujące. W początkowej fazie głównym ich celem byłoby wybranie optymalnego wariantu relacji między siłami zbrojnymi a Państwem Podziemnym. W chwili obecnej można zarysować między innymi trzy takie warianty:

- Siły zbrojne i Państwo Podziemne połączone są w całości, np. Państwo Podziemne jest dowodzone i kierowane przez siły zbrojne za pomocą sił specjalnych.
- Państwo Podziemne jest tylko elementem wspomagającym siły zbrojne, w których siły specjalne są odpowiedzialne za utrzymywanie świadomości sytuacyjnej działań Państwa Podziemnego.
- Państwo Podziemne i społeczeństwo są głównym środkiem ciężkości strategii obrony narodowej, a siły zbrojne stanowią element dodatkowy. Siły specjalne koordynują jedynie działania sił zbrojnych.

Szereg ćwiczeń i symulacji pozwoli na wpisanie Państwa Podziemnego do różnych poziomów przygotowania państwa na zagrożenia (w kolejności od najwyższego):

- Strategia Bezpieczeństwa Narodowego - generalna koncepcja działania państwa w warunkach wszelkich zagrożeń.
- Strategia Obrony Narodowej – generalna koncepcja działania państwa w warunkach zagrożeń militarnych (obecnie brak).

- Strategia Wojenna – generalna koncepcja działania państwa w warunkach wojny (obecnie brak).
- Strategia Sił Zbrojnych – generalna koncepcja działania sił zbrojnych w warunkach wojny (obecnie brak).
- Strategia Obrony – generalna koncepcja działania sił zbrojnych w operacji obronnej (obecnie brak).

Autor dysertacji nie zgadza się z koncepcją przedstawioną przez *NATO Special Operations Headquarters* w 2020 r., że Komponent Obrony Asymetrycznej powinien brać udział we wszystkich ćwiczeniach międzynarodowych, aby partnerzy mogli przyzwyczaić się do działań wraz z siłami asymetrycznymi²⁴². Przyjmuje się, że odsłanianie możliwości Państwa Podziemnego w każdym ćwiczeniu międzynarodowym osłabiałoby jego możliwości autonomiczności, zwłaszcza w torze informacyjnym.

Na szczególną uwagę zasługują relacje pomiędzy Państwem Podziemnym a społeczeństwem. Oczywiście większość społeczeństwa nie będzie należała do Państwa Podziemnego, jednak poprzez jego działania przyczyni się do kompleksowego oporu przeciwko przeciwnikowi, szczególnie w torze informacyjnym. Odpowiednio przygotowane Państwo Podziemne będzie w stanie kierować i organizować partycypację społeczną w celu niszczenia informacyjnego i materialno-energetycznego działań przeciwnika. Za szczególnie istotne czyni się wyedukowanie i przygotowanie społeczeństwa na rzecz wzmocnienia jego odporności.

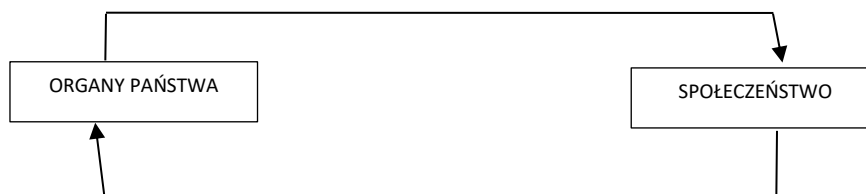
Odporność społeczna jest zdolnością obywateli do reagowania na kryzysy (w tym wojny) i przeciwdziałania ich negatywnym efektom. Odporność społeczna zawiera w sobie zdolności do:

- organizowania się w grupy społeczne;
- współpracowania w ramach zorganizowanych grup społecznych;
- okazywania sobie wsparcia i solidarności;
- adekwatnej odpowiedzi na dynamicznie zmieniające się zagrożenia.

²⁴² NATO Special Operations Headquarters, *Comprehensive Defence ...* op. cit., s. 48.

W tym kontekście za szczególnie istotną przyjmuje się zdolność społeczeństwa do stawiania oporu (informacyjnego i materialno-energetycznego) w czasie prowadzenia walki pomiędzy państwami²⁴³.

Odporność państwa i odporność społeczna są ściśle ze sobą powiązane. Trwałe i silne organy państwa są istotne w budowaniu odporności społecznej, gdyż w wyniku stabilności mogą chronić prawa obywateli i skutecznie zarządzają kryzysami. Z drugiej strony dobrze zorganizowane i spójne społeczeństwo wspiera odporność państwa poprzez aktywny współdziałanie, wzajemną pomoc i zasilenie społecznymi zasobami ludzkimi. Taka relacja pomiędzy organami państwa a społeczeństwem ma wzmacniać kompleksową odporność (sprężenie zwrotne dodatnie – patrz rys. 5.5.).

Rys. 5.5. Model sprężenia zwrotnego w budowaniu odporności państwa

Źródło: opracowanie własne

Cechą wszystkich kryzysów jest to, że wpływają negatywnie na społeczeństwo. Celem nadrzędnym jest doprowadzenie do tego, by społeczeństwo było odporne na opisane wcześniej zagrożenia z obszarów informacyjnych i materialno-energetycznych.

Odporność społeczna jest powiązana ze zdolnościami radzenia sobie w wyjątkowych sytuacjach. Oczekiwane umiejętności obejmują zdolność do zarządzania i pokonywania zagrożeń oraz adekwatnego dostosowania się do sytuacji nieciągłych i uczenia się w trakcie procesu zbierania doświadczeń. Wymaga to aktywności w przygotowaniach do różnych kryzysów i różnej ich skali, które po nich będą następować. Podnoszenie świadomości społeczeństwa, zwiększanie jego sensytywności i namawianie społeczeństwa do proaktywnej działalności przyczynią się do większej odporności w czasie kryzysów. Aby zapewnić skuteczną zdolność do odporności należy rozpocząć nowoczesną edukację

²⁴³ G.L. Lamborn, *The people in arms. A Parctitioner's Guide to Understanding Insurgency And dealing with it effectively*. Joint Intelligence Training Center, Washington 2009.

już od najmłodszych lat, a w szczególności budować świadomość sytuacyjną potencjalnych zagrożeń, odpowiednią zdolność do reagowania oraz pozytywne nastawienie do niebezpiecznych trendów i megatrendów (zmiana postrzegania podmiotowego). Odporność społeczeństwa można postrzegać jako zdolność społeczeństwa do przeciwstawienia się nieprzyjaznym czy wręcz wrogim i agresywnym działaniom innego państwa (przeciwnika). Społeczeństwo powinno być zdolne do stawiania oporu tak w torze walki informacyjnej, jak i materialno-energetycznej oraz mieszanej.

Sam opór w naukach społecznych można określić jako *działania opozycyjne wobec podmiotu, grupy, bądź idei identyfikowanych jako związane z opresyjną dominacją. Jest praktykowany w sytuacji interferencji zróżnicowanych interesów przedstawicieli poszczególnych grup społecznych przy jednoczesnych nierównych możliwościach ich osiągnięcia*²⁴⁴. Przyjmuje się więc, że opór społeczny danego państwa to opór społeczeństwa (lub grupy społecznej) nastawionego na trwałą opozycję w stosunku do działań innego państwa (przeciwnika). Operacje specjalne mogą toczyć się w bardzo szerokim zakresie oporu społecznego (patrz rys. 5.6.), a sam opór społeczny może przybierać różne formy w zależności od aktywności państwa przeciwnika oraz etapu prowadzenia walki. Opór może przybrać formę²⁴⁵:

- protestów legalnych i nielegalnych (pokojowych)²⁴⁶;
- buntu, rebelii, w trakcie których używana już jest przemoc;
- pełnej walki zbrojnej.

Siły specjalne jako podmiot zewnętrzny mogą wykorzystywać powyższe formy oporu społecznego do różnych celów (np. egzekwowania pokoju, przeciwdziałanie powstaniu, tłumienie niepokojów społecznych, wsparcie ruchów oporu itd.).

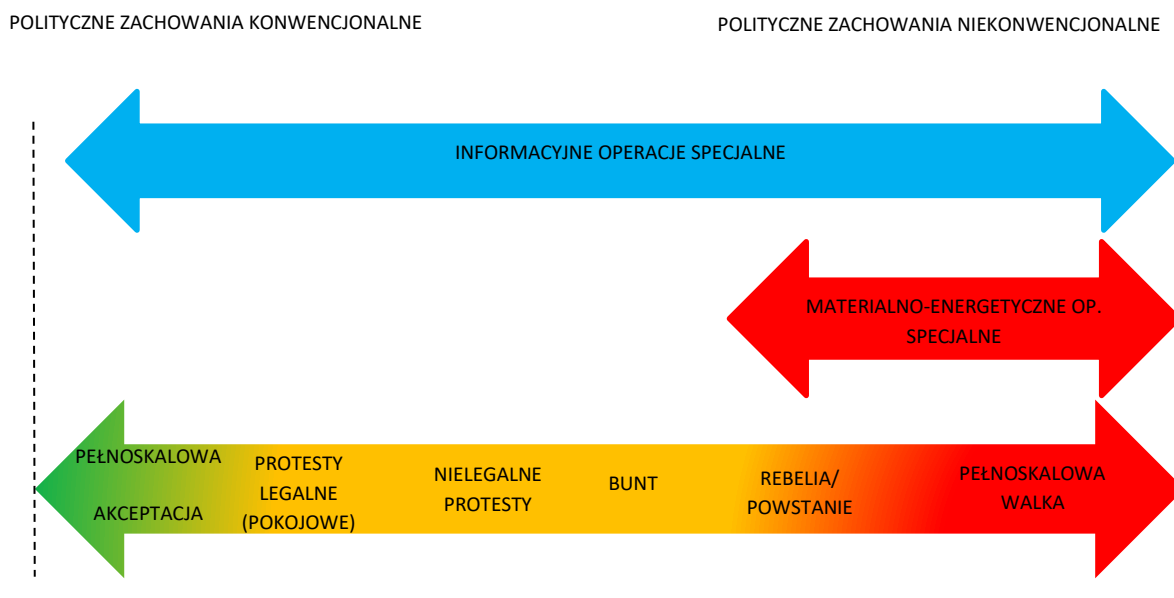
Korzystając z taksonomii zachowań politycznych, wyróżniającej przede wszystkim zachowania polityczne konwencjonalne i niekonwencjonalne wydaje się, że polityczne

²⁴⁴ Za E. Bielską, *Koncepcje oporu we współczesnych naukach społecznych*. Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego, Katowice 2013, s. 67.

²⁴⁵ Podział za R.S. Burrell, *How to integrate ...* op. cit. [dostępność: 19.06.2023].

²⁴⁶ Wybrane formy oporu bez użycia przemocy: formalne oświadczenia, komunikacja z szeroką publicznością, reprezentowanie grupy, symboliczne akty publiczne, procesy, honorowanie zmarłych, zgromadzenia publiczne, wycofanie się z życia publicznego, wyrzeczenie się określonych zachowań społecznych, odmowa współpracy społecznej (ostracyzm), odmowa udziału w społecznych spotkaniach, naciski na jednostki, dramat (teatr) i muzyka, metody prowadzenia działalności gospodarczej, działania pracowników i producentów, działania właścicieli i kierownictwa, działania posiadaczy środków finansowych, wycofanie się z systemu społecznego, strajki ograniczone lub wielobranżowe, połączenie strajków i ekonomicznych zamknięć procesów, odmowy współpracy politycznej, odrzucenie władzy, działania rządów, odmowy współpracy gospodarczej, bojkot ekonomiczny przez konsumentów za NATO Special Operations Headquarters, *Comprehensive Defence ...* op. cit.

zachowania konwencjonalne są związane z brakiem / niskim poziomem oporu społecznego, natomiast niekonwencjonalne zachowania polityczne - z eskalacją oporu społecznego.

Rys. 5.6. Porównanie ilościowe informacyjnych i materialno-energetycznych operacji specjalnych w kontekście oporu społecznego

Źródło: Opracowanie własne

Z powyższego *continuum* wyraźnie widać różnicę pomiędzy zakresem informacyjnymi a materialno-energetycznym operacji specjalnych w sytuacjach prowadzenia oporu społecznego. Zakres informacyjny działań specjalnych jest znacznie rozleglejszy od materialno-energetycznego. Dlatego też należy mocniej rozwijać informacyjne działania specjalne w siłach i Wojskach Specjalnych RP.

Powyższe wnioski korespondują z kierunkiem ochrony i obrony państw wschodniej flanki NATO, zaproponowanym przez P. Mickiewicza w odniesieniu do potencjalnej walki z Federacją Rosyjską: *Rozpoznane cele i efekty rosyjskich operacji specjalnych pozwalają stwierdzić, że wykorzystują one zarówno wpływy militarne, jak i działania agencji rządowych oraz podmiotów prywatnych. Dominującą formułą pozostają tzw. operacje niekonwencjonalne i działania pośrednie, dostosowane do sytuacji wewnętrznej w państwach wschodniej flanki NATO, nacelowane na zdobycie wpływu na sposób prowadzenia ich*

polityki. Przyjęta formuła wpływu oznacza, że system obronny państw członkowskich NATO powinien uwzględniać nie tylko przygotowanie do operacji obronnej, której integralną częścią jest ochrona przed działalnością wywrotową i sabotażową, ale także prowadzenie pełnego zakresu działań kontrwywiadowczych oraz eliminowanie dezinformacji społecznej i infiltracji struktur państwowych²⁴⁷.

5.3. Wzmacnianie odporności infrastruktury krytycznej.

Istotnym czynnikiem wzmacniającym odporność państwa jest dostępność do odpowiednich zasobów i elementów krytycznych, niezbędnych do funkcjonowania państwa i społeczeństwa. Dostępność taka prowadzi do stabilności i ciągłości działań państwa. Dotyczy to infrastruktury krytycznej rozumianej jako systemy i obiekty budowlane, urządzenia, instalacje, usługi kluczowe dla bezpieczeństwa państwa i jego obywateli oraz służące zapewnieniu sprawnego funkcjonowania całej administracji publicznej wraz z instytucjami i przedsiębiorcami²⁴⁸.

Infrastruktura krytyczna obejmuje systemy: zaopatrzenia w energię, surowce energetyczne i paliwa, łączności, sieci teleinformatycznych, finansowe, zaopatrzenia w żywność, zaopatrzenia w wodę, ochrony zdrowia, transportowe, ratownicze, zapewniające ciągłość działania administracji publicznej, produkcji, składowania, przechowywania i stosowania substancji chemicznych i promieniotwórczych, w tym rurociągi substancji niebezpiecznych²⁴⁹. Istotne jest, aby identyfikować i przewidywać możliwe zagrożenia dla ważnych obiektów służących odporności państwa i jego obywateli²⁵⁰. Nawet z pozoru mało istotne sytuacje mogą mieć dla odporności państwa poważne skutki. Warto tutaj przytoczyć przypadek pożaru Mostu Łazienkowskiego (15.02.2015 r), podczas którego uszkodzeniu uległy linie światłowodowe, znajdujące się w tunelu kablowym pod mostem. Na skutek pożaru nie tylko most uległ uszkodzeniu, ale także nastąpiło zaburzenie funkcjonowania sieci teleinformatycznej, a w konsekwencji dostępu wybranych instytucji do Internetu. Najpoważniejszym skutkiem pożaru był brak dostępu do baz danych zarządzanych przez administrację rządową²⁵¹.

²⁴⁷ P. Mickiewicz, *Russian special operations and the so-called Gerasimov doctrine*, Przegląd Geopolityczny, 43, 2023, s. 28.

²⁴⁸ Ustawa o Zarządzaniu Kryzysowym op. cit., art. 3.

²⁴⁹ Ibidem.

²⁵⁰ W. Skomra, D. Rojek, *Bezpieczeństwo publiczne i publiczne zarządzanie kryzysowe*, 10 lecie Rządowego Centrum Bezpieczeństwa 59.

²⁵¹ W. Skomra, *Panowanie nad ryzykiem w ramach publicznego zarządzania kryzysowego*, BEL Studio, Warszawa 2018, str. 84.

Obiekty i usługi krytyczne będą coraz częściej narażone na różnorodne zagrożenia związane z aktywnością ludzką, działaniami terrorystycznymi, środowiskiem naturalnym, czy wreszcie działaniami militarnymi, a w szczególności działaniami specjalnymi. W związku z powyższym infrastruktura krytyczna jest i będzie dla działań specjalnych jednym z wysokowartościowych celów. Za przykład materialno-energetycznych działań specjalnych o znaczeniu strategicznym, która mogła mieć wpływ na przebieg całej II Wojny Światowej, może posłużyć operacja *Gunnarside*. W jej trakcie norwescy operatorzy *Special Operation Executive* zniszczyli część infrastruktury krytycznej (w tym wypadku fabryki) produkującej tzw. „ciężką wodę” (tlenek deuteru), potrzebną do produkcji niemieckiej bomby atomowej²⁵². Innym przykładem, tym razem ochronnych, materialno-energetycznych działań specjalnych, może być zdobycie i utrzymanie tamy wodnej nad rzeką Mukarają (Irak) podczas II Wojny w Zatoce przez operatorów GROM, US Navy SEAL i element śmigłowców eskadry specjalnej US Air Force. Zniszczenie infrastruktury krytycznej (w tym wypadku tamy) skutkowałoby zalaniem dużego terenu w Iraku i utrudniłoby ofensywę wojsk koalicyjnych. Przykładem informacyjnych działań specjalnych jest z kolei wprowadzenie wirusów STUXNET, DUQU do szpiegowania i niszczenia instalacji infrastruktury krytycznej (w tym przypadku przemysłowej)²⁵³. Za przykład działań mieszanych (informacyjnych i materialno-energetycznych) może posłużyć energetyczne (metodą materialno-energetyczną) zniszczenie tamy w ukraińskiej miejscowości Nowa Kachowka, a następnie prowadzenie walki informacyjnej dotyczącej atrybucji tego działania. Nic nie wskazuje na to, by infrastruktura krytyczna mogła przestać być celem dla sił specjalnych. Postępująca złożoność i współzależność współczesnych procesów w ramach infrastruktury krytycznej będzie powodować, że siły specjalne nadal będą prowadzić działania w tym obszarze i powodować i / lub mitygować sytuacje kryzysowe. Potwierdzają to inne przykłady, jak choćby próby zniszczenia gazociągu Nord Stream I i II, cyberataki na niemiecką infrastrukturę krytyczną czy ataki sabotażowe na systemy sterowania pociągami.

Efektywne zarządzanie w sytuacjach kryzysowych to umiejętne wykorzystywanie dostępnych zasobów ludzkich, procesów i technologii dostępnych w danej organizacji. Wymagana jest koordynacja i współpraca w celu zintegrowania i zweryfikowania wielu

²⁵² Tzw. „bitwa o ciężką wodę”. https://pl.wikipedia.org/wiki/Bitwa_o_ci%C4%99%C5%BCK%C4%85_wod%C4%99 [dostępność: 01.08.2023].

²⁵³ *Zdradzono tajemnicę ataku na irański program nuklearny. Kto pomógł wprowadzić wirusa do systemu?* Defence 24, <https://cyberdefence24.pl/polityka-i-prawo/zdradzono-tajemnice-ataku-na-iranski-program-nuklearny-kto-pomogl-wprowadzic-wirusa-do-systemu> [dostępność: 01.08.2023].

informacji potrzebnych do prowadzenia skutecznych akcji ratowniczych. Efektywne radzenie sobie z kryzysami w tym kontekście oznacza maksymalizację osiągnięcia zaplanowanych celów²⁵⁴. Odpowiednio sformułowane przepisy prawa oraz procedury pozwalają na dostarczenie odpowiednich narzędzi (systemy, struktury, instrumenty) oraz na koordynację działań.

Obecnie w RP dokumentem przyczyniającym się do ochrony kluczowych obiektów i usług jest *Narodowy Program Ochrony Infrastruktury Krytycznej* (NPOIK), który wynika z ustawy o zarządzaniu kryzysowym²⁵⁵. Infrastruktura krytyczna objęta jest w zależności od podziału geograficznego (województwo) w wykazie obiektów, urządzeń, i usług podzielonych na systemy. NPOIK obejmuje także umowy międzynarodowe, wynikające z przynależności RP do Unii Europejskiej, Organizacji Traktatu Północnoatlantyckiego, Organizacji Bezpieczeństwa i Współpracy w Europie oraz innych organizacji międzynarodowych. Celem NPOIK jest poprawa bezpieczeństwa infrastruktury krytycznej, wpływ na szereg działań odnoszących się do bezpieczeństwa RP²⁵⁶, a co za tym idzie do wzmacniania odporności państwa. Celem jest:

- podnoszenie poziomu świadomości sytuacyjnej oraz kompetencji wszystkich współuczestników programu ochrony infrastruktury krytycznej, co ma bezpośredni wpływ na sposób ochrony i funkcjonowania RP;
- wdrożenie metodologii oceny ryzyka, uwzględniającej szereg zagrożeń (nawet tych o niskim prawdopodobieństwie wystąpienia);
- wytworzenie partnerskich relacji pomiędzy krajowymi i międzynarodowymi współuczestnikami procesu ochrony infrastruktury krytycznej.

Obecnie Rada Ministrów RP określiła następujące priorytety dla ochrony infrastruktury krytycznej²⁵⁷:

- Działania proceduralno-organizacyjne, kierunkujące się na podstawy prawne dla dalszego rozwoju programów ochrony infrastruktury krytycznej. Mają one obejmować opracowanie procedur prowadzenia kontroli i audytów wewnętrznych, opracowanie metodyki oceny ryzyka zakłóceń funkcjonowania

²⁵⁴ P. Tyrała, *Zarządzanie kryzysowe: ryzyko-bezpieczeństwo-obronność*, Wydawnictwo Adam Marszałek, Toruń 2004.

²⁵⁵ Art. 5 Ustawa o Zarządzaniu Kryzysowym op. cit.

²⁵⁶ *Narodowy Program Ochrony Infrastruktury Krytycznej 2023*, Narodowy-Program-Ochrony-Infrastruktury-Krytycznej-2023-tekst-jednolity%20(1), pdf, [dostępność: 24.05.2023].

²⁵⁷ <https://www.gov.pl/web/rcb/narodowy-program-ochrony-infrastruktury-krytycznej> [dostępność: 24.05.2023].

infrastruktury krytycznej oraz procedury komunikacji w sytuacjach materializacji zagrożeń.

- Działania techniczne, których celem jest zmniejszanie ryzyka w cyberprzestrzeni. Etap ten ma być realizowany poprzez np. uruchomienie grup roboczych do stworzenia minimalnych standardów w zakresie zapewnienia bezpieczeństwa, weryfikacji przyjętej metodyki dla obiektów infrastruktury krytycznej, utworzenie dostępnej bazy danych o incydentach krytycznych w obiektach oraz stworzenia platformy szkoleniowej dla operatorów infrastruktury krytycznej i administracji publicznej.
- Działania edukacyjne mające na celu przygotowanie obecnych i przyszłych użytkowników cyberprzestrzeni do kolejnych etapów realizacji NPOIK. Mają powstawać nowe programy szkoleń, materiały dydaktyczne, broszury informacyjne, poradniki z zakresu ochrony infrastruktury krytycznej, a także będą się odbywać ćwiczenia z zakresu ochrony infrastruktury krytycznej.

W niedalekiej przyszłości szykuje się zmiana dotycząca podejścia do odporności podmiotów krytycznych – jest już implementowana Dyrektywa CER²⁵⁸, która ma zastąpić dyrektywę w sprawie europejskiej infrastruktury krytycznej z 2008 r. Nowa dyrektywa ma spowodować, że infrastruktura krytyczna będzie bardziej odporna na szeroki wachlarz zagrożeń, w tym klęski żywiołowe, ataki terrorystyczne, zagrożenia wewnętrzne i działania specjalne. Dyrektywa obejmuje:

- energię (elektryczną, centralne chłodzenie i ogrzewanie, ropę, gaz, wodór);
- transport (kolejowy, wodny, lądowy, powietrzny);
- bankowość;
- infrastrukturę rynku finansowego;
- ochronę zdrowia;
- wodę pitną;
- ścieki;
- infrastrukturę cyfrową;
- administrację publiczną;
- przestrzeń kosmiczną;
- żywność (wytwarzanie, przetwarzanie i dystrybucję).

²⁵⁸ Dyrektywa w sprawie *Odporności Podmiotów Krytycznych*, <https://eur-lex.europa.eu/eli.dir/2022/2557/oj> [dostępność: 15.06.2023].

W dyrektywie CER zawarto procedury umożliwiające państwom członkowskim identyfikację kluczowych podmiotów krytycznych na podstawie wspólnych kryteriów, wywodzących się z krajowej oceny ryzyka. Określono obowiązki państw członkowskich i wyłonionych przez nie podmiotów krytycznych. Jedną z zasadniczych zmian w stosunku do stanu obecnego będzie wprowadzenie sankcyjności dla operatorów procesów krytycznych - państwo będzie mogło dokonywać audytów podmiotów krytycznych oraz karać te, które w rażący sposób nie realizują programu ochrony infrastruktury krytycznej. Obecna ustawa o zarządzaniu kryzysowym dąży do bezsankcyjnego podejścia do ochrony infrastruktury krytycznej i opiera się na założeniach, że to sam operator infrastruktury krytycznej dysponuje najlepszą i najpełniejszą wiedzą oraz narzędziami do ograniczenia ryzyka operacyjnego. Pamiętając, że infrastruktura krytyczna służy potrzebom wszystkich obywateli, za główny cel uznaje się jej ochronę, dzięki czemu możliwe będzie utrzymanie ciągłości świadczenia kluczowych usług rządowych, a co za tym idzie nie może to być traktowane bezsankcyjnie.

Przez ochronę infrastruktury krytycznej rozumie się tutaj proces zapewniający bezpieczeństwo poprzez:

- zaangażowanie wielu interesariuszy;
- zintegrowanie oraz ciągłe doskonalenie różnych ról i umiejętności;
- szereg działań zapewniających funkcjonalność, ciągłość działania i integralność infrastruktury krytycznej.

Pojawia się tutaj możliwość systemowego wykorzystania działań specjalnych nie tylko do obrony infrastruktury krytycznej w sytuacjach materializacji ryzyka (co wydaje się oczywiste), lecz także do jej niszczenia. Ma się tutaj na myśli wykorzystanie perspektywy działań specjalnych do procesu zabezpieczenia infrastruktury krytycznej. Za przykład takiego systemowego rozwiązania może posłużyć amerykańska organizacja pod nazwą *Zespół Koordynacji Bezpieczeństwa Narodowego* (tzw. ang. *Red Cell*), złożona głównie z byłych operatorów *US NAVY SEAL*. Zadanie jej stworzenia powierzono R. Marcinko, który był współzałożycielem i pierwszym dowódcą *DEVGU*. Członkowie *Zespołu Koordynacji Bezpieczeństwa Narodowego* symulowali ataki przeciwnika: regularnie „atakowali” infrastrukturę krytyczną amerykańskiej marynarki wojennej, „brali zakładników”, podkładali atrapy bomb w pobliżu prezydenckiego samolotu, a nawet przejęli kontrolę nad bazą amerykańskich okrętów podwodnych²⁵⁹ - wszystko po to, aby sprawdzić odporność

²⁵⁹ *Red Cell*, https://en.wikipedia.org/wiki/Red_Cell [dostępność: 25.06.2023].

infrastruktury krytycznej US NAVY. Perspektywa działań specjalnych pozwala na wyszukiwanie słabych stron i pomoc w budowaniu procesu zabezpieczenia infrastruktury krytycznej. Może być on wspierany przez siły specjalne w zakresie:

- rozpoznawania krytycznych zasobów, funkcji i zależności z innymi systemami infrastruktury krytycznej;
- dookreślania ról i odpowiedzialności uczestników w procesie ochrony infrastruktury krytycznej;
- oceny ryzyka;
- wskazywania priorytetów ochrony i dokonywania ich hierarchizacji w zależności od oceny ryzyka;
- wdrażania i doskonalenia systemów ochrony infrastruktury krytycznej (w tym pomocy w opracowywaniu planów na wypadek operacji specjalnych potencjalnego przeciwnika);
- testowania (przez działania praktyczne i ćwiczenia) i audytowania systemu ochrony infrastruktury krytycznej.

Powyższe wsparcie sił specjalnych ma doprowadzić do sprzężenia zwrotnego pomiędzy nimi a operatorami infrastruktury krytycznej, w celu doskonalenia obydwu, rozumianego tutaj jako wprowadzanie modyfikacji i korekt w wyniku testów, pomiarów i przeglądów. Potrzeba ciągłego doskonalenia umożliwi włączenie sił specjalnych oraz ochrony infrastruktury krytycznej w *cykl Deminga*²⁶⁰. Takie ujęcie pozwala na przeprowadzenie pomiarów efektów i podjęcie działań doskonalących lub korygujących na etapie odchylenia od oczekiwanych rezultatów. Możliwe jest także powtórne zdefiniowanie celów. *Cykl Deminga* może być stosowany na każdym poziomie (polityczno-strategicznym, operacyjnym i taktycznym), na którym odbywa się ochrona infrastruktury krytycznej, i powinien być powtarzany w określonych odstępach czasu. Ma to prowadzić do cykliczności współpracy sił specjalnych oraz operatorów infrastruktury krytycznej.

Wszelkie działania specjalne podejmowane w celu zabezpieczenia infrastruktury krytycznej powinny być proporcjonalne do poziomu ryzyka zakłócenia jej funkcjonowania. Dotyczy to zarówno przyjętego modelu ochrony infrastruktury krytycznej, jej rodzaju oraz środków i sił użytych do jej ochrony. **W pierwszej kolejności siły specjalne RP mogłyby więc wspierać zabezpieczenie najważniejszych procesów**

²⁶⁰ Cykl Deminga, https://mfiles.pl/pl/index.php/Cykl_Deminga [dostępność: 25.06.2023].

infrastruktury krytycznej, najbardziej narażonych na ataki sił specjalnych przeciwnika w miejscach kluczowych do zachowania ciągłości usług, np. na procesy przesyłowe na Morzu Bałtyckim. Taka ocena ryzyka powinna być podstawą do określenia zasad współpracy oraz standardów ochrony infrastruktury krytycznej wraz z ustaleniem priorytetów operacji specjalnych.

Obecne zaangażowanie w procesy krytyczne w państwie uznaje się za zdecydowanie niewystarczające, gdyż skupia się na obiektach, a nie na łańcuchach dostaw usług²⁶¹. Dodatkowo należy mocno rozwijać zdolność do prowadzenia morskich operacji specjalnych w kontekście infrastruktury krytycznej.

Dzięki takiemu połączeniu z infrastrukturą krytyczną siły specjalne będą mogły:

- wzmacniać odporność własnej infrastruktury krytycznej (sprężenie zwrotne dodatnie);
- skuteczniej niszczyć odporność infrastruktury krytycznej przeciwnika (sprężenie zwrotne ujemne).

Szczególne znaczenie w tym kontekście nabiera prognoza P. Mickiewicza, który zakłada, że celem ataków rosyjskiego *Specnazu* na terenie RP będą właśnie krytyczne elementy infrastruktury²⁶².

5.4. Operacje specjalnie w systemie kierowania bezpieczeństwem narodowym RP.

Organy (podmioty) państwa sprawujące władzę bezpośrednio mają misję zapewnienia bezpieczeństwa dla bytu i rozwoju narodowego w wymiarze wewnętrznym i zewnętrznym. Obok twardych atrybutów władzy (przymus, zachęta, przemoc) powinny w równym stopniu pojawić się kompetencje (np. wiedza, doświadczenie, skuteczne i dynamiczne działanie), cechy przywódcze i charyzma liderów oraz poszanowanie ustroju władzy i zasad jej sprawowania. Ma to stanowić bazę dla sprawnego aparatu administracji, odpowiedzialnego za bezpieczeństwo narodowe.

Za szczególnie istotne uważa się sprawowanie władzy, polegające na zintegrowaniu zawiadywania bezpieczeństwem państwa, co można określić jako kierowanie

²⁶¹ *Ćwiczenia antyterrorystyczne w Elektrowni Kozienice z udziałem jednostki GROM i kontrterrorystów policji z BOA*, <https://www.cire.pl/artykuly/serwis-informacyjny-cire-24/cwiczenia-antyterrorystyczne-w-elektrowni-kozienice-z-udzialem-jednostki-grom-i-kontrterrorystow-policji-z-boa> [dostępność: 02.08.2023].

²⁶² P. Mickiewicz, *Russian special operations...*, op. cit., s. 25.

bezpieczeństwem narodowym. *Strategia Bezpieczeństwa Narodowego* z 2020 r. jasno określa kierunek w tym zakresie:

*Zintegrować system zarządzania bezpieczeństwem narodowym, w tym kierowania obroną państwa, umożliwiając połączenie procesów, procedur i praktyk działania, poprzez scalenie dotychczasowych funkcjonujących systemów, w szczególności kierowania bezpieczeństwem narodowym, zarządzania kryzysowego, cyberbezpieczeństwa oraz działań antyterrorystycznych*²⁶³.

Do najważniejszych strategicznych obszarów systemu kierowania bezpieczeństwem narodowym Rada Ministrów zaliczyła²⁶⁴:

- monitorowanie źródeł, rodzajów, kierunków i skali zagrożeń;
- zapobieganie powstawaniu zagrożeń bezpieczeństwa narodowego na terytorium RP oraz poza jej granicami;
- zapobieganie skutkom zagrożeń bezpieczeństwa narodowego;
- kierowanie obroną państwa.

Chodzi więc o planowanie, organizowanie i realizowanie zadań związanych z kierowaniem bezpieczeństwem narodowym w czasie pokoju, kryzysu i wojny²⁶⁵. Rozporządzenie nie określa jednak organizacji aparatu zarządzającego bezpieczeństwem narodowym. Taki aparat rozumiany jest jako wyodrębniony zbiór organów i jednostek organizacyjnych, zdolnych do skutecznego zarządzania bezpieczeństwem narodowym poprzez planowanie, opracowywanie koncepcji, dowodzenie i koordynowanie oraz pełnienie funkcji kontrolnych. Wyróżniony aparat w nomenklaturze prawa bezpieczeństwa oraz w doktrynie nosi nazwę *Systemu Kierowania Bezpieczeństwem Narodowym RP* (SKBN RP)²⁶⁶. *Strategia Bezpieczeństwa Narodowego* z 2020 r. na poziomie polityczno-strategicznym wskazuje także konieczność koordynacji, czemu ma służyć stworzenie *ponadresortowego mechanizmu koordynacji zarządzania bezpieczeństwem narodowym poprzez utworzenie komitetu Rady Ministrów, odpowiedzialnego na poziomie strategicznym za rozpatrywanie spraw z zakresu polityk, strategii i programów w obszarze*

²⁶³ *Strategia Bezpieczeństwa Narodowego 2020*, op. cit., s. 13.

²⁶⁴ Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 27 kwietnia 2004 r. w sprawie przygotowania systemu kierowania bezpieczeństwem narodowym, Dz.U. 2004, nr 98, poz.978, par. 3.
<https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/DocDetails.xsp?id=WDU20040980978> [dostępność: 01.08.2023].

²⁶⁵ Ibidem. par. 4, ust. 1.

²⁶⁶ W. Kitler, *Przygotowanie systemu kierowania bezpieczeństwem narodowym RP*, <http://wiedzaobronna.edu.pl/index.php/wo/article/view/148> pdf, [dostępność: 01.08.2023].

zarządzania bezpieczeństwem narodowym, w sposób zapewniający spójność i konsekwentną ich realizację oraz jego powiązanie z nową rolą i kompetencjami Rządowego Zespołu Zarządzania Kryzysowego i Rządowego Centrum Bezpieczeństwa²⁶⁷.

Model organu zarządzającego SKBN RP opierać się powinien na²⁶⁸:

- organie decyzyjnym. Obecnie jest to Rada Ministrów, która jest organem wiodącym w dziedzinie bezpieczeństwa narodowego i obronności RP, Prezes Rady Ministrów, pełniący kluczową rolę w dziedzinie bezpieczeństwa, obronności i relacji z Prezydentem RP.
- organie opiniodawczo-doradczym. Obecnie jest to Komitet Rady Ministrów do spraw Bezpieczeństwa Narodowego i spraw Obronnych.
- organie sztabowym. Obecnie nie ma komórki, która spełniałaby stawiane przed nią wymagania na poziomie polityczno-strategicznym.

Zdaniem W. Kitlera organ sztabowy, nazywany w jego propozycjach *Rządowym Centrum Bezpieczeństwa Narodowego*, powinien realizować następujące zadania²⁶⁹:

- Przygotowanie planów analiz i koncepcji programów strategicznych w dziedzinie bezpieczeństwa narodowego.
- Merytoryczne łączenie administracji rządowej z Prezydentem RP (z Biurem Bezpieczeństwa Narodowego).
- Analizy, oceny i prognozy dotyczące warunków bezpieczeństwa narodowego.
- Koordynowanie polityki bezpieczeństwa i obrony pomiędzy resortami (w tym na poziomie rządowym, wojewódzkim i lokalnym), a także planowania w wymiarze ogólnokrajowym.
- Obsługa merytoryczna Komitetu Rady Ministrów w dziedzinie bezpieczeństwa narodowego i spraw obronnych.
- Monitorowanie przemysłu zbrojeniowego i nowoczesnych technologii obronnych.
- Koordynacja ćwiczeń oraz gier strategicznych dotyczących bezpieczeństwa narodowego.
- Koordynacja zadań służb specjalnych.

²⁶⁷ *Strategia Bezpieczeństwa Narodowego 2020*, op. cit., s. 13.

²⁶⁸ W. Kitler, *Przygotowanie systemu...* op. cit.

²⁶⁹ *Ibidem*.

- Opracowywanie dokumentów strategicznych w dziedzinie bezpieczeństwa narodowego i polityki obronnej.
- Centralna koordynacja działań dotyczących tajemnicy państwowej.
- Koordynacja projektów i programów badań naukowych dotyczących bezpieczeństwa narodowego i obrony.
- Planowanie, przygotowanie i wdrażanie procedur związanych z bezpieczeństwem narodowym.
- Aktywacja niemilitarnych i militarnych procedur zarządzania kryzysowego.
- Koordynacja i udział w przygotowywaniu założeń porozumień międzynarodowych oraz prac legislacyjnych związanych z dziedziną bezpieczeństwa narodowego.
- Współdziałanie z UE i NATO.
- Ścisła współpraca z Biurem Bezpieczeństwa Narodowego oraz odpowiednimi departamentami w ministerstwach i urzędach nadzorowanych przez premiera lub jemu podległych.
- Koordynacja i realizacja zadań stałego dyżuru gotowości obronnej państwa.
- Utrzymywanie świadomości sytuacyjnej poprzez stałe centrum operacyjne.

Do powyższej listy zadań organu sztabowego autor dysertacji postuluje **wyodrębnienie i dodanie zadań związanych z prowadzeniem operacji specjalnych** jako alternatywnego sposobu osiągnięcia celów politycznych. Do najważniejszych zagadnień związanych z nowym kierunkiem zalicza się:

- dostarczanie informacji koniecznych do podejmowania na poziomie politycznym decyzji o użyciu sił specjalnych;
- zasady błyskawicznego uruchamiania sił specjalnych w ramach działań interwencyjnych;
- ogólne zasady dysponowania siłami specjalnymi;
- zdolność do prowadzenia informacyjnych działań specjalnych połączonych z polityką informacyjną na poziomie polityczno-strategicznym;
- zdolność do doradzania specjalistycznego w zakresie operacji specjalnych;
- zarządzanie ryzykiem operacji specjalnych;
- definiowanie (ustawowo) zagrożeń hybrydowych i ujęcie procedur działania związanych z ich neutralizacją przez siły specjalne;

- rozwijanie analiz, planów i koncepcji używania sił specjalnych do osiągnięcia celów polityczno-strategicznych za pomocą działań taktycznych;
- organizację stanowiska dowodzenia i kierowania operacjami specjalnymi na poziomie polityczno-strategicznym;
- organizację wspólnych kursów w zakresie operacji specjalnych dla wybranych przedstawicieli administracji rządowej;
- dowodzenie i kontrolę (jako organizator systemu samosterownego) nad zaangażowaniem cywilno-wojskowym sił specjalnych, począwszy od tworzenia „rządu cieni” i Państwa Podziemnego wzmacniającego odporność społeczeństwa i państwa²⁷⁰;

W literaturze przedmiotu można zidentyfikować propozycje *ciała politycznego* na polityczno-strategicznym poziomie - Kolegium ds. Wojsk Specjalnych²⁷¹. Zdaniem autora nie wpisuje się to w zidentyfikowany kierunek zaangażowania cywilno-wojskowego, zamykając Wojska Specjalne nadal w obszarze militarnym.

Z przeprowadzonych badań własnych oraz opinii ekspertów z US SOCOM wynika, że w kontekście obecnych wyzwań, szans i zagrożeń skutecznym rozwiązaniem jest scentralizowane dowodzenie wraz z silną współpracą międzyagencyjną (grupą zadaniową) i koniecznymi uprawnieniami do prowadzenia operacji specjalnych. Największym wyzwaniem, a zarazem koniecznością, jest natomiast koordynacja informacyjnych i materialno-energetycznych operacji specjalnych. Nawet udane operacje materialno-energetyczne mogą przerodzić się w porażkę na skutek braku lub niepoprawnie przeprowadzonej operacji informacyjnej²⁷².

²⁷⁰ Analogicznie do kontroli i nadzoru nad służbami specjalnymi. P. Burczaniuk (red.) *Uprawnienia służb specjalnych z perspektywy współczesnych zagrożeń bezpieczeństwa narodowego. Wybrane zagadnienia*. Biblioteka Przeglądu Bezpieczeństwa Wewnętrznego, Warszawa 2017.

²⁷¹ M. Lasoń, *Wpływ reformy kierowania...* op. cit. s. 13-22.

²⁷² Badania własne na podstawie kwestionariusza – patrz Załącznik nr 1.

ZAKOŃCZENIE

Rozprawa doktorska zawiera wyniki wieloletniej pracy autora dotyczących operacji i sił specjalnych oraz bezpieczeństwa państwa wobec szeregu różnych wyzwań, szans i zagrożeń. W jej realizacji Autor wykorzystał własne doświadczenie w zakresie badawczo-edukacyjnym w środowisku narodowym i międzynarodowym oraz pełnienie obowiązków na szeregu różnych stanowisk w jednostce specjalne, siłach zbrojnych i administracji państwowej dotyczącej bezpieczeństwa państwa szczebla polityczno-strategicznego. W procesie badawczym skoncentrowano się na określeniu kierunków rozwoju polskich sił specjalnych w kontekście przyszłych wyzwań, szans i zagrożeń w polityce bezpieczeństwa państwa w XXI wieku w perspektywie do około roku 2040.

Celem badań jakie zaproponowano w dysertacji było określenie roli sił specjalnych w polityce bezpieczeństwa państwa dążącego do samodzielnego osiągnięcia części własnych interesów. Pozwoliło to na określenie perspektywicznej roli sił specjalnych w państwie polskim. Ze względu na sposób ich usytuowania w systemie organizacyjnym państwa w pierwszej kolejności oceniono sposób ich usytuowania w tym systemie i zweryfikowano możliwości realizacji zadań zleczanych przez system kierowniczy państwa. Ocena ta pozwoliła na zaproponowanie autorskiej wersji zmian organizacyjnych i usytuowania sił specjalnych w systemie organizacyjnym państwa polskiego. Została ona oparta na analizie usytuowania sił specjalnych i zakresu ich zadań w wybranych państwach świata oraz specyfice bieżących i perspektywicznych (w okresie ok. 20 lat) wyzwań, szans i zagrożeń bezpieczeństwa Polski. Konkluzje i propozycje rozwiązań zostały zawarte w Rozdziale V.

Odnosząc się do założeń wstępnych i ich weryfikacji w toku badań Autor stwierdza, że celem badań było zidentyfikowanie możliwych nowych obszarów, wymogów operacji specjalnych w kontekście polityki bezpieczeństwa państwa w XXI wieku wraz z luką strategiczną (organizacyjną) sił specjalnych RP – kierunki ich transformacji i rozwoju. W toku badań udowodniono, że tak sformułowany cel został osiągnięty. Nowe i wybrane najpilniejsze kierunki rozwoju operacji specjalnych to współpraca cywilno-wojskowa oraz ochrona/niszczenie procesów krytycznych do zachowania suwerenności państwa. Największa luka strategiczna dotyczy informacyjnych operacji specjalnych, które w chwili obecnej występują w szczątkowej formie oraz koordynacji na poziomie polityczno-strategicznym informacyjnych i materialno-energetycznych operacji specjalnych.

W toku badań zawarto różne konkluzje dotyczące pożądanego kierunku rozwoju polskich sił specjalnych i zakresu prowadzonych przez nie operacji specjalnych. Zawarto je głównie w Rozdziale V. Natomiast wnioski generalne wynikające z procesu rozwiązania przyjętego problemu badawczego zawiera Zakończenie. Odniesiono się w nim do wyłącznie do przyjętych problemów szczegółowych, co pozwoliło na weryfikację przyjętej hipotezy roboczej.

Na podstawie przeprowadzonego procesu badawczego uzyskano więc odpowiedź na następujące, założone problemy szczegółowe:

- *Czym charakteryzują się możliwe (aktualne i nowe) operacje i siły specjalne?*
Operacje specjalne obecnie oscylują wokół informacyjnych i materialno-energetycznych torów oddziaływania państwa. Za główny tor w stosunkach międzynarodowych obecnie uznaje się tor informacyjny co powinno wpływać na większy nacisk na rozwój informacyjnych operacji specjalnych. Podział na operacje informacyjne i materialno-energetyczne wynikał z przyjętej koncepcji „polskiej szkoły cybernetyki” przedstawionej w rozdziale I. Aktualne operacje specjalne na poziomie polityki państwa powinny się charakteryzować zdolnościami do samodzielnych operacji specjalnych, operacji specjalnych wspierających układ pozamilitarny oraz operacji specjalnych w układzie militarnym. Jak wynika ze szczegółowszej analizy w rozdziale II operacje specjalne nie powinny być postrzegane tylko w kategoriach układu militarnego.
- *Jakie są możliwe operacje specjalne w ramach toru informacyjnego?*
W ramach toru informacyjnego prowadzone są informacyjne operacje specjalne polegające głównie na wpływie na wybrane grupy docelowe. Do informacyjnych operacji specjalnych zaliczyć należy głównie operacje informacyjne, operacje psychologiczne, działania cywilno-wojskowe czy rozpoznanie specjalne (jeśli ich celem jest zebranie informacji) w różnych środowiskach i za pomocą różnych taktyk, technik i procedur. Obecnie identyfikuje się wzrost znaczenia operacji specjalnych w dziedzinie cybernetycznej. Za pomocą informacyjnych operacji specjalnych powinno niszczyć się organy i procesy kluczowe dla informacyjnego (w tym informatycznego) funkcjonowania państwa (przeciwnika). Szczegółowa opis i charakterystyka znajduje się w rozdziale II a ich istotą to niszczenie informacyjnych kluczowych procesów prowadzących do suwerenności państwa (przeciwnika).

- *Jakie są możliwe operacje specjalne w ramach toru materialno-energetycznego?*
W ramach toru materialno-energetycznego mogą być prowadzone: akcje bezpośrednie polegające na niszczeniu materialno-energetycznym kluczowych procesów państwa (przeciwnika), ochrona ważnych obiektów i osób polegająca na przeciwdziałaniu procesów niszczenia prowadzonych przez przeciwnika, fizyczne zwalczanie terroryzmu w tym osób i niszczenie obiektów, działania niekonwencjonalne skupione na działaniach za pomocą „wspólników”, wsparcie państwa gospodarza ze szczególnym uwzględnieniem kinetycznych działań przeciwpartyzanckich. Istotną materialno-energetycznych jest fizyczne niszczenie kluczowych procesów dla funkcjonowania państwa (przeciwnika). W rozdziale II umieszczono szczegółową charakterystykę powyższych operacji specjalnych.

- *Jakie są typowe przykłady działań specjalnych państwa w XXI w. w ramach toru informacyjnego i materialno-energetycznego?*

Za typowe działania połączone torów informacyjnego i materialno-energetycznego można uznać wszelkie działania w których występują równoległe informacyjne i materialno-energetyczne działania o charakterze specjalnym. Takie działania specjalne mogą dotyczyć operacji w małej skali i mocno wąsko wyizolowanym obszarze (np. operacja uwalniania zakładników w trakcie operacji NIMROD w 1980 r.) lub dotyczyć operacji w skali międzynarodowej (np. operacje specjalne na wschodzie Ukrainy w latach od 2014 do dziś). Tego typu operacje wymagają między innymi odpowiedniego centrum dowodzenia i kierowania na poziomie polityczno-strategicznym. Na istotność koordynacji informacyjnych i materialno-energetycznych operacji specjalnych zwracali uwagę eksperci w trakcie przeprowadzenia badań jakościowych na podstawie wcześniej przygotowanego scenariusza (patrz załącznik nr 1).

- *Jakie mogą być nowe działania specjalne - jaki charakter operacji specjalnych (forma) można przewidywać w XXI wieku ?*

W rozdziale IV identyfikując konieczne zdolności sił specjalnych dokonano próby zaprognozowania rozwój informacyjnych działań specjalnych ze szczególnym uwzględnieniem zaangażowania wojskowo-cywilnego. Wydaje się, że obecnie głównie dotyczy to domeny cybernetycznej. W wyniku wysokiej współzależności funkcjonowania i współpracy pomiędzy państwami w przyszłości mogą rozwijać się operacje specjalne ukierunkowane na procesy krytyczne funkcjonowania państwa.

Powyższe wnioski z rozdziału IV korespondują z aktualnymi kierunkami rozwoju sił specjalnych innych państw umieszczonych w rozdziale III.

- *Jaki powinien być kierunek rozwoju polskich operacji i sił specjalnych w kontekście ich redefinicji systemowej?*

Do głównych kierunków rozwoju polskich operacji specjalnych powinno się zaliczyć odejście od myślenia tylko militarnego oraz odejście od liniowego dowodzenia i kierowania operacjami specjalnymi (izolacji w jednym rodzaju sił zbrojnych). Rozwinięciu powinny podlegać pilnie informacyjne działania specjalne a jednostki specjalne powinny pojawić się w innych rodzajach sił zbrojnych. Za zasadne uważa się, rozwinięcie współpracy cywilno-wojskowej w obszarze budowania niejawnych struktur państwowych zapewniających możliwość obrony asymetrycznej przed potencjalnymi atakami obcych państw ze szczególnym uwzględnieniem tzw działań podprogowych, hybrydowych itd.

- *Jaki jest aktualny stan operacji i sił specjalnych?*

Aktualnie polskie siły specjalne znajdują się głównie odrębnym rodzaju sił zbrojnych w Wojskach Specjalnych. Informacyjne operacje specjalne są ograniczone tylko do wybranych aspektów (np. wybrane elementy operacji psychologicznych i prowadzenie negocjacji kryzysowych). Dominują struktury liniowe i nie prowadzi się szerokich działań cywilno-wojskowych, które są nagłaśniane w celu odstraszenia potencjalnego przeciwnika. Brak jest systemowego ujęcia polskich sił specjalnych w ochronie własnych i niszczeniu kluczowych procesów państwa (przeciwnika). Na uwagę zasługuje także fakt zamykania Wojsk Specjalnych na przeciwdziałanie zagrożeniom państwa i brak możliwości systemowego wykorzystania sił specjalnych do osiągnięcia szans – przynajmniej tak pozycjonuje Wojska Specjalne *Strategia Bezpieczeństwa Narodowego* z 2020 r. Umieszczona analiza w rozdziale III wskazuje, że polskie siły specjalne nie są nakierowane na niszczenie kluczowych zdolności państwa (przeciwnika) takie jak zdolność do pobierania informacji z otoczenia i ich przetwarzania, pobierania energii z otoczenia i jej przechowywania, niszczenie procesów zapewniających dynamiczną równowagę pomiędzy informacją a energią państwa (przeciwnika). Wydaje się, że przyszłe działania polskich sił specjalnych skupiają się raczej na materialno-energetycznym niszczeniu organów odpowiedzialnych za oddziaływanie na rzeczywistość (efektory).

- *Jakie jest miejsce operacji i sił specjalnych w polskiej polityce bezpieczeństwa w XXI wieku ?*

Obecnie polskie siły specjalne są głównie związane z działaniami militarnymi a operacje specjalnie nie funkcjonują w pełni na poziomie polityczno-strategicznym (np. brak organu łączącego operacje specjalne z polityką państwa, operacje informacyjne i materialno-energetyczne, militarne i niemilitarne, itp). Możliwości sił specjalnych nie są w pełni wykorzystywane w polityce państwa w przeciwieństwie do takich państw jak Stany Zjednoczone, Federacja Rosyjska czy Wielka Brytania co starano się podkreślić w rozdziale III i V.

- *Jakie powinny być główne kierunki rozwoju operacji i sił specjalnych ?*

Za główne kierunki rozwoju polskich operacji specjalnych przyjmuje się informacyjne operacje specjalne w budowaniu odporności państwa wraz z wzmocnieniem odporności społecznej oraz odporności podmiotów krytycznych. Równie istotny wydaje się kierunek zdolność do koordynacji informacyjnych i materialno-energetycznych operacji specjalnych na poziomie polityczno-strategicznym. Powyższe kierunki wydają się korespondować z sytuacją sojuszniczą w NATO, UE, i mono-narodową strukturą społeczną co starano się wykazać w rozdziale V.

Przyjęta hipoteza robocza zakładała że główny kierunek rozwoju operacji specjalnych w polskiej polityce bezpieczeństwa to większe rozwinięcie działań przygotowawczych - „profilaktycznych”, a nie reagowania - „terapeutycznych” została zweryfikowana i rozwiązana. Wzmocnienie odporności państwa, społeczeństwa i procesów krytycznych wydają się mieć charakter „profilaktyczny” i są wcześniejsze niż zaistniałe wyzwanie, szansa czy zagrożenie. Natomiast działania „terapeutyczne” czyli działania polegające na reakcji na dane zagrożenie (gdy już się zmaterializuje) wydają się być spóźnione w stosunku do całokształtu polityki bezpieczeństwa państwa. Działania „profilaktyczne” będą wymagały operacji specjalnych w różnych obszarach cywilizacyjnych i w różnych konfiguracjach organizacyjnych. Na co zwracano szczególną uwagę w rozdziale IV. Dlatego też powinna dokonać się zmiana organizacyjna z organizacji liniowych na macierzowe, które będą działać w nowych obszarach walki informacyjnej i walki materialno-energetycznej. Hipoteza zakładała także konieczność pojawienia się komórki organizacyjnej odpowiedzialnej za osiągnięcie celów politycznych państwa za pomocą informacyjnych i materialno-energetycznych operacji specjalnych w różnych wymiarach połączoneści. Wydaje się wysoce prawdopodobne, że w przyszłości (to jest w przedziale 5-20 lat)

operatorzy sił specjalnych będą coraz ściślej współpracować z organizacjami cywilnymi. W związku z tym uznaje się, że hipoteza została zweryfikowana pozytywnie. Autor w niniejszej pracy starał się zidentyfikować nowe kierunki rozwoju polskich sił i operacji specjalnych w kontekście polityki bezpieczeństwa państwa. W toku prowadzonych badań udało mu się odpowiedzieć na postawione pytania badawcze i hipotezy. Jednak pozostało jeszcze kilka obszarów badawczych związanych z nowymi kierunkami rozwoju sił specjalnych. Przede wszystkim należy pamiętać, że zagadnienie jest stosunkowo nowe i brak jest badań innych autorów, którzy podjęliby zagadnienia najważniejszych i najpilniejszych kierunków zmian w ramach operacji specjalnych. Zakłada się, że przedstawione wyniki badań mogą w przyszłości ewoluować i zmieniać się nie tylko pod wpływem zmian w otoczeniu ale także w wyniku rozwijania teorii i praktyki operacji specjalnych właśnie w kontekście szerokiej polityki bezpieczeństwa państwa.

ZAŁĄCZNIKI 1

KWESTIONARIUSZ BADANIA JAKOŚCIOWEGO PRZEPROWADZONEGO W DOWÓDZTWIE SIŁ SPECJALNYCH STANÓW ZJEDNOCZONYCH

(US SOCOM – *US Special Operations Command*)

1. INTRODUCTION

The basic inspiration for undertaking the research on special operations and Special Operations Forces²⁷³ in the state security policy in the 21st century includes:

- changing environment of the state security policy of the Republic of Poland, with particular focus on the political expansion of the Russian Federation (Georgia, Ukraine, Syria);
- new approach to the role of special operations and Special Operations Forces as a significant tool of international policy of Russian Federation, in the context of operations in Western Ukraine – Polish neighboring country;
- the need for system redefinition of concepts of special operations and Operations Forces on the level of state defense policy in the context of civilization change (for example biotechnologies, cyberspace, mass digital entertainment).

Research on utilizing Special Operations Forces in the context of such system redefinition in the Polish state security policy may significantly contribute to:

- discovering new capacity and capabilities within the special operations seen as a political instrument;
- more complex understanding of the role and possibilities to utilize Special Operations Forces in the state security policy.

The result of such research seems to bridge the theoretical gap in **the system approach to current and new** operations and Polish Special Operations Forces in the changing environment of the Polish state security.

²⁷³ For the purpose of this scenario special operations and Special Operations Forces are treated synonymously.

The choice of the topic was also influenced by the personal passion, expertise and experience in the field of special operations and Special Operations Forces.

2. OBJECTIVES OF THE THESIS

Purpose, usefulness and the comfort of having by the state the Special Operations Forces (SOF) is primarily visible in the following areas:

- political and economic balance resulting from special forces operations;
- the possibility to conduct special forces operations on the hostile or neutral territory / environment in time of peace, crisis or war (without an official declaration of war, nor official political support);
- achieving the objectives of particular strategic value for the state and armed forces which could not be achieved by regular, conventional operations;
- widespread recognition of special operation forces as elite contributes to setting the trends of development of various organizations;
- other.

The above mentioned benefits of Special Operations Forces are possible because they conduct different types of special operations. The present examples of purpose and usefulness of having Special Operations Forces by the state may be demonstrated by their operations and the role they played (and are still playing) for example in Asia, Africa, or South America. Especially, it is worth to mention Special Forces from the USA, Great Britain, Australia, Brazil and China. An interesting example of a beneficial political balance for the Republic of Poland, resulting from the successful special operations was an active presence of 56 GROM operators in the Second Gulf War in 2003. In the close Polish security environment, particular attention should be drawn to Special Operations Forces of the Russian Federation, either within the armed forces, or intelligence or counter-intelligence structures, which operate on the Ukrainian territory supporting operations of “the new republics,” armed local population sympathetic towards the Russian Federation, or private military sector.

Shaping the new world’s order, new global trends, new form, function and role of the state (in relation to about 350 transnational corporations), civilization change (with particular reference to genetic engineering), and changes in the field of operations of the Polish Armed Forces (the formation of Territorial Defense Forces and Cyberspace Defense Forces) should lead, among others, to the acquisition of new capabilities by Special Operations Forces. New

generation capabilities and the relevant qualities will enable SOF to effectively participate in the state security policy (counteract the loss of structure of the autonomic system, including the loss of the organizer).

At this point it is worth mentioning that research into the new Polish Special Operations Forces model will allow to achieve the overall concept of these Forces in the future, which will contribute to the efficient, appropriate and reasonable development of Special Operations Forces. Unless Polish SOF acquire new capabilities and features, in the future the state will be deprived of an effective political instrument in time of peace, crisis and war. It could lead, in accordance with the law of physics (Thing theory), to regress. A state, like any other organism, may be a subject only to the process of either development or degeneration.

2.1.MAIN RESEARCH PROBLEM

At the beginning a “preliminary” research problem should be established: what are possible (present and new²⁷⁴) special operations and what are the functions of Special Operations Forces in the state security policy in the 21st century. After defining possible special operations it will be feasible to provide the answer to the key question: **What should be the main direction for the development of Polish special operations and Special Operations Forces in the context of Polish State Security for the next 20 years?**

2.2.OBJECTIVE

To identify possible areas and requirements for special operations in the context of state security in the 21st century, together with the organizational gap of the Polish Special Operations Forces – the directions of transformation and development.

3. QUESTIONS FOR THE EXPERTS

- 3.1. What are the possible main directions for the development of special operations of a medium-sized country (as in the case of Poland)?
- 3.2. What can be the greatest challenge / challenges in achieving political goals with the help of Special Operations Forces?
- 3.3. What are the most significant risks for Special Operations Forces which are utilized to achieve political goals?
- 3.4. What is the key to the effective combination of non-kinetic (information) and kinetic operations on the state policy level?

²⁷⁴ New special operations mean the type of operations which have not been conducted so far or which have been conducted on significantly lower level of intensity.

The answers to the above mentioned questions will be used by the author as comparative data. Please specify how to record them in the footnotes (name and surname of the contributor or just the name of the institution e.g. US SOCOM). Please mention any restrictions or objections, if any. I will implement them.

BIBLIOGRAFIA

AKTY PRAWNE

1. *Corrigendum do Odpowiedzi RP na Kwestionariusz Planowania Obronnego 2008 z 16 kwietnia 2009 roku.*
2. *Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997r.*
3. *Decyzja Ministra Obrony Narodowej nr Z-81/Org/P1 z dnia 25 października 2006 roku.*
4. *Decyzja Ministra Obrony Narodowej nr 65/Org/SSG/ZOiU-P1 z dnia 12 września 2007 roku.*
5. *Decyzja Ministra Obrony Narodowej nr PF-65/Org/SSG/ZOiU-P1 z dnia 19 września 2008 roku*
6. *Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 27 kwietnia 2004 r. w sprawie przygotowania systemu kierowania bezpieczeństwem narodowym, Dz.U. 2004, nr 98, poz.978*
7. *Stanowisko RP wobec Propozycji Celów SZ NATO 2008 dla RP zatwierdzone przez Ministra ON w dniu 13. maja 2008 roku*
8. *Traktat Północnoatlantycki, Waszyngton 4.04.1949 r – (DzU.2000.87.970)*
9. *Uchwała Komitetu Obrony Kraju z dnia 21 lutego 1990 r w sprawie doktryny obronnej Rzeczypospolitej Polskiej (M.P. z 1990 r. Nr9 poz.66)*
10. *Ustawa z dnia 26.04.2007 r o zarządzaniu kryzysowym (Dz.U. z 2020 r. poz. 1856)*
11. *Ustawa z dnia 24 maja 2007 o zmianie ustawy o powszechnym obowiązku obrony Rzeczypospolitej Polskiej oraz o zmianie niektórych innych ustaw.*
12. *Zarządzenie Prezesa Rady Ministrów nr 35 z 04.04.2023 r uwzględniające sojusznicze zobowiązania RP*

DOKTRYNY, DOKUMENTY, RAPORTY (JAWNE)

1. *Interpreter Ops, Multi-Service Reference Manual for Interpreter Operations, Air, Land, Sea Application Center, Interpreter Ops, 2004*
2. *AJP 01(D) – NATO, Allied joint Doctrine.*
3. *AJP 3-5 Allied Joint Doctrine for Special Operations*
4. *AJP 3-10 NATO, Allied Joint Doctrine For Information Operations.*
5. *Biała Księga w sprawie przyszłości Unii Europejskiej, 2017*
6. *DD-3.10(A) Operacje Informacyjne*
7. *Defence Panning Capability Survey,*

8. *Doktryna Działań Połączonych D/01 (C)*, Warszawa 2009
9. *Dyrektywa w sprawie Odporności Podmiotów Krytycznych*, 2023
10. Center for Army Lessons Learned, *Advising Foreign Forces*, 2006
11. *CJFSOCC Manual*, NATO 2009
12. *Comprehensive Defence Handbook*, NATO Special Operations Headquarters, vol.1, 2020
13. *Cywilny Kompakt Wspólnej Polityki Bezpieczeństwa i Obrony*
14. *EU Security Strategy 2020-2025*
15. *FM 3-0 Operations*
16. *FM 3-05-210 Special Forces Air Operations*
17. *FM 3-05-212 Special Forces Waterborne Operations*
18. *FM 3-05-213 Special Forces Use of Pack Animals*
19. *FM 31-20, Special Forces Operational Techniques*
20. *FM 31-20-3 Foreign Internal Defence Tactics, Techniques, and Procedures for Special Forces*
21. *FM 31-20-5 Special Reconnaissance TTP for Special Forces*
22. *FM 31-28 Special Forces Advanced Urban Combat*
23. *FM 100 20 Command and Employment of Air Power*
24. *FM 100-25 Army Special Operations Forces*
25. *Future Operating Environment 2035*, Centrum Doktryn i Szkolenia Sił Zbrojnych, Bydgoszcz 2015
26. *Framework for Future Alliance Operations – FFAO (2015)*, Centrum Doktryn i Szkolenia Sił Zbrojnych, Bydgoszcz 2015
27. *Global Strategic Trends. Out To 2045*, Centrum Doktryn i Szkolenia Sił Zbrojnych, Bydgoszcz 2016
28. *Increasing Resilience and Bolstering Capabilities to Address Hybrid Threats*, 2018
29. *Irregular Warfare a SOF perspective*. CFALL 2011
30. *Irregular Warfare*. Directive DOD, 2014
31. Joint Pub 1-02 DOD *Dictionary of Military and associated terms*
32. Joint Pub 3-07 *Joint Doctrine For Military Operations Other Than War*
33. Joint Pub 3-24, *Counterinsurgency*
34. *Joint Framework on Countering Hybrid Threats – a European Union respons*, 2016

35. *Koncepcja funkcjonowania narodowego systemu wsparcia przez państwa-gospodarza*, 2018
36. Komunikat ze szczytu NATO w Warszawie wydany przez Szefów państw i rządów uczestniczących w posiedzeniu Rady Północnoatlantyckiej w Warszawie w dniach 8-9 lipca 2016
37. *Knowledge Development Concept*, NATO, 2008
38. *Knowledge Development*, Pre-Doctrinal Handbook NATO, 2011
39. *Koncepcji kompleksowego wzmocnienia odporności (projekt)*, Rządowe Centrum Bezpieczeństwa, 2022
40. *Krajowy Plan Zarządzania Kryzysowego*
41. *Narodowy Program Ochrony Infrastruktury Krytycznej 2023*
42. *Operacje Specjalne DD/3.5*, Kraków 2011
43. *Plan współdziałania jednostek organizacyjnych wchodzących w skład jednolitego krajowego systemu wykrywania skażeń i alarmowania*, 2016
44. PO 0189 *Update Baseline Requirements, Resilience Cuidelines and Evaluation Criteria*, 2020
45. PO 0081 *Food for thought paper: NATO 2030. Ensure a Common Level of Allied Resilience*, Strengthened Resilience z dnia 04 marca 2021
46. *Special Forces Unconventional Warfare*, Dep of Army, 2010
47. *SOTG Manual*, NATO 2009
48. ST 31-20-2 *Special Forces Handbook*
49. *Stan profesjonalizacji Sił Zbrojnych RP na przykładzie wybranych jednostek specjalnych (173/2011/P10/086/KON)*, Warszawa 2010
50. *Strategia bezpieczeństwa Narodowego*, BBN, Warszawa 2014
51. *Strategia Bezpieczeństwa Narodowego*, BBN, Warszawa 2020
52. *Strategia cyberbezpieczeństwa RP na lata 2019-2024*, Minister właściwy ds. cyfryzacji RP
53. *Strategia Obronności Rzeczypospolitej Polskiej*, BBN, Warszawa 2009
54. *Strategia Rozwoju Systemu Bezpieczeństwa Narodowego Rzeczypospolitej Polskiej 2020*, MON, Warszawa 2013
55. *Strategiczny Przegląd Bezpieczeństwa Narodowego*, BBN, Warszawa 2012
56. *Summary Of The Irregular Warfare Annex To The National Defence Strategy*, US Department of Defence, 2020

57. *Systemowa odporność państwa w cyfrowej erze*, Komisja Europejska
58. *The EU's Cybersecurity Strategy for the Digital Decade*
59. *Unconventional Warfare Theory & Concepts*, 2012 – materiały seminaryjne niepublikowane, w zbiorach autora
60. *Win in a Complex World, The US Army Operating Concept 2020-2040*. TRADOC 2014.
61. *Wizja Sił Zbrojnych – 2030*. Warszawa 2008

ENCYKLOPEDIA, SŁOWNIKI

1. *Encyklopedia zarządzania*, <https://mfiles.pl/pl/index.php>
2. *Słownik Biura Bezpieczeństwa Narodowego*, 2015

WYDAWNICTWA ZAWARTE I CZĘŚCI PRAC ZBIOROWYCH

1. J.B. Alexander, *The Changing Nature of Warfare, the factors mediating future conflict, and implications for SOF*, Joint Special Operations University, Report 06-1, Floryda 2006
2. H.I. Ansoff, *Zarządzanie strategiczne*, PWE, Warszawa 1985.
3. Asymmetric Warfare Group, *Russian new generation warfare boo*,. 2016
4. U. Beck, *Niemiecka Europa*. Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2013
5. U. Beck, *Władza i przeciwwładza w epoce globalnej. Nowa ekonomia polityki światowej*. Scholar, Warszawa 2005
6. E. Bielska, *Koncepcje oporu we współczesnych naukach społecznych*. Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego, Katowice 2013
7. A.J. Birtle, *US Army Counterinsurgency and Contingency Operations Doctrine 1942-1976*, Center of military history United States Army, Washington 2007
8. M. Brzezińska, *Decyzje polityczne i procesy polityczne*, [w:] A. Poglódek B. Szmulik, R. Zenderowski, (red.) *Wprowadzenie do nauki o państwie polityce i prawie*, Wolters Kluwer, Warszawa 2022
9. P. Buraczaniuk, M. Ordyniak, *Wyzwania regulacyjne ustaw kompetencyjnych służb specjalnych z perspektywy zachodzących zmian w systemie prawa oraz kształtowania nowej siatki zagrożeń dla bezpieczeństwa państwa* [w:] P. Burczaniuk (red.) *Prawne aspekty funkcjonowania służb specjalnych na przykładzie Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego*, Wydawnictwo DiG, Warszawa 2021

10. P. Burczaniuk (red.) *Uprawnienia służb specjalnych z perspektywy współczesnych zagrożeń bezpieczeństwa narodowego. Wybrane zagadnienia*. Biblioteka Przeglądu Bezpieczeństwa Wewnętrznego, Warszawa 2017
11. C. von Clausewitz, *O wojnie*, Bellona, Warszawa 2022
12. D. Dachowicz, H. Królikowski, *Polish Special Operations Forces and Special Operations. Historical outline and present days*, Taktyka i Strategia, Warszawa 2016
13. J. Darczewska, P. Żochowski, *Środki aktywne – rosyjski towar eksportowy*, Ośrodek Studiów Wschodnich, Numer 64, Warszawa czerwiec 2017
14. S. Dworecki, M.Z. Kulisz, J. Berny, *Wpływ współczesnych konfliktów zbrojnych na politykę bezpieczeństwa państwa – aspekt prognostyczny*. Akademia Obrony Narodowej, Warszawa 1999
15. J. Falecki, A. Babiński, *Joint Operations of the Polish Armed Forces and the Police, Internal Security*, Nr 9, Szczytno 2017
16. J. Felsztyński, W. Popow, *Od Dzierżyńskiego do Putina. Służby specjalne w Rosji w walce o dominację nad światem 1917-2036*, Rebis, Poznań 2022
17. M. Gierycz, M. Sulkowski, *Istota polityki a cel i metody nauki o polityce*, [w:] A. Pogłódek B. Szmulik, R. Zenderowski, (red.) *Wprowadzenie do nauki o państwie polityce i prawie*, Wolters Kluwer, Warszawa 2022
18. J. Gotowska, *Szwedzka polityka bezpieczeństwa, obrona totalna na miarę możliwości*, Ośrodek Studiów Wschodnich, Nr 81, Warszawa 2021
19. P. Gromek, *Wprowadzenie do oceny ryzyka operacyjnego w funkcjonowaniu systemu bezpieczeństwa powszechnego*, Szkoła Wyższa Straży Pożarnej, Warszawa 2022
20. M. Gryga, *Wojska Specjalne Federacji Rosyjskiej*, Defence 24, Warszawa 2021
21. J. Gut, *Siły specjalne wybranych państw Wielka Brytania, Stany Zjednoczone, Niemcy, Federacja Rosyjska*. Difin, Warszawa 2019
22. J. Gut, *Siły specjalne w walce z zagrożeniami współczesnego bezpieczeństwa międzynarodowego* [w:] P. Bajor (red.), *Bezpieczeństwo międzynarodowe. Aspekty metodologiczne i systemowe*. Uniwersytet Jagielloński, Kraków 2020
23. L. deHaven-Smith, *Conspiracy Theory in America*, University of Texas Press, Austin 2013
24. G. Hughes, *The Military's Role in Counterterrorism: Examples and Implications for Liberal Democracies*, Letort Paper, Strategic Studies Institute, <https://www.files.ethz.ch/isn/129230/pub1066.pdf>

25. R. Jakubczak, J. Fliz (red.), *Bezpieczeństwo Narodowe Polski w XXI w. Wyzwania i strategie*, Bellona, Warszawa 2006
26. K. Jałoszyński, M. Stępiński, M. Olechnowicz, *Policyjne siły kontrterrorystyczne w Polsce*, Bellona, Warszawa 2019
27. Ł. Kaczmarczyk, *Państwo – jego geneza, cechy, istota* [w:] A. Pogłódek B. Szmulik, R. Zenderowski, (red.) *Wprowadzenie do nauki o państwie polityce i prawie*, Wolters Kluwer, Warszawa 2022
28. P. Kaczorowski, *Państwo – jego geneza, cechy, istota*, [w:] A. Pogłódek B. Szmulik, R. Zenderowski, (red.) *Wprowadzenie do nauki o państwie polityce i prawie*, Wolters Kluwer, Warszawa 2022
29. J. Kleer, M. Kleiber, *Zagrożenia globalne barierami rozwoju*, Elipsa, Warszawa 2015
30. J. Koneczny, *Analiza informacji w dziedzinie bezpieczeństwa państwa*, Warszawa 2014
31. J. Koneczny, *Cybernetyka Walki*, Państwowe Wydawnictwa Naukowe, Warszawa 1970
32. J. Kossecki, *Wzajemne oddziaływania państw jako układów samodzielnych*, Wyższa Szkoła Pedagogiczna, Kielce 1980
33. H. Kreikebaum, *Strategiczne planowanie w przedsiębiorstwie*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 1997
34. H. Królikowski, *Geneza i rozwój polskich operacji oraz sił specjalnych*, Taktyka i Strategia, Warszawa 2013
35. H. Królikowski, *Działania specjalne w strategii wojskowej III Rzeczypospolitej Polskiej*, rozprawa habilitacyjna, 2005
36. H. Królikowski (red.), *NATO's Eastern Flank Special Operations Forces*, Defence 24, Warszawa 2021.
37. H. Królikowski. *Wojskowa Formacja Specjalna GROM im Cichociemnych Spadochroniarzy Armii Krajowej 1990-2000*, Gdański Dom Wydawniczy, Gdańsk 2001
38. J. Krupowicz, *Metoda wpływów krzyżowych* [w:] M. Cieślak (red.) *Prognozowanie gospodarcze, metody i zastosowania*. PWN, Warszawa 1999
39. K. Krzysztofek, *Wyzwania cywilizacyjne a zewnętrzna funkcja państwa polskiego*, [w:] R. Kuźniar, (red.) *Między polityką a strategią. Polska w środowisku międzynarodowym*, Wydawnictwo Naukowe Scholar, Warszawa 1994

40. L. Krzyżanowski *Podstawy nauk o organizacji i zarządzaniu*, PWN, Warszawa 1994, wyd. II
41. M. Kuczabski, *Problemy metodologii badań bezpieczeństwa wobec przyszłości* [w:] P. Bajor (red.) *Bezpieczeństwo międzynarodowe. Aspekty metodologiczne i systemowe*. Kraków 2020.
42. B. Krauz-Mozer, *Metodologiczne problemy wyjaśnienia w nauce o polityce*, Kraków 1992
43. A. Kruczyński, *72 godziny*, Bellona, Warszawa 2019
44. G. Kuczyński. *Tron we krwi, sekrety polityki Kremla*, Czerwone i Czarne, Warszawa 2017
45. K. Kuśmirek, niepublikowana rozprawa doktorska *Wojska Specjalne Rzeczypospolitej Polskiej*, Lublin 2016,
46. R. Kuźniar, *Między Polityką a Strategią. Polska w środowisku międzynarodowym*. Wydawnictwo Naukowe Scholar, 1994
47. J. Marczak, *Strategia bezpieczeństwa narodowego*, w *Bezpieczeństwo narodowe Polski w XXI w*, R. Jakubczak, J. Flis (red.), Warszawa 2006
48. M. Mazur, *Cybernetyka i charakter*, Państwowy Instytut Wydawniczy, Warszawa 1976
49. M. Mazur, *Jakościowa Teoria Informacji*, Naukowe Wydawnictwa Techniczne, Warszawa 1970
50. M. Mazur, *Modelowanie cybernetyczne i jego przydatność w modelowaniu procesu dydaktycznego*, [w:] E. Berezowski (red.) *Problemy modelowania procesów dydaktycznych*, PWN, Warszawa 1976
51. L. Murray, *Psychologia Wojny. Strach i odwaga na polu bitwy*, Wydawnictwo RM, Warszawa 2014
52. J. Naisbitt, *Megatrendy*, Wydawnictwo Zysk i Spółka, Poznań 1999
53. R. Paul, L. Elder, *Fallacies: The Art of Mental Trickery and Manipulation*, *Fundation for Critical Thinking*, 2006
54. P. Paździorek, *Komponent Wojsk Specjalnych w operacji połączonej*, Akademia Obrony Narodowej, Warszawa 2015
55. K. Pawlik, *Tworzenie prawa. System źródeł prawa w Polsce* [w] A. Pogłódek B. Szmulik, R. Zenderowski, (red.) *Wprowadzenie do nauki o państwie polityce i prawie*, Wolters Kluwer, Warszawa 2022
56. M. Pietraś, I. Hofman, S. Michałowski (red.) *Państwo w czasach zmiany*, Lublin 2018.
57. A. Politkowska, *Rosja Putina*, Wydawnictwo Studio Emka, Warszawa 2005

58. E. Promińska, *Człowiek we współczesnej cywilizacji* [w:] A. Wierciński (red.)
Materiały z konferencji: *Jednostka i społeczeństwo wobec zagrożeń cywilizacyjnych
oraz możliwości rozwoju genetyki i inżynierii genetycznej*, *The Pecularity of Man* vol.
1, Warszawa-Kielce 1996
59. C. Rutkowski, *Prakseologiczne aspekty strategii wojskowej*, Rozprawa habilitacyjna,
Akademia Obrony Narodowej, Warszawa 1998
60. C. Rutkowski, A. Dawidczyk, *Rozwój SZ RP w świetle nowych wyzwań, szans i
zagrożeń*, Akademia Obrony Narodowej, Warszawa 1999
61. P.D. Scott, *The Road to 9/11: Wealth, Empire, and the Future of America*, University
of California Press. Berkeley 2007
62. P. Sienkiewicz, *Poszukiwanie Golema. O cybernetyce i cybernetykach*, Krajowa
Agencja Wydawnicza, Warszawa 1988
63. W. Skomra, *Panowanie nad ryzykiem w ramach publicznego zarządzania
kryzysowego*, Warszawa 2018,
64. R.G. Spulak, *A Theory of Special Operations, The Origin, Qualities and Use of SOF*,
Joint Special Operations University, Report 07-7, Floryda 2007
65. M. Strzelecki, „Uprzejmi ludzie” czy „zielone ludziki”? *Siły Operacji Specjalnych
Ministerstwa Obrony Federacji Rosyjskiej* [w:] M. Lasoń, M. Klisz (red.) *Wojska
Obrony Terytorialnej w Polsce i na świecie w drugiej dekadzie XXI wieku*,
Bezpieczeństwo Teoria i Praktyka, Nr.3, Kraków 2017
66. K. Styburski, *Operacje Specjalne. Polski model i nie tylko*, Poligraf, Brzesia Łąka
2020
67. H. Świeboda, *Badania systemowe w naukach o bezpieczeństwie*, [w:] P. Bajor (red.)
Bezpieczeństwo Międzynarodowe. Aspekty metodologiczne i systemowe,
Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego, Kraków 2020
68. J. Teblinka, A. Zapalec, *Polska w brytyjskiej strategii wspierania ruchu oporu*,
Neriton, Warszawa 2021
69. L. Thompson, *Badges & insignia of elite forces*, Arms and Armour, 1992
70. P. Tyrała, *Zarządzanie kryzysowe: ryzyko-bezpieczeństwo-obronność*, Wydawnictwo
Adam Marszałek, Toruń 2004
71. Z. Wawer, *Zanim uderzył GROM. Historia jednostek specjalnych i wojsk
powietrznodesantowych Wojska Polskiego*, Muzeum Wojska Polskiego, Warszawa
2013
72. A. Wierciński, *Magia i Religia. Szkice z antropologii religii*, Nomos, Kraków 1997

73. J. Wiśnicki, *Czwarta Władza w kontekście konfliktów zbrojnych i ataków terrorystycznych*, Wydawnictwo Adam Marszałek, Toruń 2018.

ARTYKUŁY

1. *Amazon w Polsce i jego oddziaływanie na ład społeczny oraz instytucjonalny*, Ośrodek Studiów nad Wyzwaniami Cywilizacyjnymi Biuletyn Specjalny nr 8, lipiec 2021
2. *Analiza SWOT* <https://www.iso.org.pl/uslugi-zarzadzania/wdrazanie-systemow/zarzadzanie-strategiczne/analiza-swot/>
3. B. Arbitter, K. Carlson, *A Tale of Two Bears: Russian Experience in Syria and Ukraine*, <https://mwi.westpoint.edu/a-tale-of-two-bears-russian-experience-in-syria-and-ukraine/>
4. 1 Batalion Szturmowy, https://pl.wikipedia.org/wiki/1_Batalion_Szturmowy
5. W. Barabasz, A. Pikulicka, *Ochrona biosfery i bioróżnorodności*, <http://mail.jeeng.net/archiveIE/pdf/30/01.pdf>
6. *Bitwa o ciężką wodę*
https://pl.wikipedia.org/wiki/Bitwa_o_ciężką_wodę
7. R. Borkowski, *The resilience theorem as a new way to conceptualise security and defence* [w] M. Lasoń, M. Klisz, L. Elak (red.), *The total defence 21 century. Com – building a resilient society*. Security Theory and Practice, Nr 3, Oficyna Wydawnicza KAAF, Kraków, 2022
8. R.S. Burrella, *How to integrate competition and irregular warfare*
<http://mwi.usma.edu/how-to-integrate-competition-and-irregular-warfare/>
9. B. Caves, R. Lucas, L. Dewaele, J. Muravska, Ch. Wragg, T. Spence, Z. Hernandez, A. Knack, J. Black. *Enhancing Defense's Contribution to Societal Resilience in the UK*. RAND Corporation, 2021
10. Z. Ciekankowski, *Rodzaje i źródła zagrożeń bezpieczeństwa*, Nauki humanistyczne i społeczne na rzecz bezpieczeństwa, pdf
11. *Civil affairs*, <https://www.goarmy.com/careers-and-jobs/specialty-careers/special-ops/civil-affairs.html>
12. *Cybernetyka. Państwo jako system autonomiczny*,
<https://www.cda.pl/video/13570400c9>
13. *Cykl Deminga*, https://mfiles.pl/pl/index.php/Cykl_Deminga
14. K. Czornik, M. Szynol (red.) *Wyzwania i zagrożenia dla bezpieczeństwa międzynarodowego i narodowego pod koniec drugiej dekady XXI wieku*,

- http://wydawnictwo.us.edu.pl/sites/wydawnictwo.us.edu.pl/files/wyzwania_i_zagrozenia_czw_st_e.pdf
15. *Czy czeka nas bunt maszyn? Rozwój robotyki przyspiesza*,
<https://www.komputerswiat.pl/artykuly/redakcyjne/czy-czeka-nas-bunt-maszyn-rozwoj-robotyki-przyspiesza/ysm40tk>
 16. *Ćwiczenia antyterrorystyczne w Elektrowni Kozienice z udziałem jednostki GROM i kontrterrorystów policji z BOA*, <https://www.cire.pl/artykuly/serwis-informacyjny-cire-24/cwiczenia-antyterrorystyczne-w-elektrowni-kozienice-z-udzialem-jednostki-grom-i-kontrterrorystow-policji-z-boa>
 17. I. Dąbrowska, *Maskowanie operacyjne (maskirowka) jako rosyjska zdolność zaskakiwania przeciwnika* [w:] *Przegląd Bezpieczeństwa Wewnętrznego*, Agencja Bezpieczeństwa Wewnętrznego, Nr 25(13), Warszawa 2021
 18. J. Dereń, *Osiągnięcie zdolności operacyjnych przez Dowództwo Wojsk Specjalnych (DWS) w kontekście realizacji celów politycznych określonych w Strategii Bezpieczeństwa RP*. *Rocznik Bezpieczeństwa Międzynarodowego*, 2000/2011
 19. W. Fehler, *O pojęciu polityki wewnętrznego bezpieczeństwa państwa*,
https://wpia.uwm.edu.pl/czasopisma/sites/default/files/uploads/Studia_Prawno_Ustrojowe/2014/23/203-214.pdf
 20. S.G. Fogarty, J.O. Nasi, *Special Operations Forces Truths — Cyber Truths*
<https://www.jstor.org/stable/7b58a6fe-2664-3af4-927d-717f3ac16600?seq=5>
 21. G. Gierszewska, M. Romanowska, *Analiza Strategiczna*
https://mfiles.pl/pl/index.php/Analiza_strategiczna
 22. M. Grabowski, *Spadochroniarze z zachodu nad komunistyczną polską*, *Nasza historia*,
<https://naszahistoria.pl/spadochroniarze-z-zachodu-nad-komunistyczna-polska/ar/12024110>
 23. J. Gryz, *Wzajemny związek pomiędzy polityką i strategią a bezpieczeństwem państwa*. *Rocznik bezpieczeństwa międzynarodowego*, 2007.
<https://rocznikbezpieczenstwa.pl/ojs/index.php/rbm/article/view/47/41>
 24. S. Halperin, *Nationalism Reconsidered. The Local/Trans-local Nexus of Globalisation*, „*Studies in Ethnicity and Nationalism*” 2009, Vol. 9, Issue 3
 25. *Historia gier komputerowych*,
https://pl.wikipedia.org/wiki/Historia_gier_komputerowych
 26. *Historia jednostki wojskowej FORMOZA im gen bron. Włodzimierza Potasińskiego*,
<https://formoza.wp.mil.pl/pl/pages/historia-2018-01-30-3/>

27. K. Horosiewicz, *Szacowanie ryzyka w tajnych operacjach* [w:] Przegląd Policyjny, nr 4 (1480), Szczytno 2022
28. *Inżynieria genetyczna narzędziem biotechnologii*, Zintegrowana platforma edukacyjna, <https://zpe.gov.pl/a/inzynieria-genetyczna-narzedziem-biotechnologii/DLqEITV0v>
29. B. Jagodziński, *Operacje specjalne a konwencjonalne*, Przegląd Bezpieczeństwa Wewnętrznego, Agencja Bezpieczeństwa Wewnętrznego, Nr 23 (12), 2020
30. B. Jagodziński, Rola wojsk specjalnych w konfliktach zbrojnych w XX i XXX wieku, Część I, Przegląd Bezpieczeństwa Wewnętrznego, Agencja Bezpieczeństwa Wewnętrznego, nr 20(11)2019
31. B. Jagodziński, *Współpraca służb i formacji specjalnych w zakresie działań specjalnych*, Przegląd Bezpieczeństwa Wewnętrznego, Agencja Bezpieczeństwa Wewnętrznego, nr 14(8)2016
32. W. Kitler, *Przygotowanie systemu kierowania bezpieczeństwem narodowym RP*, <http://wiedzaobronna.edu.pl/index.php/wo/article/view/148> pdf
33. M. Kitzen, M. Provoost, *Don't Underestimate the Bear—Russia Is One of the World's Most Effective Modern Counterinsurgents* <https://mwi.westpoint.edu/dont-underestimate-the-bear-russia-is-one-of-the-worlds-most-effective-modern-counterinsurgents/>
34. J. Kossecki, *Elementy Wojny Informacyjnej*, <http://www.autonom.edu.pl/publikacje.php>
35. Z. Kulisz, *Determinanty bezpieczeństwa państwa jako organizacji społecznej*, 282-258.pdf
36. G.L. Lamborn, *The people in arms. A Parctitioner's Guide to Understanding Insurgency And dealing with it effectively*. Joint Intelligence Training Center, Washington 2009
37. M. Latawiec, *Rozpoznawanie granic ingerencji człowieka w środowisko przyrodnicze*, *Studia Ecologiae et Bioethicae*, 2016, 6382-5804.pdf
38. J. Long, *Future of Conflict: How Super – Empowered Populations will Change Warfare*, <https://irregularwarfare.org/articles/the-future-of-conflict-how-super-empowered-populations-will-change-warfare/>
39. J.M. McClenon, *We're WEIRD and Our Adversaries Know It: Psychological Biases Leave the United States Vulnerable to Cognitive Domain Operations* <https://irregularwarfare.org/articles/were-weird-and-our-adversaries-know-it->

psychological-biases-leave-the-united-states-vulnerable-to-cognitive-domain-operations/

40. I. Michalik, *Postrzeganie istoty dzielenia się wiedzą wśród nauczycieli XXI w.*
https://www.humanitas.edu.pl/resources/upload/dokumenty/Wydawnictwo/Zarzadzanie_zeszyt/Zarz%201_2019%20podzielone/Michalik.pdf
41. P. Mickiewicz. *Anatomia rosyjskiego imperializmu ery Władimira Putina*, Przegląd geopolityczny, Polskie Towarzystwo Geopolityczne, vol 22, 2022
42. P. Mickiewicz, D.D. Kasprzycki, *Od „konfliktu hybrydowego” do działań konwencjonalnych? Koncepcja oddziaływania militarnego Rosji, ze szczególnym uwzględnieniem zmian po 2018 roku*, Przegląd Bezpieczeństwa Wewnętrznego, no. 25 (13), 2021
43. P. Mickiewicz, *Russian special operations and the so-called Gerasimov doctrine*, Przegląd Geopolityczny, 43, 2023
44. K. Obój, *Otoczenie organizacji*, https://mfiles.pl/pl/index.php/Otoczenie_organizacji
45. Obserwator gospodarczy <https://obserwatorgospodarczy.pl/2023/07/26/populacja-polski-2023-w-rok-spadla-tak-jakby-zniknal-rybnik/>
46. Ośrodek Studiów nad wyzwaniem cywilizacyjnymi, Akademia Sztuki Wojennej, Biuletyn nr 57/marzec 2022
47. W. Piotrowski, *Podstawy Zarządzania*, Program MBA, Niepublikowane materiały do wykładów za zgodą autora
48. J.T. Plant, *Asymmetric Warfare: Slogan or Reality?*
49. <https://www.obranastrategie.cz/cs/aktualni-cislo-1-2008/clanky/asymmetric-warfare-slogan-or-reality.html>
50. Z. Polcikiewicz, P. Siemiątkowski, P. Tomaszewski (red.) *Współczesne wyzwania polityki bezpieczeństwa państwa*, Toruń 2019,
<https://repozytorium.umk.pl/bitstream/handle/item/5908/Wsp%C3%B3%C5%82czesne%20wyzwania%20-%20korekta%2015.06.2019.pdf?sequence=1>
51. *Polski Samodzielny Batalion Specjalny*, <https://dkws.wp.mil.pl/pl/pages/polski-samodzielny-batalion-specjalny-2019-03-05-o/>
52. K. Prandecki, *Rola megatrendów w przewidywaniu przyszłości*,
<http://cejsh.icm.edu.pl/cejsh/element/bwmeta1.element.desklight-a8a8c4ca-ec9b-4e1e-bf02-f4abd9b6067b>

53. *Programy lotniczo-kosmiczne Pentagonu na rok 2024*, Zespół Badań i Programów Militarnych <https://zbiam.pl/artykuly/programy-lotniczo-kosmiczne-pentagonu-na-rok-2024/>
54. *Psychological operations*, <https://www.goarmy.com/careers-and-jobs/specjalty-careers/special-ops/psychological-operations.html>
55. M. Rakowski, „*Nowe wojny*” – *wybrane aspekty asymetrycznych konfliktów w cyberprzestrzeni*, Przegląd Bezpieczeństwa Wewnętrznego, Agencja Bezpieczeństwa Wewnętrznego, nr 17(9), Warszawa 2017
56. *Red Cell*, https://en.wikipedia.org/wiki/Red_Cell
57. E. Robinson, *The missing, irregular half of great power competition*, <https://mwi.westpoint.edu/the-missing-irregular-half-of-great-power-competition/>
58. J. Rokita, *Rzeczpospolita resortowa*, Teologia polityczna, 2022, <https://teologiapolityczna.pl/rzeczpospolita-resortowa-1>
59. *Rozwój branży teleinformatycznej – jak wpływa na sferę biznesu*, <https://wojciechpietrzak.com.pl/rozwoj-branzy-teleinformatycznej-jak-wplywa-na-sfere-biznesu/>
60. F.C. Sanchez, W. Lin, K. Korunka, *Applying Irregular Warfare Principles to Cyber Warfare* <https://ndupress.ndu.edu/Media/News/News-Article-View/Article/1737001/applying-irregular-warfare-principles-to-cyber-warfare/>
61. J. Sherman, *Russia's Vast Cyber Web Enables Deniability and Obscurity—But Not Without Risks* <https://mwi.westpoint.edu/russias-vast-cyber-web-enables-deniability-and-obscurity-but-not-without-risks/>
62. W. Skomra, D. Rojek, *Bezpieczeństwo publiczne i publiczne zarządzanie kryzysowe*, 10-lecie Rządowego Centrum Bezpieczeństwa
63. I. Sobczak, A. Piotrowicz, *Konfiguracja struktur organizacyjnych przedsiębiorstw*, <https://doi.org/10.33141/po.2003.02.02>
64. *Socjologowie o Polsce resortowej*, <https://www.polityka.pl/tygodnikpolityka/nauka/1652278,1,socjologowie-o-polsce-resortowej.read>
65. J. Sztumski, *Uwagi dotyczące zmian cywilizacyjnych i ich konsekwencje*, 8-10-PB[011-019]-7. pdf
66. J. Tebinka, *End of Anglo-Polish cooperation in special operations between April and December 1945*, International Journal of Intelligence and Counterintelligence, 2023, nr online first, s.1-19

67. J. Tebinka, A. Zapalec, *Brytyjsko-polska współpraca polityczna i początek operacji specjalnych 1939-1940*, *Studia nad Totalitaryzmami i Wiekami XX*, 2020, vol. 4, s.44-67
68. J. Tebinka, A. Zapalec, *Początki współpracy brytyjskich instytucji zajmujących się operacjami specjalnymi z polskim wywiadem wojskowym w 1939 r*, *Dzieje Najnowsze*, 2019, vol. 51, nr 4, s.5-25
69. P. Timofiejuk, *Państwo narodowe i naród a globalizacja – analiza zależności*, „Forum Politologiczne” 2007, T. 5
70. J. Tym, *USA zakończyły „zimnowojenny” konflikt posiadając najnowocześniejszą armię świata*. <http://dzieje.pl/artykulyhistoryczne/plk-j-tym-usa-zakonczyly-zimnowojenny-konflikt-posiadajac-najnowoczesniejsza-arm>
71. P. L. Wilczyński, *Wybrane koncepcje państwa we współczesnej myśli politycznej*, [w:] K. Trzcíński (red.), *Państwo w świecie współczesnym*, Warszawa 2006
72. L. Wiszniewski, *Polskie Planowanie Strategiczne. Miejsce służb specjalnych w strategiach bezpieczeństwa*, *Przegląd Bezpieczeństwa Wewnętrznego*, Agencja Bezpieczeństwa Wewnętrznego, 2016
73. A. Włodarski, E. Grzesiuk, *Wpływ struktur organizacyjnych na sprawne zarządzanie przedsiębiorstwem*, https://bazhum.muzhp.pl/media//files/Zeszyty_Naukowe_Ostroleckiego_Towarzystwa_Naukowego/Zeszyty_Naukowe_Ostroleckiego_Towarzystwa_Naukowego-r2002-t16/Zeszyty_Naukowe_Ostroleckiego_Towarzystwa_Naukowego-r2002-t16-s111-134/Zeszyty_Naukowe_Ostroleckiego_Towarzystwa_Naukowego-r2002-t16-s111-134.pdf
74. M. Wołek, *III Rzeczpospolita: Słabość państwa jako słabość instytucji*, *Ośrodek Myśli Politycznej*, <https://www.omp.org.pl/artukul.php?artukul=7>
75. M. Zajączkowski, *Spór o Wierchowiny. Działalność oddziałów Akcji Specjalnej (Pogotowia Akcji Specjalnej) NSZ w powiatach Chełm, Hrubieszów, Krasnostaw i Lubartów na tle konfliktu polsko-ukraińskiego (sierpień 1944 r. – czerwiec 1945 r.)* <http://cejsh.icm.edu.pl/cejsh/element/bwmeta1.element.desklight-65c13929-8410-48eb-9234-652cafb1f83e>
76. *Zdradzono tajemnicę ataku na irański program nuklearny. Kto pomógł wprowadzić wirusa do systemu?* *Defence 24*
77. <https://cyberdefence24.pl/polityka-i-prawo/zdradzono-tajemnice-ataku-na-iranski-program-nuklearny-kto-pomogl-wprowadzic-wirusa-do-systemu>

78. R. Zięba, *O tożsamości nauk o bezpieczeństwie*, Zeszyty Naukowe Akademii Obrony Narodowej, nr 186 (2012)
79. *Zmiany w głównych założeniach Strategii obrony narodowej USA*. Polski Instytut Spraw Międzynarodowych.
https://pism.pl/publikacje/Zmiany_w_g_wnych_zalozeniach_Strategii_obrony_narodowej_USA
80. A. Żebrowski, *Walka informacyjna w pracy operacyjnej uprawnionych podmiotów*, Przegląd policyjny, Nr 4 (144), Szczytno 2021 s. 24.

WYKAZ TABEL

0.1. Metoda opisu operacji specjalnych w kontekście szansy/zagrożenia.....	22
0.2. Metoda identyfikacja nowych zdolności, kierunków, rozwiązań operacji i sił specjalnych RP.....	23
2.1. Porównanie wybranych rozwiązań strukturalno-funkcjonalnych USA, FR i WB.....	94
4.1. Wyzwania związane z zmianą kształtu politycznego, ekonomicznego i militarnego....	121
4.2. Wyzwania związane z zmianą w kształcie państw narodowych.....	123
4.3. Wyzwania związane z niekontrolowanym postępem naukowo–techniczny.....	124
4.4. Wyzwania związane z rozmyciem cywilizacyjno-kulturowym.....	125
4.5. Wyzwania związane z <i>limes</i> biosfery.....	126
4.6. Zdolności sił specjalnych w kontekście dominacji toru informacyjnego.....	128
4.7. Zdolności sił specjalnych w kontekście posiadania wyjątkowej broni skutecznego odstraszenia.....	130
4.8. Zdolności sił specjalnych w kontekście realizacji polityki za pomocą technologii.....	132
4.9. Zdolności sił specjalnych w kontekście zwiększenia możliwości kształtowania otoczenia państwa.....	133
4.10. Zdolności sił specjalnych w kontekście lokalnej współpracy.....	135
4.11. Zdolności sił specjalnych w kontekście zwalczania organizacji przestępczych i terrorystycznych.....	136
4.12. Zdolności sił specjalnych w kontekście zarządzania kryzysowego.....	138
4.13. Zdolności sił specjalnych w kontekście osiągnięcia przewagi w nowych niszach cywilizacyjnych.....	139
4.14. Zdolności sił specjalnych w kontekście zwiększania aktywności społecznej oraz porządku publicznego.....	140

4.15. Nowe zdolności sił specjalnych w kontekście nowych form walki asymetrycznej.....	141
4.16. Nowe zdolności sił specjalnych w kontekście zmian środowiska w wyniku działalności człowieka.....	142
4.17. Nowe zdolności sił specjalnych w kontekście masowych migracji.....	144
4.18. Nowe zdolności sił specjalnych w kontekście ograniczonych zasobów surowcowych.....	145
4.19. Zdolności sił specjalnych w kontekście secesji i dezintegracji państwa.....	147
4.20. Nowe zdolności sił specjalnych w kontekście wzrostu znaczenia podmiotów niepaństwowych.....	149
4.21. Nowe zdolności sił specjalnych w kontekście epidemii i pandemii.....	151
4.22. Nowe zdolności sił specjalnych w kontekście informacji jako broni.....	153
4.23. Nowe zdolności sił specjalnych w kontekście „gwiazdnych wojen”.....	155
4.24. Nowe zdolności sił specjalnych w kontekście nieprzewidywalności.....	156
4.25. Nowe zdolności sił specjalnych w kontekście dominacji toru informacyjnego.....	161
4.26. Nowe zdolności sił specjalnych w kontekście posiadania wyjątkowej broni skutecznego odstraszenia.....	163
4.27. Nowe zdolności sił specjalnych w kontekście realizacji polityki za pomocą technologii.....	164
4.28. Nowe zdolności sił specjalnych w kontekście możliwości kształtowania otoczenia państwa.....	166
4.29. Nowe zdolności sił specjalnych w kontekście lokalnej współpracy międzynarodowej.....	167
4.30. Nowe zdolności sił specjalnych w kontekście zwalczania organizacji przestępczych i terrorystycznych.....	169
4.31. Nowe zdolności sił specjalnych w kontekście zarządzania kryzysowego.....	170

4.32. Nowe zdolności sił specjalnych w kontekście osiągnięcia przewagi w nowych niszach cywilizacyjnych.....	172
4.33. Nowe zdolności sił specjalnych w kontekście aktywności społecznej oraz porządku publicznego.....	173
4.34. Nowe zdolności sił specjalnych w kontekście nowych form walki asymetrycznej.....	174
4.35. Nowe zdolności sił specjalnych w kontekście zmian środowiska w wyniku działalności człowieka.....	176
4.36. Nowe zdolności sił specjalnych w kontekście masowych migracji.....	178
4.37. Nowe zdolności sił specjalnych w kontekście ograniczonych zasobów surowcowych.....	179
4.38. Nowe zdolności sił specjalnych w kontekście secesji i dezintegracji państwa.....	180
4.39. Nowe zdolności sił specjalnych w kontekście wzrostu znaczenia podmiotów niepaństwowych.....	182
4.40. Nowe zdolności sił specjalnych w kontekście epidemii i pandemii.....	183
4.41. Nowe zdolności sił specjalnych w kontekście informacji jako broni.....	185
4.42. Nowe zdolności sił specjalnych w kontekście „gwiazdnych wojen”.....	186
4.43. Nowe zdolności sił specjalnych w kontekście nieprzewidywalności	188
4.44. Logika podejścia w wyborze przyszłej struktury dla sił specjalnych.....	191

WYKAZ RYSUNKÓW

0.1. Zasadniczy kierunek badań na tle nurtów nauki o polityce i administracji	10
0.2. Ogólny schemat metody rozwiązania problemu.....	14
0.3. Operacje i siły specjalne przedmiotem badań w dyscyplinach naukowych	15
0.4. Schemat ogólnej koncepcji orientacji badawczej.....	18
0.5. Schemat sposobu podejścia do kształtu sił specjalnych.....	19
0.6. Etapy postępowania badawczego określania zbiorów.....	20
0.7. Horyzont czasowy trendów.....	21
1.1. Ogólny model systemu cybernetycznego.....	35
1.2. System (układ) wyodrębniony.....	36
1.3. Sprzężenia zwrotne dodatnie	36
1.4. Sprzężenia zwrotne ujemne.....	37
1.5. System (układ) zorganizowany.....	38
1.6. System (układ) zorganizowany z wyodrębnionym torem informacyjnym (niebieski) i torem energetycznym (czerwony).....	39
1.7. System (układ) sterowny.....	40
1.8. System (układ) samosterowany.....	41
1.9. System samodzielny.....	41
1.10. System (układ) autonomiczny.....	43
1.11. Państwo suwerenne jako system (układ) autonomiczny.....	44
1.12. Wzorzec państwa suwerennego (wariant).....	45
1.13. Podział współdziałania pomiędzy państwami.....	47
1.14. Podział walki pomiędzy państwami.....	47

2.1. Podział działań specjalnych na informacyjne i materialno-energetycznym.....	61
2.2. Dychotomia połączonych działań z siłami zbrojnymi.....	67
2.3. Dychotomia przejęcia kontroli państwa przez operacje specjalne z układem cywilnym.....	68
2.4. Podział działań nieregularnych i sił specjalnych w polityce USA.....	82
2.5. Możliwy wariant rozwoju operacji specjalnych w polityce USA	85
2.6. Miejsce sił specjalnych w SZ FR w zachodniej Ukrainie w latach 2014-2016.....	89
3.1. Siły Specjalne RP w 2007 roku.....	100
3.2. Siły Specjalne RP w 2008 roku.....	103
3.3. Siły Specjalne RP w 2011 roku z uwzględnieniem informacyjnych i materialno-energetycznych jednostek specjalnych.....	104
3.4. Siły Specjalne RP w 2017 roku.....	106
3.5. Siły Specjalne RP w 2023 roku.....	107
3.6. Schemat ideowy różnic w zarządzaniu kryzysowym.....	114
3.7. Schemat ujęcia działań specjalnych w strategii bezpieczeństwa RP.....	115
5.1. Okres budowania odporności w ujęciu krajowym.....	192
5.2. Proces stanu odporności w czasie i odpowiedzi na zagrożenia.....	195
5.3. Współczesne uzupełnienie „Trójkąta Clausewitza”.....	208
5.4. Część wspólna jako Państwo Podziemne.....	209
5.5. Model sprzężenia zwrotnego w budowaniu odporności państwa.....	213
5.6. Porównanie ilościowe informacyjnych i materialno-energetycznych operacji specjalnych w kontekście oporu społecznego.....	215

METRYKA PRACY DOKTORSKIEJ

Dane ogólne

Nazwa Uczelni	Uniwersytet Gdański
Wydział	Nauk społecznych
Instytut	Politologii
Dziedzina	Nauki społeczne
Dyscyplina	Politologia
Forma studiów	Eksternistyczna

Dane autora

Imię	Konrad
Nazwisko	KORPOWSKI

Dane promotora

Imię i nazwisko wraz z tytułami naukowym	Prof. dr hab. Piotr MICKIEWICZ
---	---------------------------------------

Dane recenzentów

Imię i nazwisko wraz z tytułami naukowymi	
--	--

Dane na temat pracy

Tytuł pracy	Operacje i siły specjalne w polityce bezpieczeństwa państwa w XXI wieku
Rodzaj pracy	Rozprawa Doktorska

Streszczenie pracy – abstrakt pracy (100-200 słów)

Niniejsza praca obejmuje zagadnienia nowych kierunków operacji specjalnych w polityce bezpieczeństwa państwa w drugiej dekadzie XXI wieku. Układem odniesienia są wyzwania cywilizacyjne w perspektywie około 20 lat od chwili obecnej. Na podstawie wyzwań przedstawiono szanse i zagrożenia dla bytu i rozwoju państwa polskiego. Dla każdej szansy i zagrożenia zidentyfikowano zdolności polskich sił specjalnych. Następnie przeanalizowano cechy strukturalne i funkcjonalne, mające wpływ na nowe zdolności sił specjalnych. Praca ma charakter prognostyczny i skupia się na rozwiązaniach praktycznych. Szczególną uwagę poświęca się odporności państwa, odporności społecznej, infrastrukturze krytycznej oraz systemowi kierowania bezpieczeństwem narodowym.

Rozprawa powstała w oparciu o dostępne źródła krajowej i zagranicznej literatury oraz wieloletnie obserwacje uczestniczące autora przedmiotu badań oraz badania eksperckie przeprowadzone w Dowództwie Operacji Specjalnych Stanów Zjednoczonych (US SOCOM).

Słowa kluczowe (1-15 słów)

cybernetyka, walka informacyjna, walka materialno-energetyczna, siły specjalne, operacje specjalne, polityka bezpieczeństwa, wyzwanie, szansa, zagrożenie, odporność państwa, infrastruktura krytyczna.